

Ajánlás

Egy civil egyesület a „Mosolyvirág” Nagycsaládosok Debreceni Egyesülete 2009 évi Életmese pályázatára beérkezett művek legjobbjait tartja kezében az olvasó.

Mi indít napjainkban egy, a (nagy)családokkal foglalkozó civil szervezetet kiadvány szerkesztésre, megjelentetésére?

Hosszasan sorolhatjuk a válaszokat:

- az életmesék egyenként családok története, de együtt már népünk, nemzetünk története,
- megőrkítik azokat a mintákat, amelyeket később akár követünk, akár nem, zsigereinkben őrzünk – párválasztás, összetartozás, hűség, gazdálkodás, kezdés, újrakezdés, küzdés, kitartás, helytállás...
- a múlt vezetett a jelenbe, a jelenben végzett munkánk, helyes vagy helytelen döntéseink, választásaink adják jövőnket
- az írásokban megjelenhet, hogy mi számunkra az érték. Ennek megőrzése, továbbadása felelősség.

A válaszok legfontosabbjának ezt az értékfelmutatást, értékmegőrzést tartjuk. A család, a családban felnövekvő gyermek: átadott érték. Érték az értékben, hogy ezt „életmesébe” szöve kapják, és adják tovább. Így lesz az összegyűjtött írásokból mikro történelem, kor szociológia, emlék, boldog, vagy néha keserű történet.

A Kárpát medence négy országából (Ukrajna, Románia, Szerbia, Magyarország) beérkezett 138 pályaműből 41-et válogatott a kötetbe a zsűri. Néhány pályaműből csak részletet tudunk megjelentetni terjedelmi okok miatt.

A beérkezett pályaművek olvasásakor megerősödött hitünk: az utódok őrzik szívükben, eszükben a múltat, őseiket.

Épüljünk, igazodjunk, gazdagodjunk, s leljük örömünket, találjuk meg helyünket elődeink segítségével, útbaigazításával ebben az összekuszálódott világunkban.

Legyünk méltán büszkék szüleinkre, nagyszüleinkre, s éljünk úgy, hogy rólunk is szóljanak mesék, s legyenek mesélők is...

*Radnainé Filep Ildikó
egyesületi elnök*

Zsúri

Sándor Lászlóné Barta Erzsébet –
gimnáziumi magyar tanár
A debreceni Tóth Árpád Gimnázium
magyar – orosz - mozgókép szakos
tanára. Hobbija a művészfilm és a
mai magyar próza.

Dr. Huszti László - művész tanár.
Rajz, művészettörténet, művészet
ismeret, mozgókép- és média ismeret,
drámaszakos végzettséggel tanít
a debreceni Szent József Gimnázium
és Kollégiumban, a DE Zeneművészeti
karán, valamint az MBE Miskolc
művészettörténet tanára is egyben.
Több önálló és csoportos kiállításon
vett részt, emellett könyveket is
illusztrált.

Kricsfalussy Istvánné - Ibolya
36 éve szerezte meg a népművelő-
könyvtáros diplomát. Évekig dolgozott
iskolai könyvtárosként egy
szakmunkásképzőben.
1980 óta a Debreceni Városi Könyvtár
munkatársa, ahol jelenleg a Központi
Olvasóterem vezetőjeként dolgozik.

Az „u” betű

Az „u” betű
Anyá azt mesélte,
hoggy amikor olvas-
ni tanult, szászor kér-
dette meg Mamát, hogy
mi ez a betű: „u”. Mama
szászor megmondta neki.
Jóy aztán Anya nem
csak az „u” betűt ta-
nulta meg Mamától,
de a tiszélmét is.

Szerintem is nagyon
nehéz az „u” betű.
Rajkai László, 7. b
(7 éves)

Szeretet

Dédpapámnak nagyon megtetszett egy lány, ő volt a dédmamám. Fiatalok voltak 19 évesek. Egy nap érkezett a hír dédpapámnak a háborúba kellett mennie harcolni. Nem akarta, hogy elveszítse a lányt, akit szeretett, ezért megkérte a kezét, hogy legyen a felesége. A dédmamám nem akart hozzá menni feleségül, mert nagyon súlyos asztmája volt, és nem akarta, hogy így feleségül vegyék. A dédpapám így úgy ment háborúba, hogy folyton csak a dédmamára gondolt. Azt mondta magában: - Már pedig nekem haza kell jönnöm, hogy el tudjam venni feleségül ezt a csodaszép lányt. Mindig ez járt az eszébe, és ez megvédte mindentől. Haza is jött egyszer, és amikor belépett az ajtón a dédpapám azt mondta a dédmamámnak: - Most aztán hazajöttem hozzád, gyere hozzám feleségül! A dédmamám, csak nem akart, merthogy nagyon beteg. Erre a dédpapám azt mondta: - Ha az oltárig eljössz velem, akkor minden bajunk elmúlik! Nap felettünk soha ne szálljon le haraggal!

Így is történt, összeházasodtak, 50 évig vigyáztak egymásra, szeretetben, tiszteletben, boldogságban. Ezt a történetet a nagymamám mesélte az anyukámnak, az anyukám pedig nekem. Mi is így élünk, nagy szeretetben, „nap felettünk soha nem száll le haraggal”.

Mező Lilla Dóra

Az én nagyszüleim

Az én apai nagyszüleim postások voltak, egész életüket végigkísérte a posta szolgálata és szeretete. A régi világban, az 1950-es években érettségi után kerültek a postához.

Abban az időben a posta nagyon sok mindennel foglalkozott: a telefon, a táviró és a műsorszórás (rádió és televízió) szolgáltatásával is. Emellett ellátta a hagyományos és ma is működő postai tevékenységeket: a levelek, a csomagok, a pénzküldemények továbbítását is. Foglalkozott még az újságok terjesztésével, árulásával is. Már abban az időben is nagyon fontos volt a hírek továbbítása. Egyszóval sokrétű szolgáltatást nyújtott, és mindemellett a postahivatalok igazi közösségi központok voltak. Nagyon sokan fordulhattak ügyes-bajos dolgaikkal a postásokhoz, postáskisasszonyokhoz. Ma már a posta tevékenysége átalakult, nem foglalkozik a telefon, a mobiltelefon és a műsorszórás szolgáltatásával sem.

Az én nagymamám, Tamás Ilona, Ilike, majd később Ila néni a Debrecen l-es (a Hatvan utcai postahivatal) és 15-ös (Civis utcai postahivatal) postáknál dolgozott. Hosszú szolgálati ideje alatt volt: küldeményfelvevő, pénzfelvevő, foglalkozott a kézbesítők elszámolásával is. Munkáját mindig nagyon precízen, és jókedvűen végezte. Nekünk unokáinak nagyon sok történetet mesélt a postáról, a hozzáforduló emberekről, akik sokszor igen vicces helyzetekbe bonyolódtak. Pénzfelvevőként egyszer kikukkantott az ablak mögül és egy nagyon rosszul öltözött bácsit pillantott meg.

- Ne haragudjon, nem itt fizetik ki a nyugdíjat, fáradjon át egy másik ablakhoz!- szólt ki az ablak mögül kedvesen.

- De én pénzt akarok befizetni! - mordult rá a bácsi mogorván.

Mama szemei elkerekedtek, amikor a bácsi a piszkos zsebeiből, zacskókból befizetett több millió forintot.

- Ne haragudjon már, tudom, hogy semmi közöm hozzá, de miért jár ilyen piszkosan? Tudom, hogy sokszor éheznek is, mert látom a postahivatal előtt kéregetni. Ha ilyen sok pénze van, miért nem költ egy kicsit magára is ?

- Tudja, kedves, én ezt a fiamnak gyűjtöm. Én megelégedek kevéssel is, jó ez így nekem...

Mama még egy kicsit erőltette, hogy legalább ne éhezzen, de sajnos nem sikerült meggyőznie. A postánál egyik elhíresült történet volt ez, a gazdag-szegény koldusról...

A Nagymamám munkabírására jellemző volt, hogy amikor ügyintézőként rokkant nyugdíjba ment, azt a munkakört, amit ő végzett kettébontották és a továbbiakban már két ügyintéző látta el a feladatát.

Nyugdíjas évei alatt nagyon szeretett kézimunkázni, mestere volt a goblein készítésnek. Mindhármónknak készített egy-egy goblein képet, nekem egy kutyasétáltató kisfiút, Ákosnak - a bátyámnak vándor kisfiút léggömbökkel és Bálint öcsémnek egy hegedülő kisfiút. Belehímezte a nevünket is, most ezek a képek lógnak a szobánk bejáratai felett. Emellett nagyon szeretett sütnifőzni, a háztartást vezetni. Lelkesen foglalkozott velünk unokáival is. Sok-sok mesét, éneket (gyönyörű, tiszta hangja volt), verset mondogatott, tanított nekünk, különösen a délutáni alvások alkalmával. Gyakran beszélt munkájáról, a postáról is. Így megemlékezett a névnap dísztvíratok másolásáról, a karácsonyi csúcsforgalom lebonyolításáról és a kézbesítők fáradtságos munkájáról is. Szerette a kollégáit és az ügyfeleit. Ők is szerették és tisztelték őt. Örült, ha egy ügyfélnek segíthetett a postai ügyek megoldásában. Vidám volt, ha jó híreket hallott és szomorú volt, ha rossz eseményekről hallott a postán. Sajnos, az én Nagymamám már nem él, súlyos betegségben meghalt, itt hagyott bennünket. Hét testvére közül ő volt a legfiatalabb, a legvidámabb, gyermeki tisztsággal tudott a világra mosolyogni. De mi az unokái most is szeretettel emlékezünk rá...

Az én nagyapám, Dr. Kovács József, Jóska papa, aki jáász származású Szolnok megyében kis postahivatalokban kezdte munkáját. Szabadság és betegség idején helyettesítette a hivatalvezetőket. Kalandos évek voltak ezek, aludt tűzoltó szertárban, étkezett óvodában, majd Pannónia motorral száguldott a hivatalok között. A helyettesítés ideje alatt sokféle emberrel ismerkedett meg. Voltak, akik jó hírekkel vidáman jöttek be a hivatalba, másokat pedig szomorúan és bánatosan értek a rossz hírek. Régen csak a postáról lehetett telefonálni, csak nagyon keveseknek volt saját, vonalas telefonjuk. A posta a régi világban közintézmény volt, ahol az emberek kicserélhették gondolataikat is.

Papám később Debrecenbe került a postaigazgatóságra. Közben levelező tagozaton elvégezte a jogi egyetemet. Ekkor ismerkedett meg a nagymamával, akit feleségül vett. Ezáltal bekerült egy igazi debreceni cívis családba, hiszen az anyai ük-dédnagyzüleim tímár és cipőkészítő mesterek voltak. Övéké volt a Vígkedvű Mihály utca minden háza. Majd később kényszerültek rá, hogy eladják őket. Papa sokáig gyütt-ment volt a családban, majd Édesapám születésekor vált ő is cívis, befogadott emberré. Papa és Mama 40 évig éltek boldog házasságban, és felnevelték édesapámat és keresztanyámat, Hajnalkát. Még tavaly sikerült nagycsaládi körben megünnepelni e szép házassági évfordulót.

Jóska papa a postaigazgatóságon, Debrecenben dolgozott ellenőrzési előadóként, csoportvezetőként és osztályvezetőként. Munkatársaival közösen látta el a postahivatalok ellenőrzését. Sokat foglalkozott a postán előforduló bűncse-

lekményekkel is: sikkasztás, lopás, betörés, italozás stb. Végül eredményes munkája alapján 1990-ben kinevezték postaigazgatónak. Papa addigra tényleg bejárta a posta minden zeg-zugát, nagyon sokat tudott a postáról, a munkakörökről. Három megye több mint 360 hivatalának 6 ezer dolgozójának irányítását bízták rá. Ekkor már a posta csak a levelek, csomagok és pénzek felvételével, szállításával és kézbesítésével foglalkozott. Szétvált a posta és a hírközlés, kivált a hírlapterjesztési tevékenység. Papa tízéves igazgatói szolgálat után nyugdíjas lett. De a postához ezután is hű maradt, mert tevékenykedett a postás nyugdíjpénztárban és az egyik postai alapítványban is. Emellett nekünk unokáknak is sokat segít, „diák-taxi” szolgáltatást nyújt és iskola után az ő lakása a bázis, ahová mindig jó megérkezni, mert mindig vár valamilyen meglepetés, finomság. Papa szabadidejében nagyon szeret olvasgatni, nagyon szereti és tudja a történelmet. Kertészkedni is szeret, a Köményes utcai kert a másik kikapcsolódási lehetőség a számára és számunkra is. Sokat segítünk neki a kert munkában, ő végtelen türelemmel szemléli sokszor nem túl hasznos, sőt növényekre kifejezetten káros tevékenységünket. Sok történetet tudnék még mesélni a nagyszüleimről. Nagyon örülök annak, hogy eddigi életemet ők is végigkísérték. Nagyon szeretem őket!

Kovács Máté

Régen volt

Az én nagymamám a II. világháború és a svábok kitelepítése után született. A család szegény volt. A házuk egy szobából és egy konyhából állt. Ott lakott a mamám és testvére, a nagymamájuk és a szüleik.

Mindig volt étel, de szegényes. Húst csak vasárnap ettek. Kenyeret is a kemencében sütöttek, mert a boltban nem lehetett kapni.

A ház körül voltak állatok: tehenek, disznók, tyúkok, libák, nyulak. Nagymamám öt éves korától már libákat őrzött a Bittva partján a többi gyerekekkel. Közben sokat játszottak. Fűből ostort, virágokból karláncot kötöttek. Sokat homokoztak, várat építettek.

A mamám hat éves korában kezdte az iskolát. Mindig kettő osztály együtt tanult. Az egyik osztálynak hangos, a másiknak írás órája volt. Egy tanító néni tanított. Ha nem figyeltek, körmöst kaptak, ilyenkor a tanító néni pálcával a körmükre csapott.

Télen tanítás után estig szánkóztak. A lábuk nagyon fázott a hidegben. A mama anyukája a sütőben melegítette fel a kihűlt végtagjaikat.

Amikor mami nyolc éves volt, nagy árvíz pusztított a faluban. Elvitte a hidat, sok disznóolat, baromfit, elmosott sok veteményest.

Ezek ellenére a mamámnak szép emlékei vannak a gyerekkoráról.

Azért írtam a Szabadics mamámról, mert ő nagyon sokszor vigyáz rám, mindig játszik velem, segít a tanulásban, amikor anyukámék dolgoznak. Mindenkinék ilyen kedves, drága nagymamit kívánok.

Zsohár Zsaklin

Született varázsló

Amikor hazajöttem az iskolából, anya a szokásos kérdéssel fogadott: Mi újság a suliban? Én pedig elkezdtem hadarni a legérdekesebb pletykákat. Mert a mi osztályunkban egy nap alatt annyi minden történik, hogy másnap reggelig mesélhetném. Ki kire sértődött meg, kivel barátkozik, kinek fordít hátat, kész színház. A mesélnivalómban ritkábban esik szó a tanulásról. Anya kitartó faggatására azért kis adagokban kibőfögöm a lecke pontos helyét is, meg hogy mi a KTK (kötelezően tudni kell).

Órák múlva, mellékesen megemlítem, hogy szövegértési feladatlapot töltöttünk ki.

- Miért nem mondd hamarabb, amikor kérdezlek??? (Mit csináljak, ha csak akkor jut eszembe?)

Anya érdeklődve hallgatja a beszámolómat.

- Valóban, a varázslókról?

- Igen, és az egyik kérdés az volt, hogy ismerünk-e varázslót?

- S te mit írtál?

Anya alighanem érezhette, hogy nem lehet véletlen, hogy ennyire jól emlékszem erre a kérdésre.

- Azt, hogy igen, APÁT.

- Tessék?!

- Hát APA - ismétlem meg teljes nyugalommal.

Anya értetlenül nézett rám, de én rendíthetetlenül folytattam, mint aki biztos a tudásában.

- Tudod, anya, mert apa foggal született. Azt mondtátok mindig, hogy régen azt tartották, amelyik csecsemő hat ujjal vagy foggal jön a világra, az különleges. Ezekből a gyerekekből lettek régen a sámánok és varázslók. Tanár néni is elfogadta, mert megadta rá a két pontot. Anya előbb nem jutott szóhoz a döbbenettől. Végül elismerte, hogy számtalanszor hallotta ő is a történetet mamától. Mennyire aggódtak, amikor apának alig kéthetesen felfedezték a fogát, s rájöttek, hogy azért sírt folyamatosan születésétől kezdve. Hogyan tanakodtak az orvosok, míg végül arra a következtetésre jutottak, hogy ártalmasabb lehet, ha kihúzzák. Kezelték a gyulladást, hogy ne fájjon, s apa mesélte, hogy ez a korai foga majd csak 13 évesen esett ki. Furcsállottam, hogy anya ennek ellenére mégis csóválja a fejét az én válaszomra. Pedig én tudom, hogy apa tényleg varázsló, mert bármit kérek, mindent el tud intézni. Ha hintát kértem a szülinapomra, néhány napon belül fel volt állítva az udvaron, ha új kerékpárt, az is megkerült, ha szánkóra vágytam, a Télapó már ott is hagyta nekünk. (Naná, akkora sár volt azon a

télen, minek is neki, csak azt tudnám mivel utazott tovább?) Megtanította nekem az órát, a biciklizést, a kötélmászást, a fejenállást és a kézenállást, mostanában pedig kung-fut gyakorolunk. Nem tudok tőle olyat kérni, amit meg ne tenne értem.

- Rendben van drágám, de azért bánjunk óvatosabban ezekkel a kijelentésekkel legközelebb - intett anya.

Most már csak arra lennék kíváncsi, hogy anya azt hogyan rendezte le magában, amikor apa az ő lehetetlen kívánságait rendre egy varázsütésre teljesíti???

Kövér Linda

Az Én legkedvesebb élettörténetem

Az Én legkedvesebb élettörténetem, a dédnagymamámtól hallott igaz történet. Dédi 80 évvel korábban született, mint Én, de nagyon izgatott volt világrajövetelemkor, mondván nagyon régen dajkált ilyen pici babát.

Nagyon kedves, jó kedvű, humorral megáldott dédnagymama volt. Sokat mesélt gyerekkoráról, hogy mennyire más volt a világ még akkor.

Kilencen voltak testvérek, de a szülei még két árva gyermeket „magukhoz vettek” Ezt mindig így mondta dédi. Annyira szerették egymást valamennyien, hogy nem is tudták, hogy kettőnek közülük nem ugyan az a vezeték neve mint a többieknek. Amikor iskolába, mentek, és a tanító bácsi kérdezte a nevüket, akkor a két „idegen gyerek” nem azt mondta vezetéknevüként mint Ők. Ezen jól összevesztek, mert egyikőjük sem értette kit miért hívnak máshogy.

Dédi szülei parasztok voltak, földműveléssel foglalkoztak. Amikor arra került a sor, hogy férjhez menjen, dédinek egy falubeli paraszt fiút néztek ki a szülei. Dédi sehogy sem akart hozzámenni, ezért Pestre jött szolgálónak. A nagyságos asszonynak és az uraságnak nagyon elegáns ruhái voltak. Dédit nagyon szerették, és miután szorgalmas becsületes lány volt megengedték, hogy egyedül mosson, főzzön, vasaljon rájuk.

Amikor egyszer a nagyságos asszony ruháit rendezte, talált egy számára ismeretlen ruhadarabot. Ez a melltartó volt, de Ő ilyet akkor még nem látott. Megpróbálta kitalálni, hova kell tenni, és azt gondolta, leginkább térdmelegítő lehet, mert a két púp éppen jó a térdére.

Sokáig szolgált Pesten, és ezalatt beleszeretett egy pesti ficsúrba, aki az én dédnagypapám lett.

Tudta, hogy a szülei mindenképpen olyan férjet szeretnének neki, aki ért a gazdasághoz. Dédnagypapa sem akkor, sem utána nem értett hozzá. Dédi, ezért, hogy a lánykérésnél nehogy kiderüljön, hogy a jövődöbeli férje nem ért a mezőgazdasághoz, jó tanácsokkal látta el. Amikor felkészültnek látták az időt a lánykérésre, bemutatta a szüleinek a pesti fiatalembert. Dédnagypapa felkészültnek érezte magát a mezőgazdasági munkák terén, ezért az ebéd után nagy érdeklődéssel megkérdezte, hogy „És mondja Illés Úr! Elpalántázták már a búzát?”

Dédi szerint csak kevés tartotta a szüleit, hogy el ne ájuljanak. Amikor dédnagypapa rájött, hogy lehet, hogy nem palántázzák a búzát, azonnal másra terelte a szót. Megdicsérte a kertben a pipacsokat, hozzátéve, hogy még sosem látott fehéret, és rózsaszínt. Nagyon meglepődött, amikor megmondták neki, hogy amiről beszél, nem pipacs, hanem mák.

Miután mindenki számára világossá vált, hogy dédnagypapa egyáltalán nem ért a mezőgazdasághoz, viszont dédivel szeretik egymást, áldását adták a szülei a házasságra.

Nagy szeretetben, békében éltek, és nevelték a nagypapámat, és két testvérét, és még engem is dajkálhatott a dédi.

Nagy Flóra

A régi farsangok Panyolán

Nagyapám mesélte, hogy milyenek voltak a régi farsangok Panyolán, s ezt most le is írom.

Régen a panyolai lányok télen fonóba jártak, még a farsang időszakában is. A farsang rengeteg mulatozást tartogatott. Miközben a fiatal lányok fonták a fonalat, a férfiak beöltöztek különféle maskarába: medve, gólya, csendőr, pap, menyasszony, vőlegény, basa. Különböző szórakoztató jeleneteket is előadtak: foghúzás, halottas, gólyajárás. Ezekkel ijesztgették a fonó lányokat. Ez az udvarlás egyik formája is volt. A fiúk megcsipkedték, ijesztgették a lányokat. A női alakokat a farsangolás során férfiak formálták meg, ami különböző vicces helyzeteket eredményezett. A nagyszüleim, és nagynéném is ott voltak a fonó lányok között. Nem öltözött be az összes férfi maskarába, néhányan a lányok mellett udvaroltak. Ha egy lány fonás közben elejtette az orsót, és egy fiú felvette, a lánynak zálogot kellett adnia, ha vissza akarta kapni az orsót.

Nagyapám befejezte a története. Nekem ez nagyon tetszett, és érdekesnek találtam. Remélem, hogy nagyapám sokat fog még mesélni a régi időkről.

Szabó Kata

A királylány 3 próbája

Az első próba

A gesztesi várban

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer Budapesten egy szegénylegény (a nagypapám). Egyszer csak érkezett ebbe a nagy városba egy kicsi királylány (a nagymamám). Szegénylegénynek nagyon megtetszett a királylány, úgy gondolta, hogy jó volna feleségül venni. Igen ám, de hát nem lehet úgy vaktába beleugrani egy házasságba, még ha királylány is az illető, mert sose lehet tudni mi van a füle mögött. Ezért aztán elhatározta a szegénylegény, hogy próbára teszi a királylányt, merthogy akkor lehet megismerni valakit, ha nehézségek közepette keveredik. No, telt-múlt az idő, kitalálta a szegénylegény, hogy elviszi királylányt. Összehívta a barátait, mert egyedül mégsem, akart menni, ki tudja milyen az a királylány. Mondta a királylánynak, hogy jössz-e te velem kirándulni, elmennénk a Gerecsébe, ott van egy nagy vár, oda bemelegyünk, ott megpihenünk, aztán visszajövünk, ha lesz rá módunk. A királylány megkérdezte otthon, hogy elmehet-e azzal a legénnyel, azzal a társasággal. - Hát hol fogtok aludni? -kérdezték otthon. -Majd a várban.-Jó ha a várban alusztok akkor jó -mondták és elengedték a királylányt, aki még sohasem volt arrafele, de fölvette a hátizsákját és elindultak. Egy kicsit szemerkélt az eső, mentek, mentek, mendegéltek, elértek a Gerecsé közepébe, ott volt egy nagy kőszikla, azon volt a vár. Bementek a várba, nézegetett jobbra-balra a királylány. Hát ennek a várnak csak a falai voltak meg. Se teteje, se oldala, csak helyenként voltak falak s kérdezte is a leány:- hát te szegénylegény hol fogunk mi itt aludni ebbe a nagy, fenenagy várba?

- No nem olyan fenenagy ez a vár - mondta a szegénylegény - az udvaron fogunk aludni, kis tüzet rakunk, megsütjük a szalonnánkat, aztán összegyűjtünk egy kis avart.

- Avart? S mi lesz az avarral?

- Hát az lesz a párnánk meg a paplanunk.

- És mindenki itt fog aludni?

- Hát persze, hát hol aludna mindenki máshol? Egy égbolt van fölöttünk, egy égbolt alatt csak együtt lehet aludni.

Na, telt múlt az idő, megették a vacsorát, összeszedték az avart, elkezdett csöpörészni az eső, aztán csak bebújtak az avar mellé. Szegény királylány csak úgy zavarban volt, hogy most mit csináljon. S hát mit volt mit tenni oda feküdt ő is az avarba. Nem félt egy picit se csak egy kicsit fázott, mert hát takarója bizony szegénynek nem volt, persze másnak se. A szegénylegény

megszokta már hogy takaró nélkül alszik, de a királylány biztos valamilyen pihe, puha ágyban szokott aludni, most pedig csak a falevelek voltak alatta. Hát egész hajnalig vacogott szegényke, persze a többiek is, mert azért hideg volt. Reggel aztán fölbredtek, körülnéztek s nekiindultak hazafele. Szegénylegény meg gondolta, hogy ezt jól kipróbáltuk. Nem panaszkodott a királylány, jó az ilyen feleségnek, mert a panaszkodó feleség az talán mégse lenne jó.

A második próba

Tinnyei kőfejtő hévizes barlangjában

Hírét vette a szegénylegény, hogy a tinnyei kőfejtőben tovább folytatják a kitermelést és elbontják a barlangot, így a királylányt újabb próba elé állította.

- Kedvelem a borsóköveket, gyere nézd meg velem! **be** mindig a nyomomba légy és oda lépj ahova én! - mondta a szegénylegény.

- Jó - mondta a királylány, de szeme elkerekedett, mikor beléptek a hasadékba.

A hasadéknak nagy mélységben volt az alja.

- - Hová lépjek? - kérdezte a királylány.

- - Ahova én! - felelte a fiú.

Majd a hasadék egyik oldalának támasztotta a lábát a másik oldalának pedig a derekát. Mintha csak ülne a mélység felett. A királylány bátran utánozta. Így ereszkedtek le a mélységbe.

Ezt hívják nálunk, a barlangászoknál ügyes traverzálásnak - mondta a legény meglegedetten.

A leány a karbidlámpával megvilágított borsókövekben gyönyörködve állt a mélységben.

- Kiálltad a második próbát is - gondolta a szegénylegény.

A harmadik próba

A foltos szalamandra

A szegénylegény a Kopolya völgyébe indult egy hétre barlangász társaival táborozni. Gondolta, hogy még egy próbát tesz a királylánnyal. Lakva ismerzik meg az ember, azaz a királylány.

Tízen-tízen laktak egy-egy sátorban. Folyóvíz a 10 C-os patak volt. Reggelire, ebédre, vacsorára margarinos, mustáros kenyér volt felváltva zsíros kenyérrel. Váltott műszakban bontottak, csörlőztek, talicskáztak. Eső, eső

hátán nehezítette az életet. A királylány mosolyogva állta a próbát. Aztán jött a rettenet. A legények egy foltos szalamandrával riogatták a lányokat. - Nyakatokba rakjuk, ha nem vigyáztok. A királylány nagyon félt, de - hogy az ő nyakába ne kerüljön szalamandra - magára erőltetett nyugalommal megfogott egyet, hogy a fiúkhöz vigye, de azt minden lélegzetvételére elejtette ijedtében.

A legények látva, hogy ez a lány nem fél ettől a hideg, nyálkás állattól, eszükbe se jutott, hogy őt riogassák. - Ezt az egy hetes próbát is kiállta - gondolta a legény.

Így hát feleségül kérem szüleitől, mert nem csak szép, hanem szolgálatkész, bátor (nem csak előttem), figyelmes (nem csak velem), mosolyogva viseli a nehéz körülményeket, sohasem panaszkodik, okos és a nehéz helyzetekben is jól feltalálja magát.

Még abban az esztendőben megtartották a lakodalmukat. Született négy gyermekük, hat unokájuk és boldogan élnek, reméljük még sokáig.

Így volt. Nem így volt? Ez egy igaz mese volt

Fábry Anna

A szánkó

Abban az időben, amikor édesapám annyi idős volt, mint én most, Nagykállóban laktak, egy általános iskolához tartozó lakásban, mivel édesapám szülei, az én nagyszüleim, ott tanítottak. Ebből az időből nagyon sok élményét mesélte már el nekem. A következő emléke sokszor eszembe jut, különösen akkor, amikor leesik az első hó.

A gyerekek akkor is nagyon örültek a sűrű pelyhekben eső hónapnak, az iskola udvarán hógolyóztak, szaladgáltak, hóembert építettek. Nagy fájdalomokra az óráközi szünetek véget értek, be kellett menni az osztályban, de alig várták, hogy ismét az udvaron lehessenek. Szerencsére a hóesés nem állt meg, hullott délután, sőt egész éjszaka. Másnapra vastag hópárna borította a világot.

Reggel édesapám egyik osztálytársa egy vasból készült szánkót hozott az iskolába. Abban az időben még nem lehetett gyermekszánkót vásárolni, ritka játék volt. Az osztálytársaival együtt édesapám is megcsodálta a különleges járművet. Rá nem ülhetek, csak húzhatták, mert büszke tulajdonosa nem engedte meg, hogy rajta kívül valaki ráüljön. Látta ezt a nagyapám, de nem szólt semmit, hagyta, hogy a sok iskolás húzza a szánkót, büszke tulajdonosa pedig élvezze a suhanást. Délután azonban négy osztálytársamat és engem magához hívott, és azt mondta, ha segítünk neki, készít az osztálynak egy szánkót. Volt minden a szánkóhoz, fa, fűrész, véső, kalapács és rengeteg segítő gyermekkéz. Édesapám és négy barátja nagyon élvezte, hogy nekik is lesz egy saját maguk által készített szánkó. A nagyapám amellet, hogy szerette a gyereket tanítani, ügyes ácsmesternek is bizonyult, késő délutánra már csúszott az új faszánkó. Egyszerre három gyermek fért el rajta, és két-három másik húzhatta. A szánkózásba jól elfáradtak, de alig várták, hogy másnap reggel az ő szánkójuk is ott lehessen a vasszánkó mellett.

Már kora reggel megérkezett az öt gyermek a saját maguk készítette faszánkóval, és az egész osztályt megszánkóztatták, felváltva húzták, az osztálytársak pedig sorban állva, hármásával ültek rajta. A vasszánkó pedig egyedül, tulajdonosával szomorkodott az iskola udvarán.

Nagyapám megoldotta a gondot. Nem kérte meg a vasszánkókat, ehelyett saját maguk által készített nagy faszánkóval okozott nagy örömet, édesapámnak és barátainak.

Balla György Jázon

Volt egyszer egy csapágygyár

Debrecenben, a Kassai úton lakunk, néhány száz méterre attól a gyártól, amit nagymamám csak úgy emleget, hogy a „GÖCS”. Ugyanis itt állt a Magyar Gördülőcsapágy Művek, és a nagyszüleim évtizedeken keresztül dolgoztak itt. Nagypapám sajnos már régen meghalt, de mamám szívesen mesél nekünk unokáknak erről a gyárról. Állítólag több ezer ember dolgozott itt, volt sok-sok üzem és a gyár neve az egész országban ismert volt. Nagymamám irodai ügyintézőként dolgozott, de persze engem inkább az üzemben folyt munka érdekel, ezért erről mesél nekem többet.

Történt egyszer, hogy az egyik szerelő üzemben sokan megbetegedtek, ezért az irodai dolgozóknak – így mamámnak is – be kellett állnia egy napra a futószalag mellé. Reggel hat órakor kezdődött a műszak. Előtte mamám is felvette azt a munkaruhát és munkakesztyűt, ami nélkül be sem lehetett lépni az üzembe. A műszakvezető elmondta, mi lesz mamám dolga, de szegény mama először azt sem tudta, hogyan fogjon hozzá. Beindult a futószalag: gördültek az úgynevezett gyűrűk és golyók, és persze minden csupa olaj volt. A vékony cérnakesztyű nem sokat ért, mamám kezéből az olajtól majdnem kicsúsztak az alkatrészek. Mama úgy emlékszik vissza, hogy nagyon izgult, nem akart hibázni. Szerencsére néhány óra múlva átküldte őt a főnöke a csomagoló üzembe, és arra számított, hogy ott talán nem fog bakizni. A csomagolást is gyorsan és időre kellett végezni. Először kisimított lapokat kellett doboz formájúra hajtogatni. Ezek a dobozok 30-40 féle méretűek voltak. Az olajos ládából mamámék kivették az összeszerelt csapágyakat, óvatosan áttörölgették, fóliába tették, egy gép segítségével a fóliát rásütötték, majd a megfelelő méretű dobozba helyezték. Mamám délután már szédült az erős olajszagtól, és zúgott a füle a hangos présgéptől. Régen még nem voltak külön takarítónők, hanem maguk a munkások raktak rendet a műhelyben. Fel kellett szedni a földről a leesett hulladékokat, az olajat kannákba önteni. A csapágyal töltött dobozok raklapokra kerültek, majd egy másik üzemben felcímkézték őket.

Elképzelem, ahogy a sok targonca vitte a csapágyakkal töltött dobozokat a raktárba. Aztán jöttek a kamionok, és elszállították a kész csapágyakat. Talán éppen egy olyan vonat, vagy busz kerekébe szerelték be, amivel ma is közlekedek.

Szilágyi Ádám

Nekem volt egy ükim

Nekem volt egy ükim, de sajnos már nincs közöttünk. Az ő neve Brenner Regina. Még most is emlékszem arra a mosolyra, barna kendőre és a szép szoknyára. Kicsit nagyothalló volt.

Minden hétvégén elmentem hozzá. Ott hintáztam, miközben ő üldögélt és nézett. Egyszer azt mesélte nekem, hogy amikor ő volt gyerek akkor reggelire zsíros kenyeret ettek, aztán el kellett menni a tehenet őrizni. Ebédre, ami volt, azt meg kellett enni (akkor nem volt olyan, hogy nem szeretem). Délután kapáltak és közben meséket mondtak. Egyet el is mondott:

Volt egyszer egy király, aki vadászat közben eltévedt az erdőben. Ott termett az ördög, azt mondja a királynak, hogy ő kivezeti, de csak akkor, ha oda adja (15 év múlva) azt, ami, mikor eljött még nem volt, de mire hazaér, addigra már lesz. A király beleegyezett. Az ördög kivezette az erdőből és eltűnt. A király mikor hazaért, rögtön lerohanták az udvarhölgyek, hogy milyen szép kislánya született. A király azt se tudta, hogy örüljön-e vagy sírjon.

Teltek az évek, eltelt 15 év. Jött az ördög és vinni akarta a királylányt. De a király a libapásztor lányát adta neki mivel nem járt sikerrel, aztán a disznópásztor lányát. Végül odaadta a királylányt. A pokolban volt az ördögnek egy inasa: Jancsika. Azt mondja egyszer Jancsika a királylánynak, hogy szökjenek meg. Jancsika mielőtt elindultak volna megköpködte a seprűt, és az válaszolt, mikor az ördög kérdezte. Utánuk küldte először az egyik segédjét, aztán pedig a másikat, de nem ért el vele semmit. Végül ő ment utánuk, de észrevette ezt Jancsika, és egy tóvá változott, a királylány pedig egy kacsává. Tudta ezt az ördög és elúszott a kacsáért, de az minél beljebb úszott. Végül az ördög belefulladt. A királylány és Jancsika hazamentek, és éltek, amíg meg nem haltak.

Így telt a délután.

Este vacsorára maradék volt vagy lekváros kenyér. Ha az leesett, akkor meg kellett puszilni. Megetették a jószágokat. Megbeszélték, hogy mi vár rájuk holnap (kukoricaszedés, morzsolás, stb.). Később pedig elmentek aludni.

Bennem az maradt meg, hogy öreg napjaiban is munkát kért, és ő azt örömmel végezte. Sose tudott tétlenül ülni.

Hencsár Levente

Életmesék

Sajnos a déd nagyszüleim már nem élnek, de mindig szerettem mikor bejöttek és egy kedves kis történetet elmondtak nekem. Nagyon nehéz időben voltak fiatalok. Akkor csak cselédnek tudtak elmenni az emberek, ha nem olyan családból származtak, hogy voltak valakik.

Dédi is így került fiatalon egy urasághoz cselédnek. Nagyon ügyes és okos volt, fel is figyelt rá a munkaadója. Előbb az írást, majd az olvasást tanították meg neki... Nagyon gyorsan tanult és nemsokára a gyerekeket ő tanította meg mind arra, amit ő tudott.

Később elhatározta, hogy tanítani fog. Nagyon sok kitartás és tanulás és persze segítség kellett hozzá, hogy sikerüljön elérni az álmát. Sikerült, tanító lett egy kis faluban. Nagyon szerették a gyerekek, és ő büszke volt arra, amit ezek a kis tanulók elértek. Büszkén meséli, hogy gépészmérnökök, és vállalatigazgatók is kerültek ki közülük. A kedvenc részem pedig az volt mindig ebben a történetben mikor fehér paripán bevágtatott dédi papa – na, nem szó szerint, mert nem tudott lovagolni - egy gazdag család gépész fia, aki megkérte és feleségül vette dédit. Nagyon szép esküvőt tartottak és sok tanítvány is részt vett rajta. Született két gyermekük és boldogak voltak, mint a mesében. Éltek a kis házikójukban és éltél a boldog életüket. Együtt átérték a világháborút és kitartottak jóban, rosszban egymás mellett, ami ebbe a mai világba nem szokás.

A nagyanyám is tanár lett. Vitte tovább a családi hagyományt, neki már nem jött össze az élet úgy, mint dédinek, de amíg gyerek volt addig vidám volt, és tudta olyan családba élt, ami szerette és segítette.

Most itt vagyok én 12 évesen. Sok tervvel és optimista felfogással. Szeretnék tanítani és szeretném a királyfit is fehér lovon várni. Szerintem így szép az élet és kerek. Tanulunk és célt kapunk egy kis történetből, amit régen mi mesének hittünk.

Én hiszem, hogy egy rövid kis mese, történet valóra válik, ha hisz benne az ember.

Tőzsér Rita

Családom története

Fogalmazásomban családom görög ágáról írok, amelynek története érdekes lehet az olvasó számára. Magyarországon kevesen ismerik a görög kolónia történetét, azt, hogy hogyan és miért kerültek Magyarországra. Az átlag magyaroknak homályos ismeretei vannak a görögséggel kapcsolatban, amely leggyakrabban egy görögországi nyaralásból, vagy – az általában hallomásból ismert – magyarországi görög falu, Beloianniszból ered. Aki megtudja rólam, hogy görög származású vagyok, az rögtön talál emlékei között egy görög ismerőst, osztálytársat és természetesen veszi, hogy ismerem, mivel olyan kevesen vagyunk. Ez sajnos nem igaz, hiszen jelentős görög kisebbség él Magyarországon, akik rendszeresen találkoznak egymással különböző ünnepekkor és rendezvényeken.

Családom történetét nagymamámmal kezdeném, aki Észak-Görögországban élt szüleivel és nyolc testvérével. A hegyek közötti kis faluban – Monopiloban – nagymamám bátyjával, nővérével és három öccsével élt. Két másik testvérükkel volt teljes a nyolc gyermekes család, ám ők orvos és gyógyszer hiányában – körülbelül három hónaposan – valószínűleg tüdőgyulladásban elhunytak. Emlékük csak kevéssé maradt fenn, így sajnos születési dátumukat sem tudjuk. Nevet állítólag nem kaptak még (hivatalosan), mert a hagyományok szerint az újszülöttek a keresztelőkor kapják meg nevüket, addig babának szólítják őket.

A családom története izgalmas fordulatot vett a görögországi polgárháború idején, amely a királyi hadsereg és a partizánok közt folyt. Sok görög esett áldozatul a harcoknak és a királyi hadsereg megtorló műveleteinek, amelyek során falvakat tettek a földdel egyenlővé.

Családom elmeséléséből tudom, hogy 1947 júliusában partizánok megjelentek a Kastoria közelében fekvő Monopilo faluban, ahol nagymamám családja élt. Tájékoztatták a lakosságot, hogy rövid időn belül támadás várható a királyi hadsereg részéről. Javasolták, hogy már másnap hagyja el mindenki a falut és két hétig vissza se térjenek. A falu bizottsága felkérte üknagymamám, hogy egy 10-15 gyerekből álló csoportot kíséren el Albániába. Üknagymamám ezután bement a templomba imádkozni. Isten segítségét kérte, hogy adjon neki erőt a nehéz feladat véghezviteléhez. Felajánlásul egy nagyon drága emléket, elhunyt férje aranyóráját akasztotta fel a templomban. Másnap alkonyatkor – 1947. július 26-án – majdnem mindenki útnak indult. Több héten keresztül gyalogoltak az erdőkben Albánia felé. Zord körülmények között, sokszor esőben és sárban. Nagyrészüket a szabad ég alatt aludt, a gyerekeket szüleik pokrócból készített sátorral igyekeztek óvni az esőtől, bár

nem sok eredménnyel. Hosszú, fárasztó vándorlás után Korica érintésével megérkeztek egy Prenyesz nevű helységbe. Szomorúan érintette a kitartóan vándorló gyerekeket, hogy Bobby kutyát egyik albániai rokonuknál kellett hagyniuk. Prenyesz csupán négy vagy hat elhagyott laktanyából állt. Ezek igen nagyméretű, de tető nélküli épületek voltak, amelyek ugyan a széltől megvédték őket, de az esőtől nem. Rövid idő elteltével kollégiumi elhelyezést lehetett kérniük, amelyekbe – a rossz körülmények miatt – önként jelentkeztek. Üknagymamám és nagymamám egyik öccse Elbaszanba kerültek, az ottani kollégiumban üknagymamám önkéntes nevelőnek jelentkezett. Ahogy templomi imájában korábban kérte, volt elég ereje ahhoz, hogy küldetését sikeresen véghezvigye. (Később megtudták, hogy az óra a templomból eltűnt.) A család többi tagja Prenyeszben maradt, ahol nagymamám nővére, a 16 éves Antigoné, nővérként tevékenykedett. Később megbetegedett, s az elbaszani kórházba került. Családja fájdalomra kiderült, hogy Antigoné hastífuszban szenved és nem sokkal később elhunyt. Édesanyám az ő nevét viseli.

A falut felgyújtották, így 1948. december 21-én a család tagjait teherautókra ültették. Nagymamám teherautója Romániába tartott. Amikor a teherautó motorja beindult, mellette egy szembe haladó másik teherautó haladt el, amelyen megpillantotta anyukáját. Azt hitte, már soha többé nem láthatja, kiáltozott utána, és sírt. Édesanyja Lengyelországba, édesapja Csehszlovákiába, a bátyja – aki aktívan részt vett a polgárháborúban – Taskentbe (régén Szovjetunió része, ma Üzbegisztán) került. Nagymamám Romániába, ahol ipari tanuló volt. 5-6 évvel nagymamám román földre érkezése után dédnagymamám Magyarországról a Magyar Vöröskereszt segítségét kérte a család egyesítéséhez. A szervezet segítségével nagymamám is Magyarországra került.

Nagypapám a szüleivel és tíz testvérével élt a Konitsa közelében elhelyezkedő Elephteroban. Nagypapám falujába is elérkezett a polgárháború pusztítása. A gyerekeket csoportokban vonatokra ültették, amelyek különböző politikai menekülteket befogadó országokba tartottak velük, mint például Lengyelország, Albánia, Bulgária, Románia, valamint Jugoszlávia, Csehszlovákia és Magyarország. A meghatározott 28 296 fős gyermek létszámába családjából csak ő és egy fiú testvére tartozott bele (ebbe a létszámba tartozott nagymamám családja is). Nagypapám testvérét egy Szovjetunióba tartó vonatszerelvényre ültették, az akkor tizenkét éves nagypapámat egy másikra, amelynek úti célját nem közölték velem. A gyerekek zsúfoltan várakoztak az indulásra a vonaton, hiszen egy szerelvényre a megengedettnél sokkal több személyt tereltek fel. Ételt és italt nem kaptak, sok kisgyermek sírt is emiatt. Rájuk nagyobb társaik vigyáztak. Az indulásra való várakozás közben nagypapám egy csöpögő csapot fedezett fel az állomásnál és leszállt a szerelvényéről,

hogy szomját oltsa. Sikeresen ivott a csapból, de amikor visszafordult, hogy visszaszálljon a menekülteket szállító vonatra, észrevette, hogy az elindult nélküle. Ijedtében odament egy felnőtt férfihez és elmondta neki, mi történt vele. A férfi azt mondta neki, hogy gyorsan szálljon fel a még egyetlen ott lévő vonatra, amely Magyarországra tartott. Nagypapám felszállt rá, pedig még azt sem értette, miért kellett elhagynia Görögországot. A vonat többi utasával együtt sikeresen megérkezett Magyarországra. Itt különböző nevelőintézetekbe osztották szét a 3000 gyermeket, mint például Dégre, Fehérvárcsurgóra vagy Hőgyészre. Nagypapám a fehérvárcsurgói kastély nevelőintézetébe került. Ott nevelkedett és tanult, majd felnőttként már Budapesten lakott és dolgozott.

Budapesten és több nagyvárosban (Tatabánya, Miskolc, Pécs, Győr) is görög kolóniák alakultak. A görögök szeretnek táncolni és énekelni, ezért rendszeresen szerveztek görög esteket. Ez a szokás máig is megmaradt, amely napjainkban a görög közösség összetartó ereje. Nagyszüleim a VIII. kerületi Törökös Művelődési Házban ismerkedtek össze. Nagymamám és családja ekkor a művelődési házzal szembeni régi Dohánygyár épületében kapott egy szobából álló szükséglakást, ahol szintén egy kisebb görög kolónia alakult ki.

Brunner Bálint Nikosz

Régi szép időkben

A „régiben” minden más volt. Nagypapám is másképp élte az életét, mint most.

Papám 1938-ban, igen régen született egy kis faluban. A szalmából épült ház – amelyikben akkor laktak szülei-, éppen leégett, így egy másik lakóházban jött a világra. Gyermekkorában a szomszédos faluba járt az orvoshoz, ami a tanyájuktól 5 kilométerre volt. Akkoriban még nem mindenhol volt orvos, papámat például édesapja vitte el szánkóval, vagy az ölében a vizsgálatra. Nagypapámék átköltöztek a tüzeset miatt egy cselédházba. Akkoriban gyakran történtek ilyen esetek, mivel a házak felépítése teljesen eltért a maitól. A vályogból készült lakások nádtetővel voltak ellátva.

Dédnagyapám katonának állt, és a második világháborúban meghalt. Eleinte azt mondták, hogy eltűnt, papám azt várta, hogy találkozni fog vele, de nem így lett. Ekkortól családfenntartóként vigyázott négy hűgára, és ápolta beteg édesanyját. Dédnagyapám újra költözött gyermekeivel – ezúttal egy juttatott házba-, mint hadiözvegy. Pár év múlva dédit megválasztották hivatalsegédnek, de egy idő után újra megbetegedett. Nagypapám járt helyette, több évig dolgozott így. Eleinte, míg el nem végezte a nyolc osztály, az iskolán kívüli idejét csak munkával töltötte. Az élet igen nehéz volt számára, mert a család egyetlen férfi tagjaként kellett helyt állnia. Ezt az akadályt mégis könnyedén legyőzte, hiszen a munkájában a ranglétrán előrébb tudott lépni, így jutott el későbbi családjával Bulgáriába, egy nyaralás alkalmával.

Édesanyám az, akinek ez az út volt a legnagyobb élménye. Az odavezető utat hálókocsis vonattal tették meg. Ez a fajta vonat úgy nézett ki kívülről, mint sok másik. A fülkékben azonban emeletes ágyak voltak. A szűk helyre viszont egy mosdó, és kisebb szekrény is befért. A folyósón pedig mindenki kedvére beszélgethetett. Másfél napig utaztak. Az egyik országba csak úgy juthattak be, hogyha a határon az összes vagon lepermetezték fertőtlenítővel. Másfél nap után meg is érkeztek. Mindenki nagyon várta, hogy láthassa a tengert. Abban az időben az a szálloda, amelyikben megszálltak nagyon jónak számított, de édesanyám elmondása szerint az ágy igen kényelmetlen volt. Minden nap kimentek a Fekete-tengerhez. Anya szerint a sós vízben lehet legkönnyebben megtanulni úszni. Minden reggel megnézték, milyen kagylókat vetett partra a tenger. Rengeteget gyűjtött onnan, amit mai napig emlékként őriz. Salátaféléket is ott ettek először, nagyszüleim azóta is szeretik. Egyik legkedveltebb volt számukra a Sopszka saláta. Esténként szabadtéri előadások megnézése után az utcán sült apró halakat falatozták, ami egy jellegzetes étel volt. Az esti táncos mulatságok és a városnézések sok élmény-

nyel gazdagították édesanyámat. Egy kevésbé kedves emléke az, mikor megcsípte egy medúza. A helybeliek elmondása szerint ebben az időszakban henteente egyszer medúzákat sodor a partra a víz. A gyerekek többsége ilyenkor az átlátszó állatkákat vizsgálgatják, így tett édesanyám is. Következménye egy medúzacsípés lett, amit csak a nyaralás végén észleltek. Ennek ellenére még ma is visszavágyik Bulgáriába.

Szerintem szüleim és nagyszüleim életmeséiből egy könyvet is lehetne írni.

Hajdu Edina

A fájdalom

A nagymamám sokszor mesél nekem arról, milyen volt régen az élete. Legtöbbször vicces történeteket mond, hisz az emberek rossz és jó dolgokat átvészelhetnek egy kis humorral, s az ő élete bizony nem volt mindig jó.

A háborúról is szokott beszélni, egy ilyen történetét írom most le. A nővére, Júlia és nagymamája, Katalin épp kettesben beszélgettek, mikor támadás kezdődött. Egy ismerős család pincéjében bújtak el, a család akkor nem volt otthon. Úgy gondolták, a pincében biztonságban lehetnek, ám óriásit tévedtek. Az egyik bomba épp a pincére esett. A fiatal lány és nagymamája azonnal meghalt. Ágnes, a mamám anyukája, mikor meghallotta, hogy a lánya és az anyja meghaltak, nem mondott semmit, csak elkezdett futni. Most, mikor minket nem igazán ér el a háború, és nem is tudjuk, milyen lehetett; nem lehet igazán felfogni ezt a szörnyűséget. A dédnagyapám és egyik fia a háborúban harcolt, a dédnagymamámnak fogalma sem volt róla, mi lehet velük, élnek-e vagy már meghaltak, semmit sem tudott... A férj és a fiú a háborúban, a lány és az anya pedig biztosan meghaltak. Ezt nem bírta már. Meghallotta a hírt, és elfutott. Futott, ahogy a lába bírta, futott ameddig ereje tartott, és közben sírt. Zokogott, könnyei patakokban hulltak, a szél sem tudta felszárítani őket. A lába futás közben meg-megbotlott, arca szenvedést, kínt és fájdalmat tükrözött, de csak futott. Aztán egy ismerős férfi megállította. Nem akart már futni, de sírt tovább, mintha el lenne rá határozva, hogy már soha nem hagyja abba. Aztán meglátta aggódó gyermekeit, s látta rajtuk, hogy ők is érzik a fájdalmát. Ekkor abbahagyta a sírást, és odafutott épségben maradt, ámde rémült gyermekeihez. Megölelte mindegyiket, de közben hallgatott.

Az eszeveszett futás, s a szörnyű fájdalom anyja arcán, ez mind megmaradt mamám emlékében, s talán nem is felejtí el soha. Ez a történet megtanított rá, hogy a családunkat meg kell becsülnünk, mert bármikor baj történhet, s ha ez megtörténik, már nem tudunk bocsánatot kérni. Soha nem szabad meggondolatlanul becsmérelni szeretteinket, csupán felindulásból. Belőlük csak egy van, és bizony ők nem pótolhatók.

Johanidesz Tina

Amikor a Jóisten megérintette a földet

- Ditró állomás! A vonat hóakadály miatt nem megy tovább! - harsogta a hangosbemondó.

Az utasok bosszankodva szálltak ki a kocsikból 1942. december 24-én déli 12 órakor. Köztük volt egy fiatal tanító is, aki a hat kilométerre lévő Szárhegyre igyekezett. Augusztus közepe óta nem volt otthon. A Bereg megyei Csedregen volt az állomáshelye. Egész ősszel gyűjtögette a pénzét, hogy karácsonyra ajándékot tudjon venni szeretteinek. Idesnek kesztyűt és kendőt, Tatának kucsmát és zoknit, a hat kisebb testvérnek könyveket, füzeteket, ceruzákat, színeseket és persze csokit és cukorkát. Sőt Vásárhelyen, ahol át kellett szállnia, a maradék pénzből még egy frissen vágott libát is sikerült vennie az állomás melletti piacon.

- Ez lesz ám a meglepetés!- gondolta magában. Most azonban úgy néz ki, hogy a hóvihár megghiúsítja a közös karácsony estét.

- Elindulok gyalog!- döntötte el hirtelen.

A Görgényi havasok irányából fúj a szél, emiatt is tudta a medencéből összegyűjtött havat a sínekre hordani. Fél úton lehetett, amikor elnyújtott üvöltést hallott a Gyergyói havasok felől.

- Ha nincs rá válasz, nem lesz baj!- nyugtatta magát.

Néhány perc múlva azonban a Tatárhalom oldalából szaggatott vonyítás hallatszott.

- Szagot fogtak, sietnem kell! –villant át az agyán.

A falutól egy kilométerre, a Szármány hegy lábánál lakott egy család, arra vette az útját. Közben hátranézett és fekete pontokat pillantott meg az úton.

- Futnom kell, ha életben akarok maradni!

A kerítés sarkához érve már hallotta a halál csengettyűjét: ahogy a farkasok hasán összefagyott szőrösömök egymáshoz ütődnek. Elérte a bejáratot és dörömbölni kezdett. A háziak ajtót nyitottak, a tanító szinte beesett rajta. A farka ekkor ugrott át a kerítésen. A házat többször körbeszaladták, sőt a vezér még be is vicsorított a piciny ablakon.

- Köszönöm!- lihegte holtfáradtan a tanító.

- No, ha ide igyekezett, akkor éppen idejében érkezett!- fogta derűsre a ház ura - Ha Szárhegyre, akkor várnia kell reggelig! Isten hozta nálunk, legyen a vendégünk!

A tanító csak ekkor nézett körül a kicsi hajlékban. Régi rönkház volt, a szobák nem voltak falakkal elválasztva egymástól, csupán néhány bútor jelezte, hogy mi hol is lehet. A konyharészen az asszony szorgoskodott, a sarokban négy gyerek játszott, a kályha mellett egy anyóka üldögélt, mellette párja pipázott.

- Bízom benne, hogy nappal nem érhet baj!- válaszolta a házigazdának.
- Igyék egy bögre meleg tejet! Ez felmelegíti, és meg is nyugtatja a lelket!
- mondta a háziasszony és helyet kínálta őt.
- Gyerekek, gyertek! Állítsuk fel a karácsonyfát! Hagy tudja meg a Jézuska, hogy várjuk Őt!

Az apróságok boldogan szaladtak anyjukhoz és a szemükben a csodavárás fénye ragyogott. Amíg a család szorgoskodott a tanító jobban körülnézhetett. A konyhaasztalon már ott gőzölgött az ünnepi vacsora. Hajában főtt pityóka sült szalonnával, édességnek pedig puliszka vékonyan kent szilvalekvárral.

Istenem! Mit ehetnek máskor, ha ez az ünnepi vacsora!?! - kérdezte magában.

- Tanító Úr! Legyen az angyalunk! Mi kimegyünk a kamrába a gyerekekkel, kérem, csengessen pár perc múlva, így nagyobb lesz a meglepetés! - súgta a házigazda.

A család kivonult, az anya gyorsan, hogy a gyerekek meg ne lássák, a fa alá rakta az ajándékokat, majd a többiek után sietett. A tanító várt egy kicsit, és közben rápillantott az ajándékokra. Kézzelel faragott állatkák, néhány alma, és két kicsi, hímzett kendőcske volt a fa alatt. Kinyitotta táskáját, kivett belőle négy füzetet, négy ceruzát, egy doboz színes és egy mesekönyvet. Gyorsan a fa alá rakta, majd korholni kezdte magát:

- Hiszen gyerekek, a csokoládénak jobban örülnének!

Visszament táskájához, négy szelet csokoládét és egy zacskó cukorkát is kiolvasott belőle. Újra a fához sietett az édességekkel.

- És a felnőttek? Ha már én lettem az angyaluk nekik is kell adnom valamit!

Ismét a csomagjaihoz lépett, elővette a frissen vágott libát, és a fa alá rakta. A konyha sarkába húzódott, majd csengetni kezdett. A család bevonult a szobába. A félhomályban elénekelték a Mennyből az angyalt, majd feltekerték a petróleumlámpa fényét, és a fához gyűltek. A gyerekek ámulva, boldogan mutatták meg, remélni sem mert ajándékaikat szüleiknek. A legnagyobbik felkiáltott.

- Ni, ez meg itt egy liba!- és az anyja kezébe nyomta.

A szülők csak álltak egymással szemben, kezüket összeforrasztotta a frissen vágott liba, meglepetésüket a gyerekek csacsogása sem tudta csökkenteni. A házigazda halkán megszólalt:

- A Jóisten megérintette a földet!

Felesége réamosolygott, és két gyönyörű szeméből könnyek csordultak ki, és egyenesen a liba hátára potyogtak.

Veres Ágost

Mikulás a világhálón

A december minden családban a legszebb ünnep. Még meghittebb ott, ahol sok gyerek van. Azt is tudom, hogy nem minden fa alá jut játék, s hogy vannak emberek és szervezetek, akik megpróbálnak segíteni ezeken a családokon, s nem csak karácsonykor, hanem egész évben. Hiszen nincs nagyobb öröm, mint a kis boldog arcokat látni, amikor a Téalapó és a Jézuska ajándékaikat bontogatják, vagy más dologban kapnak segítséget az év folyamán bármikor.

Mi csak ketten vagyunk testvérek, egy húgom van, akivel nagyon várjuk minden évben a decembert. Én már majdnem tizenkét éves vagyok, sejtem, hogy a szülők keze van a dologban, mégis amikor közeledik a Téalapó, ugyanolyan izgalommal készítem a levelet, mint a kilenc éves húgom. Apa és anya pedig minden évben lelkesen vállalják, hogy ők majd elküldik. (Bár ezt konkrétan még soha nem láttuk, de a lényeg, hogy a rendelt ajándékok mindig megérkeztek, s ki törődik akkor a részletekkel?) Már a húgom is emlegeti azt a 2-3 évvel ezelőtti esetet, amikor anya véletlenül éppen a könyvtárra hivatkozott, mint sürgős látogatni valóra, s persze közben személyesen járt nálunk a Mikulás. Ezt még hevesen tagadják, hogy összefüggés lenne a két dolog között, de azt már bevallották, hogy a szomszéd lányt rejti a piros-fehér ruha a legalább 5-6 éve készült videófelvételen, amikor a nagyszakállú történetesen a szánkóját is otthagya nekünk, azzal az indokkal, hogy akkora sár van, úgy sem veszi hasznát. Már akkor is kételkedtünk, vajon akkor mivel utazhatott tovább? Szóval hittünk is, nem is - eddig. Ami ugyanis az idén történt, az mindnyájunkat meggyőzött. Nekiláttunk leveleink elkészítésének, ám már kicsit fogytán volt az időnk, ezért javasoltuk, hogy legjobb lenne e-mailben elküldeni. Anya bele is egyezett, mint később bevallotta, azt gondolta, hogy ha nincs megfelelő címzett, visszajön az elektronikus levél, s ő majd titokban kitörli, nem kell azt nekünk látni. Csakhogy elszámította magát. Elkészültek a levelek, annak rendje és módja szerint rajzzal, szánkóval, mert persze a sok ajándék mellett havat is kértünk, mert már elégünk volt az elmúlt évek hómentes teleiből. S persze a lista! Könyv, plüssjáték, kis műtyűr (ezen jól mulattak a szüleink) s hasonló gyermekszív-melengető ajándékokat soroltunk fel, s mint mondtam, a dolog sürgősségére való tekintettel a szemünk láttára lett iktatva az elküldött üzenetek mappába. Megnyugodva indultunk a barát-nőnk szülinapi bulijába, mert tudtuk, hogy kívánságunk időben odaért. A legnagyobb meglepetés anyát érte, amikor néhány nap múlva válasz érkezett a mikulás.hu-ra elküldött két mestermunkára, amihez mi semmi különösebb kommentárt nem fűztünk, mindkettő önmagáért beszélt. A levélben ennyi állt:

„Kedves Fanni és Linda! Örülünk, hogy ilyen lelkes rajongói vagytok a mi Mikinknek (!) és továbbra is legyetek jók, mert tudjátok, csak akkor számíthattok rám!” Bennünket teljesen meggyőzött, az sem zavarta számunkra az összképet, hogy az érkező válasz címe kissé eltért attól, ahová mi küldtük. (Ha jól emlékszem csabamikulás@valamilyen Corporation volt az e-mail-címe.) Némiképp újra elbizonytalanodtunk, s egyszersmind újra elkezdtünk hinni.

Engem az sem zavart, amikor este fél füllel hallottam, hogy anya azt mondja apának: Remélem, nem valami felsővezető! Milyen kreatív titkárnője lehet! Csak úgy elraktároztam magamban a hallottakat, majd néhány év múlva felteszem a hozzá kapcsolódó hitetlenkedő kérdéseimet. De egyelőre újra hiszünk a Mikulásban, a húgom meg én.

Kövér Fanni

A csongrádi híres mazsolás kalács története

Csongrádon és környékén hagyomány bort készíteni, gyümölcsöt termelni, legalábbis a nagyszüleim korában ez még így volt. A szüret a családukban szerencsére most is megszokott elfoglaltság, minden évben hazamegyünk mi is segíteni. A tavalyi szüreten, mikor megérkeztünk apukám szüleihez, többen viccelődtek egy furcsa kaláccsal. Azt mondogatták: „a híres csongrádi mazsolás kalács”. Nem értettem ebből semmit. Elhatároztam, hogy rákérdezek és kiderítem, miről van szó.

A szüret végén, amikor már mindenki pihent és a nagypapámnak sem volt több dolga, odamentem hozzá és faggatni kezdtem. Ő elmosolyodott és már mondta is a történetet:

„Amikor én még kisleány voltam, és ez az egész terület az édesapámé volt, természetesen akkor is minden évben szüreteltünk. Hívtuk a rokonokat, barátokat és azt, aki szívesen segített. 8 éves lehettem, amikor először jött el hozzánk a pék is szüretelni. Nagyon ízlett neki a borunk és innentől kezdve minden évben jött, segített és kicsit iszogatózott. A segítségéért cserébe a szőlő csomóját (a szőlőkocsány népies megnevezése) kérte el, hogy elvihesse az állatainak. Sajnos egyszer nagyon becsípett, senki sem tudja, hogyan jutott haza.

A következő napon borzalmasan másnapos volt. Nem emlékezett, hajnalban hogyan és mit dolgozott, de valószínű, hogy a csomót is belekeverte a kalácstészta alá és úgy sütötte azt meg. Én ezt tőle tudom, mert este jött panaszkodni édesapámnak, hogy a kalács hozzávalóiból sokkal több maradt, mint amennyinek el kellett volna fogynia ennyi kalácshoz, a csomóság pedig kiürült. Apa csitítgatta, de sajnos fölöslegesen, mert a pék nem tudott megnyugodni. Annyira ideges volt, hogy még azt is megfogadta, soha többet nem iszik sem bort, sem másmilyen alkoholt.

Másnap reggel még mindig idegesen ment be dolgozni. Az összes kalács elfogyott, mi lesz, ha valóra válik a rémálma? Ennek ellenére próbált nyugodtan dolgozni, mint mindig. Reggel, nyitás után megérkezett az első vevő. Nézelődött, jól szemügyre vett mindent, majd csalódottan a pékhez fordult és megkérdezte:

- Nincs abból a tegnapi finom mazsolás kalácsból?

A péknek leesett az álla. Közölte az asszonyosággal, hogy nincs, mert már tegnap elfogyott; és nagyon örült, hogy a rémálom, ami annyira aggasztotta, így átalakult. Este ismét eljött hozzánk és elmesélte az egész történetet. Apa nevetésben tört ki és én is velük együtt kacagtam. Innen ered a „híres csongrádi mazsolás kalács” elnevezés. Most már te is tudni fogod.”

Gyakran visszagondolok erre a történetre, és mindig elmosolyodom rajta. A pék teljesen másra számított. A történetek szöges ellentétben voltak azzal, amire számított. Ezen kívül az is eszembe jut, milyen lehetett a kalács íze? Az emberek abban az időben nem ettek annyi édességet, mint most, ezért az a szegény ember sem ismerte fel, hogy ez nem is a megszokott kalács? Erre valószínűleg sohasem találok ésszerű magyarázatot. De az bizonyos, hogy a pék azóta is jó szívvel gondolna a régi szüretekre, ha még élne...

Szuszik Petra

Dédanyám életmeséje

Szeretem hallgatni a nyolcvanhárom éves dédanyámat, amikor a múltjáról mesél. Átélt sok jót és rosszat, de mesélés közben arcán mégis többször látam mosolyt, mint szomorúságot.

Amikor tizenhárom éves volt, mint én most, az utolsó évet járta az iskolában. Abban az időben hat osztályt végeztek csak a gyerekek. Mi hatan vagyunk egy osztályban, ők negyvenhatan voltak. Szüleinek volt néhány hold földjük, teheneik és lovaik. A hűgával segítettek kapálni, tehenet fejni, rokkán szőlőkötöző kócmadzagot fonni, szüretelni. Szegényesen éltek. Sokszor csak kukoricakenyeret ettek. Boldogan mesélte, hogy édesanyja kristálycukorból és dióból cukorkát készített nekik. Tizenhárom évesen táncmulatságokra járt a kocsmába. Amikor férjhez ment a dédapámhoz tizenhét éves volt. Hatan éltek egy házban. Két év múlva megszületett első gyermekük, aki sajnos csak két napot élt. Elmondta, hogy régen nagyon sok újszülött meghalt. Ekkor láttam először, hogy elszomorodik. Három év múlva megszületett a kislánya. Néhány hónapos volt, amikor dédanyám észrevette, hogy nem úgy fejlődik, mint a többi kisbaba. Gábor bátyám szellemi fogyatékos. Hatvanegy éves, de még mindig úgy kell törődni vele, mint egy gyerekkel. Egy év múlva megszületett a nagyanyám. Kora gyermekkorától fogva sokat segít testvére gondozásában. Földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkoztak. Dédanyám csak kétszer volt néhány napig kórházban. Látogatóba sokszor kellett mennie, mert dédapámnak levágták az egyik lábát. Mankókkal járt. Nagyon igyekezett, hogy ne legyen szüksége mások segítségére. Tizenhárom év múlva tolókkocsiba került, mert a másik lábát is le kellett vágni. Még akkor sem adta fel. Babot válogatott, diót tört, krumplit hámozott, hagymát szeletelt. Igyekezett hasznossá tenni magát, amiben csak lehetett. Születésem előtt pontosan hathétettel hunyt el. Dédanyámnak ekkor könnyes lett a szeme.

Amikor megkérdeztem tőle, hogyan lehet ennyi bánatot, megpróbáltatást elviselni, a következőt válaszolta:

- Isten ilyen sorsot szánt nekem. Ezt kell békességgel túrnöm...

Dékány Máté

Elődeim életmeséi

Szüleim távollétében, már kiskoromtól kezdve a nagyszüleimnél vigyáznak rám. Ők mindig érdekes történeteket mesélnek saját magukról vagy szüleikről, nagyszüleikről, rokonaikról. Ezekből válogatok néhányat, melyeket leg-érdekesebbnek találtam.

Egyszer, amikor a dédimamám még kislány volt mindenki, még a szomszédság is kukoricát szedett. Régen még kézzel szedték a kukoricát, ezért este fosztották. Ez abból állt, hogy leszedték a kukoricáról a fosztást, amiből egy idő után valóságos hegy keletkezett. A dédim nagyon elálmosodott, ezért lefeküdt a fosztásra, ahol el is aludt. A kukoricafosztók ezt nem vették észre és csak dobálták a fosztást továbbra is. Úgy éjjel egy óra felé a fosztáson szaladgáló kutya ébresztette fel. A dédim nagyon félős volt, ezért elkezdett sívalkodni. Szülei ezt meghallották és kiásták a fosztásból. Szerintem én is sívalkodtam volna, mert egy ilyen eset egy kislánynak igen rémisztő lehet. Azon rökönyödtem meg akárhányszor mesélte, hogy annyi ideig senki sem kereste az eltűnt kislányt. Annyira fáradtak lehettek a felnőttek?

A dédimék egy ideig szálláson laktak, ahol a pap földjeit művelték két lóval és két ökrrel. Egyszer a dédim testvére, akit Istvánnak, azaz Pistának hívtak, hajtotta az ökröket. Édesapja mögötte ülve egy hosszú ostorral csapkodta az állatokat. Egyszer véletlenül nem az ökröket érte az ostorcsapás, hanem a fia fülére csavarodott. A fia hátranézett és azt kérdezte:

- Kend, édesapám miért engem ostoroz?

Az apa gyorsan felelt:

- Nem téged akartalak, hanem az ökröket, de neked sem ártott!

Ilyen tréfával végződött az ökröhajtós história.

Az említett édesapa, aki szintén István volt, akárcsak a fia, dédim elmondása szerint nagyon keményfejű ember volt. Mindennek úgy kellett történnie, ahogy ő akarta. Erről szól az alábbi történet is.

Unokája férje a közelben volt katona, ezért meglátogatta őket. Amikor az öreg meglátta, hogy jön, ami éjfél tájt volt, megfogott egy kakast, kitekerte a nyakát és ezekkel a szavakkal bedobta a konyhába:

- Ila! (Ila a felesége volt) Főzd meg!

Felesége csak ennyit tudott mondani:

- Jól van, de miért pont a magkakast?

A dédpapámnak voltak lovai, ezekkel járt a határba. Apukámat is mindig vitte magával. Hazafelé megálltak a kocsmánál. Apának azt mondta, hogy maradjon kint a kocsin. Bement a kocsmába és ivott. Amikor kijött azt mondta apának, hogy a dédinek ezt el ne mondja, mert baj lesz. Apa ezt megígérte és az

ígéretét természetesen be is tartotta. Egyszer játszott a mamájánál, aki az én dédmamám, a kislován. Ment valameddig, megállt, leszállt a lóról, visszafordult és ezt mondta:

- Te maradj itt a kocsin!

Azután ivott egy kicsit egy játékpohárból. Amikor visszasétált a lóhoz ezt mondta:

- A mamának ne mond meg!

A mamája ezt végignézte és rájött, hogy apukám a papáját utánozta. Innen kiderült, hogy a dédpapám a kocsmában járt. Egy másik alkalommal apukám és a dédpapám ismét a határba mentek. Hazafelé megálltak egy pálinkafőzőnél, a dédpapám ivott egy kicsit, de a mamának erről sem szabadott tudnia. Amikor hazaértek, a mama kérdezgette apától, hogy bement-e inni a papa. Apa azt felelte, hogy nem. Nem hitt neki, ezért már annyiszor kérdezte, hogy apa megsokallta és ezt felelte:

- Nem ment be, kihozták a pálinkát!

A másik dédpapám a tengerre ment kukoricát árulni. Ott bement egy étterembe. Hallotta, hogy mindenki „puz” -t rendel. Mivel nem tudott szerbül, ezért nem tudta, hogy ez a szó csigát jelent. Ő is rendelt, meg is ette. Ezután megkérdezte a pincért, hogy mit is evett. A pincér azt felelte, hogy azt, ami a hátán viszi a házát. Ezek után rosszul lett. Gyorsan megivott egy kancsó bort és már rendben is lett mindez. Számomra az volt az érdekes, hogy mielőtt nem tudta mit eszik úgy gondolta, hogy finom, de miután megtudta, hogy mit is eszik már nem is volt finom.

A nagybátyám kiskorában nagyon szerette a lovakat. Egy cipőkrémes dobozba gyűjtötte rá a pénzt. Egyszer az árokparton játszott, amikor arra ment egy ember kocsival. Meg szerette volna venni a lovait. Az ember azt mondta neki, hogy ő nem adja el a lovait, de a mézeskalácsosnak vannak eladó lovai. El is szaladt a mézesbáboshoz, de előbb kért az anyjától kötelet. Amikor odaért a mézeskalácsos azt mondta, hogy kötélre nem lesz szüksége, mert az ő lovai mézeskalácsból vannak, amik a zsebében is elférnek. A nagybátyám nagyon szégyellte magát, amiért így becsapták. Évek múlva is ezzel csúfolták.

Örülök, hogy a dédimamám, aki már 85 éves jó egészségnek örvend és így sok-sok érdekes történetet hallhatok tőle. Számomra ezek a történetek azért tanulságosak, mert engem arra tanítanak, hogy bármilyen nehézséggel is találja szembe magát az ember, a vidámság mindig kíséri a kátyúból.

Hegedűs Tímea

A második világháború áldozatainak emlékei dédnagyapám életéből

Az én korosztályom máshonnan nem tudhatja a második világháború történéseit, csak a könyvekből. Tanulság saját korunk számára ez a visszatekintés, mely dédnagyapám valós és megélt eseményein alapszik. Én magam személyesen nem hallhattam tőle, mert születésem előtt elveszítettem, de a családban és dédnagymamám emlékeiben gyökeresen megmaradtak ezek az élettörténetek.

Visszaemlékezése több epizódból tevődött össze, amit a második világháborúban és a hadifogságban töltött négy hosszú éven keresztül.

A második világháborúban több millió ember halt meg. Magyar katonák tömegeit küldték ki a frontra. Tízezrek haltak meg a háború viszontagságai miatt.

Dédnagyapám 20 évesen kapta meg behívólevelét és csöppent bele ebbe a szuperhatalmi viszonyokért küzdő könyörtelen, egész Európát és Amerikát szétromboló háborúba. Nem mindent tudok elmesélni, de amiket hallottam, azok emlékeimben teljes mértékben megmaradtak.

A háborúban nemcsak az ellenséggel kellett szembenézniük a katonáknak, hanem saját honfitársaikkal is, amit gyávaságuknak tudhattak be. Ugyanis támadáskor a gyalogság menetelt elöl és közvetlenül mögöttük a lándzsások, akik nemcsak az ellenséget ölték meg, ha kellett, hanem a hadrendből félelmükben megfutamodókat is.

A fronton harc közben dédnagyapám orosz hadifogságba esett négy hosszú évre. Itt munkatáborokba szállították őket. Ő téglagyárba került, ahol szintén tizedelődtek az emberek. Járványok söpörtek végig, köztük az egyik legveszélyesebb: a vérhas. Fizikailag az emberek rettenetesen legyengültek. Az őrk a foglyokat reggelente megvizsgálták, hogy alkalmasak-e a munkára. Ezt úgy döntötték el, hogy meztelenre vetkőztették őket és a bőrükbe csíptek. Akin még volt hús, azt rögtön küldték a téglavetőbe. Nem is gondolnánk, hogy az emberi leleményesség mi mindenre képes, ha az élete függ tőle. A vérhasban kínlódó emberek a tisztí konyháról kidobott ételmaradékot, azok közül is a csontokat és a kávézaccot összegyűjtötték, megpirították, majd a csontot összemorzsolva megették. Nagyon sok embert ez mentett meg, köztük a dédnagyapámat is.

Akik túléltek a hadifogságot, azokat bevagontatták. Mire a magyar határra értek, minden katona csontsoványra fogyott. Sajnos itt is megtörtént a baj, hisz a jót akaró szeretteik friss kenyérrel várták a vagonok mellett a hazaérkezőket. El tudjuk képzelni, hogy egy ember, aki 2-3 éve nem evett mást,

csak száraz kenyeret, romlott konzervet és kitudja mi mást, az visszautasítson pár falat friss kenyeret, egy kis szalonnát? Sokan rávetették magukat az ételre, és megállás nélkül ettek és ettek. Dédnagyapám is látta fiatal feleségét étellel a kezében. Nagyon nagy akaraterő kelhetett, hogy rászánja magát, hogy ne egye meg a kapott elemőzsiát. Hiszen, akik nem állták meg, azoknak a gyomrukban megdagadt az étel, és másnap reggelre meg is haltak.

Az én szeretett dédipapám mindezt túlélte, és ez büszkeséggel tölt el. Hazatérésekor csupán 35 kiló volt. Családtagjai is alig ismertek rá.

Sem a háború, sem az éhínség nem fogott ki rajta. Ezek a történetek a családban szülőről-gyerekre, majd a felnőtt gyerekről az ő gyerekére szálltak. Én is szeretném ezt a történetet még gyerekeimnek elmesélni, mert a világ még egy ilyen brutális, eszetlen háborút nem viselne el. Mialatt emberek milliói álltak hadban egymással, a kormányzók, a miniszterelnökök és a hatalmi poszton lévők csak jól jártak mindezzel. Ők csak mozgatták a *bábukat a táblán*, ahogy mondaná dédipapám és kezdené elmesélni ismét e régi történeteket.

Minden történet véget ér egyszer. Ez a történet azzal fejeződik be, hogy dédipapám után 20 évvel meghalt dédnagymamám is, aki mindezt átélte és továbbadta nekem. Megrendítő számomra, hogy velünk vagy fiainkkal újra megtörténhetnek ezek a borzalmak. Remélem, én is alakíthatom úgy a közéletet, hogy ez ne következhesen be.

Takács Sándor

Nagyszülők életmeséi

Egyszer egy nyugodt, csendes pillanatomba a fotelben ülve azon tűnődtem, hogy milyen lehetett az élet a régi időkben.

Gondolkodni kezdtem, és rájöttem, hogy az igazi választ csak a múltba „visszamenve” találhatom meg. Kérdezősködtem szüleim, nagyszüleim múltjáról és történeteiket ámulattal hallgattam. Nagyszüleim oly lelkesen és részletesen meséltek, hogy sokszor magam előtt láttam az egész történetet.

Nagyapámtól tudom, hogy az édesapját Oroszországba deportálták, még mielőtt Ő megszületett volna 1942-ben. Ő volt a 7. gyerek a családban, a legkisebbik. Szegény édesanyja egyedül nevelte mind a hét gyermeket öt éven keresztül. Abban az időben nagyon nehéz volt megkeresni a mindennapi betevő falatot. A nagyobb gyerekek besegítettek édesanyjuknak, a kisebbek pedig egymásra ügyeltek. Ritkán került az asztalra hús, de amikor volt a gyerekek éveik száma szerint kapták a finom falatokat. Sajnos nagyapámnak éppen ezért mindig a legkevesebb jutott, de ritkán – amikor a nagyszülei nem figyeltek oda- kicserélte az ételt. Akkoriban még úgy gondolták, hogy a nagyobbaknak több ételre van szükségük, hiszen ők végezték el a nehezebb munkát. Nem törődtek azzal, hogy a kisebbeknek is fejlődniük kell, és a gyenge táplálkozás miatt nagyapám sokszor volt beteg.

Mikor az édesapja visszajött Oroszországból nagyapám már öt éves lett, és úgy tekintett az édesapjára, mint egy idegenre. Édesapa helyett Tóni bácsinak szólította, mint ahogy ezt mindenki más is tette. Hét évesen Ő is elkezdte az iskolát, de – mint minden más gyerek – ő is jobban szeretett játszani, mint iskolába járni. Sajnos emiatt nem büszkélkedhetett kitűnő tanulmányi eredményekkel, de Petőfi költészetéhez még ma is hű maradt. Hivatalos iratok igazolják, hogy nagyapám csak három általános iskolai évet végzett el, ami abban az időben vidéken nem volt meglepő. Emlékei szerint ő ma is biztosan állítja, hogy ő négy évet járt iskolába. Az igazság sajnos ebben az esetben már nem derül ki. Iskolai évei után a szüleinek segített földet művelni és állatokat tenyészteni. Tizenhét éves korában az állami szőlészetben volt csósz. Később a TSZ-ben kapott munkát, mint állatgondozó. Mindig sokat dolgozott, de a jó kedve és humora sosem hagyta el. Az ő idejében még nem voltak diszkók, klubok. A fiatalok bálba jártak, melyet a gazdagabb házaknál tartottak. Emlékei szerint jól húzták a cigányok. Szerinte az volt az igazi zene nem az, amit manapság hallgatunk. Ha jó magyar muzsikaszót hall, még így öregesen is táncra perül. Munkáját a mai napig énekelve füttyörészve végzi el. – „Hiszen minek is annyit búsulni”- gondolja ő. Szerintem nagyapám sok XXI. századi embernek lehetne a példaképe. A nagyanyámat özvegy, négy gyermekes fia-

tal asszonyként ismerte meg, és vette feleségül. Napjainkban aligha hallani ilyen esetekről. Bár közös gyermekük sohasem született, nagyapám mind a négy gyermekét úgy szerette, mintha saját csemetéi lettek volna. Élete értelmét a családja jelentette, és valóban jóban-rosszban kitartott nagyanyám mellett. Ma már huszonhat éve házasok, és büszkén állíthatom, hogy nem tudnak egymás nélkül élni. Örülnek, ha a család együtt van, gyönyörködhetnek az unokákban, és mindig kedvükre tesznek.

Mivel ennyire összetartoznak – úgy gondolom –, hogy illene nagymamáról is szót ejteni.

1951-ben látta meg a napvilágot egy kis faluban. Élete tele volt váratlan eseményekkel, de ő sohasem adta fel. 8-9 hónapos csecsemő lehetett, amikor szülei kivitték magukkal a kukoricaföldre. A felnőtteknek dolgozniuk kellett, és a gyereket pedig nem lehetett egyedül otthon hagyni. A kukorica magasra nőtt, s idővel a szülei szem elől tévesztették. Sokáig keresték, szinte már beesteledett, mire megtalálták az „elveszett bárányt”. Ettől a perctől kezdve élete egyetlen napja sem volt unalmas. Az első nagyobb csínytevését nyolcéves korában követte el, egy esős hideg napon.

Kistestvéreivel egyedül maradt otthon. Mivel ő volt a legnagyobb, a huncutsága arra ösztönözte, hogy kóstolja meg a kamrában levő bort. Egy lopótök segítségével szívott a hordóból, melynek nedűje édes volt. Nem is sajnálta a testvéreitől sem, így mindegyiknek adott jócskán a borból, míg végül mind berúgtak és egy hordó tetején aludtak el. Egyéb alkalmatlóság híján nagymamám gyerekként a háztetőt használta csúszdának. Akkoriban még kicsi, alacsony házak voltak zsuppal (szalma) befedve, felmászott a ház mellett lévő diófára, és a legmagasabb ágról ugrott le. Majd csúszott végig a tetőn. Ezzel a cselekedetével nem csak az életét tette kockára, hanem a tetőt is jól megromgálta. Természetesen a szülei látva a tető állapotát, hogy csak ő lehetett a bűnös, meg akarták fenyíteni. Nagymamám azonban nem riadt meg, inkább három napig bujdosott nagyszülei kertjében. Három nap után találták meg úgy, hogy a szalagja kilátszott a kenderből. Ezek után már nem úszta meg egy egyszerű fenyítéssel a dolgot, hanem alapos verés lett a vége. A sok csíntalanság mellett azért jókat is cselekedett.

A faluban egyszer kigyulladt egy kis parasztház, melyből a tűzoltók egy kis kétéves kislányt próbáltak kimenteni. A bennlévő tűzoltó kinyújtotta a gyereket, de a nagy lángok miatt senki sem merte elvenni. Egyedül nagymamám, mint nyolcadikos gyerek szedte össze bátorságát, és húzta kis a kislányt az égő házból. Hőstettéért az iskolában kitüntetést is kapott.

A rosszasága azonban itt még nem ért véget. Mikor csak lehetősége adódott, tojástartólót lopott a kamrából, majd a boltban cukorkára cserélte be azt. Jószi-

vű volt és mindig gondolt kisebb testvéreire is, így adott nekik is a cukorkából, annak a testvérének a kivételével, aki mindig beárulta a szüleinek.

De nem ez volt az egyetlen tojásos története. Egyik tavasszal éppen virágvasárnapra készült az édesanyja, és elküldte a lányát, hogy cserélje be a bőrtáskában lévő száz toját cukorra, élesztőre, gyufára és marmaládéra. Nagymamám büszke volt hogy édesanyja ilyen fontos dologgal bízta meg. De még büszkébb volt a táskára, melyet az utcán járó embereknek mutogatott, Így történt, hogy mutogatás közben megbotlott, és a száz tojásból csak három maradt épen.

A huncutsága mellett, nagyobb korában már főzött a határban lévő szüleinek, s ő maga végezte el a házi munkát. Szegénységbe éltek, de a természet gondoskodott az emberről. A falu mellett lévő erdő tele volt gombával, mely táplálékot biztosított az emberek számára. Sokszor pótolta a húst, az emberek egészségesen élhettek.

A nagy szegénység miatt, mivel a nagymamám volt az egyetlen, s egyben a legnagyobb is a gyerekek közül már tizenhat évesen férjhezadták. Első házasságából négy gyermeke született, köztük az én édesanyám, de fiatal özvegyen maradt. Nagymamám mindig a gyerekeiért dolgozott, és ha egyetlen szóval kellene jellemeznem: KITARTÓ.

Soha nem adta fel, mindig küzdött, harcolt a családjáért, hogy a jövőt biztosítsa nekik.

Ki gondolta volna, hogy egy ilyen rossz gyermekből valamikor egy ilyen erényes asszony válik. Akik ismerik, mind tisztelik a kitartása, bátorsága és jószívűsége miatt. Sokan fordulnak hozzá segítségért és tanácsért.

Büszke vagyok, hogy ilyen nagyszüleim vannak, hogy örökségüket hordozom, s életük értékeiről tanúskodhatok.

Merli Brigitta

Dédnagyamám élettörténete

Amikor kisebb voltam, majdnem minden nap meglátogattam a dédi mamámat. A legtöbb időt nyáron töltöttem ott. Amikor elmentem, mindig megkértem, hogy meséljen az életéről. Ő ezt szívesen meg is tette.

A dédimet Móger (Szabó) Rozáliának hívták. 1921. február 4-én született. Alacsony asszony volt. Népviseletben járt. A haja be volt fonva. Kontyot viselt, arra pedig kendőt kötött.

A mesélést általában azzal kezdte, hogy négyen voltak testvérek. Testvéreivel azt játszották, hogy lyukas edényeket kötöttek össze. Azokat a földön húzták, miközben szaladgáltak. Sajnos, a gyerekkoruk nem volt olyan könnyű, hogy ezt a játékot akár mindennap játsszák. Dédnagyamám azt mondta, hogy amikor majdnem kilenc éves lett, elvesztette az édesanyját, akit nagyon szeretett. Nem sokkal a dédim édesanyjának halála után, az üknagyapám újra megnősült. Így a dédimnek és testvéreinek lett egy mostohaanyjuk, aki nagyon rosszul bánt velük. Ezzel kapcsolatban a dédimnek volt egy története, aminek az elmesélésére, rengetegszer megkértem.

Így mesélte: „Egyik télen, amikor disznót vágtunk, meghattuk a disznó zsíriját. Akkoriban még 10-11 éves lehettem. A disznóvágás utáni napon, lészalattam a pincébe, de csak csöndbe, nehogy a mustohánk meghajja. Vittem egy káré kenyéret, még egy kést. A kés végét éppen hogy megzsiroztam, és a kenyérré kenytem. Vigyáztam, mert a mustohánk mindent észrevett. Nagyon jóízűen megéttem a zsiroskenyéret, és visszamentem a házba. Öleg az hozzá, hogy estefelé a mustohánk is lémént a pincébe, mert má évett volna zsiroskenyéret. Persze neki szabad volt ennie... Amikor lémént a pincébe, megkenyete a kenyéret jó bő zsírrá, és visszament a konyhába. Na, de akkó volt az igazi nemulass. Rögtön elkezdett ordítani. Engem szeretett a legkevésbé, úgyhogy rögtön engem gyanúsított. Hát nem is tévedett... Én egy szót se szótam, csak lehajtottam a fejemet oszt hāgattam. Kaptam is olyan verést, hogy többet még se próbátam a zsírú enni.”

A dédnagyamám és testvérei sajnos nem úszták meg ennyivel, mivel mostohájuknak, még egy fia is volt. Neki András volt a neve. Ő volt a legfiatalabb köztük, és természetesen a kedvenc is ő volt. Nagyon el volt kényez-

tetve. Neki mindent szabad volt megtennie. András ezt ki is használta. Állandóan beárulta a dédmamámékat. Még akkor is, amikor nem ők voltak a hibásak.

Dédnagyamámnak korán abba kellett hagynia az iskolát. Mikor befejezte a hatodik osztályt, az édesapja kiíratta az iskolából, és dolgozni küldte. Mivel akkor még csak 12-13 éves volt, nem tudott nehéz fizikai munkát végezni, mint amilyen a kapálás. Ezért egy másik településre, egy „szállásra” ment dolgozni.

Akkoriban „szállásnak” nevezték azt, amikor egy gazdag családnál dolgozott valaki úgy, hogy ott is lakott. Ezeken a helyeken a dédim takarított, mosott, mosogatott. Amikor pedig 14-15 éves lett, már főznie is kellett.

Mivel dédnagyamám fiatal és tapasztalatlan volt mikor elkerült a „szállásra”, természetesen elkövetett néhány olyan hibát, amelyeken én nevettem, de ő akkoriban tanult belőlük. Az egyik ilyen, a következő volt: „Egyik nyári nap, azt mondta a gazdasszony, hogy szöggyem össze a mosnivalót, és főzöm ki a fehéret, de előtte figyelmissen válogassam külön a péntöket. A péntöket azé köllött különválogatni, mer azokat mindég a gazdasszony mosta. Öleg az hozzá, hogy én mind afféle gyerek, válogatás nélkü beledobátam a fehér ruhát egy nagy fazékba. Ki is főztem őket. Főzés után még kiterégettem. Nagyon is örültem, hogy milyen szép fehérek lettek. Csak másnap gyűtt a baj... Mikó lészettem a ruhát, hogy majd kivasalom, hát láttam, hogy a gazdasszony péntója valahogy nagyon kicsike. Na, akkó ijettem még igazán. Hirtelen azt se tudtam, mit csináljak. Gyorsan kivásátam oszt betettem a szekrénybe a többi közé. Másnap kérdezte a gazdasszony, hogy mi lett a péntöve, de én azt mondtam neki, hogy én nem tudom, mer én nem is láttam. Aztán hála Istennek nem kaptam, mer a gazdasszony azt hitte, hogy ü rontotta el a péntöt a mosásná.”

A dédnagyamám 3-4 évet töltött a „szállásokon” úgy, hogy haza se mehetett. Azt mondta, hogy az édesapja meglátogatta párszor és a húga is elment néha, de ő ritkábban.

Amikor pedig végleg hazajött a „szállásokról”, elkezdett kapálni, paprikát szedni, kukoricát bedobálni, egyszóval: napszámos lett.

17 éves volt, amikor férjhez ment a dédnagyapámhoz, Móger Imréhez, aki szintén 17 éves volt. Őt sajnos nem ismertem, mivel jóval a születésem előtt meghalt. A dédnagyamám szemszögéből viszont elég jól megismertem, mivel róla is mesélt néha.

A dédi papám gyerekkorával kapcsolatban az volt számomra a legérdekesebb, hogy kiskorában csúzlizás közben az egyik testvére, kilötte a dédipapám szemét. Emiatt, egész életében az egyik szeme üvegből volt. Ezt nagyon érdekesnek találtam, mivel nem láttam még olyan embert, akinek üvegszeme

volt... Ehhez fűződik dédnagymamám egy másik érdekes története, ami az unokájával kapcsolatos: „Az úgy vót, hogy egyik hétvéginn nálunk aludt a Gyuri batyi. Akkó még kicsike vót... hat éves lehetett. Réggē, mikó a dédi papa mosakodott, a Gyuri batyi oda át mellé. Hát ölég az hozzá, hogy miközbe a dédi papa az arcát mosta a lavórba, kiesett az üvegszēme. A Gyurka még hát mind affēle gyerek, még kicsike vót, oszt nem tutta, hogy a dédi papának üvegszēme vót, hanem aszitte, hogy a víztű esett ki a szeme. Aztán mindég csak nagy nehezen lehetett rávenni a mosakodásra, mer fēt, hogy az ü szēme is ki fog esni. Mosakodás előtt mindég azt mondta, hogy ménem adott az Isten csak annyi vizet, amennyit megiszunk? Minek köllött Neki a mosakodásra is vizet teremteni?” Ezen mindig nagyon sokat neveltünk.

Annak ellenére, hogy a dédnagymamám alacsony termetű, első ránézésre félénknek, visszahúzódónak tónó asszony volt, szeretete megmondani, amit gondolt, és nagyon talpraesett is volt. Ezzel kapcsolatban mindig azt mondta, hogy: „Engēm is néha megvert az uram, de én legalább mindég tuttam, hogy mé kaptam... a nagy szám miatt.” De nem kell azt hinni, hogy a dédszüleim között ilyen puskaporos volt a hangulat, mivel a dédi papám még biciklizni is megtanította a dédi mamámat.

Dédnagymamámnak volt egy kerékpározással kapcsolatos élménye is, amit a következőképpen mesélt: „Egyik reggē a dédi papa vitt ki a határba, mer akkó nekēm még nem vót biciklim. Elősző mondtam neki, hogy én nem merék fölúni, de ű nem hatta magát. Mondta, hogy csak nyugottan űjkek fő, nem fogunk lēesni. Hát föl is űtem, de nagyon fētem. El is indútunk. Pár méter után, má kezdtem megynyugonni, ēre a dédipapa ráhajtott egy téglára. Akkorát döccentünk, hogy majd lēestem. Űgy megijettem, hogy rögtön lē akartam száni, de a dédi papa nem át még. Pont egy drótkeritteshő értünk... jó belekapaszkottam, és a másik pillanatba, má a kerittēsēn vótam. A dédi papa visszanézett, lēsát a biciklirű, és visszamēt értem. Visszaütetett a biciklire és mondta, hogy jó erősen kapaszkodjak a dērēkába, és úgy biztos nem esünk lē. Fölűtem a biciklire és nagy nehezen ki is értünk a határba, de má úgy éreztem magam, hogy rögtön összeesēk...”

Dédszüleimnek három gyermekűk született. A legidősebb, 1941-ben született. Szitás (Móger) Etelkának hívják, és ő a nagymamám. Második gyermekűk 1942-ben jött a világra. Az ő neve Móger János. Harmadik gyermekűk, Heubeck (Móger) Mária 1952-ben született.

Gyermekeik születése után, továbbra is napszámba kellett járniuk a dédszüleimnek. Ezért, mint legidősebb gyermek, a nagymamám vigyázott a két testvéreire. Erre nem sokáig volt szükség, mivel 13-14 éves korában a nagymamám és a nagybátyám is munkába álltak. A nagynéném, pedig 17 éves korában Németországba költözött.

Dédnagyamám többször is járt Németországban a lányánál, de az ott töltött időről nem sokat mesélt. Csak azt tudom, hogy néhány alkalommal, amikor külföldön járt, szőlő szüretelőként dolgozott.

A dédnagyapám 1980-ban bekövetkezett halálától kezdve, a dédnagyamám egyedül élt. Miután a szüleim összeházasodtak, a dédnagyamám rendszeresen ellátogatott hozzájuk. Segített édesanyámnak paradicsomot főzni, meszelni, csirkét vágni.

Amikor az öcsém és én megszülettünk, mindig eljött vigyázni ránk, mikor a szüleink dolgoztak.

Nagyon szerettük a dédit, mert nem számított, hogy több generációnyi korkülönbség volt köztünk, vele ugyanúgy lehetett beszélgetni, mint egy legjobb baráttal. Sokszor mesélte, hogy amikor kicsi voltam mindig kivezettem az utcára, és mondtam neki, hogy üljünk le az út szélére beszélgetni. Erre ő kézen fogott, és kiültünk beszélgetni.

Később, amikor nagyobb lettem, én mentem el hozzá. Nyári délutánokon a kiskapu előtt ült a szomszédasszonyaival, és beszélgettek. Néha én is kiültem közéjük, és hallgattam, hogy miről beszéltek. Nem tudtam, hogy kiről vagy miről volt szó, csak türelmesen ültem ott és figyeltem.

Ezek a jó dolgok 2005-ben sajnos véget értek, amikor a dédnagyamám elhunyt. Az egész család számára megrázó esemény volt ez, és még ma is nagyon hiányoznak a beszélgetések és a vicces történetek...

Dédnagyamám élettörténetét írva arra jöttem rá, hogy nagyon nehéz gyermekkorra volt, sok rossz dolgot élt át, és öregkorára mégis meg tudta őrizni a vidámságát. Segítőképz és jószívű volt.

Nagyon tiszteltem őt, mivel a sok rossz dolog ellenére mégis erős és kitartó tudott maradni. Én is ilyen erős, jószívű és kitartó szeretnék lenni felnőtt korban.

Szitás Emma

Édesanyám élettörténete

Édesanyám 1970. április 24-én, csütörtökön, Doroszlón született. Ő volt az első gyermek a családban. Neve Bajcsi Gizella lett. Nevét keresztanyjáról kapta. Már akkor a Zmaj Jovina 41-es házban lakott a család. Dédnagypapám, dédnagymamám, nagyapám, nagyanyám és édesanyám lakták ezt a kis házat. A ház kicsi volt, mégis sok jó ember és lény lakta. A család mezőgazdasággal foglalkozott.

Gyermekeként csintalan, mégis szófogadó kislány volt. Már ekkor kedvelte az állatokat. Két kutyája és egy kandúr macskája volt. Sok időt öltött a házi-kedvencek gondozásával. A kutyák és a macskák örök idők óta a legjobb ellenségek, bár vannak kivételes esetek. Ez esetben nem volt kivételes az állatok viszonya, ezért a kislány sokszor sietett a macska segítségére. A macskát a hátára tette és szaladt a kutyák, elől. Az ijedt cicus sokszor összekaparta a segítő barátja hátát.

Sok időt töltött a nagyszüleivel és az édesapjával. Nagyapja a kendergyárban, a lázas munkában elvesztette a bal kezét. Nagyanyjától a téli estéken kötni és varrni tanult, az idős hölgy szeretette meg ez a nehéz és türelmet igénylő kézimunka tudományát. Édesapjával sokszor szerelgettek. Az őszi betakarításokkor édesapjától tanulta meg a mezőgazdaság fortélyait és tudományát, a traktorhajtást, a gyomnövények irtását és még sok hasznos praktikat.

Egy napon édesapja szántóföldekről egy őzgidával tért haza. Édesanyám nagyon szerette ezt a gidát. Minden nap a kelő nappal kelt, hogy kellően gondoskodjon az ő kis kedvencéről. Ezt a kis állat sebesülten érkezett meg a házba, ezért rászorult a gondoskodásra, ápolásra. Úgy tekintett a jövevény az ápolójára, mint anyára, mivel az igazi édesanya elpusztult. Bár az állat megnőtt és megérezte a szabadság lángoló szagát, a gazdája nem tudott elszakadni tőle, ezért a fürgé állat minden percet megragadott az elszabaduláshoz. Egyszer mégis úgy elszökött, hogy az óta sem látta senki, főleg nem az édesanyám. Sokáig magát okolta, hogy elment a nevelt „gyermeke”.

Édesapjával az volt a kedvenc időtöltésük, hogy hajnalban halászni mentek. Rengeteg halat fogtak, néha annyit, hogy alig tudták hazavinni. Ezeket, a halakat kiadós ebédként fogyasztotta el a nagycsalád. Otthonukban ötven fehér galambot neveltek, akiknek sajnos nagyon tetszett a szomszédok veteményei, ezekből sokszor ettek. A szomszédok legnagyobb sajnálatára. Anyukám kedvenc étele a galambleves volt, melyet anyja készítette el a legjobban. Anyukájától főzni, sütni és még a fodrászatot is tőle tanulta meg.

A helyi Petőfi Sándor Általános Iskolában kezdte tanulmányait. Az iskolát és a tanulást nem kedvelte.

1981-ben Magyarországon, a Balatonon nyaralt. Ezen a nyaraláson, arra várt, hogy egyszer jöjjenek az ismerősök és közöljék a boldog hírt, édesanyja megajándékozta a családot egy kisfiúval. A hír és a jövevény sajnos nem sietett eléggé. Édesanyám testvére József, csak a hazatérés öröme lett.

A hetedik és nyolcadikos korában a tél folyamán elsajátította a sielés tudományát. Nyáron pedig a családdal a harkányi gyógyfürdőt látogatták meg. A család sokat utazott Erdőre a rokonokhoz, kéthetente egyszer megtették ezt a hosszú utat, még a legnagyobb hóviharban is.

A középiskolát, amit, akkor kilenc-tíznek hívtak Zomborban a technikai iskolában végezte el. Az iskolába való eljutás mindennapi utazással telt, ami kimerítő és unalmas volt.

Tanulmányait a kanizsai építészeti vegyésztechnikus szakkal folytatta. Az iskolához közeli lakóközösségben lakott, ahol két szobában hét lány kapott szállást. Ez az időszak volt a legszebb a fiatal lány számára. Itt minden nap ünnep volt. A hétvégeket otthon töltötte édesanyám. Ilyenkor boldog volt az egész család. Az érettségi vizsgát négyes átlagra fejezte be, ez a vizsga írásbeli, szóbeli és egy kerámia boroskancsó elkészítéséből állt.

A tanulás befejeztével az otthoni kassza gyarapításával töltötte idejét. Ebben az időszakban találkozott édesanyám édesapámmal. Őt Kocsis Sándornak hívták.

1989 novemberében a két fiatal lélek úgy döntött, hogy összekötik életüket, „míg a halál el nem választ” idézte fel a pillanatot anyukám mesélés közben. November 28-án egy szép napos napon került sor a házasságkötésre. Ezen az ünnepen kettőszázötven személy vett részt.

Az ifjú pár házbérben élte napjait. Édesanyám anyósával, Margittal dolgozott a paprikagyárban. Édesapám pedig egy Pannonka nevezetű vállalat munkásaként dolgozott.

Egy kis idő elteltével a szüleim felépítették saját házukat és mindketten állattenyésztéssel, és földműveléssel kezdtek foglalkozni.

Az első gyermek 1991. május 26-án született, a zombori kórházban. Neve Flóra lett, nevét a tavaszról és a megismerkedés emlékére kapta.

A második gyermek 1994. június 6-án született, Doroszlón a családi házában. Neve Réka lett, nevét az István a király című musicalből kapta. Ezek az idők nehezek voltak a háború miatt.

Édesanyám manapság minden szerdán kereskedő a piacon. Ott a szarvasmarha tejéből készített termékeket árulja.

Édesanyám nem lett filmszínész és nem is nyaral a trópusokon, mégis sok tapasztalattal rendelkezik. Sokat szenvedett és sok jó pillanattal és élménnyel

gazdagította az életét. A családja nagyon szereti, gyermekei büszkén néznek fel rá.

Remélem még sok időt, töltök a szüleimmel, úgy érzem, sokat tanulhatok tőlük. Anyukám korán elveszítette az édesapját, amiről senkinek sem beszél szívesen, ezért is nagyon csodálom őt. Sosem láttam még sírni és rimánkodni, mert nem úgy alakult a dolga, ahogyan azt eltervezte.

Meg szeretném tanulni tőle ezt a tulajdonságát, mert én nem tudom tisztán és higgadtan végiggondolni a dolgaimat. Számomra az a példamutató, hogy a szüleim kitartóan harcolnak a mindennapi betevőért, sok reményt és kitartást adnak egymásnak. Úgy érzem én, sosem leszek hű társa senkinek sem, legalábbis nem ennyire, mint a szüleim.

Kocsis Réka

Egy hiedelem

Egy tizenhat éves lány vagyok. A nevem nem szeretném elárulni, nemsokára kiderül az is, hogy miért. Kiskoromban is nagyon érdekelték a boszorkánysághoz, a természetfelettihez kapcsolódó dolgok, ugyanúgy, mint ahogy most is. Természetesen már kinőttem ezekből a mesékből, tisztában vagyok vele, hogy boszorkányok nem léteznek, ezt az elején le szeretném szögezni. De a múlt hétköznapjaiban nagyon is léteztek, és bár ma azt hinné az ember, hogy több évszázaddal ezelőttről van szó, nem is volt ez olyan régen...

Szóval világeletemben nagyon érdekesnek tartottam a borszorkányos témát. Ezt anyai nagymamám, akiről most mesélni fogok, ő is nagyon jól tudta, sokszor nyaggattam vele. Egyszer, kisebb koromban, mikor nála nyaraltam, érdekes történetet mesélt nekem egy, a régi falujában élő öregasszonyról, csak hogy engem szórakoztasson.

Elrévedezve kezdte a sztorit.

- Ezek a dolgok nagyon régen történtek, még a szüleimnél laktam. Azt hiszem, nyolc-tíz éves lehettem. Egy nagyobb faluban laktunk...

Igen. Egy nagyobb faluban, amit most nem nevezek a nevére, mert a mamám megkért rá. Tabu téma volt a boszorkányság, és arra is csak nagyon nehezen tudtam rávenni, hogy írhassek erről az asszonyról – csak azzal a feltétellel, ha hamis neveket és helyszíneket használok. Csak a történetek igazak, azok viszont teljesen, az első szótól az utolsóig.

- Egy nagyobb faluban laktunk, egy kisebb utcában. – kezdi a mamám. – Egy pár házzal arrébb, a másik oldalon lakott egy furcsa család. Négyen laktak egy házban, egy nagyon öreg özvegyasszony, Etelka néni, az ő fia és annak felesége, és még a velem egyidős lányuk, Vera. Az egész falu boszorkányoknak tartotta őket, de főleg a mindig komor, szófukar özvegyasszonyt. Senki sem ismerte igazán.

- Hogy halt meg a férje? – kérdezem kíváncsian.

- Nem tudom, régen volt! Két éves ha voltam, mikor meghalt.

- Miért tartották őket boszorkányoknak? Miért csak őket? – egyre jobban érdekelt a téma.

- Nem csak őket. Voltak más hasonló családok is, de őket tartották annak a leginkább. Sok történetet suttogtak a hátuk mögött a falusiak. Rengeteg apró furcsaságot, és hatalmas dolgokat is. De tabutéma volt ez az egész, mindenki látott dolgokat, mindenki tudta, hogy nem normális az az asszony, de senki nem tudott mindent. Nem tudtuk, hogy mit jelent ez az egész, amit mi boszorkányságnak nevezünk. Máig nem tudom.

- Nem emlékszem olyan sok konkrét esetre, mert nagyon kicsi voltam, már vagy 70 éve történt, de az egyik eset mély nyomot hagyott bennem. Még mindig itt lebeg a szemem előtt az a jelenet.

- Mondd!

Rendben. Jó barátnője voltam a lányuknak, Verának. Velem egyidős volt, pár házzal lakott arrébb, így sokat játszottunk együtt. A gyerekek között nem volt túlságosan ismert ez az egész boszorkány-história, mi ugyanúgy barátkoztunk vele, mint bárki mással. Anya mondta, hogy ne nagyon menjek a házukba, és én nem mentem, csak nagyon ritkán, de ennél többre nem intett. Egyszer mégiscsak átmentem játszani hozzá. Nem volt nagy házuk, két jelentősebb helyiség volt benne, egy konyha, meg egy nagy hálószoba. A konyhából kicsi előszoba vezetett az udvarra. Ez alkalommal a szobában játszottunk sok ideig. Aztán egyszer kiszaladtam valamiért a konyhába, és jobbfelé fordítottam a fejem. Egy berakott sparhelt volt ott a sarokban, és alatta a babszáron ott hevert egy véres kutya. A saját bundáját, a sebeit nyalogatta. Nagyon megijedtem, mert tudtam, hogy Verának soha nem volt kutyájuk. Egyszer csak megjelent a hátam mögött Etelka mama, és sietősen a szobába terelt minket. „*Adok neked kockacukrot, gyere!*” – mondta. Bementem a szobába, megettem a kockacukrot, de még mindig remegtem a félelemtől. Pár perc múlva kimentem a szobából, át a konyhán, de most nem néztem jobbra, nem tudom, ott volt-e még a kutya. A sparhelten átellenben volt az előszobába vezető ajtó, arra indultam. Végigrohantam a kerten, át a kapun, és egy perc múlva otthon voltam. Mikor elmondtam anyának, hogy mi történt, csak annyit válaszolt, hogy ne szóljak a dologról senkinek. Ő is boszorkánynak tartotta Etelka néni, mint az egész falu, de semmit sem tehetett, csak beteretelt a házba, és egy kis friss meleg tejet nyomott a kezembe. Egy kis idő múlva Etelka néni megjelent a házuknál, és a kapun át megkérdezte anyától, hogy miért mentem haza olyan hirtelen. Én a házban voltam, nem mertem odamenni, így csak anyával beszélhettem. Ő azonban nem mondta el neki az igazságot, inkább félvállról válaszolta, hogy meguntam a játékot, ezért jöttem haza. Azt hiszem Etelka néni azért jött el, hogy megtudja, elmondtam-e az igazat az anyukámnak. Úgy tűnt, elégedett volt a válasszal, mert gyorsan elment. Ezek után féltem Etelka mamától, és nemigen mentem hozzájuk.

- Én csak erre emlékszem, de sok más dolog is történt. – mondja a mamám elgondolkodva. – Például a szomszéd azt mesélte anyának, hogy egyszer a templomba menet benézett az ablakukon, és onnan egy véres disznó nézett vissza rá. Mit keresett a konyhájuk ablakában egy véres disznó? Nem tudom.

- Volt egy másik eset is. – már igazán kezd belemelegedni a mesékbe. - Lakott az utcában egy fiatal, életerős házaspár, akiknek ekkortájt született

gyerekük. Éjszaka, hajnalban jött világra, és Etelke mama volt az első, aki köszöntötte a kicsit alig egy kis idővel azután, hogy megszületett. A karjába vette, dajkálgatta egy kis ideig, majd búcsút intett a boldog párnak, és elment. Két napra rá a mindedig erősnek, egészségesnek ismert anya hirtelen nagyon megbetegedett, a halálán volt. A férje vasvillával rontott Etelka néniére. „*Te tettél rontást a feleségemre! Minek kellett neked már pirkadatkor eljőnnöd a kicsihez?! Azonnal vedd le róla a rontást, gyógyítsd meg! Ha nem teszed, itt nyomban leszúrlak!*” A férfi magán kívül volt, de nagyon komolyan gondolta, amit mondott. Az asszony azt felelte „*Rendben. Leveszem a rontást, csak ne bánts!*” A férj elment, a felesége pedig meggyógyult. A gyerek viszont pár évvel később még kiskorában meghalt, nemsokára az anyja is követte a sírba. De ezt már nem Etelka néni rontásának tulajdonították.

- Mindenki tudta, hogy van ott valami furcsa, amit mi boszorkányságnak nevezünk, de nem lehetett semmit sem tenni, mégcsak nem is beszéltünk róla, hiszen tabu téma volt. Az egész faluban az a hír járta, hogy boszorkányok, de ha bárki is fennhangon mondta volna, vagy feljelentette volna őket, nagy árat fizetett volna érte. Feljelentette volna őt az öregasszony, és valószínűleg megnyerte volna a pert.

Mama kicsit elgondolkodik, majd halkán folytatja. - Etelka néninek volt egy lánya is, ő a falu egy másik részén lakott, miután megházasodott. Róla is azt suttogták, hogy boszorkány. Ahogy nőtem, jóban maradtam Verával, és kezdett egyre jobban elfelejtődni ez az egész boszorkányos hiedelem – ennek ellenére rajta maradt a bélyeg a családon. Etelka néni nagyon szép kort élt meg, már férjnél voltam, mikor meghalt. Már a nyolcvanon is jócskán túl volt, ami nem volt szokványos akkoriban.

Rengeteg ideig kellett gyözködnöm a mamámat, könyörögtem is neki, mert nem akarta megengedni, hogy ezt leírjam. - Ez tabu téma, ilyenekről nem szabad beszélni, bajba kerülhetsz, és egyébként is, nagyon régen volt már, ne foglalkozz vele! – hajtogatta. Dühös volt, hogy így faggatom. Még anyukámnak sem mesélt róla, csak én tudtam kiszedni ezt a mamámból a mérhetetlen gyermeki kíváncsiságommal. Hiába mondogatta a mamám nagy meggyőződéssel, nem hiszem el neki, hogy ettől bajba kerülhetnék. A huszonegyedik században biztosan nem. Ezeket a történeteket, amik régen a mindennapok részei voltak, amik minden egyes faluban titkos beszélgetések legfőbb témái voltak, a ma embere már ostobaságoknak tartja, vagy épp már régen elfelejtette. Ez talán hiba.

Varga Csilla

Nagypapám gyermekkora

A gannai papámat kértem, meséljen a gyerekkoráról.

Papa Városlődön született, mert a kitelepítéskor a házukból elzavarták őket. Három éves korában visszajöttek Gannára, és visszavásárolták a saját házukat. Az épületben két szoba, egy konyha, és egy kamra volt. Fürdőszobának a tehénistállót használták. Fateknőbe öntöttek meleg vizet, és ott fürödtek házi szappannal.

Papám kiskorában libákat, később teheneket őrzött a réten. Közben sokat játszott a többi fiúval. Bilickéztek, golyóztak, fociztak, bújócskáztak. Ha nem figyeltek az állatokra, és azok a tilosban legeltek, jött a mezőőr, és megverte őket. De ha tudtak, elszaladtak előle.

Az állatok őrzése és etetése mellett a kapálásban is kellett segíteni. Kukoricát, krumplit, veteményest tartottak rendben.

Télen sokat szánkóztak a környező dombokon.

Papámék szegényesen éltek, kevés volt a ruhájuk. Egész nyáron „glottgatyában” és meztelen lábbal szaladgáltak. Nem volt televíziójuk és hűtőjük sem. Telefonról nem is hallottak.

Az én nagypapámnak nagyon szép emlékei vannak a gyerekkoráról. Mindig szívesen és örömmel gondol vissza rá.

Kiss Ildikó

Édesapám története.

avagy

Az első szerelem meséje

„Az angyalok azok a Tiszta Lények, kik lejönnek közénk, hogy megtanítsanak szeretni, majd dolgukat bevégezve, visszazállnak az égbe!”

- Uzra di Vajn -

Nyolc éves voltam.

Harmadik osztályos.

Igazi lázadó kölyök, kit így, a tanárai - kivéve az osztályfőnököm Pócs tanító nénit -, nevelhetetlennek tartottak, még a társai meg különködők. Egyszóval, nem voltam túl közkedvelt. Ez viszont nem panasz, csak tényközlés, mert mások véleményére sosem adtam túl sokat, úgyhogy, ezen dolgokat, csak azért említem meg, hogy történetem hallgatva megértsd, számomra miért is volt Dórika több, mint Kedves, de...! Kezdem a legelején, hisz mindenre úgy emlékszem, mintha csak mos történne meg.

Pócs tanító néni az egyik fogalmazás órán a következőt adta feladatul: – Most mindenki írja le, mit az, amit kérne egy csodatevő Tündértől!

Szó, mi szó, a Tündérekben mindig is hittem, de ez a feladat mégis felbosszantott, mert már gyerekként sem szerettem a hiábavaló vágyakozásokat, sem az elérhetetlen dolgokat, ennek ellenére, csak elgondolkodtam a kérésen, hisz, már annyiszor hallottam, hogy én vagyok az Ördög, ezért hát a fogalmazásban azt kértem a Tündértől: Hadd lássak végre egy igazi, élő Angyalt!

Hihetetlen, de szinte még le sem írtam, mikor kinyílt az ajtó, s az Igazgató bevezetett egy kislányt.

- Gizike! Doktor Nagyék kicsike lányát külön a figyelmébe ajánlom! Ne feledje, Gizike, doktor Nagyék igen befolyásos emberek, nem engedhetjük elkallódnai az ők kicsike lányát! – nyálaskodott a férfi.

Amilyen undorító volt a Diri stílusa, olyan csodásnak találtam azt, akit beprotezsál!

Rögtön tudtam, hogy az érkező személyében a hön óhajtott Angyal jött meg, hisz a kislány, pont úgy nézett ki, ahogy az Angyalokat szokták ábrázolni: Szőke, göndör haja volt, ami a derekáig leért, s hatalmas, égszínkék szemei vakítóan ragyogtak, még s bőre áttetszően fehér. Tűzpiros szája úgy izzott, mint aki mindig lázas, ráadásul, minden fehér volt rajta. A cipő, a ruha, a kiskötény, de még a táskája is.

Minden, ami hozzá tartozott!

Csak néztem őt szájtátva, s valami megnevezhetetlen érzés töltött el, ami süketé, s vakká tett, hogy rajta kívül nem láttam, s nem hallottam mást!

Nem értettem, hogy lehet valaki ennyire tökéletes!

Mondtam én, de nem más!

- Űlj ide a Pisti mellé! – ajánlotta néki Pócs tanító néni, mire Pisti, nem a legszebbeket kívánta az én Angyalomnak.

Nem csoda, hisz a felnőttek kivételezése mindig a gyerekek kiközösítését vonja maga után, ahogy akkor is, mikor csak az első szünetig kellett várni, s máris záporoztak rá a megjegyzések.

- Le merem fogadni, még a bugyogója is fehér! – kötekedett az osztály főkötekedőse, Seres Gyuri, mire, a többiek meg rögtön csatlakoztak hozzá.

S mindeközben a kislány meg csak ült, s riadtan pislogott.

Gyuri ebből viszont, máris tudta, hogy ezt a lányt, továbbra is nyugodtan szekálhatja majd! És persze ezt is tette! Igen ám, de egy idő után minden unalmassá válik, így Seres ostoba vicceit a fiúk hamar megunták, mire kiviharozottak az udvarra, követve a lányokat, kik ezt már rég megtették.

Már csak hárman maradtunk a teremben.

Seres, ki még mindig kötekedve kínozza a jövevényt, a lány, aki mindezt némán tűrte, s én, aki nézőként szemlélte a dolgokat, mindaddig, míg a kislány el nem sírta magát.

Olyan szépen pityergett!

Nem úgy, mint én, aki egy tehénhez hasonlóan böggött!

Ő csak ült, s hatalmas, kövér könnycseppeket hullatott.

Ezt látva megsajnáltam!

Nem bírtam elviselni a bánatát.

- Hagyd békén! – szóltam Gyurira, mire az máris velem kötekedett tovább.

Mit mondjak?

Sosem voltam túl nyugodt típus, úgyhogy, már gyerekként is hamar beborult az agyam, akárcsak őszi ködben Anglia, de azért, annyi józanságom még maradt bennem, hogy kisebb s gyengébbként, ne a közelharcot válasszam.

Mert így volt, hisz kettőnk közül, Gyuri volt az erősebb, de..., én meg az ügyesebb voltam, no és fifikásabb, mi végett máris cselhez folyamodtam. Előrehajolva, bikamód, egy váratlan támadással, fejjel rohantak bele a gyomrába.

A taktika bevált!

Lebikáztam Serest, s elmondhatom, hogy életem első öklelése, igazán sikeres volt, mert a fiú megingott, akár a bimm-bamm óra, s szép ívben – utánozva a pesti hidak ívelését –, csinált egy cukaharát, majd hátraesve, egyenesen kiszaltózott a nyitott, emeleti ablakon.

- Ez kiesett! – ugrott fel erre az új lány, s riadva lesett kifelé.

- Ez? - léptem én is ablakhoz - Igen, kiesett!- állapítottam meg, kibámulva én is az ablakon.

- Lehet, hogy meghalt? – rémüldözött a lány.

- Az? – kérdeztem vissza, majd tudva, csalánba nem üt a mennykő, hát csak legyintettem. - Az, soha! - állapítottam meg, s már nem is érdekelt Seres egészségügyi állapota. Annál inkább az, mi lesz, ha otthon értesülnek az újabb „hőstetemről”?!
Szó, mi szó, nem maradt sok időm ezen gondolkodni, mert néhány perc múlva már jött is az udvari ügyeletes, maga előtt terelgetve a kissé horpadt képű, de vigyorgó Gyurit.

Pócs tanító néni meghalva a történetünk is, hozzánk sietett, majd rám pillantva már azt is tudta, hogy én vagyok a ludas, de lám, mégis Gyurit szidta össze.

- Jaj, kisfiam! Ezerszer mondtam, ne hajoljatok ki annyira az ablakon, mégiscsak az első emeleten vagyunk! Hadd nézzem! Nem esett komolyan bajod? - mondta, s kézen fogva, már húzta is azt ki magával.

- Elviszem a férjem rendelőjébe, megnézetem, nem esett-e baja! – szólt a másik nevelőnek, s már ott sem voltak.

Tudtam miért csinálta ezt!

Így akarta megelőzni az én újabb intóm, mert szégyen sem, de én nem túl jó gyerek lévén, bélyeg s képeslapok helyett, intóket gyűjtöttem.

Visszatérve a történetemre, Pócs tanító néniék hamar visszajöttek, s én csak lestem, mert Seres sebtapaszos pofájával, úgy vonult be a terembe, mint egy hős lovag. Sőt! Azonnal lökni kezdte a süket dumát, még hozzá egyre színesebben, s vadabbul adva elő a történeteket. Ja! Öndicsőítő monológjainak utolsó fázisában már maga lett a megtestesült Batman.

Naná, hogy felháborított, hogy Seres kisajátította magának az egész ügyet, hisz hőst csinált magából!

Épp ezért, sulis után számon is kértem tőle mindezt: – Mit hazudozol itt összevissza? Minek mondtad, hogy kiugortál?

- Csak úgy! Miattad! - vágta rá, mire rögtön bevadultam.

- Én, nem kértem, hogy megvédj!

- Nem védtelek! – rángatta ő erre a vállát. – Csak... izé!

- Mi csak?!

- Csak... nem akartam újra találkozni az... anyáddal! – nyögte ki, s anélkül, hogy kicsit is felemelte volna a hangját, elkullogott.

* * *

- Miről beszél? – fut utánam az új lány.
- Semmiről se! – köptem ki dühösen, mire ő ledermedt.
- Nahát! Hogy te milyen fiú vagy? – kerekítette el amúgy is nagy szemeit.
- Milyen? – álltam meg, s vártam a dicsőítésem a harciasságomról, de helyette fekete levesként ért a kritika.
- Durva, s vad!
- Te meg egy buta liba! – vágtam máris a fejéhez az én véleményem, majd sértetten otthagytam, de ő ismét utánam szaladt.
- Te hol laksz? – tudakolta félénken.
- Nem mindegy? - mordultam rá durván, de lám, ő meg sem adta fel azon kísérletét, hogy összeismerkedjünk.
- Mi Szennán lakunk. - közölte, majd félénkez hozzátette - És ...ha .. te is arra lagnál, hát...akkorö... járhatnánk együtt iskolába?! - nyögte ki végre mit is akar tőlem.
- Hát az meg, mire lenne jó?! - értetlenkedtem.
- Arra, hogy a többiek nem bántanának, mert te megvédenél!
- Ja! Én meg! – bólogattam erre nagyozolva, s rögtön megenyhültem, elvégre ez mégis csak amolyan elismerés féle volt arra nézve, hogy én akkor is egy bevaló fickó vagyok.

A dicséretért cserébe, máris megengedtem, hogy mellettem jöjjön tovább haza felé.

- Na jó! Ha annyira akarod, felőlem, járhatunk együtt suliba. - ajánlottam már én fel, aztán sietve hozzátettem - De... csak a temetőig ! – figyelmeztettem, de őt nem érdekelte az alkudozásom.
- Nem baj! Úgy is jó! – ujjongott, s felbátorodva máris tovább kérdezősködött. – Neked van testvéred?
- Az nincs, de... van két macskám, s egy igazi kiskutyám! - dicsekedtem.
- Ó! De jó lehet egy kiskutya! – sóhajtott ezt hallva. – Én semmilyen állatot nem tarthatok. Nem engedi az anyukám, mert irtózik tőlük! Azt mondja, bepizkítanak mindent a szőrükkel, mert nálunk... izé... minden fehér! – hebegte elvörösödve, s egész halkán motyogva közölte.
- Tudod, az én apukám meghalt, s az anyukám... ö... kicsit... ideges típus!

Ránéztem, s megértően vállon veregettem, hisz én aztán csak tudtam, mit is jelent az, ha valaki, a saját anyjáról szemlesütve beszél.

- Dilis az anyád? – összegeztem. – Ne búsulj! Az enyém se normális! – vigasztaltam őszintén, s ettől a hasonlóságtól, olyan szeretetroham tört rám, hogy hajlandó voltam még bemutatkozni is: – Szólíts Indynek!
- Indy! – ismételte erre, majd csepp kezét nyújtotta: – Én meg Dóra vagyok!

Hogy ne gondolja azt, holmi jöttment bunkó vagyok, hát kezet fogtam vele, mire, az érintése ledöbbsentett, mert átszalad rajtam valami forróság, olyasmi, amit előtte sosem tapasztaltam.

Olyan jó érzés volt őt érinteni, hogy el sem akartam engedni többé.

Azelőtt még sosem történt meg velem, hogy valakivel kézen fogva sétáljak, de ekkor, ott, ezt tettem.

Magam sem értettem, hogy mit, miért teszek, s főleg azt nem, miért is érzem azt, hogy az első perctől kezdve szeretem őt!

Az kívántam, bárcsak, sose érne véget az a út, de, akármilyen nehezemre is esett, a temetőnél meg kellett állnom.

- Itt nekem dolgom van! – közöltem.

- Miért? Pisilni kell? – kuncogott erre.

- Á! Dehogy! Át kell öltöznöm! – világosítottam fel a szokásaimról, miközben már meg is kezdem az átvedlést.

- Ezt meg miért csinálod? – tudakolta értetlenül, mire elmagyaráztam neki a dolgokat.

- Utálom ezeket a kényelmetlen göncöket! Főleg ezt a hülye lakkcipőt, mert nem lehet benne focizni! De ...,ez van. - morogtam - Tudod, a Nő nem engedi meg, hogy mást hordjak, mint ami neki tetszik, én viszont, azt akarok felvenni, ami nekem tetszik. - magyaráztam, s Dórika igen megértőnek bizonyult.

- Én megértelek, mert én se szeretem ezt a sok fehér holmit, mert ezekre annyira kell vigyázni!

- Jó! Akkor szerzünk neked is pótgöncöt, s majd te is átöltözöl! – ajánlottam máris, de ő a fejét rázta:

- Nem lehet! Az én anyukám a legváratlanabb pillanatokban jön utánam! Mindig ellenőriz, ő olyan... bizalmatlan... és szeszélyes!

- És ki szoktál kapni?

- Ó nem! Azt nem, csak százszor le kell írnom, hogy többé olyat nem teszek!

- Százszor? De hát ez hülyeség!

- Az! – bólogatott Dóri, s egy darabig elgondolkodva állt, majd titokzatos képpel hozzám hajolva, megkérdezte – Neked van barátnőd?

- Nekem? - hökkentem meg a fura kérdéstől. - Nekem, az... nincs!

- S nem is szeretnél?

- De, ... csakhogy az én barátságomat, ...ö.... ki kell érdemelni! – nagyoztam, mintha csak ez lett volna az oka annak, hogy eddig, csak magamban kolbászoltam. - Tudod, nekem nem akárki lehet a barátom!

- S ki lehet az? - tette fel a „nagy „kérdést, mi, elgondolkodtató dolog volt! Annyira az, hogy nehéz is volt kiokoskodnom a választ.

- Háááát... az lehet a barátom, ki... izé... – s húztam a szót, csak eszembe jusson valami jó indok - Az lehet... ő... aki... aki hiszi a Hold varázslatát! – vágtam rá hirtelen, s bár az ötlet spontán jött, de én mégis, igen elégedett voltam ezzel a magyarázattal.

Már okoskodtam is volna tovább, de Dórika megelőzött.

- Én hiszem! Hiszem! – hadarta máris vörösödve, mire megvetően legyintettem.

- Hiszed te... a frászt! – köptem ki újra – Azt se tudod, miről beszélek!

- Tényleg nem! – vallotta be erre szégyenkezve.

- Akkor miért hazudozol?

- Mert... én... szívesen lennék... a barátod! – nyögte ki, nem is sejtve, hogy a vallomása számomra mennyire jólesett.

Mégis úgy tettem, mint aki erősen fontolóra veszi az ajánlatát.

Elgondolkodva rugdostam egy követ, húztam az időt, mert nehéz volt behódolni az új érzésnek.

- Na jó! Egye fene, meg aki főzte! Legyünk barátok! – s játszottam a nagylelkűt, miközben a szívem veszettül dobogott, amiért végre, de szert tehettem egy saját bejáratú barátnőre.

Ő, őszintébben tudott lelkesedni.

- Úgy örülök neked! – szorította meg a kezem, s már nevetett. – Kitalálom, hogy melyik a ti házatok! – s játékosan a domb túloldalán lévő, tarka, kertes házak felé mutatott.

- Az a házatok! Az ott! A domb tetején, a fenyő alatt! Igaz? Kitaláltam? - lelkendezett, mire én, bár nem volt szokásom hazudni, ekkor, mégis belementem abba az ostoba játékba, mert nem akartam elrontani a kedvét.

Helyette elrontottam a sajátomat, mert máris kitör rajtam a rettegés: Mi lesz, ha Dóri megtudja az igazat, hogy mi nem is Szennán, a „gazdagok” völgyében lakunk, hanem a külvárosban, méghozzá egy ócska házba, mi olyan vizes, mint egy... egy szivacs ház?!

Ő egy doktor lánya volt, még én, egy kis senki voltam. Apum halott volt, a mostohám egy alkoholista, miközben a Nő meg - kit tudom, hogy másképp illene szólítani, de nekem ő, csak a Nő -, szóval, az, ki hivatalosan az anyám, de véletlen sem érzelmileg, szóval az a Nő meg úgy járt ki-be a diliházba, mint akinek e hely a második otthona.

Ez volt helyzet, s én, nem tudtam mi a jobb: Bevallani a csóróságom, s elveszíteni őt, vagy hazugsággal kezdeni egy barátságot?!

A szégyen ölt, mégis ráhagytam a dolgokat, vagyis az utóbbit választottam: – Aha! Épp az a házunk! A fenyőfás! – morogtam, s elhitettem magammal, hogy ez nem is olyan nagy hazugság, hisz valaha, kinn a tanyán, mikor még apummal éltem, szóval ott, valóban volt egy fenyőfánk.

Életemben először hazudtam, Dórika viszont ezt nem vette észre.

- Ez csuda jó, mert a ti házatok, épp a miénkre néz!- lelkesedett fel, s a másik oldalt álló, nagy, teraszos házra mutatott. – Én, ott lakom! - közölte, aztán elvörösödve hozzá tette - Hááát... igen! A házunk is fehér, mert... izé... ez anyukám mániája!-világosított fel az ő anyja heppjeiről. - Anyu azt mondja, a fehér tiszta szín, s megóv minket attól, hogy testünk, vagy lelkünk valamilyen büntől befeketedjék. – suttogetta, s saját zavarától nem vette észre az enyémet. – Majd integetek neked, hátha meglátod! – ígérte. - Az jó lesz! - dadogtam, majd igazán úriemberként még haza is kísértem, majd sejtve, hogy néz utánam, arra vettem az irányt, ahol állítólag laktunk, aztán, eltűnve a figyelő tekintetek elől, uzsgyi vissza, le a temetőig, szaladtam végig a főúton, rohanva a szivacsházig.

A Nő pofonja állított meg, de, kit érdekelt már mindez, hisz többé, már én sem voltam egyedül.

Nem mert volt egy igaz barátnóm!

* * *

S valóban!

Dórikában egy igaz baráttra leltem!

Sajnos, barátságunkat nem mindenki nézte örömmel. Főleg nem Dóra mama, ki viszont flúgosabb volt mint hittem.

Váratlanul megjelent a semmiből, hogy máris megismerhetem őt teljes dilajságában. Épp sétáltunk Dórival kéz a kézben, mikor az, lefékezett mellettünk a hófehér kocsijával, s kiugorva abból a hófehér ruhájában, s máris fehér nyálát fröcskölve ordított velünk.

- Dórácskám! Nem ismered a mondást, hogy madarat tolláról, embert barátjáról?! Milyen fiú kezét fogdosod? Nézd! Nézd! Gyűrött a ruhája, s kopott! Kivel mászkálsz te?

Dóra mama nem tudhatta, hogy amiben épp látott, azok, a cseregönceim voltak, miket egy - egy leckeírástért szereztem be, de csak is suliidőre, hisz amúgy a Nő féle holmikba jártam, mikben persze másképp mutattam, hisz a Nő, még a legnagyobb szegénységbe is imádott urizálni, így, engem is úgy öltöztetett, hogy higgyék én nem akárki gyereke vagyok!

Ez volt!

Mármint az, hogy még köszönni sem maradt időm, nemhogy magyarázkodni, mert Dóri mama máris újra kelepelni kezdett.

Undorító, proli kölyök! – ruházott fel újabb jelzőkkel, majd berángatta Dórit a kocsiba, s már el is száguldott.

Én csak álltam, mert azon felismerés, hogy vannak ember, kik valóban első látásra ítélkezik, szóval ez, szörnyen nekikeserített.

Nem akartam még egyszer ilyen megaláztatást átélni, hát megfogadtam, hogy ettől a perctől kezdve, még a dugi cuccaimat is kivasalom, s rendben tartom, nem úgy, mint eddig, begyömöszölve a tornazsákba.

* * *

Fogadalom ide vagy oda, de az ügynek folytatása is volt!

Dóri mama úrinőként, a kicsike lányának más társaságot szán, amibe én - a kockás ingemmel, foltozott gatyámmal, s két számmal nagyobb csukámmal -, nem illettem bele.

Annyira nem, hogy evégett Dóra mama még az iskolába is képes volt bemenni.

- Azt akarom, hogy a kislányom el legyen különítve ezektől az.... Közön-séges proli kölyköktől! - rontott be a tanórára, s az őt kísérő Igazgató már-is túllicitálta.

- Ez valóban felháborító, Gizike! – szól erélyesen a férfi, Pócs tanító néni-re – Már a kezdet kezdetén kértem, hogy doktor Nagyék kicsike lányának előmenetelét külön figyelemmel kísérje, erre az anyuka panasszal fordult hozzám, miszerint gyermeke rossz társaságba keveredett! - hadarta, mire Dóra mama még rá is kontrázott.

- Dórikám eddig, igazi elit iskolába járt, s ha nem történik ez a szörnyű, családi tragédia, akkor mi sosem vesszem ki onnét, de...! Történt, ami történt, ennek ellenére mi tartani akarjuk a megszokott szintet gyermekünknek, így, azonnal követelem, hogy most rögtön ültesse Dórikámat a legjobb tanuló mellé, és, eztán csakis azzal barátkozhat!

- Miért nem bízza a döntést a kislányra? – tudakolta ártatlanul Pócs tanító néni, de a másik már is lehurrogta.

- Hogy is dönthetne ilyen komoly dologban egy éretlen gyerek? - háborogott a nő, s az Igazgató újra túlharsogta.

- Ez nem vita tárgya! Most már én mondom, hogy doktor Nagyék kicsike lányát ültesse a legjobb tanuló mellé, és eztán, az anyuka kérésére a kislány, csak is azzal barátkozhat, s ez, már nem kérés, hanem igazgatói utasítás! - zárta le az a vitát a férfi.

Azok ketten szinte őrjöngtek dühükben, még a tanító néni csak mosolyogott.

- Egyet szeretnék csak tisztázni. - szól nagyon nyugodtan Ez az utasítás végleges, s visszavonhatatlan? - kérdezte szinte nevetve, mire az Igazgató mégis halál komolyan válaszolt.

- Igen! Ez az! Egy végleges döntés, visszavonhatatlan utasítás, úgyhogy, azonnal tegye, amit mondtam, s ne vitázzon Gizike!

- Akkor jó! - bólogatott Pócs tanító néni, ki ekkor viszont már kacagott.- Legyen úgy, hogy akarják! - nevetgélt, majd Dórikára szólt - Hallottad

anyukád kérését, s az Igazgató úr parancsát, úgyhogy kérlek, ülj az osztály leg is legjobb tanulója mellé, és, ezután, csak is véle, vagyis Indyvel barátkozz! – s mielőtt azok feleszméltek volna, Dórika már ott is ült melletttem.

Ettől perctől kezdve, ha Pócs tanító néni azt kérte volna, hogy egyem meg laponként a matekkönyvem, én az ő kedvéért, azt is megtettem volna!

* * *

Dóra mama bezzeg, cseppet sem volt ilyen lelkes. Ő, sértetten kivonul, de ez nem jelentette azt, hogy bele is törődik a vereségébe.

Ó nem!

Nem adta ő magát ilyen könnyen!

Nem, mert máris megtudhatom, hogy a felnőttek sosem sajnálják az idejüket a bosszúállásra!

Azt, hogy Dóra Mama honnét tudta meg a címünket, csak sejtettem, de egyszer csak ott volt a szivacs házban, rángatva magával Dórit is. Úgy tör ránk, mint egy igazi ellenség. Nem volt nehéz dolga, hisz a Nő épp orvosnál volt, így csak Sebőt találta otthon, aki naivul, vagy tán piásan, de betessékeli őket a semmi közepére.

- Téged keresnek, Indy! – mondta, s megmutatta a vendégeknek, hogy is játszik egy „proli” gyerek az aládúcolt, oszlopos, vízben tocsogó szobában.

S ők, látták is, hogy Dórika máris megtudhatta, hogy nem csak fenyő nem áll az udvarunkon, de még bútor sincs a házban, hisz sosem volt még egy ház oly lerobbant lakás a világon, mit amilyen az volt, amit mi, akkor, otthonunknak becézgettünk.

Nem tudom, hogy ki lepődött meg jobban. Ők, vagy én!?

Csak álltunk, s néztünk egymásra Dóriával. Dóri Mama bezzeg ettől többre is képes volt!

- Látod, látod? - virrcsogta máris - Ez a te híres barátod! Nézd meg, nézd! Akik így képesek élni, azok a társadalom legalját képviselik, s még azt sem érdeklik meg, hogy embernek nevezzük őket! – sziszegte Dóra mama, de, nem tudta befejezni a monológját, mert a lánya kirohant. Ott hagyta az anyját, a félbeszakadt monológjával épp úgy, mint engem a korhadó gerendákkal együtt.

Dóri mama visítva tepert máris utána, s ezt a kirohanást látva, Sebő csak értetlenkedni tudott.

- Ki a csoda volt ez? - kérdezte, de tőlem aztán hiába várt választ, mert én csak reszketni tudtam az idegtől.

Ezek után biztos voltam benne, hogy Dórika soha többé nem áll majd szóba velem!

Ennek gondolatában, másnap olyat tetem, mit addig soha! Addig, eszembe sem jutott az iskolakerülés, ekkor mégis megfordult a fejembe, mert féltem kisbarátnőm szemébe nézni. Épp ezért, az nap, nem mentem elé, sőt..., még át sem öltöztem. Ja! Feladva ezen a szokásom, besomfordáltam a terembe, s csak ültem ott magamba roskadva, ráadásul egyedül, mert Dóri... !

Nem volt sehol.

Már azt gondoltam, nem is jön, amikor az utolsó percben csak megérkezett, s a legnagyobb meglepetésemre egyenesen hozzám sietett. Leül a padba, és csodálkozva kérdezte: – Hát te? Tán elaludtál, hogy nem öltöztél át? Csuda hülyén nézel így ki!

- Miért? – mordultam máris rá, gondolva, legjobb védekezés a támadás. –

Akinek nincs rendes háza, az már rendes ruhát fel sem vehet?

- Én... én... nem ezt mondtam! – szabadkozott – Csak... csak nem illenek hozzád ezek a ruhák! Én... én... úgy szeretlek, olyan... indisnek!

- Hazudsz! Ha úgy szeretnél, akkor tegnap, nem futottál volna el, de elrohantál, mert szégyellté! - vádoltam, de már igen csak kiabálva.

Én heveskedtem, ő meg megriadva azt suttogetta: – Elfutottam, mert szégyelltem magam... de... de nem miattad! Az anyám miatt! – s hüppögve sírni kezdett.

- Ha beleszólhatok a vitába ...– lépett hozzánk Pócs tanító néni – Felesleges dolog a felnőtteken vitatkozni, mert azokat már nem változtathatjátok meg, de, magatokat még igen! - mondta mosolyogva, majd játékosan megfenyegetve rám szól. - Úgyhogy , mars Indy, öltözz át a vécében, mert a magam részéről, én is jobban csípem, ha olyan ...indis vagy – s megfricskázva az orrom, kilökdösött a folyosóra.

Még ott is hallottam, ahogy azt kuncogta: – Ez jó! Indis! Ez tetszik! – nevetgélt, én meg újra elszégyelltem magam, de már a saját ostobaságom miatt, hisz, tényleg szégyenletes volt, hogy kételkedtek Dórikámban, hogy kétségbe vontam az én „angyalom” barátságát!

Újabb leckét tanultak meg az élettől, azt, hogy kérdés nélkül sose döntsek más nevében, de főleg soha többé nem hazudjak senkinek, semmiben!

A leckét megtanultam, de annyira, hogyha maga az ördög kért volna újabb hazugságra, fenyegetve a pokollal, vagy bármi mással, én többé, akkor sem mondtam volna ki hamis szót.

* * *

Most, hogy már tudtam, miszerint Dórika önmagamért szeret, én is mertem őt igazán szeretni.

- Ő az enyém! Hozzám tartozik! Csak engem szeret! – ujjongott a lelkem, miközben, már ott tartottam, hogy rá gondoltam éjjel - nappal.

Ennek ellenére még nem tudtam, igazán mit is érzek iránta, de lám, más már tudta: – Két szerelmes pár, mindig együtt jár! – csúfolódott Seres, mikor miniket kézen fogva meglátott.

Tudtam, hogy most kéne a fiút pofon vágni, de a felismerés, hogy biz. de ő, jól beletrafált lényegbe, az... megrémisztett! Na, nem azért mintha szégyelltem volna Dórikát, de nem tudom, helyes e az, hogy ennyire ragaszkodom hozzá. Félttem, hogy ilyen butaság - hogy két harmadikos szerelmes legyen egymásba -, csak a hülye Seres, no és az én lökött fejemben fordulhat meg.

Vállrándítás. - S akkor mi van?

Jó volt vele, s csak ez volt a fontos!

Legszívesebben persze, azért mindezt, neki is elmondtam volna, de nem mertem szerelmet vallani, mert ott vét az a... ha!

Ha ő még se szeret?

Ha én csak barát vagyok neki?

Ha mégis tőlem menőbb fiút akar szerelmének?

Egyszóval, sok volt még bennem a kétség!

Bennem, de nem ő benne!

Ő ugyan is, kimondatlan is ráérezett a dologra, s ami még hihetlenebb, hogy ő bizony szóba is hozta ezt a témát!

- Figyelj, Indy! Már rég el akarok neked mondani valamit, de eddig félttem, hogyha ezt teszem, elhagysz, de már nem bírom tovább, hát bevallom neked: Én szeretlek! – vallotta, s a kezem fogva egész közel lépett hozzám.

- Igen, én annyira szeretlek, hogy ha felnőnék, akkor csak veled élném le az életem.

- Ugyan! – vitáztam, csak ne lássa a zavarom. – Férjhez méysz majd, más-hoz, egy orvoshoz... s engem meg majd elfelejtesz!

- Nem! – dobbant dacosan. – Soha! Veled élnék, vagy senki mással! Érted? Úgy hogy tudd, sose mondtam volna el mindezt neked, de muszáj volt, mert tudnom kell, hogy te mit érzel irántam! Ez számomra élet és halál kérdése! - s szinte esdekelve faggatott - Mondd! Te elvonnád engem feleségül, ha... lehetne?!

- Te ezt szeretnéd? – kérdeztem puhatolózva, nehogy rossz választ adjak, mire ő sietve igent bólintott.

- Aha! – bizonygatta, s ez, több volt, mint biztatás.

Lám ő kimondta!

Lám ő bevallotta!

Lám ő még tovább is ment, s helyettem megkérte a saját kezét!

Úgy hogy, ideje volt végre nekem is színt vallani: Levedlettem hát a két-kedéseim, s azt mondtam: – Ha azt akarod, akkor..... el foglak venni! – vág-tam rá, de már igen határozottan. Lám, ő mégis épp most kérdezett vissza.

- Szóval szeretsz? – faggatott egyre kíváncsiabban.

- Nagyon! – bizonygattam, s a beismeréstől mázsás súly esett le a szívem-ről.

- Én is! Nagyon! – suttogta meghatottan, s átfogta a nyakam, én meg csak álltam bangán, s nem tudtam mit kezdeni a kezeimmel. Azon gondolkod-tam, hogy tán lehet, hogy viszonzni kellene az ölelést?

Igen ám, de én sosem voltam egy ölelgetős típus! Ja! Még az Apámat sem ölelgettem, pedig őt tényleg nagyon szerettem!

Ismét ő volt bátrabb!

Dórika egyszerűen csak hozzám lépett, megtette azt, amit én sose mertem volna: Szájon puszil!

Abban a pillanatban tudtam, hogy ez tényleg szerelem!

* * *

- Most, hogy tudom, te is szeretsz, olyan boldog vagyok! - mondta helyet-tem is, majd ábrándozva hozzá tette. - Ezek után, tényleg szívesen lennék a feleséged!

- Mi az, hogy lennél? Leszel is, hisz épp most dumáltuk meg!

- Megbeszéltük, de én még sem leszek az, mert én, sosem leszek felnőtt!

- Mindenki felnőtt lesz!

- De én nem! Álmomban mindig megfulladok, s látom, hogy gyerekként temetnek el!

- Ó, az álmok! – intettem le, s sokat tapasztalt rémálmok tulajdonosaként, hozzá tettem – Ha azokat látnád, amiket én szoktam álmodni! – s hogy megnyugtassam, kifecsegem neki a mennyire félek a Rémálmok fejedel-métől, de mert Dédim javasasszony volt, hát ő megtanított egy varázslatra, ami megmutatja mi is az álmok igaza.

„Hallgatni arany!” - szól az ősi mondás, s igaza van, mert inkább fogtam volna be a kereplőm!

Késő bánat!

Az ostobaságaimmal máris megbolondítottam a kedvesem. Már csak azok érdekelték, de annyira, hogy még arra is rábeszélte, varázsoljak neki is, mert már ő is a Woodoo-tól akar bizonyoságot álmai igazára.

Ja! Addig nyaggat, amíg beleegyeztem a mágiába.

- Jó! - mondtam - Kipróbálom azt az Igazság varázslatot, azt, amire Dédi megtanított! - adtam meg magam - Álmodok mindkettőtöknek, de olyat, ami megmutatja nékünk a jövőnket! - ígértem neki, mert nem tudtam megtagadni tőle semmit!

* * *

Nincs más tanúm az esetre, csak a Hold, no és a saját ostobaságom.

Megvártuk az első teliholdas éjszakát, és kiszöktünk a hegyoldalba. Ott, tüzet gyújtottam, majd felidézve Dédimtól tanult mágikus mondókát, megkezdem a varázslatot, miközben, én hittem abban a legkevésbé! Egyszóval, visszaélek a rám bízott titokkal, ráadásul hitetlenül tettem ezt!

Lám! Hiába volt Dédim figyelmeztetése, hogy hitetlenül ne hívjam elő soha a varázslatot, én nem hallgattam se rá, se a hetedik érzékemre.

Ostobább voltam a legostobábbnál!

Csak arra koncentráltam, hogy ne gyújtsam fel az erdőt, ne égessen meg a kezem, s még a felerősödő szélről sem tértem észhez.

E butaságot látva, még a Hold is elbújt a felhők mögé, s mire észbe kaptam, a sötétség már vastag falat von körénk. Ja! A mondókám végére már a csillagok sem látszóttak.

Befejezve az igézést, leeresztettem a kezem, s vártam.

Hogy mire?

Igazából magam sem tudtam, de éreztem, valami akkor is történni fog!

Mit mondjak?

Semmi különös nem történt, hacsak az nem, hogy egy villám hirtelen átszelte az eget, s belecsapott egy közeli fába. Természetesen ezt látva az ijedségünk akkora volt, hogy máris lefutottunk a hegyről. S épp időben, mert már nyomunkban loholt a fergeteg!

Úgy ám! Hirtelen, hogy mekkora vihar tört ránk!

Akkora, melyet tán csak maga a Fejedelem képes támasztani! Az ám, hiszen, mire leérünk a házak közé, már apró kavicsként potyognak alá a jégdarabok.

Nem csoda hát, hogy hazáig rohantunk!

Nem csoda, ha az nap éjjel rémségeset álmodtam. Olyan iszonyút, hogy el is határozom, azon álmodom, véletlen sem mesélem el Dórikának, de lám, ő megint megelőzött, mert ő, rögtön az álmával fogadott.

- Álmodtam újra. – közölte, majd el is mesélte álmát. – Álmomban ősz volt, s te ott álltál a buszmegállóban, azon a kis fahídon, ami átszeli a parkot. Csak álltál, és néztél a semmibe, miközben én siettem hozzád, s arra kértelek: Gyere, menjünk a suliba! Mondtam, de te nem mozdultál, ezért

megrángattam a hajad, mire lesett a sapid, de te azt sem vetted észre. S ekkor jött egy nő, s tudod, mi történt?

- Tudom! – suttogtam megriadva, mert szavait hallva rádöbentem, hogy mi ketten, akkor éjjel, ugyanazt álmodtuk. Így viszont, bármily hihetetlen, de folytatni tudtam az álmát.

- Az történt, hogy egyszerűen átsétáltam rajtad, mert te egy szellem voltál! – egészítettem ki a meséjét – Éreztem, tudtam, hogy ott vagy, de még sem tudtalak megérinteni, ezért csak kiabáltam, s kiabáltam....., mire Sebő meg felköltött, mert nem tudott aludni tőlem.

Nem tudtunk magyarázatot adni erre a különös dologra.

- Szerinted valóban van újjászületés? – kérdezte hirtelen Dóri.

- Van! - bizonygattam. - Én úgy gondolom, nem lehet csak egy életnyi világ! – okoskodtam. - Ja! Ezt még Dédim is elismerte! - támasztottam alá az érveim.

- Akkor jó! – s Dórika megkönnyebbülve fellélegzett. – Ha Dédid hitte, akkor én is, s így már nem bánom, ha fiatalon halok meg, mert tudom, hogy majd együtt újjászületünk, mert én megvárlak bár hol is legyenek ...odaát!

Szerettem volna megnyugtani, elmagyarázni neki, hogy az álmok csak üres látomások, de...! Nem hazudtolhatom meg magam, hisz én már megtapasztaltam az álmok igazát, akkor, mikor megálmodtam Dédim halálát, ki épp úgy, s ott halt meg ahogy azt álmom is megjövendölte! Ennem tudatában én már akkor hittem az Orákulomban, így viszont, elmaradt a vigasztalás! Ahelyett én máris reszkettem az idegtől, mert őlt az a gondolat, hogy valóban elveszítem Dórikát is.

- Fordíts háttal a Gonosznak, így tagadd meg annak létezését, s ettől az, elveszti az erejét! – jutott eszembe Dédim egyik mondása, mit persze, máris alkalmaztam, mert hittem, ha valamiről nem beszélünk, akkor az, nincs is.

Dórika is így gondolhatta, mert többé szóba se hozta ezt a témát.

Mindkettőnk csak a jelen érdekelt, a közelgő nyári szünet, mi aztán egyet jelentett sok - sok együtt töltött nappal, mik végül, tényleg feledtették velünk azt a hitetlen varázslatot!

* * *

Esővel köszöntött ránk az új iskolakezdés.

Az ősz nyálkás mivoltával előre jelezte, hogy elmossa a vénasszonyok nyarát. Így is történt.

Az eső megállás nélkül csak hullt, hogy reggelente bőrig ázva vártam Dórit, miközben a tócsák köröttem csak szaporodtak. Ja! Annyira, hogy lassan már az út sem létezett, mibe, nagyba besegít a sok esőtől felduzzadt, medréből kilépett patak is.

Engem viszont az sem érdekelt, hogy térdig állok a vízben, csak, Dórika jöjjön!

Jött is, de korai volt az örömöm, mert egy reggel azt közölte, hogy eztán busszal kell iskolába járnia.

Ez teljesen elkésértett.

Nekem nem volt buszbérletem, ráadásul, a szivacs ház nem is esett a hegyi járat útvonalába. Különben is, mindez, egyet jelentett azzal, hogy eztán sokkal kevesebb időt tölthetünk majd mi együtt.

- Ez megint anyád újabb hülyesége!- morogtam, mire ő vigasztalni kezdett.

- Félt, hogy megfázok! – magyarázkodott anyja helyett is Dóri, s hozzám dörzsölte vizes orrát. – Na, ne búsulj! Reggelente anyu majd felrak a buszra, de én mégis kijátszom a dolgot, mert csak egy megállót megyek, aztán a kishídnál leszállok, és te, ott fogsz várni! Hidd el, így neked is jobb lesz, mert nem kell minden reggel ide felcaplatnod! – okoskodott, s bár ésszerű volt a magyarázata, de én mégis ellenkeztem vele.

- Legalább most az egyszer gyere még gyalog! – hívtam magammal, de ő hátra mutatott.

- Lehet, hogy anyu leskelődik, és ha látja, hogy becsapom, akkor képes lesz kocsival vinni a suliba. Ugye, ezt, te sem akarod?

Nem, ezt nem akartam, hát végül mégis hagytam, hogy ő is beálljon a buszra várakozók közé, miközben én meg elindultam lefelé a hegyről, de egymagamban. Persze, mikor Dórika már nem látott, akkor elkezdtem szaladni, mert én, tényleg ott akartam várni rá, ahol ő mondta: A kishídon!

Igyekeztem hát, csudára szedtem a lábam, csak Dórika meg ne előzzön a busszal.

Igyekeztem viszont az nap reggel hiába való volt, mert bár, gyors voltam, mint a villám, a busz viszont lassú, hogy bizony, a hídon állva kezdtem úgy érezni, hogy már időtlen idők óta állok ott. Ettől persze én egyre csak álltam, s vártam, el nem mozdultam volna Dóri nélkül a kishídról!

S ekkor, ott, hirtelen az idő megreked! Egyetlen egy percben! Az esővel, a kishíddal s a váratlan felbukkanó busszal együtt. Ami végre jött, csak épp úgy, mint egy részeg, cikkcakkban, egyik oldalról a másikra térve át, kacszá-va közeledett. Aztán, a lejtőt elérve már egyre gyorsabban, és gyorsabban cikázott, miközben már szemmel látható volt, hogy az első kerekei kidurrantak, hisz azok igen nyomorék mód csattantak az aszfalthoz.

Hihetetlen volt az egész!

Mint egy rossz filmben egy rossz akció jelenet! Főleg, hogy a jármű a kanyarhoz érve, váratlan kibillent az egyensúlyából, s így megbillen, majd váratlan be-

fordult a patakmederbe, hol még jó darabig csúszott az oldalára esve, aztán, pörgő kerekekkel, mint egy kapálódzó állat, feladta az esztelen rohanást.

A megállóban a várakozók sikoltozni kezdtek, miközben a báméskodók meg egyre gyűltek.

Rendőrautó, s mentő érkezett.

A tűzoltókocsi szirénázva kanyarodott a helyszínre, aztán, máris piros sisakosok próbálkoztak a jármű ablakainak betörésével, mert az utasok kiszabadításért, csak ezt tehették, hiszen a busz az ajtaján feküdt, így, a benn rekedt utasokat nem tudják azon kijuttatni.

Mentők váltották egymást, sorban szállítva el sérülteket, miközben a helyszínelő rendőrök szétterelték az összegyűlt báméskodó tömeget.

- Menj innét! - löktek volna engem is félre, de én ott eresztettem gyökeret, a kishídon.

Daruval se tudtak volna elvontatni onnét.

Nem, mert nem mehettem el onnét, hisz megígértem Dórikának, hogy ott várok rá, s én mindig betartottam az ígéretem. Álltam hát, s vártam egyre, mert a remény ott volt bennem: Talán... lemaradt?! Talán meggondolta magát, s mégis gyalog jön?! Sőt! Az is megeshet - véltem-, hogy az anyja hozta el kocsival, de ha még se, akkor , netán...

Hát igen! Tul sok volt a „hátha „!

Annyira sok, hogy reménykedem szét is tudta szaggatni annak a tűzoltónak a kiáltása, aki a busz belsejéből hívta a társait: – Gyertek gyorsan! Itt egy gyerek, akit teljesen nekilapítottak az ajtónak, betaposták a lépcsőkhöz!

Ölben hozták ki.

Nem látszik rajta semmi.

Olyan volt, mint aki csak alszik.

Ja! Épp úgy, mint ki átálmodta magát egy másik világba, de...! Igazából, ezt is tette, akkor, amikor rémálma vált valósággá azzal, hogy a busz felborult, mire annak belsejében mindenki órá esett, így véve el tőle a levegőt!

Megfulladt, mert megölték őt!

Őt, aki úgy szeretett élni!

Lassan, de kiürült a környék.

Már csak a busz volt ott, mint egy üres hasú, döglött szörnyeteg, mert mindenki mást elmosott a felerősödő eső.

Talán, az nap, én helyettem is sírtak a felhők, mert én még sírni sem tudtam.

Mert tényleg nem sírtam, mert én még mindig csak álltam, s vártam, de már arra, hogy mosson el engem is az ár, szűnjön meg számomra a világ.

- Dórika! Csak még egyszer itt lennél! – sóhajtottam, s talán, ki is mondtam! Ki tudja?

Én nem, de hogy azt igen, hogy őt még egyszer látni, tiszta szívből kívántam, s az is biztos, hogy alig mondtam ki kérésem, egy gyenge fuvallat kezdett el játszani az arcom körül. Épp úgy, mintha, egy túlvilági kéz simogatott volna!

- Hé kisfiú! Ez a tiéd? – kérdezte hirtelen egy idegen nő, s a fejemről lesett sapkám nyújtotta felém.

Szegény nő!

A frászt hoztam rá, ahogy elkezdtem körbe-körbe forogni.

Mert ezt tettem, hisz, keresem őt!

Őt, kiről tudom, hogy ott van, ennek ellenére én már, mégsem érhetem el többé, pedig már tényleg ott áll, épp előttem.

- Látod, hogy az álmok sose hazudnak! - suttogta, s rám mosolyog.

Nem is látszik rajta semmi!

Épp olyan volt, mint amikor először láttam, talán, csak a fehér ruhája volt kissé piszkosabb, ott, hol megtaposták.

Igen én láttam őt, sőt halottam is!

Én, de más senki!

Így hát csak nekem mondta: - Mennem kell! - közte, mire érte kaptam.

- Maradj velem! - kérleltem, de ő leintett.

- Megvárlak ... odaát! - ígérte újfent, majd elindult, de hogy hová, azt csak ő láthatta, ki már egy másik világ lakója volt.

Nem voltam ott a temetésén.

Ideglázzal feküdtem a szivacsházban, de, ha tudtam volna, akkor sem mentem volna el a szertartásra, mert én biztos voltam, sőt, most is biztos vagyok benne, hogy Dórim sem volt ott a temetésén.

Nem, elvégre az Angyalokat nem zárhatják koporsóba, és ő, Nagy Dóri, a kék szemeivel, s aranyszőke hajával, a fehér ruhájával, egy Angyal volt!

Egy Angyal, ki így biztos felszállt az égbe, hisz az Angyalok ott élnek, úgyhogy Dórika csak egyszerűen hazament!

Előbb azonban megtanított engem szeretni, hinni a barátságban az összetartozásban, aztán dolga végeztével visszatért oda, honnét eljött közénk!

Haza ment, de ettől még vár rám, hisz megígérte, s ő, sosem szegte meg az ígéreteit, így biztos lehetek abban, hogy bármennyig is élek, ő várni fog rám, hogy aztán találkozzunk, valóban együtt születünk újjá, de...! Ettől egy sokkal szebb s jobb világban, mert ez, ahol kilenc évesen meg lehet halni, az összes létező világ közt a legostobább.

Shara Moretti

A kutya

Háborús pillanatkép nagyanyám emlékei közül

Orosz katona baktatott végig az utcán. Néhány napja vonultak csak be erre a vidékre, az arcvonal lassan haladt előre, s az idő egyre romlott. Hideg volt, kutya hideg. Pedig a katona járt Szibériában, látott embert menet közben megfagyva, sőt még lovat is, amelyik olyan keményre dermedt, mintha ön-magának lenne szobra a kietlen, halálfehér pusztaságon.

Most mégis fázott, itt, ezen az átkozott magyar földön, ahonnan a németek olyan lassan takarodtak el, mintha még mindig azt hinnék, megnyerhetik a háborút. Ki tudja, talán azt is hitték. A katona nagyot rúgott egy kőbe, a fogát csikorgatta. Az egész teste lúdbőrzött, pedig alig kezdett lengedezni a szél. Szitkozódott, dörzsölgette a két kezét egymáshoz, mégsem lett melege. Ki tudja, talán nem is a teste volt az, ami fázott.

Néhány házzal föltebb egy kutya veszettül ugatni kezdett, megérezte az idegen szagot. A hang olyan hirtelen szakadt fel a csendből, hogy az orosz megdermedt, mint akit találat ért. Hosszú, dühödt lépésekkel indult előre. Hamarosan megpillantotta az állatot. Nagy, bozontos, formátlan jószág volt, s szinte már örült módjára csaholt, dobálta a fejét, kapált a lábaival.

A nyakában lánc, az udvar körül magas kerítés, a katona mégsem érezte magát biztonságban tőle. Az ugatás úgy hatott rá, mint a mélyen felbúgó lég-védelmi sziréna hangja. Egészen elfutotta a pánik.

- Hallgass! – ordította oroszul, mire a kutya, ki tudja, talán az idegen szót hallva, még vesztettebbül kezdett csaholni, tépte-szaggatta a láncot.

- Hallgass! – üvöltötte ismét az orosz, de akkor már belökte a kiskaput.

Puska dördült, s a kutya engedelmesen, nyikkanás nélkül nyúlt el a porban. A katona zihált, a lövés zajától zúgott a füle, remegett. A következő pillanatban egy parasztember szaladt ki az udvarra, gatyában, mellényben, fegyvertelenül. Az orosz rábámult, várt. A férfi riadtan nézett hol a katonára, hol a kutyára. Ökölbe szorult a keze. A ház falához mindenféle lom volt odatámoogatva, jobbára a háború alatt tönkrement kerti szerszámok. Onnan a férfi felragadott egy nagy vasdarabot, s akkor már semmivel sem törődve megindult az idegen katona felé. Az orosz csak ekkor eszmélt fel, felemelte a puskát. Mielőtt azonban elsüthette volna, egy kislány futott ki a házból, nagyot sikoltott, odaugrott a férfi elé, kitárta a karját, s azt kiáltotta:

- Ne! Ne tegye, Émus bátyám!

A katona nem bírta hallani a sikoltást, sem az éles gyerekhangot.

- Vissza! – ordította oda nekik tört magyarsággal.

A kislány meg a férfi, Émus bátya halálra váltan álltak, nem mertek mozdulni.

- Vissza, vissza! – kiáltotta megint az orosz, azt hitte, nem értik.

Akkor már az utca felől egy másik katona tekingetett befelé, hadd lássa, kell-e segítség. Émus bátya akkor eszmélt csak föl. Ujjai ellazultak, a vasdarab kop-pant a földön. Sebesen megragadta a kislányt, s belökte maga előtt az ajtón.

Az orosz meg ott állt az udvar közepén, szétvetett lábakkal a kutya teteme előtt, s lassan leengedte a puskáját. Végre valami ismeretlen megkönnyebbülés ömlött el rajta. Röhögött. Társa azonban, aki már a kiskapuban állt, nézte, hogyan folyik szét a kutya vére a porban, nézte, s a szíve egészen elszorult. S óhajtott. Elballagtak mindketten, nagy, súlyos léptekkel. S a katonát, aki a kutyát megölte, még mindig rázta a hideg.

A kislány odabenn felhúzott lábakkal kucorgott a sarokban, ahol a legvastagabb volt a fal. A szíve úgy vert, akár a marokba fogott madaré. Émus bátya a falnak dőlve ült, a földön, feje a térdén, a keze ökölbe szorulva. Csak amikor nagy sokára fölneézett, akkor látta a kislány, hogy a férfi sír. Siratta a kutyát. S siratott talán valami mást is, ami kiveszett ebből a szürkére kopott, elfeslett világból.

Rusvai Mónika

KEDVESEMNEK HÁZA ELŐTT...

(Ismerkedés, párválasztás nagymamáim idejében
az egykori Bereg megyében)

ELŐSZÓKÉNT

Befogadni valamit, azt jelenti: helyet adunk neki a szívünkben, a lelkünkben, az életvitelünkben, hogy abban megtapadjon, fejlődjön, növekedhessen és élhessen. Így őrizzük szüleinket, múltunkat, kultúránkat, a történelmi átmene-tek ellenére, a hagyományok, szokások és a változások egymásmellettség-ének köszönhetően. Mindig érdekesnek és értékesnek tűnnek a régmúlt idők-ből fennmaradt közösségi események emlékei, s egyben fontosak is. Hiszen falvainkban annak ellenére maradtak fenn hagyományos tettek és tevékenysé-gek eleinket idézve, hogy nemegyszer kegyetlenül és kíméletlenül rombolták, típorták az emberi lelkületet. Gondoljunk csak az I. vagy II. világháború ese-ményeire.

Évtizedek során láthatóvá vált, hogy a világ változásával az ősi hagyomá-nyok és szokások nem tűntek el, csupán a kor szellemét követve némileg módosultak. A tárgyiasult történelmet mutatja fel elvitathatatlan érték-ként a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei vidék szellemi rétege, észrevétlenül olvadva bele a modern fuvalatot hozó egész európai közösségbe.

Így történt ez a párválasztás, illetve a lakodalmi szokások tekintetében is. Nagymamám történetei egy másik világba vittek vissza engem, és alapját szolgálják ezen írásomnak. Tanulmányomban bemutatásra kerül hogyan zaj-lottak ezek az események nagyszüleink korában, mennyire kapnak ezek ha-gyományos titulust napjainkban Kárpátalja magyarlakta falvaiban, s ezzel együtt Nagyberegen, a hajdani Bereg vármegye községében.

„LÁNYOS HÁZHOZ HA BETÉREK...”

*„Udvaromban van egy kútvíz, de hideg
Odajárnak mosdani a legények,
Egyik mondja: jaj de hideg ez a szerelemvíz,
Másik mondja a szeretőm, itt lakik”*1*

Az együtt töltött idő, az együtt végzett munka, szórakozás, szerelmek szövődésére is alkalmat adott. Ugyanakkor mélyebb gyökerű református vidéken, érthető módon a nemek közötti viszonyokra a vallás is rányomta a bélyegét.

Különösen kiemelt volt a nagylánykor. Ezt általában a konfirmálástól, általában 14 éves kortól számították. A fiuknál azonban komolyabb legényeknek a 18 -19 éves, katonai sorozást elérőket számították.

A leánytársaságok kialakulását a kor, a nemzetiségi és vallási különbözőség is befolyásolta. A közösség elvárta, hogy mindig illedelmesen, tartózkodóan viselkedjenek. A „mindenféle jányok” külön társaság volt. A „megegett” lányoknak nehéz volt elviselni a szégyent, hiszen ők ki lettek „rekesztve”. Ha a dolog kitudódott. Márpedig többnyire kitudódott, és így a falu szájára is vette őket.

A legénybandák spontán alakultak falurészek vagy utcák szerint.(pl. gázlasiak, kisszeresiek, nagyszeresiek, kisköziek). Gyakran voltak összetűzések köztük, szinte minden társas összejövetele a vérmesebbek kezdték, és többször így mutatták meg, hogy „virtusosak”. Főleg a lányok miatt voltak gyakoriak a verekedések, különösen egy-egy kiadósabb italozás után.

A régi időkben voltak idősebb házaspárok, akik magázták egymást. A fiatalság viszont tegeződött.

A fiúk és a lányok leggyakrabban a templomban találkoztak. A délutáni istentisztelet után a 6-7 lányból álló csoportok összeverődtek, kinéztek egy szép sima udvart, ahol olykor táncmulatságot „mulaccságot” rendeztek. A fiúk odasiettek, és általában 11-12 óráig tartott, leginkább harmonikaszóra.

Lányos házhoz a fiúbarátok általában csoportosan mentek a legényjáró napokon, vagy ahogyan akkoriban nevezték a „jányos estéken”: kedden, csütörtökön, szombaton és vasárnap. Az előírt napok betartására ügyeltek. Ha megegett, hogy hétfőn, szerdán vagy pénteken ment a legény udvarolni, vöröshagymát dugtak a zsebébe, amiből tudhatta, vétett a falu illemszabálya ellen.

Mielőtt bekopogtak a házhoz, bekukucsáltak az ablakon. Nem mentek be, ha a lány nem volt otthon, vagy ha olyan valaki volt nála, aki esetleg valamelyik legénynek haragosa volt, vagy éppen asszonyfonót tartottak. A legények ugyanis legtöbbször oda szerettek menni, ahol lehetett huncutkodni, viccelődni, ahol a háziak is szívesen fogadták őket. Az időt aztán játékkal, felolvasás-

sal, kártyázással, beszélgetéssel mulatták. A házigazda maga is részt vett a beszélgetésen, vagy addig kukoricamorzsolással foglalta el magát. Gyakran a legények is besegítettek, míg a lány folytatta a munkáját, a hímzést vagy a fonást. Ha a legények jól érezték magukat, legfeljebb éjfélig illett maradniuk, de bármikor elmehettek előbb is, így másik lányos háznál szintén megfordulhattak.

Akinek már szeretője volt, arra más szabályok vonatkoztak. A legény egymagában látogatta a lányt, minden este mehetett, bálba, lakodalomba együtt mentek. Alkalmanként kisebb ajándékokkal lephették meg egymást; a lány kivarrott zsebkendőt és mályva -rozsmaring bokrétát adott, a fiú pedig a vásárból mézeskalácsot vitt választottjának.

Voltak falvak, ahol a fiatalok csak a kertkapuban beszélgethettek, a szülők ugyanis erőlesen beleszóltak a fiatalok párválasztásába. Ha a lány nem a vallási felekezetéből választott legényt azt sem nézték jó szemmel. Volt olyan falu, ahol „kiharangozták”, megszólaltatták a gyászharangot, mert úgy vették, a lány elhagyta a hitét.

Minél régebbre tekintünk vissza, annál inkább a szülők szava döntött, bár mindig akadt, akinek sikerült anyja-apja szándéka ellenére szíve választottjával házasodnia. Egyik népdal így őrzi:

*„Két út van előttem,
Nem tom merre menjek,
Meházasodjam-e,
Vagy egyedül legyek?*

*Ha egyedül élek,
Az Isten is bánja,
Ha megházasodom,
Az a maga kára... ”*2*

A jegyesek járhattak kettesben, kiváltak a társaságból, hogy többet lehessenek együtt. Viszont a közösség elől félrevonulni nem volt illendő, a fonóban vagy máshol meg volt engedve a csók, de egymás ölébe ülni is csak rövid ideig lehetett és „nagyon tisztességes alapon”

A férjhez adandó lányok és a házasulandó fiúk legfőbb találkahelye a bál- és táncmulatságok voltak, amelyek egyfajta forgatókönyv szerint zajlottak. Nem volt ritka a „leányvásár” sem. Már a honfoglalás korabeli írás is elregéli, hogy leánykérés alkalmával vételárat is fizetni kell. Ebből eredt aztán az „eladólány” kifejezés is. A híres „vásárt” legtöbbször október 18-án tartották.

Általában a színhelyként egy nagyobb falut választottak. Ilyenkor ide gyűltek a szomszéd falvak legényei is, akik nősülni szándékoztak. A falu

főutcáján vásárosok felállították sátraikat. Kétoldalt az utcán megálltak a legények és úgy figyelték a leányokat, akik karonfogva vonultak el előttük. Főként a külsejüket, a járásukat és viselkedésüket nézték, míg a legények szülei sokkal inkább az anyagi helyzetükről tudakolóztak. Az effajta ismerkedés aztán végződhetett házassággal. Tréfás népdalok számtalan sorozata ered egy-egy ilyen ünnepély gyanánt például nagymamám leánykorában is a falunkban:

*„A beregi faluvégen, sej-haj lululu-lálom,
Leányvásár lesz a héten, sej-haj
Száz forintért adnak egyet, lululu-lálom,
Milyen drága mégis viszik, sej-haj lululu-lálom,
Közülük öt forintért adnak egyet, sej-haj,
Azt mégsem viszik, lululu-lálom.”*

TÁNC HOZZA A SZERETŐMET...

*„Hej, igazítsad jól a lábad,
Tíz farsangja, hogy már járod
Haj, dana, dana, dana, dana, dana,
Dana, dalajdom.”*

Nagymamám idejében elmaradhatatlan volt a multság és a tánc. Ez lehetőséget adott az ismerkedésre, a szórakozásra, és nem melleleg a párválasztásra. Megtarthatták ezt egy elvégzett nagyobb munka után (aratás, tengerihántó, szüretelés, disznótor), vagy ünnepekkor (pl. farsang, pünkösöd). Előbbit általában zenével kísérve a szabadban, udvaron vagy csűrben tartottak, utóbbit erre az alkalomra létesült bérelt házban, táncházban, művelődési házban.

A multság előkészítői az idősebb legények voltak, ők fogadták fel a zenészeket és feleltek a rendért. Így lettek a bálbírók, legénybírók, kezesek – élenjáróként hárman- négyen, figyelték a táncmultság rendjére. A legénynek általában el kellett kérnie a szülőktől a lányt.

A táncon, nem néven szólítással, csupán kezük vagy szemük érintésével, illetve a „Szabad?” kéréssel hívták a jelre váró lányokat. Akit nem szólítottak, a kénytelen volt „petrezselymet árulni”.

Ha a lány megsértette a legényt, például, visszautasította a felkérését, vagy kimutatta, hogy nem szívesen táncol vele, illetve lenézi, azt „kimuzsikálták, kitáncoltatták.” Ez úgy történt, hogy a legény megbeszélte a zenészekkel, egy alkalmas pillanatban húzzanak tust, és ő ekkor felkapta a lányt, majd kitette a küszöb elé, vagy seprút nyomott a kezébe. Amelyik lányt így megszegényítették, hetekig nem mert táncba menni.

A mulatságon a lekérés nagy sértésnek számított, de ha mégis sorra került, a legények képesek voltak összeverekedni. Akadtak persze olyan lányok is, akik könnyen mentek a hívásra, így maradt rájuk a mondás: „Könnyű Katit táncba vinni!”. Viszont arra is akadt mondás, aki jó táncosnak bizonyult: „A jó táncos, rossz dolgos!” Az „híres” lánynak számított, aki kézzől kézre járt, a legények sorban megtáncoltatták. Nagymamám mindig mosolyogva meséli, hogy amikor még csak udvarolt hozzá a nagyapám, mindig ők ketten kezdték el a táncot a megrendezett bálokban, arató vagy szüreti mulatságok alkalmával, és később, amikor már házások voltak, akkor is.

A nóta végén a lánynak meg kellett köszönnie a táncot, a legény pedig „egészségére kívánta”, majd egy szempillantásnyira megszorította párja derekát és picit megemelte. Az éjszakába nyúló táncolás régebben csak a lakodalmasok kiváltsága volt, habár a leányvásárok is elég hosszan tartottak.

Egy ilyen mulatságon a táncosoknak lehetősége nyílt a változatos magyar tánc járására: „legyen az akár feszes verbunkos, büszke, kegyes, rátartós csárdás, a kevélyes ropogós szökdöséssel”. Hiszen a magyarban lehet táncra kelni, perdülni, táncba fogni, indulni, kezdeni, kerekedni. És ha volt olyan, aki nem akart táncba menni - ilyen kevés akadt - azt elragadták, rántották, sodorták, vonták, hogy együtt cifrázzák, aprózzák, szaporázzák és figurázzák.

A bálban a lányoknak nem illett sokáig maradni, mert megszólták őket. Nem véletlenül „mondta” a nóta:

*Reggel van már, dél kezd lenni,
Jó lesz végre hazamenni.*

Ám nagyon jól tudta mindenki, hogy nem várat magára olyan sokat a következő bál, amely újra szórakozásra ad lehetőséget attól függően, hogy milyen ünnephez, vagy valamely munkafolyamathoz kötődik.

FARSANGI BÁL

Eleink idejében a farsangi időszakba lépve szórakozási lehetőségre széleskörűen volt esély. Hamvazószerda előtt tíz nappal tartották a „Lányok vasárnapját”. Tavaszváró farsangi szokásokban bővelkedett, vidámsággal és adománygyűjtéssel körítve. A lányok szervezték a táncmulatságot, amelyre választottjukat úgy hívták meg, hogy előzőleg egy felpántlikázott csokrot, küldtek neki.

A farsangvasárnapot megelőző csütörtök a kövér- vagy zabálócsütörtök elnevezést kapta. Ugyanis e napon kezdték el a farsangi ételek készítését. Volt ahol disznót is vágtak, sókat és zsírokat ettek, mondván: „Kilencszer kellett jóllakni e napon.” Mindenhez jókedvet is tettek, számtalan mókát kita-

láttak, pl.: ha este a toron lévő lányok közül valaki ki akart menni, nem volt egyszerű, mivel azok a legények, akiket nem hívtak meg kukoricaszárral torlaszolták el az ajtót. Elkezdődött a csivitelés, a szaladgálás. Keresték a tetteket az istállóban, a pajtában, a kertben, és a házigazda segítségével legtöbbször rájuk is találtak. „Büntetésként” minden lányt végig kellett csókolniuk.

Sardó vasárnap már a farsang farka időszak napja, amely farsang hétfő és kedvvel egyetemben a háromnapos féktelen mulatozás ideje:

*„Kék a kökény, zöld a petrezselyem,
Tótágast, áll bennem a szerelem
Jaj Istenem, vajon mit tegyek!
Szeressek-e vagy tótágast álljak?”*

A farsangi bálra már napokkal korábban elkezdtek készülni. A lányok tehát a kiszemelt legénynek elküldték a bokrétát. A tisztséget általában, mint küldönc, a lány keresztanyja töltötte be. A bokrétát aztán a legények a kalapjukra tűzték a mulatságra indulva. Volt olyan legény, akinek több lány is küldött bokrétát, akkor azt tűzte a kalapjára, amelyik lány neki a legjobban tetszett, illetve azzal kezdett el táncolni, akitől a legelső bokrétát kapta.

Délután négy órakor egy kisebb táncmulatság kezdődött, ahol a fiatal lányok és legények tanultak táncolni. Szokás volt valamely színelőadást tartani, de az idők során a műkedvelő színjátszók megfogyatkoztak. Ezután a gyerekeknek haza kellett menni, mert az igazi felnőtt bál vette kezdetét.

A mulatság megkezdésének szokása falvanként változott. Legtöbbször azonban mindenhol az első mozzanat a „Kendőstánc” volt: Egy tányért tettek a földre, amibe egy gyertyát állítottak és meggyújtották. Egy legény, aki a zenészeket fogadta, elkezdte körülötte a táncot. Háromszor körbe járta a tányért, miközben kiszemelt egy lányt, akinek zsebkendőt dobott. Előbb húzogatta a lába előtt.

Amikor a lány ügyesen rálépett, bement a fiúval a körbe és megkezdték a páros táncot:

*„Egy szem búza, két szem rozs,
Most csókolj meg, most, most, most!”*

Addig táncoltak, amíg a legény ügyesen meg nem csókolta a lányt. Akkor visszaadta a zsebkendőt, majd pénzt dobott az égő gyertya mellé a tálba, és elhagyta a kört. A játékot ezután a lány folytatta, de ő most a legények közül választott ugyanúgy. A folyamat addig tartott, míg a jelenlévők mind sorra nem kerültek. Ami pénz összegyűlt, abból fizették ki a zenészeket.

A farsangi multság kedves színfoltja az álarcosbál, jelmezbál. Különféle maskarák feltöltése volt ilyenkor a szokásban. Akinek nem volt álarc, az összekormozta az arcát, innen is terjedt el később a kéményseprő szerencsehozó volta. Fontos, íratlan szabályként maradt meg, hogy a bál zárása előtt, de éjfélkor kötelező levenni az álarcokat, és mindenkinek felfednie magát.

A farsangi álarcok történetére, eredetére a témakör terjedelmi megszorítása révén nem térnek ki, lényeg az, hogy akár álarcosan, akár anélkül, a fiatal-ság jót mulatott ezen a napon, szinte egész éjszaka táncoltak, nótáztak:

*„Arany bárány a szép leány,
Olyan piros, mint a márvány,
Engedelmes, mint a bárány
Nem hamis, mint az oroszlán.
Szereti is mind a világ,
Mert drágalátos gyöngyvirág
Legeslegszebb lány bíz ez,
Nagyon illik szép legényhez.*

*Becsülik, járnak utána,
Míg neve Kata, Zsuzsanna,
Kilenc faluban nincs párja,
A táncot is könnyen járja,
Olyan szép, mint aranyalma
Szép vőlegénynek jutalma
Ránézni is gyönyörűség,
Egész házbéli ékesség.”*

Húshagyókedden is kora reggel megkezdődött a falusi élet. Főleg a fiatalok mulattak, arcukat bekenték korommal, vagy tollal, vattával, papírálarccal fedték el. Mindenütt táncoltak, amikor betértek egy-egy udvarra, amiért természetesen meg is kínálták őket. Közben találgatták, hogy kik lehetnek, mert nem fedhették fel a kilétüket. Főleg a gyerekek maskurázása volt ez a délelőtti folyamán, míg este már a felnőtteké. A közös mulatozás elmaradhatatlan volt.

A nők magyaros ruhába öltöztek, míg a férfiak huszárnak vagy lovas katonának. De persze volt medvealak, bekecses cigányasszony, menyasszony és vőlegény. Sokszor nagyokat ugráltak, mondván olyan magasra nőjön a kenderük is. A csúfolódó, kijátszó szokások mára már majdnem teljesen kihaltak, tulajdonképpen csak hagyományörző csoportok élesztik újra:

*„Húshagyó, a lányokat itt hagyó!
Elmúlt a rövid farsang, de mi azt nem bánjuk*

*Sirassák a lányok itthon maradásuk,
kiknek a nagy méreg miatt ráncos az orcájuk!”*

A fentebbi vers azoknak a lányoknak szólt, akik a farsangi időszakban nem találtak párt maguknak, és nem mentek férjhez. A bekormozott képű legények bizony egy nagy fatönköt húzva maguk után nem egyszer elénekelték ezt, sőt síppal, kongóval, ostorral és fazekakkal keltettek hatalmas zajt. Ott csúfolódtak leginkább, ahol húsz évesnél idősebb lány lakott. A tönköt általában a kapujához kötötték, de volt, hogy csak vesszővel ütögették meg az útjukba kerülő lányokat, asszonyokat. Egyébként az elváltotatott hangú fiúk megállva egy-egy ház előtt több változatban is előadták a csúfolódókat:

*„Húshagyó, a lányokat itt hagyó,
Itt maradt az eladó!
Húshagyó, húshagyó,
Lányokat itt hagyó
Tollas kosár az ágy alatt,
Itthol vesztél anyád alatt!”*

Volt, hogy kormos fazekat dobtak be a lány udvarára:

*„Nem adta férjhez a lányát kend,
Szűrjék együtt a ciberét!”*

Bizony, ha a gazda, akinek ez az üzenet szólt, idejében észrevette őket, nyakon öntötte a legényeket egy vödör vízzel, a lány anyja meg záptojással dobálta meg a rosszindulatú legényeket. De persze nekik sem kellett több, még jobban folytatták:

*„Ez a kislány azt hiszi, azt hiszi,
Szeretője elveszi, elveszi
Ne hidd kislány előre, előre, előre,
Nem lesz semmi, semmi,
Semmi, de semmi belőle.”*

Kárpátalja falvaiban egészen a II. Világháborúig így kikongózták a lányokat. De bizony ők is csoportba gyűlve így szóltak vissza:

*„Rönköt emelj, szakadj meg,
Miért nem házasodtál meg?”*

A fiúk ostort csattogtattak, csörömpöltek, mintha „állatokat” zavarnának a mezőre:

*„Kinek van eladólánnya,
Hajtsa ki a szűzgulyára.”*

Ha megalkudtak, hogy jobb, ha felhagynak egymás csúfolásával, tánccal engesztelődtek:

*„Kell a tánc, a víg zene,
A kedves szó, a béke
S én úgy vélem, nem csupán
Farsang idejére.”*

Pontban éjfélkor legtöbb helyen a kisbíró kidobolta, hogy a mulatozás véget ért:

*„Elment a farsang, itt hagyott,
A lányoknak bűt hagyott.
Kinek hagyott, kinek nem,
Én táncoltam, te meg nem!”*

HÚSVÉT

Nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy a leánylocsoló is elhozhatta a lánynak a jövődöbelijét. Komolyabb udvarlónak a kalapja mellé tűzte a lány a virágot, legtöbbször rozmaringot. Jegyepárok megajándékozták egymást. A díszes kosárkába a hímes tojás mellé ing, kendő, ruhaanyag is került a leendő anyós és após részére, akiknek néhány nap elteltével az ajándékot viszonzni illett.

Húsvétkor sem mellőzték a lányok azt, hogy kipróbáljanak szerelmi praktikákat, ami a paraszti hagyományok között élénken élt. Ilyenkor pl. tojáshéjat tettek a küszöbre az ünnep előtti estén, hogy megtudják mi lesz a férjük foglalkozása. Ugyanis aki először átlépi a küszöböt, az ő munkája lesz a jövődöbelié is.

Kevesen említik már a szórakozási lehetőségek között, hogy húsvét és pünkösdvásárnap köztes időszakában a lányok és legények napjai voltak. Külön-külön csoportban énekelve mentek ki a közelben lévő rétre vagy erdőszélre. Ott aztán játszhattak, kergetőztek, fogócskáztak. Voltak olyan fálvak, ahol húsvét hétfőtől pünkösdhétfőig templom után „liláztak”, ami ugyanezt az énekes játékot jelentette.

SZENT IVÁN NAPJA

A szerelmes fiatalok egymásra találását segíthette a június 24-re virradó mágikus éjszaka. Ilyenkor tüzet gyújtottak, aminek két oldalára felsorakoztak a

fiúk és a lányok. Akinek a nevét kiáltották, annak kellett ugrani. Ha a kiéne-
kelt legény elfogadta a lányt szeretőjének, akkor elkapta őt a másik oldalon.

Aki már menyasszony volt virágkoszorút tett a fejére, és úgy ugrott. Később ezt hazavitte, és az otthonában feltűnő helyre akasztotta, mondván ez jegyessége idején megvédi a bajtól.

Ugyanakkor az idősebb asszonyok a lányoknál azt is figyelték, ki milyen magasra ugrik, azt mondták: „No ez ügyes lány, ez lesz a menyem, aki most ugrott!”

Ismerkedésre nyújtottak természetesen alkalmat a különféle falusi estek, amiről fentebb szót ejtettem, és ezen túl a nagyobb ünnepek, vagy éppen a tengerihántás, a fonó, vagy éppen a lekvárfőzés.

MUNKA HOZZA FÉRJEMET?

*„Sárga kukoricaszár,
Kapálatlan, kapálatlan maradtál
Szőke legény, barna lány,
Öleletlen, csókolatlan maradtál”*

A TENGERIHÁNTÓ

A betakarítás folytatásaként számos termény télre való elkészítése is szükség-szerű volt. Ilyen pl. a kukoricahántás, amelyet a falvak legtöbbször csak „máléfejtőnek” neveztek. Rendszerint késő ősszel tartották, jó időben leg-többször az udvaron, rossz időben a házban. A munkát általában sötétedés után kezdték el Kárpátalján, illetve a magyaroknál a tengerihántás kalákában folyt, amelybe elsősorban a rokonok, a szomszédok és barátok kaptak meghí-
vást. Volt olyan falu, amelyben a szokás az volt, csak az mehetett, akit meg-
hívtak, míg másutt bárki elmehetett segíteni.

Míg folyt a munka, a háziasszony főtt kukoricát, szilvát, diót, almát, főtt málét és sült tököt kínált. Nem maradhatott ki egy ilyen estén a lányok ijeszt-
getése sem. A legények arcukra álarcot tettek, ami lehetett a kivájt belsejű
tök, amibe arcot vágtak és a fejükre húzták, vagy égő gyertyát tettek bele.
Nem hagyták ki az olyan pajzánkodó kérdések feltevését sem, mint: „Három-
száz arató mit csinál a legtöbbet?” (lyukat a búzaszálon), „Tíz húz négyet, mi
az?” (fejés)

Sok monda született abból is, ha valaki piros csövű tengerit talált. Nagyberegen ezt „hajnali tengerinek” is hívták, és akinek a kezébe került, mehetett aludni, vagy éppen készülhetett a lakodalmára, mert ez megerősítette őket a párta találás hitében, ahogy azt Arany János is megfogalmazta:

*„Ki először piros csót lel.
Lakodalma lesz az ősszel”*

Bizony volt riadalom, ha üszkös tengerit találtak, mert ezzel jól bekenték a fiúk a lányok arcát. Az éjfélig tartó tengerihántás hangulata bizony sokáig maradandó volt.

Az ősszel tartott vidám munkálatok között ott volt a *simító*, majd pedig a *tollfosztó (talutipő)* is segítette a nótázást, mesemondást és viccelődést cukrosmálé fogyasztással fűszerezték.

A LEKVÁRFŐZÉS

Szilvatermő vidéken, így a Beregvidéki falvakban is szórakozási lehetőségnek számított és számít ma is. Sok ház udvarára kerül ki ősszel a rézüst. Régen a férfiak vályogból építettek katlant, amibe belehelyezték az üstöt.

A faluban a „kavaróról” mindig hírt adtak. Ahol eladó lány volt, ott nem volt gond a kavarással, mert estefelé összejöttek a barátnők és a fiúk is, akik aztán felváltva kavargatták a lekvárt (lassú tűzön főzik, másfél méteres nyelű vitorláskanállal, amely kavarással közben 180 fokos szögben jobbra és balra elfordul, így a katlan minden részét éri)

A lekvárfőzőbe zenészt csak ritka esetben hívtak. Amúgy is énekeltek, beszélgettek, viccelődtek a fiatalok. Nemegyszer előfordult, hogy a lányok megtréfálására a fiúk bedugták az üstön a füstlyukat, hogy csípje a füst a lányok szemét, prüszköljenek, köhögjenek. Akárcsak a fonóban volt szokás, úgy a kavarással sem hiányoztak a „suttogó” legények. Ők voltak azok, akik a legényeknek és leányoknak rejtett helyről súgtak meg a közölnivalót. Nem is lehetett őket megtalálni, mert mindig máshová bújtak. A „szellemek suttogásának” aztán voltak pozitív vagy éppen negatív következményei.

A kavarással hajnalig, kakasszóig is eltartott. Amikor egy-egy legény lefeküdt aludni, és nyitva maradt a szája, akkor a lányok kenyérhéjat dugták a szájukba, összekötötték a kezüket, lábukat. Amikor besűrösödött a lekvár szilvébe öntötték, és ezzel véget ért a művelet.

A legények legtöbbször hazakísérték a lányokat, és ilyenkor volt alkalom arra, hogy a fiú kipuhatojja, vajon a lány szívesen látná e majd a fonóban is. Ha igent mondott, akkor bizony az ismerkedés nem is váratott sokáig magára.

ELEJTETTEM ORSÓM...

*„Fonok, fonok, fonogatok,
Csecsebecse keskendőre,
Ringadozó lepedőre.”*

Talán az egyik legismertebb színhely a házasulandó legények számára eleink idejében a fonó volt. Mint tudjuk a fonás a paraszti munka egyik legfontosabb folyamata, az emberiség egyik legrégebbi munkaművelete volt, a szöszből fonták a fonalat.

Novembertől márciusig tartott a fonó, a kezdetét olyan jeles napokhoz kötötték, mint pl. Szent Mihály (szept. 29), vagy Imre nap (nov. 5.)

Egy fonóház a falu társadalmi életében igen fontos szerepet töltött be. A nők téli teendői közül kiemelkedő, a lányok kiskorúktól tanulták a fonás műveleteit, hiszen ez volt az alapja, hogy a kelengyéjüket el tudják készíteni. A házasulandó legények első kérdése is a lányos házhoz az volt, tud-e már a lány fonni. Ha a szülők még nem akarták férjhez adni, akkor azt mondták, hogy még nem tud.

Ha viszont a lányt a szülők már férjhez kívánták adni, sokszor mondogatták: „Már nagyon jól tud fonni!” Igaz, formáságnak tűnt az egész, hiszen a legények megfigyelték melyik a lány milyen ügyes, és tulajdonképpen alig akadt, aki nem értette ezt a munkát. Hiszen kiskorúktól tanították őket, ugyanis a Beregvidéken kikötés volt, annyi fonalat kell fonni, amennyi elegendő a kelengyéjük elkészítésére.

A lányok fonóját a nagygazdák gyakran saját házuknál rendezték be, egy helyen 15-20 fonó is összejött.

Általában olyan helyen gyűltek össze, ahol kevés családtag volt, és jól elfértek. A „nagygazdák” gyakran a saját házuknál rendezték be. Az első házban gyűltek össze, a gazda nem ült középük. Vagy özvegyasszonyoknál tartották az összejövetelt, mert „ott nem zavarkodott a gazda, oszt jobban hancúrozhattak a lányok is”, mivel a fonóház nem csupán a munka, de a párválasztás helye is volt. Éppen ezért volt, hogy bért is fizettek a fonóházért.

Meghatározott volt az ülésrend. A szorgalmasan dolgozók vagy a mesélők kitüntetett helyen ültek, de voltak a „lustálkodók”, ők voltak az ajtónyitogatók.

A fonóház kényelmét, melegét a sorjába beosztott tűzrakók, sepregetők biztosították, akik tűzifát is hoztak magukkal.

A legények a kemence köré gyűltek, vagy a lányok közelébe, hiszen a kiszemelt lánynak segítettek is, tartották a guzsalyát. Volt, aki a fal mellett kapott helyet és virágot, szívet faragtak bele a lány nevének kezdőbetűivel.

Egy-egy fonóest nem volt mentes a tréfáktól, játékoktól, amelyek az ügyességről tanúskodtak, illetve az énekes, táncos változatig terjedtek. Elterjedt volt, hogy lapáton izzó szenet járattak körbe, amit egy-egy szál lefonása után lábukkal szomszédjuk alá toltak. Senki sem akarta, hogy nála akadjon el

a parázs, ezért mindenki sietett a fonással. Amikor az aznapi mennyiséget lefonták kezdődött el az igazi vidámság.

A közismert játékokon kívül a fonóba juhásznak, sátorosnak, betyárnak, mindenféle úrfinak, kisasszonynak (ki milyen maskarát tudott összeszedni) öltözött lányok és fiúk érkeztek.

A legények sokszor segítettek abban, hogy a kiszemelt lánynak tartották a guzsalyát. Volt, hogy virágot, szívet faragtak bele a lány nevének kezdőbetűivel. A párválasztó és férjjósló játékokat is nemegyszer eljátszották. Ilyen volt pl., amikor három csepübábut állítottak fel, a középső a lányt, a két szélső a fiúkat jelképezte.

A lánybábut meggyújtották, s amelyik szélső bábu nem gyulladt meg tőle, azt jelezte, nem szereti a lányt.

A huncutkodó játékoknak nem volt vége-hossza. Gyakorta előkerült a „**KÉSÉLESÍTÉS**”. Az idősebb asszonyok közül valaki felállt a lócára. Egyik kezében bögrét, másikban meg egy kést tartott. Azt a gerendához ütögette mondván, élesebb legyen. Közben szándékosan leejtette azt és így kiáltott: – Jaj, még nem is éles az a kés! Adjátok csak gyorsan ide!”. Aki nem ismerte ezt a játékot, az lehajolt felvenni, mire az asszony nyakon lötytyintette vízzel.

Hasonló vizes játék volt a „**KUTYKURUTTY**”. A lányok sorba álltak, egyikük vizet öntött egy tálba, s azzal ment oda a többiekhez. A sorban állt lányoknak azt mondta: „Kutykurutty, kié vagy?” Ha az, akit megkérdezett így válaszolt: „A Nagy Pistáé vagyok!”, akkor a kérdező tovább lépett. Ha valaki nem válaszolt, akkor a vallató a tányérból a vízzel lespriccelte.

A „**FORDULJ BALRA!**” nevű játéknál a legények közül valaki leült a szoba közepére egy székre. Az egyik lány így szólt: „Fordulj balra!”. Erre a fiú azt mondta: „Addig nem fordulok, míg a Kati meg nem csókol!” Ha a megnevezett lány nem adott csókot, akkor zálogot vettek tőle, amit szintén csókkal lehetett kiváltani.

Éppen úgy mint a klasszikussá vált „**KÚTBA ESTEM**” játék esetében, amikor a legények elkapták a lányok orsóit, majd sorba leültek a szoba közepére, és azt kiabálták:

- Kútba estem!
- Ki húzzon ki? – kérdezték a lányok
- Bözsi! –mondta a legény, akinél az említett lány orsója volt.

Ha a lány nem húzta fel a legényt és nem adott neki, kivitték az orsót az udvarra, és lehajtották róla a fonalat. Ezért legtöbbször inkább nem ellenkeztek, mert nagyobb szégyen volt, ha üres orsóval kísérték haza. Ennek ellentétes verziója, amikor a lány az „elejtett orsóval” maga csalogatta a fiút. Aki felvette, természetesen csókot kért cserébe, a lány kérése szerint:

*„Elejtettem orsóm, nincs aki feladja,
Bánatos szívemet ki megvigasztalja.”*

A fonóban a lányok természetesen megemlékeztek a szerelmi jósló napokról. Ilyen volt **András napja**, novemberben.

Elmaradhatatlan szokás volt e napon az „**esztrirázás**”. Az eladósorban lévő lányok fonó után megveregették guzsalyukkal a zsupptetőt. Kitartották a kötényüket és a zsupptetőről lehullott magvakból következtettek a jövőendőbe-lire. Azt mondták:

*„Ha az Esztriből búzaszem esik,
Akkor bizony módos gazda lesz a legény
De ha rozs marad a köténybe,
Válogathatsz a zsellérbe
Az árpaszem mást nem jósol,
Özvegyember lesz bizony a választott.
Döglött légyre mit mondhatok mást,
Kőműves lesz férjed, vagy szegény juhász.
S talán, ha féreg hullott alá,
Zsidó lesz az ember, senki más.”*

A fonóból hazaindulva alkalom volt arra is, hogy megrázzák a leányok a kapukat, vagy megcsapdossák:

*„Kapu, kapu, rázlak téged,
Szent András, kérlek szépen,
Add meg nékem megálmodnom,
Ki lesz az én kedves párom.”*

Ahonnán a kutyák ugattak, az azt jelentette, hogy arra viszik a lányt férjhez. A másik érdekesség a kerítés karóinak megszámlálása a mondókával:

*„Andráskám kérlek,
Nadrágocskám téplek,
Mosd meg nékem,
Ki lesz az én párom.
Karókat számolok,
Egyenesre várok”*

Ugyanígy a dísznóól megdöngetésekor, ahány röffenést hallottak, annyi év múlva, illetve annyi éves korukban válnak asszonnyá, mondták. Ezen az éjjelen öntöttek gyertyát és főztek gombócot is előrejelzésként.

Említhető rituálé még, hogy a lánynak el kellett lopnia apja nadrágját és éjszakára a párnája alá tenni, majd mondani:

*„Ágyikám téplek,
Add megálmodni,
Kivel fogok aludni!”*

Ezután már csak az volt a dolga, hogy emlékezzen az álmára, esetleg arra a névre, amelyiket hallhatta álmában.

A lányok sokszor összegyűltek kézímunkázni, és az utcán elhaladó lovakat számolták: a „kilencedik fehér lovon” jó a jövődöbeli - mondták.

A fonalat tavaszfelé „szapulták” vagyis addig főzték, míg meg nem kelt. Mikor kelni kezdett, a jegyesek is jelen voltak, és azt kellett mondaniuk:

*„Úgy el ne felejtse a fonál a kelését,
Mint Erzsike Sanyival az egybekelését”*

December elsejével a magyar néphagyomány legszebb időszaka köszönt be, amit a fonóban is megünnepeltek. Vegyük csak az igazán vidám **Miklós napot**.

Szokásban volt a „**Mikulás-esti gyóntatás**”. Egy legény a püspököt személyesítette meg, aki a fonóban a lányokat, menyecskéket kérdezgette bűneik felől. Fején papírsüveget viselt, papi ruha helyett fehér inget és alsószoknyát, stólát vagy vállkendőt.

Kezében egy fából készült keresztet tartott, ami be volt kenve korommal vagy lekvárral, esetleg cipőkrémmel. Két másik legény is vele tartott, ők voltak a ministránsok, akik a „litániát”, hozták, ami nem volt más mint egy csomag kártya. Két másik fiú pedig az ördögöket személyesítették meg, akik majd büntettek. Feketére festették az arcukat, derekukra láncot kötöttek, kucoricaszárból ragasztották a farkukat.

Amikor megérkeztek a fonóba, a „harangozó” bejelentette az érkezésüket. Miután belépett a püspök és a ministránsok a szoba közepére álltak. A püspök kiadta a parancsot, hogy mondják el a litániát. Az egyik ministráns ekkor a nála lévő kártyacsomagot három részre osztotta maguk között. A pap keresztet vetett és sokáig nézte a kártyákat, majd megjegyezte:

- Piros király

Erre a ministránsok azt válaszolták:

- Nem nekünk való

A pap tovább sorolta a kártyalapokat. A zöld kártyára is nemet mondtak. A tök és makk lapokat fogadták csak el:

- Nekünk való.

Amikor a kártyák elfogytak a pap a jelenlévő lányok neveit kezdte sorolni. Ha a lányról tudták, hogy szeretője van a legények között mindig azt mondták:

„Nekünk való”, míg arra, akire valamelyik fiú haragudott a társaságban azt:
„Nem alánk való”

Miután a litánia befejeződött, elkezdtek a gyóntatást. A pap elé tettek egy kisértőt, amire a lányoknak sorban érkezve le kellett ülniük. A gyónóra keresztet vetett és mormolt valamit, ahogyan a lány is, pl. „zöld lajbi, piros lajbi...”

Ekkor jött az első kérdés:

- Ki a szeretőd?

Erre a leány mondott egy nevet, és a pap tovább kérdezte: „Szereted - e őt?”, „Aludtál-e vele?”, „Hányszor?”... stb., ha a válasz mindig igen volt a pap keresztet vetett fölötte és a kormos keresztet a gyónó szájához nyomta. Nemleges válasz esetén azonban a ministráns csengetett, mire jöttek az ördögök. A pap újra kérdezett, de ha továbbra is csak nem felelt, az ördögök kivitték az udvarra ahol a többi legénnyel együtt jól bekormozták az arcát és a ruháját. Sokaknak okozott ez nevetést, nem úgy az áldozatnak.

A fonóban a lányok sokat pletykáltak egymással arról a módszerről, hogyan tudhatják meg ki lesz a jövődöbelijük. Ilyen praktikák szinte egész évre vonatkozóak voltak, kiemelt napokra. Néhányat már felsoroltam, de jöjjön egy csokorra való:

A *karácsonyi mákos tészta* főzése. Ebből pár szálát a lányok a villájukra tűztek és kiszaladnak vele az utcára. Amilyen férfi jött velük szembe, olyan nevű lesz a férjük- mondták. A legényeknek a kapcájukat kell kiakasztani egy fára, s figyelni honnan fúj a szél, mert onnan várható az életpárjuk.

Ha valaki álmában akarja meglátni a jövődöbelit, fordítva kell aludnia párnáján, vagy négylevelű lóherét tenni alá.

Hogy a leány kapós legyen, a szoknyája szegésébe egy darabkát kell varrni a harang köteléből. Ha jelentkezik a vőlegényjelölt a tükör alá ültetik, hogy maradandó legyen.

Hasonlóan András naphoz, Luca napján, Karácsonykor, Újévkor, és még jó néhány napon megismételték a lányok párválasztó jövődöbelésüket, ami lehet, hogy gyakrabban nem vált be, mégis sokáig szokás maradt. De volt egy igazán szerelmes nap, amire nagyon vártak a lányok. Ez volt az, amikor igazán megmutatkozott ki az, aki szerelemre gyúlt irántuk.

„KEDVESEMNEK HÁZA ELŐTT...”

*„Kedvesemnek háza előtt,
Az éjszaka magas fa előtt.*

*Gyenge szellő lágy szárnyain,
Piros kendő leng ágain.”*

A szerelem legnagyobb kifejezésére május elseje adott igazi alkalmat. Bár kevésbé, mint évekkkel ezelőtt, de mai napig Nagyberegen él a májusfa állításának, és az éjjelizene megszólalásának a szokása, amivel a férfiak megtisztelik a szeretett nőt.

Vannak falvak, ahol minden legény külön csak a maga kedvesének állított fát, de legtöbbször összegyűltek többen, és közösen vitték a nekik tetsző lányoknak. Mivel nem messze van az erdő, a fiúk szekérrel mentek a kivágott fáért. Azokra szép virágokat, tulipánt, színes szalagokat kötöttek, majd így állították a lány kapujába. Voltak, akik énekeltek közben, de legtöbbször csendben tevékenykedtek, hogy a házból ne lássák meg őket. A fára egy szép kendő is került, amit a legény akaszthatott le, ha a lány tudta ki az, akitől kapta:

*„Szép májusi reggel a házunk előtt,
Szalagos, sallangos szép májusfa előtt.
Tetejére reszkető
Piros selyem keszkenő!
Hozd le babám Ferike,
Jó lesz majd a fejemre!”*

Néha a lány csak a bálban tudta meg kitől kapta a fáját, mégpedig úgy, hogy az a legény vitte elsőnek táncba. A szemfülesebb lányok s asszonyok természetesen gyakran kilesték az éjjeli „látogatót”. Akinek több májfát is állítottak, a leghíresebb lány volt, akire viszont nehezteltek, azzal bizony csúfot űztek május éjszakáján. Ellopták tornácáról a virágcserepeket, leemelték a kiskaput (kisajtót). Itt jut eszembe néhány, nagymamám története közül, amelyek bizony újra és újra megnevettetnek... Történt, hogy május éjszakáján a szomszéd a kisajtóhoz láncolta a kutyáját, hogy azt ne merjék ellopni. A „tolvajok” enivalót dobtak a kutyának, hogy ne ugasson, amíg ők leemelik a kaput. Persze később érte őket meglepetés, amikor rájöttek, hogy nemcsak a kisajtót vitték el, hanem a hozzáláncolt kutyát is. A másik eset pedig, amikor a faluban megorrolt az egyik gazdára néhány másik, és a bosszú abból állt, hogy szétszedték a szekerét az éj leple alatt, s az istállója tetején rakták össze.

Visszatérve a májfához, fontos megemlíteni, hogy annak három napig kellett állnia a ház előtt. Őrizni is kellett, hiszen volt olyan legény, aki ellopta, hogy saját kedvesének vigye, vagy, mert haragosa volt a lány. Ilyenkor járt a nóta:

*„Ma van május első vasárnapja,
Nem alszik a legény a kapuba
Kelj fel legény, oda van a kalap,
A májusfa a zöld erdőbe száradt.
Nem maradt ott, mert én elültettem,
Mit tehetek, ha ellopták tőlem.”*

A májusfaállítás a „nagylányság” elismerése volt. A visszaemlékezések szerint kétféle fa volt ismeretes: az egyiket ajándéknak, tiszteletnek szánják, míg van olyan, amit gúnyból állítanak a lány háza elé. A gögös, rátarti lánynak nem ajándék vagy virág, hanem rongyok, kacatok, rozsdás vasdarab került a fájára.

A szerelmi vallomás ezen az éjszakán szerenád, éjjeli zene formájában is érkezhettek:

*„Itt álljunk meg az ablaknál,
Itt lakik a szívemnek párja.
Ti cigányok húzzatok rá
Egy szomorú hallgató nótára
Húzzatok a szíve szerint,
Hadd eredjen meg a könnye árja.
Hadd tudja meg mi az mikor,
Valakinek fáj a szíve tája.”*

Tudvalevően a magyar ember sírva vigadófajta, vagyis sok szomorú hangvételelű nóta hangzik el. Ha a lány örült és elfogadta ezt a hangos meglepetést, akkor úgy tudatta a legénnyel, hogy lámpát gyújtott, de legtöbbször egy szál gyertyát gyújtott, és az ablakba tette. Még manapság is előfordul, hogy május éjszakáján felhangzik az éjjelizene. Ha már férj rendel az a feleségének, akkor a zenészeket illik behívni a házba, és borral, némi harapnivalóval megvendégelni őket. Ahol nagyon jó a hangulat, ott biztosan újra felhangzik:

*„Szeretnék május éjszakáján,
Letépní minden orgonát...”*

BOSZORKÁNYOS SZERELEM

*„A szeretőm, a szeretőm,
Most megy háznízőbe.
Rontást teszek, rontást teszek
A faluvégire
Úgy lesz megtéve,
Törjön el a lába bokába.*

*Ha engemet csalogatott,
Járt hozzám hiába.” *3*

Egy idő után az ismerkedések, szórakozások, vallomások követője komolyabb fordulat lett két fiatal életében.

Férjhezmenés általában 18-20 évesen , vagy ennél fiatalabb korban volt, hiszen egy 25 éves lány már „vinjányinak” számított. A fiúk inkább katonaság után nőültek, 24-25 évesen, mert 30 éves kor után már „vínlegénynek” vagy „agglegénynek” csúfolták.

Igaz a legények sokszor más faluból hoztak feleséget, bár voltak falvak, ahol szinte törvény volt saját falujában párt választani, elleneztek idegenek bekerülését. A rokonságon belül való házasság sem volt tiltva, mivel így a családok nem veszítették el földjeiket, gazdaságukat. De bárhogy is történt, mindenképpen megvoltak az udvarlás, a párválasztás hagyományos szabályai, amelyeket illet betartani.

Ha a kiszemelt menyasszonynak való a szülők szerint is megfelelő volt, akkor hamarosan bekövetkezett a lánykérés. Ez általában a fiú anyjának a tiszte volt. Miután a fiatalok időpontot egyeztettek, az anya egy este elment a lányéhoz. A későbbiekben már mindkét szülő elment a lány szüleihez, ami az eljegyzés előtt másfél héttel, csütörtök este történt meg, hogy a fiúk számára megkérjék a lányt. Együtt vacsoráznak, mivel az udvarló előre bejelentette jövetelüket. A lánykéréskor a fiatalok nem voltak és ma sem szoktak jelen lenni, illetve családfüggő.

Az eljegyzést a jegyajándékok megvásárlása, azaz vásárlás előzi meg. A lány szülei a vőlegénynek ruhát, cipőt, inget vesznek, a fiú szülei pedig a menyasszonyi cipőt, fejkendőt és menyecske ruhát. Ezen kívül a jeggyűrűket, valamint a menyasszony „kísérőgyűrűjét”. Egykor a jegyváltás vagy kézfogó ideje általában szombat volt. A vőlegény a legközelebbi rokonaival vagy barátaival kereste fel a menyasszonyát, hogy kiváltsa tőle a jegyet (innen maradt meg az elnevezés) Maga a jegy nem volt más, mint egy szív alakúra hajtogatott díszes zsebkendő. Cserébe a vőlegénynek jegypénzt kellett adnia. Ma az eljegyzési vacsorára fiú és lány szülei, valamint a keresztszülők vesznek részt. A vacsora általában a fiú családjánál van. A keresztapák, akik majd az esküvőn a násznagyok szerepét töltik be, ismertetik egybegyűlésük okát. Ez a „háztűznéző” is, hiszen megnézik, hová kerül majd a lány, főleg ha a fiú más faluba való. A kereszta ezt követően megkéri a fiatalokat, hogy váltsanak gyűrűt. A két jegygyűrűt előzőleg egy tál virágszirom közé rejtették, amiből jobb kezükkel kell azt kikeresniük. Előbb a vőlegény húzza a lány bal gyűrűs ujjára a gyűrűt, aztán a menyasszony következik, és csókot váltanak.

Az eljegyzési vacsora menüje többnyire hidegtál, tyúkhúsleves, paprikás csirke csigatésztával, töltött káposzta és sütemény.

Elmondható, hogy minden falu a saját szokásait tartotta szentnek, jónak és természetesnek. Ezzel egyidejűleg pedig lenézte más falvak hagyományait, s talán ezért is kaptak szárnyra a falucsúfolók, és az a kijelentés, hogy éppen melyikből minek ne hozzon menyecskét a fiú. Ma is mondják az idősebbek: „Aki a maga falujában nem kap szénát, ne menjen a másikba szalmáért!”

A falvakban folyó fő tevékenységről is megkapták a nevüket. Álljon itt példaként néhány:

*„**KISBÉGÁNYI** ciberések,
NAGYBÉGÁNYI bábosok,
Kárászhasú **CSIKÓS**ok,
csukahátú **GÚT**iak,
Rongyosok a **GÁT**iak,
CSONGORIak ócskások,
NAGYDOBRONYBAN hurkások,
BEREGARDÓ pacalos,
NAGYPALÁD rigósok,
SZERNYEiek torzsások,
VERBŐCiek hagymások,
PATAKIak krumplisok,
ÚJLAKIak ürgések,
kontyos **KIGYÓSI**ak szajkók,
HETYENiek kerékgyártók,
BEREG butykos (borász)
FORNOS tejforraló,
DERCEN pipagyártó és csikász,
Szépen szántók a **BALAZSÉRI**ak.”*

A lányokat a falvakban így jellemezték, attól függően, kinek honnan akadt párja:

*„Giti-**GUT**i, tóhát!
Mihint **RÁT**i, mindjárt látni:
Száját tati, gyomrát látni!”*

Sokszor a választást ekképp üzenték meg a legényeknek:

*„Ha szüzlányt akarsz elvenni, eredj
SZELMENCbe,
Ha gazdagot, akkor menj **PALÁD**ra,
Ha kikapósra vágysz, azt **SZÜRTÉ**ben keresd,
Megismerni **SOM**ot a bíráról,*

*BÓTRÁGY*ot a fonaláról,
BÁTYÚT kikapós menyecskéiről!"

Látható, hogy hosszú volt az út, buktató és megszólásokkal is teli, amíg két fiatal végre megtalálta egymás mellett a helyét. Amikor végre eldőlt a sorsuk, a kézfogótól az esküvőig azonban továbbra is „ki voltak téve veszélynek”. Nem egyszer történhetett velük olyan különlegeset, amikor meggondolták magukat, hirtelen más után néztek. Eleink idejében ezt nem egyszer „rontás”-nak, a babonák kivédhetetlen világának tulajdonították. Rosszakaró ugyanis mindig akadt, aki azt akarta, hogy a jegyespár eltávolodjon, elhagyja egymást. A következőkben néhány olyan történetet mesélek el, amelyek állítólag megtörténtek, és nagyszüleinket is óvatosságra, figyelemre ösztönözték. Ma tulajdonképpen megmosolyogtatók, játékos misztériumnak, meseszerűnek tűnik, s hogy mennyi a valóságalapja, azt kinek-kinek magának kell leszűrnie.

Történt, hogy egyik este a fiatalember éppen udvarlásból indult hazafelé. Félútban egyszercsak egy nagy fa hajlott le előtte. Nem tudott rajta keresztüljutni, mert amikor megállt, a fa is felegyenesedett, de amikor újra indult, a fa újra lehajolt. Ezért hát visszament és leendő anyósáé házában kellett megaludnia. Mikor elérkezett az eljegyzés ideje, akkor a fiú mellé egy fehér macska ült. A vőlegénynek megsúgták, hogy ez nem jelent jót, és jobb, ha megfogja a macskát. Meg is tette, majd a tanácsra levágta annak a fülét. Ettől kezdve leendő anyósa mindig csak bekötött fejjel járt, amiből arra következtettek, hogy az asszony próbálta ezekkel a külön eseményekkel elijeszteni a fiút, mert nem akarta, hogy elvegye a lányát.

Egy másik eset is bizonyította a két szerelmes akaratlagos szétválasztását. Egy telken két család lakott, az egyik házban két lány, és a szüleik, a másikban egy idős asszony. Az egyik lányba beleszeretett egy falubeli fiú, de az anyja nem akarta, hogy elvegye. Egy nap eltűnt a lány inge, de nem gondolták, hogy az valamit is jelent. Egy hét múlva azonban félrehúzódott a szája, nem tudott enni, három nap múlva pedig már járni sem. Az anyja úgy döntött miután az orvos nem találta a betegség okát, hogy egy „tudósasszonyhoz” fordul. El is hozatta, aki háromféle gyökeret szénparázsra tett, és megfüstölte vele a lányt, aki jobban lett. Elmondta, hogy úgy rontották meg, hogy se enni, se járni ne tudjon. Miután a lány meggyógyult megtartották az esküvőt. A szomszédban lakó asszony egy nap multával meghalt, és akkor azt mondták, az akart a lánynak rosszat, a vőlegény anyjának a felkérésére.

A „tudósok”-nak elég volt a kiszemelt személytől egy ruhadarab, hogy ráküldje a betegséget. Legtöbbször ennek egy ingnek, vagy gatyának kellett lennie. Volt olyan boszorkányos tudású asszony is, akinek a rontása olyan erős volt, hogy nem tudták szétbontani. Ez az „összekommendálás” esetén is

így volt. A párok egymáshoz kötésében is szerepet játszott a ruhanemű. Az elmondások szerint a lány úgy ronthatja magához a fiút, ha az inge aljával megfüstöli. Ebből eredhet az a szólás, mikor a szerelmes lányokra azt mondják: „Begyúlt a pendely!”. De a fiú kapcájából is lehet vágni egy darabot, amivel meg a lányt kell megfüstölni. Akkor beleszeret. Vagy pedig „varázslatos növényekkel” együttesen kell főzni holdtöltekor egy fazékban. Innen eredő szólásként említik: „főzik a kapcáját!”

Állítólag étellel is magához ronthatja a lány a fiút. Ezért azt tanácsolták, idegen helyen az első falatot ki kell köpni, vagy elmorzsálni, mert akkor ez a hatás nem fog. Párokat úgy is összehozhattak, ha „felszedték” a lány lábnyomát, és a fiúnál a kürtőhöz tapasztalták. Egy héttel később a fiú már udvarolt is hozzá. A kémény szerepe a hiedelem szerint, hogy az ördögi szellemek azon keresztül közlekedtek. Olyan rontás is létezett, hogy a kiszemelt elé azt a vizet öntötték, amiben a lány vagy a legény mosdott. Ha belelépett, el volt döntve a sorsa.

Az össze- és szétrontások, boszorkányos dolgok, és lényegében társadalmi jelentőségűek is. Így próbálták ugyanis régen megőrizni a falu belső rendjét, a rangbéli hovatarozást. Azt mondták, ha egy gazdag fiú szegény lányhoz udvarolt: „nem egy a szőr a selyemmel”, vagy az egyenjogúságot hangsúlyozták: „Csuka-csukához, guba a gubához.” Vagyis szegény-szegényhez, gazdag-gazdaghoz tartozhat. Amennyiben ezeket a szabott kereteket sikerült áttörni, eljuthattak az esküvőig. Le kellett győzniük a különböző „átváltozás” élményeit is egyeseknek.

Történt például, hogy a legény az udvarlásból igyekezett hazafelé. Az utcán egy ló jött vele szembe, kötőfék nem volt rajta. A fiú meg akarta fogni, de végül nem ült fel rá. Mikor otthagya hallani vélte, hogy a ló emberi hangon mondja: „Csak ültél volna rám, soha nem értél volna haza.” A kutyakíséret gyakoribb jelenség volt. Hol fehér, hol meg koromfekete mehetett valaki után. A tanács az elűzésére annyi volt, hogy bal kézzel kell rácsapni, akkor vagy eltűnik, vagy emberré változik vissza.

Előfordult, hogy valamilyen tárgy kísérte az udvarlásból hazainduló legényt, ezzel is elrémítve attól, hogy még egyszer ahhoz a lányhoz menjen. Kísérhette szék hazáig vagy zörgő kocsikerék. Volt, aki úton hazafelé egy ösvényen kellett, hogy áthaladjon. Szembe ment vele egy falusi asszony, akit mindenki boszorkánynak tartott:

- Hová mégy fiam? - kérdezte a legényt.
- Hazafelé-válaszolt

Akkor az asszony a vállára csapott és ment tovább. A fiú is ment, de mint aki nem tudja az utat, csak hajnal táján érkezett haza.

Eleink a fentebb felsorolt dolgokban, hiedelmekben láttak igazságot és hittek is benne. A láthatatlan világ tudatosan vagy éppen tudattalanul, de beívódott az életükbe. Talán ezért is lett olyan értékes igazán a lakodalom napja, amikor az akadályokon túl végre rájuk virradt. Már hetekkel a nagy esemény előtt elkezdődtek az előkészületek, és a rokonság természetesnek is tartotta, hogy e fontos eseményen közreműködjön.

A lakodalmakat legtöbbször ősszel tartották, amikorra kiforrt a bor, hiszen az italért már nem kellett pénzt adni. Az esemény előtt két héttel kezdenek meg hívogatni. A fiatalok elmentek a más faluban élő rokonokhoz, az „örömanyák” pedig az idősebb asszonyokhoz, akiket szakácsasszonynak hívnak meg. Ugyanis a lakodalom előtt két héttel, kedden kezdték meg a csigatészta elkészítését. Száz személyre kb. 25 szál kiscsigát és 20 szál nagycsigát számítottak. A résztvevő asszonyok és lányok előző nap vitték össze a hozzávalókat. Egy tál lisztet, 8-10 tojást hímzett, de leginkább Nagyberegen szőttes kendőbe kötöttek. Keresztszülő ajándékában volt még egy tyúk, 1 kg hús, egy sonka, egy fej káposzta, egy torta, egy kosár sütemény, és 10 liter bor.

A lakodalom előtt egy héttel a nyoszolyólányok elkezdtek sütni az aprósüteményeket, majd az egyszerűbb tésztákat. Csütörtökön és pénteken készítettek a gyorsan romló krémeseket, valamint a töltött húsokat, rántott szeleteket és a hidegtálakhoz szükséges húsféléket is kisütötték. Két- három asszony pedig káposztát töltött, mások a tyúkokat kopasztották.

A lakodalom szombatját megelőző vasárnapon a fiatal pár a falubeli rokonságot hívogatta. A lány rokonainál és barátainál a menyasszony, a fiú rokonainál a vőlegény beszélt. A nőtlen fiúkat vőfélyeknek, karolóknak hívták, a lányokat nyoszolyóknak, a fiatalasszonyokat nyoszolyóasszonyoknak hívták meg. Az esküvő napjára már mindenki tudta, mi lesz a feladata.

„LAKODALOM VAN A MI UTCÁNKBAN...”

*„Lakodalomra jött az idő telve,
Ifjú legény s leány házasságra kelve.
Ki a páros életet mástól megkedvelte,
Lakodalmát tehát szombatra rendelte...”*

A fiatalok elhatározzák, hogy házasságra lépnek. A néphagyomány e téren örökérvényű maradt. A lakodalom hasonlít egy színdarabra, ahol a résztvevők eljátsszák a szerepüket.

A lakodalmas néhány faluban a „menyasszonysírató” előzte meg. Nagyon is valós volt ez, hiszen sok lány ezután az anyós és após mellé került. És különösen igaz volt ez, ha a párválasztás nem szerelemből, hanem bizonyos anyagi és gazdasági szempontokból volt megszervezve. Régen úgy tartották, hogy nem illik téli hónapban házasodni, csak nyáron, elsősorban júniusban, ez ugyanis a teljes boldogság záloga. Május viszont már az esküvő napján valóperre ítéltetett - mondták.

A hagyományos „sátoros” lakodalom már nagyon ritka Nagyberegen, illetve más Beregvidéki községben is, hiszen könnyebbésséget jelent, ha azt egy kibérelt teremben tartják, vagy étteremben, amikor az ételeket is megrendelhetik. Amennyiben viszont mégis a „falusi” lakodalom mellett döntenek a fiatalok, azt igyekeznek úgy lebonyolítani, **ahogyan azt nagyszüleink is tették, versekkel, rigmusokkal, forgatókönyvszerűen**. Persze az idők során formálódtak és alakultak, de tulajdonképpen a szabályos menyegző történései ugyanúgy követik egymást. A fő szerepet betöltő személyek garantálják a hangulatot, a cselekmények valódivá tételét, a kellemes szórakozást:

A VÖLEGÉNY RÉSZÉRŐL:

- a nyoszolyólány, aki a vőlegényt a menyasszonyos házhoz és az esküvőre elkíséri.
- A lánykérők, a vőlegény keresztapja vagy keresztanyjának a férje, esetleg idősebb rokon tölti be a násznagy szerepét.

A MENYASSZONY RÉSZÉRŐL:

- a nagyvőfély, aki sok teendői mellett a menyasszonyt is elkíséri az esküvőre.
- a lánykiadók, a menyasszony keresztapja és keresztanyjának férje.

Szombat reggel már korán elkezdik nagy fazékban főzni a tyúkhúslevest, a paprikás csirkét, a pörköltet, a töltött káposztát a szakácsasszonyok. Általában már előző nap, péntek este az udvaron felállított sátrakat feldíszítik, az asztalokat pedig megterítik mindkét helyen, vagyis külön a menyasszonynál, és külön a vőlegénynél. Szombaton mindkettőjük vőfélyei, a nagy- és kisvőfély elindulnak hívogatni, vagyis hogy még egyszer meghívják a vendégeket. A kezükben vőfélypálca van, amire színes szalagokat köt, és szöttek kendőt akaszt előzőleg a menyasszony. Nagyberegen vőfélynek nőtlen, legfeljebb jegyben járó férfit hívnak. Előfordul, hogy egy-egy jól verselő fiú az első vőfélyi tisztet 15-20 alkalommal is betölti.

A nagyvőfélyi tiszt még ma is nagy kitüntetésnek számít. A jó hangulat, és a szabályos menyegző lezajlásának a „hivatalos” garantálója. Ő a lakodalom

minden cselekményének a kezdeményezője. Egykor az én nagypapám is volt vőfély, verseskönyvéből maradtak meg azok az érdekes rigmusok, amelyek minden lakodalomban elhangzottak. Az elkövetkezendőkben álljon itt egy csokorra való, amelyek ugyanígy ismétlődnek ma is. Egy-egy házhoz érkezőre így kezdte el mondókáját:

*„Alázatossággal léptem e hajlékba,
Áldás szálljon a benne lakóra
Alázatossággal engedelmet kérek,
Hogy ide bejutni ily bátran merészek.
Jövetelem okát elmondom hát szépen,
Egy szép ünnepély van nálunk, készülöben*

*Melyre a családot általunk szólítja
Ifjú (a vőlegény neve), és ő tisztelt atyja.
Az Isten házában tartja esküvőjét,
A maga házában pedig menyegzőjét.
Kérjük szépen azért e háznak gazdáját
Ne, tessék megvetni azoknak szólását
Tudom, szívesen látja szép vendégi számát,
Mikor hazaviszi kedves menyasszonyát.”*

A vendégeket déli 12 órára hívják össze. Az asztalokon hideg húsok, sütemény, üdítőitalok, pálinka fogadja őket. A gazda szerepét rendszerint nem az örömapa tölti be, hanem valamelyik idősebb rokon, aki figyel, hogy mindig legyen bőven enni és innivaló az asztalon, ahogy mondják a „kamra és pince kulcsa”

Hívogatás után a vőfélyek visszatérnek a házhoz. A vőlegényhez így köszönnek be:

*„Szerencsés jó estét, vőlegény urunk,
Fárasztó utunkról ismét visszatértünk
Bátran mondhatjuk, akit megtiszteltünk,
Mindenkitől bátorító szót nyertünk
Lesz itt annyi vendég, mint fűszál a réten,
Egyik, másik talán el sem megy a héten,
Csak étel és ital legyen bőven,
Akkor az örömmek határa se létszen.”*

Nem sokkal később megérkeznek a vőlegény rokonai és vendégei, ahogyan az idő alatt a menyasszonyos házhoz is. Ott a nyoszolyólányok segédkeznek a menyasszony felöltöztetésében.

Amikor a meghívottak többsége megérkezett a vőlegény vőfélye megkéri őket, készülődjenek indulni a menyasszony kikérésére. Mielőtt azonban való-

ban mennének, elbúcsúztatja a vőlegényt a szüleitől, testvéreitől, ahol a vőlegénynek már nem él az édesapja, így a vőfély búcsúverset mond.

Amikor elindulnak, elől halad a vőfély és egy nyoszolyólány, őt követi a vőlegény és az első nyoszolyó, majd lányok mennek a karolójukkal, vagy jegyesükkel, aztán a házaspárok, leghátul pedig az idősebbek, a szülők, és ha hívnak, akkor a harmonikás. Énekelve mennek végig az utcán. Ha a lány más faluba való, akkor az utat kocsisor teszi meg, folyamatos dudaszóval kísérvé.

Amikor a lakodalmas házhoz érnek, itt zárt kapu fogadja őket, mert azt betámasztják a bentlévők. Elkezdődik egy tréfás párbeszéd a násznagyok, a vőfélyek között:

- Ennek az öcsémuramnak menyasszonyjelöltje van itt, azért jöttünk volna - mondja a vőlegény násznagya.
- Na biz eltévedtek, ebben a házban nem is lakik lány - adja a kevély választ a menyasszony násznagya.
- Az út, amin jöttünk pedig egyenes, és csakis ide vezetett! - áll ki az igazsággal a násznagy.
- Hát milyen úton jöttek a szomszéd urak?
- Milyen úton? A földúton (vagy főúton)
- Mondtam én, hogy itt nincs lány, az út, amin jöttek, nem ide vezet!

Ha a kikérők közül valaki megmondja a választ, akkor feltárulhat a kapu. Legtöbbször a vőlegény az, aki boldogan mondja:

- A szerelem útján! Ott jöttem, hogy páromul a leányát e háznak elvegyem, s elvigyem!

Az udvarra érve még mindig folytatódik a kérelem, mielőtt bemehetnének a házba, vagy a felállított díszes sátorba:

*„Jó hírrel és névvel, fénylő kegyes násznép.
Íme itt maséroz egy kis sereg, mely szép
Nem kolerás, hanem friss, ép
Ha engedelmet nyer, akkor belép.
Jönnek én népeim, kiket ide én vezérlek,
Azt, hogy megmutassam, nemcsak hírt beszélek,
Szószóló násznagyom, íme, itt jön velem,
Kérem, az egésznek, hogy adjon helyet!”*

A násznagy most kijelenti, váltságdíjat kér a belépésért cserébe. Előbb alku-doznak, csak nem léphetnek beljebb. A vőfély hízelkedve szól, hogy elnyerje a násznagy szívélyességet:

*„Gyertek, jó vitézek, nyitva már az ajtó!
Csinos itt a szállás, nincs benne gőzfojtó,
Becsületes ember, látom a szószóló
A nép is jámbor, nem Isten káromló.
Ez azon kis hajlék, hová igyekeztünk,
Már ide jutva meg is érkeztünk
Nyissák ki szívünknek szándékát,
Hogy felkereshessük az Úrnak szent hajlékát.”*

Egy üveg pálinka az újabb váltságdíj, aminek fejében végre beengedik a násznépet, akik elfogadhatják helyüket, mert természetesen megkínálják őket. A lakodalmas társaság és az egybegyűltek az esküvő alatt van csak együtt, mert egyébként a menyasszony és vőlegény rokonai külön-külön a vendéglátóinál mulat, amennyiben nem egy helyre szervezték meg.

Miután a társaság üldögél kicsit a vőlegény vőfélye a menyasszony keresésére, indul:

*„Békesség e házban, jó napot kívánok,
Én a nászsereg követeként állok.
Bátor vagyok e ház uraihoz szólni,
Jó helyen járunk-e? Ezt megtudakolni.
E háznak násznagya van-e egészségben?
S ennek szószólója kivált békességben
De nevezetesen e háznak gazdája,
Házasságra lépő hajadon leánya,
Egészségben van-e teste alkotmánya?”*

A vőfély azzal tér vissza, hogy a menyasszony még készülődik, nemsokára jön, de a vőfély hajthatatlan, és türelmetlen:

*„Szeretetre méltó, édes házi urunk
És élete párja, édes háziasszonyunk.
Eljött már az óra, melyben lányotoknak
Oltárhoz kell lépni, mint menyasszonynak
Készítsétek elő e hosszú útra,
Ó, hogy milyen lesz, azt a jóisten tudja
Azért igaz hittel őbenne bízzatok.
Hogyha benne bíztok, meg nem csalatkoztok.
Koszorús leányok, a menyasszonyt kérem,
Amíg búcsúztatom, adják által nékem!
Menyasszonyi díszét tűzzétek a fejére,
Aztán elindulunk majd az esküvőre.”*

A szokásokhoz híven megint tréfás beszélgetés következik. Mert a vőlegény elé egy idős, általában testes asszonyságot vezetnek, aki azt mondja:

- Már én vagyok a menyasszony, ideérkeztem drága párom, kivel immáron két éve jegyben járok, tudom milyen, nagyon várod már, hogy főzzek neked göcsös puliszkát!

A vőlegénynek persze nem tetszik az ara, a vőfély ekképpen utasítja el:

*„Ez nem az, látom minden természetéről
Jó lehet, hogy ez is a kontyának örül
De nézzen bárki is közülünk jól körül,
Oly hibákkal teljes, melyet el nem kerül.”*

Ezután behoznak egy fiatal lányt. Általában az egyik koszorúslányt. Az ő feladata az volt, hogy megtévessze a vőlegényt, vagy akik majd az arát el akarnák lopni:

*„Szerencsés Jó napot, ismét visszajöttem
Vőlegényünk kedvét, hogy beteljesítsem,
De a sok járkálást igazán resteltem,
Azért, hogy kimentem, mindjárt hamarjában
Útközben találtam egy szép barna lányra
Kommendálja magát, jól tud sütni, főzni,
Még a puliszkás fazekat is meg tudja kavarni.”*

A móka fontos, ilyenkor még biztatják is a vőlegényt, fogadja el a lányt párjával, de mikor a vőfély látja, hogy hajthatatlan, kimegy, és végre bevezeti a hófehér ruhába öltözött menyasszonyt:

*„Szerencsés jó napot, nem jártam hiába
A szerencse útján kaptam egy madárra
Ez a vőlegényünk eljegyzett kedvese,
Éljen vele holtig csendes békecségekben.
Én kívánom, hogy vőlegényt, menyasszonyt,
Kik itt vannak ketten,
Sokáig éltesse a kegyelmes Isten.”*

A vőfély a menyasszonyt a vőlegény mellé vezeti, aki elkészített bokrétát tűz a vőlegény mellé, a bal oldalzsebéhez, ő pedig cserébe megkapja a menyasszonyi csokrot.

A vőfély nem pihen tovább, kendőket kér a vőfélypálcájára:

*„Kedves leánykiadó uram!
Bocsás a békére, de pálcánk végére tűzze
Ki, mi a jel!
Mint Noé galambja szájában repülve,*

*Olajfa levelét örömmel vitte el
Tudjuk, hogy a mi menyasszonyunk is
Jó szövő, fonó,
Mindig azt keresi, hol az üres orsó
A mi menyasszonyunk eme módon mondja,
Két szépen kivarrt kendőt
Kérünk a pálcánkra!”*

Engedtessek meg, hogy a kendő szokására vonatkozóan tegyek egy kis kitűrőt. Tudvalevő, hogy Nagyberegen, illetve a beregi vidéken, a gazdagon hímzett kendők, ajándéktárgyak a lányok és fiuk közt az egyik legszebb szerelmi zálog volt. A szőtteseken vagy az elterjedt hímzett motívumokban visszaköszön a szerelmespárokat összedaloló versikék részlete:

*„Illenének össze, koszorúba kötve,
Mint szegfű, majoránnát bokrétába kötve.”*

A jegykendőt egykor maga a menyasszony szötte, amelyet a vőlegénynek viselnie kellett a mellényén egészen az esküvő napjáig. A vőlegényi inget is különös gonddal készítette, mint ahogyan a kendőjét. A kendőajándékozás szokása az ősi kultúrára visszanyúlva végigvonult az életmód minden egyes változásán, a születéstől a halálig. A mindenki által látott szőttesek és hímzett kendők mindig díszesek. A motívumok leginkább geometrikusak, növényi eredetűek. A legjellegzetesebb beregi motívumok a makkos, farkasnyomas, a szegfűs, gránátalmás, csillagos, őszirózsás, tölgyleveles, szőlős, verbénás, galambos, madaras, pávás, pelikános, „Rákóczis”, tulipános, lóherés, eperleveles, életfás. A színek általában piros-fekete, sárga-zöld, kék-sárga vagy hófehér. Különös gonddal készült el a lány kelengyéje, díszkendőkkel, abroszokkal, lepedőkkel, párnákkal tetézve a szőtt és hímzett háztartási holmikat.

Visszatérve a lakodalom folytatására, a vőfély kérését teljesítik, de megviccelik, mégpedig azzal, hogy egy rongydarabot adnak neki:

*„Mondhatom, hogy tán még így nem jártam,
Pedig már sok széplányt férjhez adtam.
Higgyék el, új csizmám talpa elkopott már,
Uraim, próbálni egymást ennyire kár.
Legyünk mi egymáshoz oly hivek, mint Boát,
Így az Úr bennünket jó szívvel hazavár.”*

Nem bosszantják hát, megkapja a díszes kendőt. Ezt két szélén harántcsíkokban szőtték, vagy hímezték. A násznagy kendőjét másképp kötötték fel, míg a díszvendégek szalagos kendőjéhez lakodalmi perecet vagy borosüveget is helyeztek. A kendők jellemző felirata volt egykor:

*„Felnőtt az út mellett két szál majoránna,
Nem szereti földit, el akar bujdosni,
A naptól, a holdtól, búcsút akar venni.
Búcsúzz leány, búcsúzz, apádtól, anyádtól
Apádtól, anyádtól, leánybarátaidtól,
Leánybarátaidtól, leány te magadtól.”*

A vőfély azonban még mindig nincs megelégedve, mert a díszvendégeknek is kijár a kendő:

*„Csikósnak címere nagy ostor, karikás,
Katonának a kard, az oldalán szokás.
A mi seregünknek kendő kell, egy rakás,
Mégpedig pamuttal szövött veresek és tarkák
Kendő kell most nekünk, mégpedig párjával
Nem is egyesével, ötével, hátával
Senki ne gondoljon a maga vásznával,
Az isten maradjon e ház gazdájával.”*

Tehát mindenki megkapja a kendőjét. A nyoszolyólányok feldíszítik vele a személygépkocsikat, mindegyiknek az ajtajára akasztanak belőle. Mivel a beregi szőttesek nagyon szépek, a vőfély nem hagyja szó nélkül:

*„Istenem, mily kecses kezemben e kendő
Igaz, mind ilyet ad a férjhezmenendő
Ebből is meglátszik, hogy nem volt heverő
A mi menyasszonyunk volt jó cselekvő
Ahány kendő elszakadt e széles világon,
Annyi áldás legyen érte e házon
Igen szép ajándék, illik dicséretre
Aki szőtte, fonta, megmunkálta szépen
Tartsa meg az Isten, hogy többet is készítsen,
Magát és férjét boldogságban szépen.”*

Ezt követően már mindenki tudja ideje készülődni az esküvőre. A vőfély dolga, hogy elbúcsúztassa a menyasszonyt, felkéri hát a násznagyot annak tolmácsolására, aki ezt meg is teszi:

*„Vajda, hegedűnek álljon meg zengése,
E sarkantyúnak is szűnjön meg pengése,
Mert búcsúzásomnak most léssen kezdése,
Legyünk csendességben, míg léssen végzése
Előbb te hozzád nyújtom én szavamat!
Kedves édes atyám én búcsúzásomat,
Mert te Isten után viselted gondomat,*

*S mostan is sajnálok tőlem válásomat.
Azért rád kívánom az Úrnak áldását,
Szállítsa rád, mint a bő víz áradását.
Kedves szülő anyám, már tehozzád térek,
Míg új szállásomra te tőled elérek,
Áldást istenemtől én terád kérek,
Akit én szívemből szüntelen dicsérek.
Kedves dajkám voltál, szüntelen szeretted,
Jóra tanítottál, a rossztól intettél;
Mint anya leánnyal, velem cselekedted,
Most pedig szárnyamra magamat eresztél
Látod kedves szülém, elvisznek mellőled,
Bocsánatot azért most kérek te tőled.”*

Ezt követően a nászmenet elindul az esketésre. Előbb a polgári esküvőt tartják, aztán nótázás mellett haladnak a templomig. Nagybereg református vallású, de természetesen vannak más vallásúak is, így vegyes házasság esetén, gondolva a születendő gyermekek megkereszteleésekor várható problémákra (a fiú az apa, a lány az anya vallását követi), mindkét templomi áldást kérik. Polgári esküvőnél a tanúk a násznagyok.

Az idősebbek azt mondják a rontás veszélye ilyenkor is, fenyegeti a fiatalokat. Ezért egykor aprópénzt (kopeket) kellett tenniük a cipőjükbe védelem gyanánt. A hagyomány szerint azért követi őket a rokonság, nehogy levágjon valaki egy darabkát a menyasszony szalagjáróból, vagy a vőlegény bokrétájából, mert ezek birtokában nemcsak rontani, de boldogtalanná is lehet tenni az ifjú párt. Ha volt a vőlegénynek elhagyott kedvese, akkor annak anyja ebben az időpontban, a kamrában összezárt egy kutyát és egy macskát, hogy a fiatal házasok is majd veszedelemben éljenek egymással. A cigányok átkától is félték. Ha megérintette a menyasszonyt vagy vőlegényt, akkor azt nem lehet gyógyítani mondták. Elég volt, ha a vállán vagy karján végighúzta a kezét. Ezért hogy inkább szerencsét hozzon, meg kellett kínálni süteménnyel, vagy pedig pénzt kellett adni neki. Amikor elindult az esküvői menet, a menyasszonynak nem szabad visszanézni, mert asszonykorában hazavágyó lesz. Csak jót hozhat magára, ha nagyon vidám.

A templomba a menyasszonyt a vőfélyek, a vőlegényt a nyoszolyólányok kísérik. Ha a templomi szertartásra a szomszéd faluban került sor (mindig ott, ahol a lány lakott) – gyalogosan tette meg az utat az egész násznép, nem autóval, ahogy manapság szokás. A sereghajtó mindig a talpalávalót szolgáltató zenekar volt, amelynek tagjai egész úton lakodalmas nótákkal szórakoztatták a menetet, és a báméskodókat. „Lakodalom van a mi utcánkban” – énekelték egymást túllícitálva.

A koszorúslányok rózsza vagy virágszirmokat hintettek végig a templom ajtajától az oltárig, hogy elegyengessék a házasság rögzös útját és bő gyermekáldást jósoljanak.

Itt aztán Isten előtt fogadják meg, hogy hűséges társak lesznek jobban – rosszban.

Régen nagyobb súlyt helyeztek a templomi esküvő megtartására, mivel úgy gondolták, az isten szava jobban összetartja majd a fiatalokat, mint bármi más. Nem történhet majd házasságtörés, bujálkodás, parázna, züllött élet, ami a nemi erkölcsöt semmibe veszi. Viszont a házasság, a férfi és a nő közötti olyan testi-lelki kapcsolat létrejötte, amelyet Isten rendelt el, és életre szóló döntés. Jézus szavai a Bibliában is erőt tanúskodnak: „**Az embereket kezdetől fogva férfivá és nővé teremtette az isten. Ezért hagyja el az ember apját és anyját, és lesznek ketten egy testté, úgyhogy már nem két test, hanem egy. Amit tehát az Isten egybekötött, azt ember el ne válassza** „(Mk, 10, 6-9)

A házasságkötés szándékát pár héttel az esküvő előtt már kijelentette a pap a templomban. A hagyomány úgy tartja, ha a menyasszony esketés alatt rálép a vőlegény lábára, akkor ő lesz az úr a háznál. De esketés után az ifjú férj is meglegyintheti asszonykája fenekét, nehogy elfelejtse, hogy inkább ő lesz „úr a háznál”. A templomból kilépve a vőfély így szól:

*„Szívem kívánságát szép szavakba öntöm,
Mindnyájunk nevében az új párt köszöntöm.
Ők most léptek rá az élet új útjára,
Ragyogjon rájuk a boldogság sugára!”*

A templomi ceremónia után - ez máig fennmaradt szokás - rizst vagy gabonát szórnak az ifjú párra, ami gazdagságot volt hivatott hozni a házaspárnak.

Most már a vőlegény és menyasszony egymást karolva indulnak el a vőlegényes házhoz, újra csak az idősebbek által vezetett vidám énekszó kíséretében. Régen úgy tartották, édes cukrot kell szopogatni a párnak, hogy az életük is édes legyen.

A háznál így térnek be a násznagy hívására:

*„Drága jó uraim s nagy jó asszonyaim,
Kik tekintvén szorgos fáradozásaim
Meg nem vetettétek hívogatásomat,
Tűrjete el, ha lesz, fogadkozásomat.*

*E helybe egybe gyűlt érdemes személyek,
Kik játékunk nézni mostan felgyűltetek
E földön sokáig terjedjen éltetek,
A múzsák serege ezt kívánja nektek.”*

A menyasszony vendégei is megkóstolhatják az itt készült étkeket, majd a násznép fiataljai általában a 8 km-re lévő városba utaznak, hogy hivatásos fotós örökítse meg ezt a jeles eseményt. Az idősebbek ez idő alatt általában még ma is hazamennek, és az otthoni teendőket („jóság etetése”) ellátják, illetve átöltöznek az esti mulatsághoz. Mindenki a maga házigazdájához megy vissza, és legtöbbször ott is marad a lakodalom végéig. A fiatalok oda mennek, ahol jobb a zene, hogy táncolni tudjanak.

Az igazi mulatság akkor kezdődik, amikor mindenki visszaérkezik, főleg, mert a vőfély igyekszik a hangulatot felkelteni:

*„Uraim az asztal megvagyon terítve,
Kés, tányér, villával, s kaláccsal készítve
Jönnek az étek is most mindjárt sorjába,
Ez a sok legénység nem áll itt hiába
Ne hogy az asztalon az étel meghűljön,
Felmelegítése dologba kerüljön,
Tessék kelmeteknek helyre telepedni,
Úgyis a muzikus megkezd melegedni,
Én mindent, mi tőlem telik elkövetek,
Jó étvággal egyenek kelmetek.”*

Amikor már mindenki a helyére ül, általában a gyerekeknek külön asztalrészlet terítenek, az ifjú párnak pedig az asztalfőn.

*„Szerencsés jó estét kívánok én szépen,
Hála hogy e percet is elértük éppen,
Békesség a házba! Bú, gond itt ne légyen,
Boldogság verjen itt tanyát minden évben!
Tisztelt örömszülők az isten nevében,
Jöttem most hozzátok lelki békességbe
Mostan által lépem e háznak küszöbét,
Üdvözlöm először az örömszülőket,
Boldog szerencse koronázza őket.
Éljen a menyasszony, éljen a vőlegény,
Éljünk mi mindnyájan, szívből óhajtom én.
A szép vendégsereg, ahogy itten látom,
Sokáig éljenek ezen a világon.
Üdvözlöm a tisztelt vendégtársaságot,
Szívemből kívánok szép s víg mulatságot!”*

A biztatást követően nem is marad el a jókedv. A násznagyok és örömszülők, illetve a vendégek közül is mindenki mondhat köszöntőt.

Az ifjú pár első köszöntőjét általában a vőlegény apja mondja el (esetleg a pap, ha őt is meghívták). A borköszöntő sem maradhat el:

*„A jó szőlőtőnek itt vagyon a leve,
Amelytől megjön az embernek az esze.
Vígkedvű lett attul násznagy uram szava,
Mintha angyalokkal mennyben barátkozna.
Itt van hát, uraim az a jó orvosság,
Ebben van a jókedv, ebben az igazság.
Tiszta szívből adja gazdám, gazdasszonyom,
Ha kiürül az üveg, megint telehozom.”*

A vacsora többnyire hat órákor kezdődik. Régen a következő ételeket találták elsőként a csillét, másodikként kürtös fánkot raktak az asztalra, a harmadik pedig a tejben főtt kása volt. Ma persze ezt már olyan ételek váltották fel, mint a húisleves, amit főtt tyúkhús követ (egy tyúkból 7 porció van), majd a borjúpörkölt és a paprikás csirke csigatésztával következik. Elengedhetetlen, hogy minden egyes ételt a vőfély ne kommentáljon:

*„Nyoszolyó lányunk a vendég számára,
Ajándékot küldött üres asztalára,
Egyék meg csak frissen, mert meghül sokára,
Aki ebből eszik, forduljon hasznára”*

Volt, amikor szilvás ételt is felszolgáltak, akkor így verselt:

*„Konyháról érkeztem, nézzék, nem üresen
Szilvával terhelve mind a két kezem
Édesre készítve valóban, mint a méz
Kívánja az ember, amikor csak ránéz
Tessék násznagy uram, itt van a jó szilva,
Kívánom szívemből egészség utána.”*4*

Valamikor az este folyamán az egyik szakácsasszony bekötött karral lép eléjük, a vőfély rögtön közli mi történt:

*„Addig kelmetektől én el sem válok,
Míg azt meg nem nyerem, miért instálok,
Ugyanis szomorú hír vagyon,
A szakácsnének keze sebes igen nagyon,
Szegény hogy a kását ott kinn kevergette,
A tűz a jobb kezét nagyon megégette.
Ennek a számára most azért oldjanak,
Garast és petákat számára adjanak,
A pénzen a városból flastromot hozzanak,
Hogy mérges sebei jól begyógyuljanak.”*

A vendégek aprópénzzel tettek ilyenkor eleget a kérésnek. Hasonlóan szedhetnek pénzt a muzsikások számára, amikor a násznagy róluk így szól:

*„Új hír a faluba, érdemes uraim,
A becsületre méltó jeles asszonyaim,
Míg hát elbeszélem itt a panaszaim,
Kérem, hallgassák meg együgyű szavaim.
A muzsikusnak nagy baja érkezett,
S véletlen szerencse reá következett
Mert a hegedűje összetöredezett,
Amelyet a minap jól összeenyvezett.
Akinek hát a tánc most van kedvében
Tekintsen jól bele teli erszényébe.
A vajda szép nótát húz majd örömeiben,
Csak húszast hányjanak a hegedűjébe
Mondja, hogy virradatig vígan táncolhatnak,
Ha pénzt a számára bőven adogatnak.”*

Amikor a vendégsereg adakozik, a vőfély így szól:

*„Minthogy már a nagyján által estünk,
Vigadjunk, elég, ha akkor pityergünk,
Eddig is úgy volt az, ezután is úgy lesz
Meglátja kend szomszéd, ha feleséget vesz
Nosza Laci komám cimbalmod zendüljön,
Úgy hogy a menyasszony füle megcsendüljön.
Verd el Rákóczi híres áriáját,
Mellyel danolt, amikor védte Belgrád várát
Lám hiszen nem látsz itt egyet is apácát,
Járjuk el hát frissen a vőlegény táncát.”*

Általában a vacsora után jön az első hivatalos tánc amit a friss házasok táncolnak. A második táncot a menyasszony az apjával, a vőlegény az anyjával, a harmadikat a menyasszony az apósával, a vőlegény az anyósával. Az első tánc alkalmával is szokás rizst szórni az ifjú párra, ez is a gyermekáldás érdekében.

A pénzt, amit adnak a menyasszony keresztapja, gyűjti egy tálba, amit kendővel takarnak le. A Beregvidék falvaiban van menyasszonytánc, legtöbb vendég arra tartogatja a pénzt. Nagyberegen azonban nincs a menyasszonytáncszokásban, ezért máshogy „csikarják” ki az összeget. Ettől függetlenül tánc közben a vőlegénynek jól kell figyelnie, mert éjfél felé bizony megpróbálják ellopni a menyasszonyt. Ez a vőlegény számára a legnagyobb próbatétel. Régen nagyon komolyan vették ezt a szertartást. Azt mondták, ha a mulatság alatt valakinek sikerül elrabolnia a menyasszonyt, a vőlegény nem

érdemelte meg hogy feleségül vegye. Persze változik a vélemény, ha a vőle-gény váltságdíj fejében visszavásárolja.

Amikor jól vigyáz a feleségére, így köszönti őket a vőfély:

*„Új házasok, a szívetek egy legyen,
Melyre a szeretet örök láncot tegyen.
Páros élteteknek óhajtott gyümölcse
Kivánságaitok egészen betöltse.
Éltetek úgy folyjon, ahogy óhajtjátok,
A sors tiszta eget derítsen rátok.
Hogyha néha-néha ködbe is borulna,
Egyik a másiknak legyen védő pajzsa.
Egyik a másikat úgy nézze, mint hívét,
Egyik a másiknak adja át a szívét.
Férj, minthogy az Isten téged tett elsőnek,
Feleség hát engedj a kormányon ülőnek
Férj-feleség együtt boldogan éljetez,
Boldogok hát, százszor boldogok legyetek.”*

De volt olyan falu, ahol csak a menyasszony cipőjének az elrablása és elárve-rezése kelthetett derűtséget. Az újdonsült menyecske ugyanis csak akkor kaphatta vissza a cipőjét, ha a férje ajánlotta érte a legtöbb pénzt, vagy ha hajlandó volt pezsgőt inni belőle.

Divatban volt és van még vidékenként a porcelán, vagy pohártörés szoká-sa. Ez azt hivatott szolgálni, hogy elűzze a gonosz szellemeket. A szellemek-nek ugyanis egyetlen gyenge pontjuk van, hogy félnek a zajtól - azonkívül a gyermekáldás jelképe is.

Hogy mi minden biztosítja a boldog házasságot, annak tán csak a jó ég a megmondhatója. Azt azonban, hogy mi biztosítja a menyegző kudarcát, a máig élő hiedelmekből, babonákból megtudhatjuk.

- Teljes bizonyossággal veszekedésbe fullad a későbbiekben a házasság, amelyet pénteken, esőben, viharban vagy sztrájk napján kötnek.
- Baj lesz a gyermekáldással, ha az esküvői ruhában pókot talál a meny-asszony,
- Ha a házasulandók valamelyike elveszíti a jegygyűrűjét,
- Ha a menyasszony lábára lépnek,
- Az anyós influenzásan, betegen megy a ceremóniára,
- Anyagi nehézségek várhatók: ha az esküvő napján áramkimaradás van a városban; ahol a szertartás alatt bármelyik jármű defektet kap; ha az új-donsült pár vágja fel az ünnepi tortát, ahol az anyós díszes kalapban ül a vendégek között,

- Ha a menyasszony az esküvő napján éjfél előtt lefekszik is rontásnak teszi ki magát,

Ha már megrontják a fiatal házасokat, ellenszer lehet: drótból karikát csinálni, és ezen hétszer átbújni, jó az is ha abroncon keresztül ólmot öntenek.

A vőlegény a menyasszonyt kísérve, mialatt a szakácsasszonyok feltálalják a töltött káposztát, és maguk is asztalhoz ülnek, elmennek a lányos házhoz, hogy a menyasszony átöltözhessen. Előzőleg a menyasszonyi tortát megvágják, de előfordul, hogy a fiatalok csak visszatértük után kínálják meg ezzel a vendégeket.

„AHHOZ MENTEM, KIT SZERETTEM...”

*„Asszony, asszony, az akarok lenni,
Nékem abban nem parancsol senki,
Sem anyám, sem apám,
Ahhoz mentem, kit szerettem”*

E fentebbi nótával avatják be a menyasszonyt fiatalasszonnyá, aki levette a hófehér ruhát, menyecske ruhát ölt magára, fejére pedig fátyol helyett fejkendő kerül. Nagymamáink idején a ruha szövött volt, beregi hímzéssel díszített, ma már a modernkor divatja szerint való. Menyecskeként először a szülői ház majd az ifjú férj vendégeit köszönti. Mindkét helyen eltáncolják a menyecske táncot.

Mára már megszűnt az a szokás is, hogy a menyecske elé, vagy a küszöbön keresztbe tettek egy seprút, így téve őt próbára. Ha nem lépett át rajta, hanem fölvette és a helyére tette, akkor azt tartották, gondos asszony lesz belőle. A feledésbe vész a menyasszonyi párna eladásának szokása is, amely abból áll, hogy körbevisznek egy díszes párnát, és gyűjtik a dicséretével a pénzt:

*„A puha pelyhes ágy elég ritka ma,
Mert a libatollnak nagyon nagy az ára.
Ezért, hogy az ifjú pár puha ágyban aludhasson,
A tálba mindenki sok rubelt rakjon!”*

Mikor a fiatal pár az asztalhoz ül, a vendégsereg, mint már annyiszor azt est folyamán, kanalát a tányér széléhez veri. A beregi lakodalmakban ugyanis elmaradhatatlan a hitvesi csók, amit a pártól ily módon követelnek ki. Ezt követően a vőfély hangot ad intelmeinek, a házaselet gondjaira figyelmezteti a párt, főleg az ifjú férjet:

*„ ... Halljon szót Ádámnak minden ivadéka,
Akit befogadott a gazdának hajléka,
Míg elbeszélem, mi szívemnek szándéka,
Ne legyen nyelvemnek semmi akadálya.
Szólok a legényhez tanácsot adva,
Ki a maga fejétől még ezt mind nem tudja.
De az asszony azt majd tudtára adja,
Hogy mi kell neki, egy szálig elmondja.
Gazdasszonynak tehát kell először tűzhely,
Mert ha az nincsen, bizony könnyen hagy el.
Szobában, konyhában legyen elégséges
Bútor, s olyan holmi, ami csak szükséges.
Mert hogyha az asszony ebben lát szükségét,
Dörög, morog aztán ökelme urára,
Mint záporos egeknek csapdosó villáma.*

*Hogy tehát ezt kerüld, és kedvét keresd,
Mindeneket végy, és kedvét keresd.
Seprő, ruhakefe és még bőrrönd, táska,
Mángorló, sótartó, motolla és rokka,
Falra tükör, szobába szép asztal,
Kell egy láda jó puha vánkossal,
Tele üveg sokféle itallal.
Végy kendőt, ollót, gyűszűt meg tűt.
Ládára lakatot, meg más ilyen neműt,
Vásárra menned kell, mert kerget az asszony,
Kell kapca, cipellő, meg újfajta karton...”*

Ezt folytathatja még különböző képen, majd így fejezi be:

*„Mi csűrés -csavarás, arra is kell számítani,
Hogy a menyecskének bölcsőt is kell venni.
Ebből áll röviden párosság, házasság,
Akik ezt megpróbálják, igaznak találják.”*

A lakodalmi multság leggyakrabban reggel öt óráig tart. Nagyberegen egy jó, igazi, hagyományos lakodalom kétnapos. A vendégek másnap délben még visszatérnek vendéglátójukhoz. Leggyakrabban már csak a közeli hozzátartozók szoktak részt venni az ebéden, de miközben a szakácsasszonyok elkezdnek elpakolni, még zajlik a mulatozás. Amikor estefelé elindulnak haza, szokták mondani az idősebbek:

*„Mi most már elmegyünk,
Kívánunk jó éjszakát,
Föltesszük a menyasszony fejére
Az örökös koronát
Föltesszük a kontyot,
Alája a gondot.
Szálljon áldás mind urára,
Mind pedig a ház asszonyára.”*

Ha az ifjú pár valamelyik szülője már nem élt, a menyasszonyi csokrot az esküvőt követő napon kivitték a sírjára - az elhunyt így legalább lélekben értesült a nagy eseményről. Ma már az is divat, hogy még az esküvő napján a menyasszony dobja el a csokrot, és az eladólányok közül az megy majd először férjhez, aki elkapja.

Ha a leány már átlépte a házasság küszöbét, akkor is rengeteg jel mutatja neki a jövőt. Ha pl. a szoknyája vagy kötője leesik, biztosra veheti, hogy az ura megveri.

Örülhet, ha valamely ruhadarabját véletlenül fordítva veszi fel. Az ilyen asszonyt nem csalja meg a párja.

Láthatóan talán régi hagyományok közül falun a lakodalom maradt fenn a leggazdagabb formájában. Azt hiszem nem véletlenül, hiszen az emberek életük legdöntőbb lépését teszik meg. Tájanként, falvanként sok minden különbözhet a verselés vagy a forgatókönyv tekintetében, de a lényeges elemek mindenütt megtalálhatók.

Hogy a szokások betartása mennyire befolyásolja a házaseset boldogságát, arra a nagyszülők annyit mondanak válaszként: „Hét tél, hét nyár megválasztja” vagy „ha már megettek egy zsák sót”. A hét év tehát a mágikus vonal, amin ha sikerül keresztüljutniuk nem következik be, amit hajdanán elmondtak egymásnak a házaselek az esküvőt követően:

*„Jaj, de szépen vagyunk,
Szép menyasszonyt látunk.
Szép a neve, szép a híre,
Szépséges a viselete.
Vőlegénye is deli legény,
De ha egymással majd nem jól él,
Utat mutat kép:
Egy bőrönd, egy kosár,
Egy kép és egy mozsár
Mehetsz haza asszonykám,
Mehetsz haza apókám!”*

Íme tehát így fejeződik ki a szerelem a maga teljességében a lakodalom kere-
tei között Nagyberegen, illetve a Beregvidék falvaiban, amely eleink idejében
is nemcsak társadalmi értékeit tekintve volt szép, hanem azért is, mert egy
olyan csodálatos érzést, mint egy férfi és egy nő közötti legszorosabb össze-
tartozást és az egymás iránti örök hűséget jelképezi. A megismerkedés, a
párválasztás, udvarlás, a szerelmi vallomás kibontakozásának végkifejletként
a házassággal tesznek örök pecsétet kapcsolatukra:

*„De még a búza ki sem hányta a fejét,
Piros galamb mind elhordta a szemjét,
- hej, de istenem, de istenem, de Istenem,
Édes rózsám, mire vitt a szerelem.” *5*

Tény marad, hogy a magyar nyelvterület sajátos földrajzi helyzete, Szabolcs-
Szatmár-Bereg megye falvaiban élők emlékezete termékeny talajt biztosít
arra, hogy a felnövekvő nemzedék még megmosolyogja vagy éppen ki is
próbálja mindazon szórakozási lehetőséget, amit egykor nagymamáink.

Somi Zsuzsanna

Őszülő emlékek

Egy apró gyermek mikor iskolát mellőzi örömmel tölti idejét Nagymamája karjaiban csendes vidéki kistaluban. Pötömke is boldogan ugrált a kinyitott kanapén és teli szájjal szórta mosolyát nyugdíjas Nagyijára. Épp iskola szünet volt. A fák és a természet a szoba ablaka előtt tértek nyugovóra, míg a hús szobában egyedül csak Pötömke virgonckodott. A munkától és időtől megfáradt Nagyi csak nézte az önfeledt örömet és készülődött a lefekvéshez. Az ágy már bevetve, az ugráló Pötömke az erős rugótól felrepülve az ágy elé esett volna, ha épp aggódó és figyelő Nagyi el nem kapta volna. Az ijedt Pötömke barna kis hajával a Nagyi karjába zuhant ezzel elkerülve az ütődést. Átölelte és adott egy puszit arcára, majd...

- Köszönöm Nagyi.

- Szívesen, de most már aludni kell. Szólt a Nagyi

S az addig kacagó Pötömke hirtelen komollyá vált, a kacagó gerléből csodálkozó kiscica lett. Csodálkozva nézte mosolygó Nagyit. A kíváncsiságtól hajtva a felfedező gyermek bújt elő belőle.

- Nagyi! Neked miért ilyen ősz a hajad?

A meglepődő Nagyi gyorsan vette a kérdést és karjából Pötömkét ölébe ültette, miután a kanapé szélére leült maga is. Unokája arcát megsimogatta és mesélni kezdett.

- Tudod Kisunokám. Nem mindig voltak ilyen szép idők. A jólét nem állandó és a béke is mulandó. Sok – sok évvel ezelőtt volt a II. Világháború, ahol rengeteg szörnyűséget láttam, és tapasztaltam.

- Miket? Kérdezte Pötömke elcsukló hanggal

- Amikor az embere allatomos céllal társuk életére törnek és kioltják azt fegyverekkel, bombákkal. Amikor a nélkülönözés kézzel foghatóvá válik csikorgó – korgó gyomorral. Amikor a sütemény íze csak álmainkban él tovább és foszlik szét hangos dübörgő bomba csapódástól.

Pötömke a sütemény emléktől egy nagyot nyelt, átérezve a nélkülönözés lényegét. Kedvenc süteménye íze futott szét piciny szájában és mélyültebb csodálkozás közepette hallgatta tovább.

- Védtelen vagy és tehetetlen, mert sorsod nem te irányítod. Gyárakban nők dolgoznak, és a férfiak a fronton háborúznak, s csak várod a légiszirána hangját, mikor szólal meg és kell futni az óvóhelyre. S nem tudod a halál merről csap le ropogó foggal. Hosszú évek voltak. Én akkor dolgoztam a vagongyárban, itt Győrben. Innen mentem nap, mint nap be és egyik pillanatról a másikra megöszültem. Talán ennyi idő alatt, míg elmondom. Egy darabig vonattal jártunk, de egyre sűrűsödtek a támadások

és a szerelvény ellen vadászgépek indítottak sorozat tüzet. Egy ilyen támadás esetén ott voltam Én is. A vagon hátsó részét érte az első sorozat. Mire a vonat megállt és mindenki menekülni kezdett. Egymást tapostuk, amikor ugráltunk kifelé. A távolban már lehetett látni az újra rárepülő gépet, amint száll feléd és csökkenti a magasságát és a távolból elkezd szórni a golyókat feléd. Mindenki fedezéket keresett, de sok társamat épp mellettem találta el a fránya golyó és rogyott össze. S látni a barátnődet, nyitott szemmel vérző sebbel, s tudni... Ennyi volt. Nagyon szörnyű volt.

S lassan a ráncos arcon egy – egy könny indult meg és futott végig a Nagyi arcán. S útját befejezve csöppent Pötömke feje búbjára. Megettörölte arcát a Nagyi és el – elcsukló hanggal folytatta történetét.

- S a gép csak ismételte rárepüléseit és a réten futókat lötte. Én a sínek melletti árokba húztam meg magam. Talán a lőszer fogyott el a vadászgépnek, vagy az üzemanyaga, de négy – öt rárepülés után nem jött vissza. A még élő társainkkal a sérülteket láttuk el, majd a holtakat szedtük össze és tettük egyik kocsijára a vonatnak. Folytatni kellett az utat, nem volt idő sírni és foglalkozni az egésszel. A gyárban már várták a váltást és a termelésnek is menni kellett. Itt még csak lett egy pár ősz hajszálam, de nem lettem teljesen ősz. Gondoltam a vonat állandó célpontja az ellenséges gépeknek, így jobbnak láttam, ha kerékpárral megyek dolgozni. Kerékpárral jártam. A másik fő cél a bombázásoknak a gyár volt. Le akarták rombolni, de nekünk ott kellett dolgozni. Támadás előtt mindig szóltak a légiszirenák és akkor pincékbe kellett húzódnunk. Egy reggel tekertem befelé, amikor halottam a távoli szirenát. Mivel messze voltam, arra gondoltam, itt biztonságban leszek. Néztam az eget és láttam az áthúzó gépeket, ahogy ellepik az egész eget és összefüggő bombazáport zúdítottak a városra. A gépektől és a bombáktól elsötétült minden, mintha egy felhő takarta volna el a napot. Láttam a becsapódó bombákat az égbe kúszó tűzfelhőket, a széthulló házakat, kéményeket. Halottam a sípuló bombákat, a hatalmas dőrejeket. Még a föld is beleremegett és rázkódtam a kerékpáron. S ahogy néztem az eget egy pont egyre nagyobbá vált, a sípuló hang egyre erősebb lett. Láttam, hogy valami tárgy, felém repül. Gyorsan az épp mellettem lévő fa alá vettem magam. Halottam, ahogy a fejem fölött az ágak reccsenek s törnek szét. Majd csend.

Pötömke csak nézte Nagyiját, ahogy üveges szemmel néz, tekint maga elé és érzés nélkül csak mesél. Rándulás nélkül meséli életét. S a Nagyi csak folytatta.

- Pár percig csak feküdtem, és remegtem. Nem mertem felnézni az égre. Mikor az ijedség elmúlt és megfordultam. Láttam a gyárból egy csó repült felém, ami megakadt a fejem feletti vastag ágban. Leszedtem a csövet és

folytattam az utamat. Mikor a gyárhoz értem, már a romokat bontották, és a tüzet oltották. A sérülteket ápolták. Egy kollégámmal összefutottam, aki a döbbenettől szólni sem tudott. Meg kellett ráznom. Mikor közölte velem, hogy nézek ki és mi történt velem. Teljesen ősz lettem. Beálltam én is menteni és segíteni. Csak este otthon néztem meg magam, amikor elsírtam magam. Hát ez volt Kisunokám. Most már menjünk aludni. Remélem neked nem lesz ilyen élményed. Imádkozom mindig érted.

- Nem baj Nagy! én így is szeretlek. Válaszolta Pötömke

Mosoly csattant Nagy arcán majd csókot nyomott a homlokára. A takaróval betakarta Pötömkét, aki addigra már lefeküdt. Lekapcsolta a villanyt Nagy és lefeküdt Ő is.

Kintről a tücskök koncertje zenget befelé. Pötömkében a történet keringet és még hosszú ideig gondolkodott rajta. Egy-két perc alatt lett valaki teljesen ősz. Ezt még értette. Csak azt nem, miért nem lehet elfelejteni a rosszat, úgy mint, ahogy a Nagy lekapcsolta a villanyt.

Márton Zsolt

Nagyanyó gombja

Nagyanyó gyakran mesél az életéről. A legtöbb történetet már ezerszer hallottam, mégis örömmel kuporodok a kandallója elé, amelyben vidáman pattog a tűz és ezeregyedszerre is, meghallgatom visszaemlékezéseit, mert olyankor megfiatalodik, szinte gyermek lesz.

Egy alkalommal kincsekről beszélgettünk, és akkor mesélte a következő történetet:

„Az én nagymamám nagyon igényes asszony volt. Rengeteg szebbnél-szebb ruhát őrzött a cifrán faragott diófaszekrényben. Az egyik ruhája nekem különösen tetszett, mert csillogó aranygombok díszítették. Nagymama ritkán hordta azt a ruhát, csak nagyünnepeken. Ha senki nem látta, odalopóztam a szekrényhez, kinyitottam, és sóvárogva érintettem meg az „aranygombokat”. Egyszer aztán támadt egy ötletem. Az jutott eszembe, hogy nagymama talán nem veszi észre, ha a szépruháról esetleg hiányzik egy-két gomb, úgymint nagyon sok van rajta. Még nem jártam iskolába, de azért tízig el tudtam számolni, és a ruhán tíznél is több gomb volt. Egy alkalommal, amikor egyedül voltam a szobámba, fogtam egy ollót és a szépruháról kissé ügyetlenül, levágtam két gombot, majd gyorsan a kötényem zsebébe rejtettem és füttyörészve kísértéltem a kertbe.

Odakint gyönyörűen süttött a májusi nap és annyira jókedvem kerekedett, hogy versenyt daloltam a madarakkal. A jókedvem azonban nem tartott sokáig, mert másnap Anyák napja volt és nagymama nagyon készülődött.

- Melyik ruháját vegyem elő anyuka? – kérdezte tőle édesanyám.

- Melyiket, melyiket, hát az aranygombosat. Anyák napja csak egyszer van egy évben nem igaz? – kérdezte kedélyesen.

Hirtelen már nem volt annyira jó a kedvem, mint előző nap, de hamarosan megnyugodtam, mert nagymamának egyáltalán nem hiányzott az a két gomb, amit én a párnám alatt őriztem.

- Mond csak Julcsika, te milyen ajándékot adsz nagymamának Anyák napjára? – suttogta ebéd után fülembé édesanyám, amitől én nagyon megrémültem.

- Még nem tudom – vallottam be őszintén, és délutáni szundikálás helyett azon törtem a fejem, hogy most mi lesz? Édesanyámnak almamagokból gyöngyöt fűztem, nagymamára pedig nem is gondoltam.

Oda adhatnám a két aranygombot – jutott eszembe, de gyorsan meggondoltam magam, hiszen akkor kiderül, hogy elcsentem.

Nem kell megmondani az igazat – suttogta egy belső hang. – Mond azt, hogy találd és úgy gondoltad illeni fog a nagymama ruhájára. Nem is tudom

miért, de kissé megkönnyebbültem, és azt tettem, amit az a belső hang tanácsolt.

Délután, amikor megjöttek nagymamához a távolabb élő lányai, édesanyám elővette a nagymamának szánt, selyempapírba csomagolt vállkendőt, édesapám a rétről frissen szedett virágot és mindannyian odaálltunk nagymama elé. Én markomba szorongattam a két aranygombot, és úgy éreztem, hogy a torkomat erősen szorongatja valami. Legszívesebben elfutottam volna, de már nem lehetett, mert mindenki arra volt kíváncsi, hogy milyen ajándékot kap nagymama a legkisebb unokájától.

- Julcsika, mit szorongatsz a kis kezedbe? – fordult felém nagymama.

- Csak ezt a két gyönyörű gombot – léptem eléje megszeppenve. – Találtam, és arra gondoltam, hogy illik majd nagymama legszebb ruhájához.

A rokonok lelkendeztek, édesanyám kissé elpirult, de nagymama egyáltalán nem tűnt boldognak.

Gyorsan kezébe nyomtam a gombokat és igyekeztem kerekét oldani, de nagymama szavai megállítottak.

- Igazán szép ajándékot adottál nekem Julcsika. Épp reggel vettem észre, hogy hiányzik két gomb a ruhámról, most legalább lesz, amivel pótoljam őket.

A nap lassan ért véget, s az én rossz kedvemem nem segített sem a sok finom sütemény, sem az, hogy nagymama nem hozta szóba később sem a gombokat. Hanem úgy fél évvel később, amikor rajta kapott, hogy a szekrénybe bújva játszok az aranygombokkal így szolt:

- Látom, nagyon tetszenek. Tudod mit? Rád hagyom örökségül. Ha meghalok mind a tiéd lesz.

- Mind a tizenkettő? – kérdeztem megvidámodva.

- Honnan tudod, hogy tizenkettő? – lepődött meg nagymama.

- Olyan sokszor megszámláltam már, hogy mindegyiket ismerem – pirultam el.

A következő napokban nagymama szótlan lett. Fel akartam vidítani, ezért odakuporodtam melléje, és a gombokról beszélgettünk.

- Mikor hal meg nagymama? – kérdeztem egy nap váratlanul.

- Hamarosan kislányom, hamarosan – válaszolta.

- Hogy kérdezhetsz ilyen butaságot? – szólt rám édesanyám.

- Mert akkor enyém lesz az összes aranygomb – sírtam el magam megszeppenülve.

Néhány nappal később nagymama meghalt. Halála előtt magához hivatott és kezembe adta a gombokat.

- Mostantól legyen a tiéd, nekem már nincs szükségem rájuk – mondta szomorúan.

Azt a napot soha sem felejttem el. Akkor értettem meg, hogy mi a halál. Láttam, hogy fekszik a koporsóba, láttam, hogy leeresztek egy mély gödörbe, és megértettem, hogy soha többé nem mosolyog rám, nem szól hozzám. Sírtam és azt gondoltam, hogy minden gombot odaadnék, csak hogy újra velünk legyen.”

Ennek már sok éve, az akkori kislány ma már dédnagymama, de a gombokat még őrzi s talán, egyszer tovább adja egy másik kislánynak, ahogy nekem ezt a történetet.

Kondra Katalin

Szibériai nagypapa

Édesanyám apját, az én anyai nagyapámat nevezzük szibériai papának. Az első világháborúban hadifogolyként Szibériába hurcolták az oroszok.

Nagyapám külsőleg nem volt egy nagytermetű ember, de fizikailag bírós, szikár, bajszos, kicsit szeplős, mosolygós arcú ember. Gyönyörű világoskék szemei voltak és huncutul csillogtak általában.

Nagyapám hat évig volt fogságban, a háború szörnyű volt, a fogság a szörnyűnél is rosszabb volt.

Szibéria hideg, rideg, sok az erdő, rengeteg a rénszarvas és a hó. A foglyoknak dolgozni kellett minden nap keményen, fát vágtak, daraboltak, s szállították rénszarvas húzta, hatalmas szánokon. Rénszarvasokat és lovakat gondoztak, vasutat építettek. Nagyapám mesélte: épült a vasút szépen, ékesen, de nem nagyon fényesen. Rengeteg volt a rénszarvas és a hó, na meg a zöldruhás szarvasmarhákkal is tele volt az erdő, és a foglyok féltek általában, a zöldruhás állatoktól.

De az én nagyapám nem mindig félt. A rettentően hideg, mínusz fokok repkedtek a levegőben, nagyon hideg volt, de nagyapám nem tört meg.

Egyik nap munka közben levette a fejéről a sapkáját és legyezni kezdte a sapkával magát, miközben jó sokszor a szájával nagyokat fújta ráérősen a levegőbe. Ezzel jelezte a többi fogoly felé, hogy nagyon meleg van. Nagyapám úgy tett, mintha egy napfényes tengerparton, jó melegben sütkezett volna a napon, miközben majdnem megfagytak a hidegtől, éhségtől és a sok munka miatt a kimerültségtől.

Kapott is érte a zöldruhásoktól - nem meleget és nem is keveset. Ám az én nagyapám azt mesélte, hogy megérte, mert egy-egy mosolyt csalt a vicceivel a fogolytársai arcára, akiknek nagy szükségük volt a mosolyra. Jobban szükségük volt sokszor a nagyapám vicceire, mint egy falat kenyérre, pedig a gyomruk korgott nagyon. Vágytak arra, amit nagyapám tett, mert ő mert nevetetni, még akkor is, ha fizetnie kellett, még hozzá sokat a jókedvéért.

Az éhséget kibírja az edzett gyomor, sokáig sokszor ájulásig, víz is kell az életben maradáshoz, az volt, mert hóból volt elég. Ameddig csak a szem ellátott, fehér volt minden, vakítóan fehér, más sem volt csak hó-hó, és néha egy-egy hűhó, amit nagyapám és még egy pár merészebb ember csapott.

Fa is volt, rengeteg fa, és köztük sok-sok zöldkabátos fafej.

Nagyapám perfekt beszélt oroszul, megtanulta hamar a nyelvet - fogékony volt a nyelvtanulásra és könnyen tanult, ha akart.

Csak akkor beszélt oroszul, ha volt mondandója az pedig oroszul, igen csak ritkán volt. Leginkább csak akkor beszélt, ha segített vele másokon, ha megvédett egy-egy fogolytársat az orosz tudásával.

- A rénszarvas nagyon makacs állat - mondogatta nagyapám.

Vágták a fákat, de a rénszarvas igen csak egy makacs, nyakas állat, ha húzni kellett a fákat, megállt és evett, ha a hó alatt élelmet, fűvet, vagy mohát szimatolt, nem mozdult többet az Istennek sem ment tovább, csak állt és evett, evett. A munka is állt, amiért verés, vagy szidás járt, nagyapám jól tudta ezt. Ezért egy étkezéshez használt régi villát tartott a zsebében, amit a jó orosz tudásával üzletelt egy kevésbé fafej zöldkabátossal, egy ezüst zsebórát adott érte cserébe, amit még az apjától kapott, halála előtt örökségül. Nagy kincs volt az óra nagyapámnak, ám a villa Szibériában hasznosabbnak bizonyult számára, mint a zsebóra. Nagyapám örült a villának, a fafej pedig a színezüst zsebórának. Jól járt vele, szép óra volt, nagyapám még jobban járt, mert a villa nagyapám zsebéhez forrt a hat év alatt, s a szarvas attól haladt. Szóval nagyapám, amikor egy-egy rénszarvas megállt és sehová sem volt hajlandó mozdulni tovább, odasietett: fogta a villát és jól tomporán szúrta vele a jószágot. Mindig bejött, megindult az állat és nem volt verés. A villa jó szolgálatot tett. Hat éven keresztül a nagyapám zsebében lapult, és sok-sok ember életét mentette meg, mert a kemény verésekbe, a csonttörésekbe, az éhségtől, kimerültségtől meggyötört, legyengült emberek könnyen belehalhattak volna. Verés nélkül is meghaltak sokan, az éhség a hideg, a kemény munka és a honvágy, a betegségek gyógyszerek nélkül, sokszor halálhoz vezettek. Ha nincs a villa és az én nagyapám, még többen lehettek volna. Ezekről az emberektől sok mindent elvettek, szinte mindent, amit csak lehetett, de az álmaikat, a gondolataikat, az érzéseiket a szívükből, nem tudták elvenni.

Esténként a rémisztő hidegben az összetákoltt barakkokban, amikor mindenki pihenni próbált, - ha hagyta a hideg és a korgó gyomor elaludni- az én nagyapám sokszor hazagondolt Nádudvarra, a kis házakra, udvarukra. Láta lelki szemei előtt a szülői ház udvarát. A gyerekkorára gondolt, amikor a barátaival jókat játszottak a házuk hátsó udvarán, ahol egy hatalmas eperfá állt, s amiről rengeteg nagy szemű epret falatoztak jóízűen, mert mindig nagyon bőségesen termett, ha ott volt az ideje.

Közben, amikor ezekre a szép emlékekre gondolt, a nagyapám könnyei peregni kezdtek, önkéntelenül, de sírt, folytak a könnyei, melegen peregtek végig az arcán. A fogcsikorgató hidegben a meleg könny az arcán nagyon jól esett volna a nagyapámnak, ha egy szempillantás alatt nem fagyott volna az arcára. Rögtön le kellett törölni a könnyeket és felejteni kellett a szívet melegengető könnycsatornát telítő gondolatokat, hogy a sírás apadjon. Nagyapám erősnek bizonyult és a hat évig tartó fogságot túlélte. Megtörtén, fizikailag és

lelkileg meggyötörve, de a maga emberi mivoltából nem kivetkőzve, perfekt orosz tudással, szellemileg teljesen épen érkezett haza a szerettei körébe. Azok közé, akiről évekig annyit álmodott, és akik életben tartották az emlékeikkel. Ott azon a szörnyű helyen, ahol repkedtek a mínusz fokok és tolongtak „agonosz angyalok”.

De voltak azért Istentől küldött jó angyalok is, akik összetartottak ott a hájuktól és a szeretteiktől távol, ahol a fagy a csontokig hatolt. És a szív is megdermedt volna, az olyan jó angyalok nélkül, mint amilyen az én nagyapám is volt, a hűséges társával, a jó szolgálatot tett villával a zsebében. Később a szibériai nagyapa megnősült, elvette a nagymamámat: nyolc szép és egészséges gyermekük született. A nyolc gyermek közül az egyik leánygyermeknek vagyok én a lánya.

Nagyapámat én sajnos már nem ismerhettem, mert amikor én megszülettem, ő már nem élt.

Az édesanyám elbeszéléseiből, emlékeiből tudom, hogy nagyapám egy kedves ember volt, és tisztességre, becsületességre, szeretetre nevelte őket haláláig. Abban is biztos vagyok, hogy jó ember volt, és a legjobb a jó angyalok között, zsebében a hűséges villával.

Úgy gondolom, hogy a mai rohanó világunkban is elkelne egy-egy hűséges villa a zsebünkben és egy-egy jó angyal a közelünkben, és vannak is. Csak nyitott szemmel kell járnunk, hogy észrevehessük és értékelhessük őket és tetteiket irántunk.

Pintérné Bodnár Csilla

A családom története

Nagyszüleim Törökszentmiklóson éltek három kisgyermekkel a második világháború kirobbanásakor. Nagypámat behívták a katonának, és rögtön az első nap megsebesült, és a Szolnoki kórházba került. Itt ápolták csaknem egy évig. Persze a család nem is sejtette, hogy a családfő mindössze 20 km-re van tőlük.

Nagymamám igen nehéz helyzetbe került. Munkája nem lévén fel kellett találnia magát, hogy el tudja tartani a gyerekeket, s persze magát is.

Cigány lévén még a szokottnál is nehezebben kapott munkát. Szegény sorban éltek, hasonlóan a falubéli több száz családhoz. Nagymamám még csak nyolc éves volt, amikor elvesztette a szüleit. Korán edződött a nehéz sorhoz.

Cserekereskedelemmel kereste meg a napi betevőt. A házhoz tartozott egy kis konyhakert, és egy pár gyümölcsfa is, ezzel egészítette ki a táplálkozást.

Nagymamámnak volt egy „hatodik érzéke”, mellyel a hozzáfutólóknak jövendőt mondott. Állítólag nagyon sokan visszajártak hozzá, mert beteljesedett, amit mondott nekik. Ilyenkor mindenki olyan ajándékot hozott, amit éppen nélkülözni tudott. Kapott tojást, tyúkot, lisztet, egyéb napi szükségleti dolgokat. Ő a jövendőmondásért cserébe nem kért semmit. Egyetlen kikötése volt, hogy családtagoknak nem volt hajlandó jövendőlni. (Pedig gyerekkoromban én is kíváncsi voltam, hogy hány gyermekem lesz, és milyen életutam. Mereven elzárkózott az elől, hogy bármit is megtudjak.)

Mindenki Bözsi néninek hívta.

Két szobás házuk volt, cseréptetővel, és búboskemencével. Ebben sütötték a kenyeret, és ez fűtötte fel a házat is. A padló döngölt sárból volt. Porzott is rendszeren. A ház oldalán veranda húzódott. A kemence alá ástak egy nagy gödröt, ebben rejtve el az ennivalót a katonák elől. Ide bújtak el a gyerekek is. A katonák sokszor kutatták át a házat élelmiszert keresve. Letakarították a padlást is, hogy egy szikrányi termés se maradjon.

A nőket bekenték szilvalekvárral, hogy mocskosnak nézzenek ki, és így ne legyen kedvük a katonáknak arra, hogy megerőszakolják őket. Állítólag kijelöltek két-három nőt a faluban, hogy vállalják be, hogy kielégítsék a katonák vágyait, és így megmentsek a többi fiatalabb lányt és asszonyt. Jónéhány gyermek született ezekből a kapcsolatokból. Szerencsére a mi családunk megúszta erőszak nélkül.

Később a nagymamám egyik leánytestvére összeismerkedett egy román férfival. Onnantól kezdve az egész családot segítette élelmiszerral. Később össze is házasodtak.

Nagyapám Szolnokról először német hadifogságba, majd Szibériába került, és csak a háború végén tért haza a családjához.

Ez sem volt egy mindennapi történet.

Már több mint egy éve halálhírét hozták. Egy estén kopogtattak a család házának ajtaján.

- Bözsikém megjött az urad, mondták.

Nagymamám nem is csodálkozott a hír hallatán. Örömmel borult nagyapám karjaiba.

A nagyapám hadifogságáért kárpótlásként a kormány anyukámnak és a testvéreinek 40-40 ezer Ft-ot ítél meg. (Ő nem tudott neves ügyvédeket fogadni, hogy érvényesítse a jogait.) Mások 6-700 ezer Ft-ot kaptak.

Ezt annyira megalázónak tartotta édesanyám, hogy fel sem vette a megítélt összeget, pedig tudott volna vele mit kezdeni.

Ennyire becsülték a nehézségeket, amivel a nagymamámnak kellett megküzdenie a családfő hiánya miatt a háborús időszakban.

Krasznay Piros

Nevel, vagy nevelem a családom?

- részletek -

AZ UDVAR

Úgy emlékszem, hogy az udvarunk mindig is hasonlított egy nagy kincsesbányához. Anyukám szerint már akkor is teli volt kacattal, és olyan dolgokkal, amire embernek nincs már szüksége. Amerre járt kelt apukám, és amerre dolgozott, mindig volt valami, amit ingyen el lehetett hozni, vagy ki akartak dobni, de az vétek lett volna, amikor még nálunk az udvarban bőven elfért. Olyan rábeszélő kézsége volt, hogy megtudott győzni minket gyerekeket, hogy az általa megdrótozott tollas ütő sokkal jobban működik, mint az új és ráadásul nagyobb is tudunk ütni vele, persze csak akkor, ha az általa felturbózott labdával használjuk. Elhittük. A szomszédok is tudták, hogy ha valamit keresnek, ami régi, rozsdás, az nálunk megtalálható. Ha pedig, nem akkor még el sem kezdték legyártani. Biztos, hogy mindenki járt már zsidpiacra, itt van minden: Tű, gyűszű, fűtyülő, ahogy a mondás tartja. Hetente neki vág apu a kis háromkerekű tuk-tuk- jával, amire felpakolja a cuccost. A piac végére megvan a napi bevétele és valahogy, mégis ugyanannyi vasat pakol vissza, mint amennyit kivitt. Ebből üzletelget apukám, amit végtelenül imád. Mindent megszerel, kipótol, kihegeszt, és felfúr. Nincs olyan régi ótvar dolog, ami ne kezdeni működni a keze alatt. Ezt vagy a hozzáértés teszi, vagy hogy már úgy vannak vele az alkatrészek is, hogy ha hagyják magukat, akkor hamarabb szabadulnak. Egy- egy beszerzőkörútja után ismét megtelik az udvar még parlagon heverő néhány szabad négyzetmétere is. Büszkén hozza haza a háromfogú gereblyét is, hisz még van három egészséges foga!!!! Ő az, az ember, aki értetlenül áll az úton fekvő macskatetem mellett, hogy: Tiszta jó macska és ki van dobva! Valahogy nem őszinte a mosolya anyunak sem, amikor beállít egy-egy új szerzeményével. Van olyan is közte, ami csak a rozsdamaró aktív kétnapos hatására tudta elárulni magáról hogy mire is lehet valójában használni. Miután feljavítja, és működőképes formába hozza, akkor mehet a piacra. Ha nem a saját két szememmel látom, akkor nem hiszem el, amikor apu egy öreg bácsinak eladott egy három méter hosszú rozsdás láncot. Az öreg nem győzött hálálkodni, és azt is megosztotta vele, hogy mennyire vágyott már ilyenre. Körbe néztem, mert arra gondoltam, hogy talán beépített ember lehet, és apu csak szórakozik velem. Nem így volt! Még időpontot is egyeztettek, hogy hozzon még ilyen, vagy hármat neki apu, ha van még. Persze, hogy volt! A bácsi nem tudta, hogy kivel áll szemben. Mikor anyuékhoz megyek és ismeretlen formájú nagyon rozsdás valami féle valamit, látok az

udvaron, és már kérdésre nyílik a szám, akkor anyu legyint és közli, hogy meg ne próbáljak rákérdezni. Szófogadó gyerek lévén nem kérdeztem, bár majd bele pusztultam a kíváncsiságba. Megemlítettem, hogy a cégnél leselejtettek egy régi fénymásolót és kivitték a MÉH telepre, együtt neveltünk anyuval, hogy apu remek vetőgépet fabrikált volna belőle sec-perc alatt. Apu beérve nevetett velünk, és mikor alább hagyott a jó hangulat akkor komolyan megkérdezte, hogy pontosan melyik telepre vittük. Ekkor kategorikusan kijelentettem, hogy azt már bezúzták, már nincs többé. Szomorúan közölte, hogy kár, mert Ő abban látott volna fantáziát. Ennél a résznél mi nem neveltünk, mert tudtuk, hogy komolyan beszél. Szerinte a régi dolgokban még benne van az anyag mert nem sajnálták belőle.

GYERMEKKOR.

Aki velem egyidős, az biztosan emlékszik azokra hétfői napokra, amikor nem volt a TV-ben adás.

Ezeken a napokon apukám nekem és az öcsémnek diafilmeket vetített az erősen színezett és hengerezett falra. Amikor már ezt is meguntuk, akkor következett a családi játék, a most mutasd meg. Nagyon tetszett, és mindig jól szórakoztunk. Az Öcsém következett. A mai napig emlékszem arra a koreográfiára, amit elkövetett.

Előbb kúszott a földön, lőtt egyet, majd felállt. Sétált, majd valamit mintha szeletelt volna és ezek után fagylaltot kezdett nyalni. Itt elveszítettük a fonalat. Újból megmutatta, bár már jóval dühösebben. Tanácstalanul néztünk egymásra, mintha a másiknál lenne a megoldás vékony fonala. De sehol!

Ekkor megmutatta még egyszer és fenyegetőzött, hogy most utoljára. Kétségbeesetten figyeltük minden mozdulatát, de semmi. Könyörögtünk, hogy árulja már el végre, hogy mi a megfejtés. De Ő duzzogott. Nagy nehezen meggyőztük, hogy nem Ő mutogatott rosszul, hanem mi vagyunk ennyire agyilag zoknik.

Ekkor megnyugodott.

Majd a legnagyobb nyugalommal közölte a megfejtést.

KENŐMÁJAS !!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

Az érzés leírhatatlan volt. Már, mint az, az érzés, hogy megfojtod!

De anyukám mindig türelmes ember volt és mielőtt nekiiramodtunk volna, Ő beelőzött és kedvesen kérlelte, hogy ugyan magyarázza már el, hogy mi-ként is van ez a kenőmájás dolog.

Öcsém, kézségesen elmesélte onnantól kezdve, hogy lelőtte az állatot, feldolgozta, vagy megvette a boltból és szerinte nyalni lehet és kenyér nélkül is enni magába.

Ez után az eset után mind a mai napig, ha az Öcsém mond valamit és Mi nem értjük, csak legyintünk egyet:

- Tudjuk, kenőmájas!!!!!!

MINEK NEVEZZELEK?

Ez a kérdés minden szülőben felmerül már a boldog bizonyosság tudatával, hogy gyermekük lesz. Nem kell sietni, mert van hosszú kilenc hónap, hogy eldöntsék.

Van, aki kezdettől tudja, hogy mit szeretne, mert a családi tradíciók rabja, és a gyerekek kutya kötelessége tovább vinni a nevet.

Van, az ellenkező eset, aki még a szülőágyon is két fájás között a Genová-va és a Dzszenifer között vacillál még.

Ezek nem éppen a tősgyökeres magyar nevek közül valók, de hát haladni kell a korrall. Az a gyerek majd megtanulja kimondani a saját nevét némi küszködéssel, az iskolában meg kicsit tovább tart majd megtanulni leírni.

Nálunk apukám rögtön tudta, első gyerek lévén, hogy engem, anyukám után csak is Máriának hívhatnak. Ettől függetlenül már aznap Tündikének szólítottak, mert olyan kis tündérke voltam. Ez az igazság, és most ne foglalkozunk azzal, amit az öcsém most mondana ezzel kapcsolatban. A családban az óta se hív senki ezen a néven. Csak az iskolában hívtak így. Volt is belőle bonyodalom, mert egyik alkalommal anyukám egy igazolást írt, egy lapra, hogy családi esemény miatt, a Tündikét engedjék el az utolsó két órától. Hittek is meg nem is.

A tesóm, apu nevét vihette tovább. Mondanom sem kell, hogy neki sem kellett cipekednie sokáig, mert születése óta mindenki öcsinek hívja. Még most 37 évesen is, a saját felesége is ezen a néven szólítja. Azt mondanám, hogy jelöljük, meg hogy ez is bevált.

A húgom következett. Ő már egészen formabontó nevet kapott apukámtól, mert ha eddig nem derült volna ki ő a családban a becenevosztogató. Tehát a hugi megnyerte a locsi-pocsi megszólítást. Ezzel, mint egy átlépve az egyeduralmat a megszokott nevek viselésével.

Az öcsém, nem tudom, hogy mit követett el, de ma már csak egy megkopott fénykép árulkodik arról, hogy mennyire szerethette már kiskorában a füstölt kolbászt, mert egy akkora példánnyal van meg örökítve, ami ha beleharapott, még mindig a földig ért. Itt persze olyan másfél éves lehetett, de apu innentől kolbászkának hívta. Nem árulok el titkot azzal, hogy ezt a nevet nem nagyon szerette használni a nagyvilágban.

Ezek után megszületett a fiam. Apukám ránézett és azt mondta: tőpörtyű! Tény és való, hogy nem volt óriás bébi de itt már érezhető volt, hogy leragadtak a becenevek egy bizonyos téma körül.

A lányomnak a Vértya nevet álmodta meg. Ha valaki most arra gondol, hogy netán sokat beszélt az nem jár messze a valóságtól, mert bátran állíthatom, hogy születése óta ízig-vérig nő volt. A későbbiekben erre még rá is bírt erősíteni.

A húgom, amikor a fiával volt várandós már akkor figyelmeztettük, hogy a fiúk egészen furcsa neveket kaptak aputól, úgy hogy menjünk elébe a dolgoknak és próbáljuk kitalálni, melyek azok a nevek amik számításba jöhetnek. A név legyen rövid, tehát a disznósajtot, mint nevet elvetettük, de felmerült a rövid és frappáns: pörce, mint lehetőség.

Az Ábel névre keresztelték meg, de mivel ez nem egy mindennapi név, ezért apunak valahogy nem állt rá a szája. Történt egy alkalommal, amikor náluk volt, hogy rászólt a nász urára, hogy csendesebben flexeljen, mert a kis Aladin még alszik. Szétröhögtük magunkat rajta, de ő azzal védekezett, hogy az Ábel egy igen ritka, és nehéz név. Igazat adtunk neki és közöltük, hogy megértjük, hogy az Aladin hamarabb beugrott neki hisz, minden férfi felmőnket így hívják.

Azért sokat segített, hogy hárman öt felé tudunk rebenni a haragja elől, ami persze újabb nevetésbe fulladt.

Előre láthatólag még várható további unokák érkezése, és annyi variáció van, még amit nem süttött el drága jó apukánk.

GYEREK, GYEREK.

Egészen új feladat állt előttem: Gyereknevelés. Imádtam, ahogy eszik, ahogy alszik, ahogy éppen nem csinál semmit. Minden percemet vele töltöttem. Az első kétségbeesés szülőként akkor, és amikor már betöltötte a három évet és még nem beszélt.

Pont előtte láttam egy filmet a tévében az autistákról. Több sem kellett, tudtam, hogy ez a baja a gyerekeknek. Amúgy is hypochonder voltam, mert ha biológia órán felvetődött az emberi test kapcsán egy-egy betegség, akkor én már abban szenvedtem és véltem felfedezni magamon a tüneteket, persze már utolsó stádiumban voltam, és sehol a segítség. Na, ezt fejlesztettem tovább azzal, hogy mindezt tudtam a sajátgyerekemen is.

Elvittem orvoshoz, megvizsgálta és közölte, hogy semmi baja a gyerekeknek csak végtelenül lusta. Ha éhes volt, akkor csámcsogott, ha szomjas volt, akkor szürcsölt, és a baj az volt, hogy ilyenkor én mindig ugrottam.

Ezzel a szakvéleménnyel már bátran állhattam a családom elé, mert szerintük Én annyit beszélek, hogy miattam nem jut szóhoz a gyerek. Ez a tulajdonsága, mármint a lustaság a későbbiekben is felbukkant. A pályaválasztási tanácsadó megnyugtatóan, hogy valószínűleg nem lesz a Magyar Tudományos

Akadémián Felravatalozva sosem, de egy teljesen átlagos képességű gyerek. Ha tudta volna, hogy ezzel mennyire megnyugtató akkor!

Megszületett a lányunk. Gyönyörű volt, és ami fantasztikus: kislány!! A szülés előtt egy héttel már be kellett feküdnöm a kórházba. Apa maradt otthon a fiunkkal. Nagy feladat! Nagyon frappánsan oldotta meg. Amikor hazaértünk a kórházból akkor meglepetten láttam, hogy rend van. Nincs halomban a mosnivaló. Erre nagyon frappáns volt a válasza. Szerinte Én túlbonyolítom a házimunkát, ugyan is Ő, este mindig kimosta a gyerek ruháját, ami reggelre megszáradt. És ami fantasztikus, hogy újra rá lehet adni!

Nem tudtam együtt örülni vele, mert nekem rögtön az ugrott be, hogy egy hétig ugyan abban a ruhában volt az első született fiunk. Ezt nem tudta leolvasni az arcomról, így nem feszegettem tovább ezt a témát. De tartottam magam továbbra is ahhoz, hogy túlvariáljam a házimunkát.

Tóth Miklósné

Ebéd nagymamáéknál

Negyven év távlatából fagyos-havas téli estéken visszagondolva nagymamámról, nagymamám konyhájáról a jól eső meleg jut eszembe. Télen a sarokban álló kályha mormolása űzte messze a hideget, mellette a sparhelt sugározta a hívogató melegséget és ráadásul az ínycsiklandón finom ebéd ellenállhatatlan illatát is. A nyári forróságtól a vastag falak megóvtak, de a hatalmas ablakon beömlő szikrázó napsütés mindig megmelegítette a szívemet, ahogy csukott szemmel az arcom fűrésztöttem benne. De igazi melegséggel az töltött el, hogy mamáéknál összegyűlt a család, együtt lehettem unokatestvéreimmel. Édesanyámék öten voltak testvérek, és tízen vagyunk unokatestvérek, így „szűk családi körben” huszonhárom terítéket kellett az asztalra tenni, mert nagymamám húga - kinek a státusza: „mindönki körösztanija” - is mamáékka lakott.

Nem emlékszem, hogy a felnőttek hogyan töltötték az időt. Biztosan beszélgettek, az asszonyok segítettek a főzésben. Mi gyerekek csak játszottunk. Sajnos nem túl gyakran volt ilyen alkalom, így mindig sok mesélni valónk volt egymásnak. Méregettük melyikünk a magasabb, erősebb, gyorsabb, ki éppen a „csorbacsík”¹. Nagypám szívesen játszott, évődött velünk. Kikérdezte a verseket, és bőkezűen osztotta a jutalmakat: csípett nekünk a mézédés kecskecsöcsű szőlőből, tépett a kékszilvából, sárgabarackból, de legjobban azt szerettük, ha az érett földieperből szedett. Úgy elrepült az idő, hogy amikor a mama asztalhoz hívott bennünket mindig valami fontosat kellett félbehagynunk.

Mama egy dologban nem ismert tréfát: az ebédnek délre az asztalon kellett lennie, és mindenkinek az első hívó szóra az asztalhoz kellett ülnie. Mire harangozták a delet, már jó étvágyat kívántunk egymásnak, és kezdtük az ebédet. Rohantunk hát kezet mosni, mert senki nem akart utolsó lenni.

Aznap mama nagyon finom bablevest főzött kertben szedett friss zöldséggel és apróra vágott füstöltsonkával, hogy a gyerekek is könnyen a kanalukba meríthessék, és könnyen megrághassák. A leves illata kiváló volt, az íze is az lehetett, de mindenki csak fújta és kavargatta az ételt - kerülgettük, mint macska a forró kását... Mama türelmetlenül felcsattant:

- Nem ízlik!?

Nem tudtunk rá válaszolni, hisz senki nem bírta megkóstolni, mert nagyon forró volt. Biztosan a felnőttek is kellemesen elbeszélgették az időt, talán későn került a fazék a sparheltre, de akármilyen későn is, az asztalon pontosan délben ott volt a leves, méghozzá közvetlenül a tűzhelyről.

A fagyott csendet nagyapám törte meg. Kitalálta, hogy a katonáknál, ha forró volt a leves, hideg vízzel öntötték fel. Így az ízéből vesztett egy kicsit, de legalább meg tudták enni. Az ám, de a vízért messzire kellett menni, épp nem volt friss víz a konyhán, volt azonban a szódáscsifonban. Még mama is bízta nagyapát, hogy avval hűtse a levesét. Mi néma csendben figyeltük az eseményeket. Nagyapa felhígította a levesét, elkavarta, megízlelte, majd jó étvágyal falatozni kezdte. Ezen felbuzdulva mama is így cselekedett. Ahogy elkavarta a szódát a levesében és megkóstolta, szörnyű fintort vágott, és megállapította:

- Ez öhetetlen.
- Ez bizony az - hagyta helyben nagyapám.
- Akkor miért nem szóltál, hogy né tögyem? - vonta kérdőre nagymamám.
- Azért, mert ha szólók, és té nem kóstolod mög, akkor neköm mög köllött volna önnöm elrontva. Így azonban, hogy té sé öszöd mög, már én is kiönthetöm...

Ezen a felnőttek elnevezték magukat, és mi gyerekek velük kacagtunk.

Még tíz éves se lehettem, de ez a jelenet örökre megmaradt bennem, és eszembe jut mindig a melegről, forróságról. Sokat tanultam belőle, s most elmeséltem, hogy tanuljatok ti is.

(¹ Foghíjas: a fogváltás miatt kiesett tejfog hiányát hívtuk „csorbacsík”-nak)

Horváth-Varga Attila

Emlék

Anyai nagymamám sokat mesélt nekem. Nem úgy, szövögette meséit, mint más felnőttek a régmúltról. Az ő történeteiben mindig különleges hősök szerepeltek, akik tán nem is voltak igazán emberek. Többek voltak ők holmi egyszerű halandónál. Olyat tudtak ők, ami az én kisgyerekkori fantáziámat igen meg tudta lódítani. Mesélt a nagymamám tündéerekről, boszorkányokról, olyan asszonyokról, akik bűbájosak voltak, varázserővel bírtak, rontást tudtak hozni, de a rontást el is tudták űzni.

Mikor az őszi esték egyre hosszabbak lettek, mikor már nem sok munka akadt a kertben és a ház körül, befűtöttünk a mama kis kályhájába, majd amikor már elég meleg volt a pici szobában, leültem mellé és hallgattam a meséjét. Volt neki egy réges-régi szakadt borítójú könyve, szinte laskaként lebegtek benne a lapok, de olyan óvatossággal tudta lapozni, hogy sohasem jutott eszembe: ezek a lapok ki is szakadhatnak. A történetek hasonlítottak Ludas Matyi, János vitéz kalandjaira, ördögök, boszorkányok, jó és gonosz tündérek szerepeltek bennük. Sokszor már nem is azt a történetet olvasta el a mamám, ami a lapokon rejtőzött, hanem a képek alapján meglódult a fantáziája, mert e könyvben igen félelmetes rajzok és képek sorakoztak. Ezekről jutott aztán eszébe nagyanyámnak az a sok rejtelmes és sejtelmes mese. Szájtátva hallgattam, még a kishúgom is, aki pedig még akkoriban nem sokat érthetett az egészből, de együtt izgult velem, velünk, vajon mi lesz a történet vége.

Karácsony közeledtével egyre többet beszélgettünk az ünnepről, Jézusról, az ő cselekedeteiről. Sokat olvastunk a nagy bibliából. Ebben is voltak csodák, nagyszerű események, de akármilyen hihetetlen dolgot is hallottunk, az a mamám szájából szentül és igazul hangzott. Mesélt a kis Jézus családjáról, Betlehemről, a pásztorokról, elénekelte a karácsonyi énekeket, meg is tanultuk mindet hamarosan. Mi már a karácsonyi várakozásban annyira felkészítettük a lelkünket a csodavárásra, hogy alig tudtuk kivárni a fenyő és az ajándék érkezését. Mert hozzánk a fenyő feldíszítve érkezett!

Eljött a várva várt este, már alig vártuk a Jézuska érkezését. Nálunk ugyanis Ő maga hozta a karácsonyfát! Mamánk ki-kiszaladt az udvarra, az utcára, még néha a szomszédba is átment, hogy a Jézuska hírét minél hamarabb meghozhassa. Vártuk, mikor jön vissza a mi mamánk, de rendszerint lemaradt a nagy eseményről. Egy pissenés sem hallatszott már, hogy meghallhassuk a Jézuska érkezését. Aztán egyszerre csak halk csengettyű szólt kintről sejtelmesen. Olyan csodálatos volt annak a hangja, mintha kristályból lett volna. Bizony, odakinn a tornácon kristálycsengettyű szólt, jelezvén: eljött a nagy pillanat.

Édesanyám kinyitotta az ajtót, s ekkor egy tündéri jelenség lépett be a konyhába. Fehér, csillogó ruhában jött, nesztelenül haladt, mi meg énekeltük a „Mennyből az angyal”-t. A csodás lény kezében tartotta a feldíszített fenyőfát, amely ettől a szentséges pillanattól egyszerre karácsonyfává vált. A „Jézuska” lassan odalépett a kis asztalkához, óvatosan lehelyezte a fácskát az asztalközépre, libbent egyet, majd könnyed léptekkel eltűnt a sötétben. Mi meg csak énekeltük a „Kis karácsonyt”... Alig néhány perc múlva sebesen loholva, kipirultan toppant be a mamánk a konyhaajtón.

- Hát itt már járt a Jézuska? – csapta össze a kezét meglepetésében.

- Persze, míg én a szomszédban voltam – erősködött –, addig belopózott hozzánk.

Mennyire sajnálta, hogy idén is lemaradt a nagy eseményről. El kellett neki mesélni részletesen, hogy történt, mint történt, mit hallottunk, honnan lehetett tudni, hogy a Jézuska már itt van a közelben. Mikor a kristálycsengettyűt meséltük, mindig elmondta, mennyire szeretné végre egyszer ő is hallani azt a mennyei zenét! Szegényke, minden évben lemaradt róla! Így sajnálkoztunk, de aztán az ajándékosztás elfeledtette velünk mamánk balszerencsését.

Akkoriban nem volt szokásban nálunk a nagy karácsonyi ajándékosztás. Csak valami csekélyke értékű, de annál hasznosabb, szükséges holmit vagy ritka csemegét hozott a Jézuska. De mi ennek is nagyon örültünk.

Nincs már meg az a titokzatos könyv sem, amely annyi csodát rejtett; nem tudom, kinél van a nagy biblia; régen volt már menyasszony az a szomszéd-lány, akinek az esküvői ruháját a mamám annak idején magára öltötte. Velünk volt akkor még a mamánk, aki nélkül oly sok karácsonyom múlt el azóta, de el nem feledhetem áhítatos meséit, gyöngyöző kacagását, amely fülembe most is úgy cseng, mint a kristálycsengettyű hangja boldog kisgyermekkorom idején.

Tóth Imre

Hosszú hajjal

A család régi fényképeit nézegettünk együtt, amikor az esküvői képek is előkerültek, és az emlékek is megelevenedtek szüleim elmondásaik alapján.

Anyukám mesélte, hogy a háború vége felé egyre nehezebben éltek az emberek. Mindent rejtegetni kellett, még az élelmet is, hogy éhen ne haljanak. Az orosz katonák elárasztották az országot, és amihez kedvük volt elvették. Így a lányok is veszélyben voltak. A szülők úgy próbálták elrejteni lányaikat, hogy levágták a hajukat és fiú ruhába bújtatták őket.

Anyukámnak szép hosszú haja volt, és nem akarta, hogy az ő haját is levágják, és addig alkudozott, könyörgött az anyjának, hogy végül meghagyták. Anyu a nagyapja sapkája alá gyömöszölte a haját, korommal bemaszatolta az arcát, és rongyos, szutykos ruhát aggatott magára. Még az anyja is nehezen ismerte fel.

Ahogy jöttek, mentek a faluban a katonák, hozzájuk is betértek. Enni-inni kértek a családoktól. Mindenki szó nélkül követte az utasításokat, mivel a híruk már megelőzte őket. Ahol ellenálltak, ott kegyetlenül megverték az embereket, meggyalázták a nőket és utána minden értékes dolgot magukkal vittek. Ezért, aki nem akarta, hogy baja essen a családjának, engedelmesskedett.

Kipakolták az asztalra a szalonnát, kolbászt. Persze az utolsó vágásból megmarad sonkát a padlásra vitték, és a búzatároló aljába temették. Az értékes dolgokat elrakták a szalmakazalba, vagy a verembe tették, amit befedtek, mintha nem is lenne. A nagymamám sürgött, forgott, hogy eleget tegyen a kérések kívánságainak. Inni kértek. Anyukám már nem tudta nézni, hogy a mama tesz-vesz körülöttük és segíteni akart.

Amikor meglátták a rongyokba öltözött lányt, nem gondolták, hogy egy szép, ifjú lánykát takar az álca. Intettek, hogy vigye oda a demizson bort.

Mielőtt kijött a lány a padlásfeljáróban faggyúval még jól bekente a kezét, ettől még büdösebb is lett. Letette a demizson bort a katonák elé. Egyikőjük kézbe vette a faggyútól összekenyődött a demizson fülét, megcsúszott a kezében, és a lábához csapódott. Dühösen kiabált: пиздуй! s intett, hogy takarodjon ki innen ez a mocskos gyerek.

Mintha csak erre várt volna anyukám, már is felszaladt a padlásra és le sem ment addig, amíg el nem kotródta a portájukról a katonák.

Amikor vége lett a háborúnak, lassan helyre állt a rend, szabadabban kezdtek élni az emberek. A félelem azért ott lappangott bennük, de már könnyebb volt az élet. Megkezdődött az ország újjáépítése, a termelés és a munka a földeken.

A magyar katonák is haza jöttek és a civil életüket folytatták.

Hétvégére bálokat szerveztek, ahová a lányok legszebb ruháikba mentek. Szépek, csinosak, életvidámak voltak. Legtöbbjüknek viszont a haja rövid volt. Anyukám a megmentett csodaszép haját leengedte, és úgy illegette magát a bálban.

Ekkor ismerkedett meg apukámmal, aki szép magas férfi volt.

Apu nekünk, gyerekeknek sokszor elmesélte, hogy milyen szép is volt anyukánk, amikor megpillantotta őt. Odament hozzá, illendően köszönt és a mamától elkérte táncolni. (Akkoriban a lányok úgy mehettek szórakozni, ha valaki elkísérte őket.) Ettől a naptól kezdődően más csak egymáshoz tartoztak. Egy év múlva pedig összeházasodtak.

Néha anyukám is beszélt arról, hogy azért nagy merészség volt ez akkor, hogy fiatal lányként hosszú hajjal... Bármikor levetethették volna vele a sapkát és akkor... rosszul is járhatott volna.

Akkoriban sok lányt, asszonyt megerőszakoltak a bevonuló katonák...

Végül is anyukám megúsza, és büszke volt arra, hogy a falubálon, a lányok közül egyedül neki volt hosszú haja.

Ahogy a képeket nézegettük, meg is jegyeztük, hogy milyen jól néznek ki együtt. Anyukám haja divatos kontyba volt feltűzve, apukám férfias kiállása, a tekintete, ahogyan anyura nézett. Azt láttuk, hogy ők valóban egy párt alkotnak, és biztosan szeretik egymást.

Ligeti Éva

Szép tegnapok

„Én 13-14. éves koromban már szépen kézimunkáztam, és férfingekre gomblyukákat kötöttem, amivel pénzt kerestem. Tizenhat éves koromban aztán elmentem tanoncnak a női szabóságba. Ott szabadultam föl. Tizenhét évesen eljártam tánciskolába, és bálókra is. Minden szombaton tánceste volt, össztánc azt hiszem hetenként, és egyszer volt tanulóest is. Három hónapig tartott ez a kurzus. De hogy mennyi pénzt kellett fizetni azt nem tudom, mert mindent a mostohám intézett, hisz minden pénzt, amit kerestem a varrodában, hazaadtam neki. 18. éves voltam mikor az édesapám meghalt. Innentől fogva főleg az én keresetemből éltünk. Egy- egy szoba- konyhás lakásba laktunk, meg volt hozzá egy kis udvar is, de ott mink semmi állatot nem tarthattunk, mivel az alsóépületben egy suszter lakott, akihez folyton jártak.

Miután eljártam a tánciskolába, több udvarlóm is volt, de csak egy komoly. Két évig voltam a menyasszonya, de aztán visszaadtam a gyűrűt...

Közbe halt meg az apám, így egy évig, nem mentem táncolni. A gyászom leteltével, mikor újra elmentem a tánciskolába, összejöttem a nagyapáddal, - mondta mosolyogva mamám. - Őt egyébként már gyermekkoromtól fogva ismertem.

Akkor mán Gyuri tudta, hogy mink az első udvarlómmal széjjelváltunk. De mindig azt kérdezte:

- Kibékülnek e Rózsika?

- Mondom, nem békülünk ki! Akkor aztán hazakísért, és aszonta, hogy megengedem-e, hogy hát hozzám járjon?- Mondom neki, hogyha nősülni akar, akkor gyühet.

Csak hogy, ők kilencen voltak testvérek, ő kereste a pénzt haza. És hát avval kezdte, hogy ő mán nagyon szívesen nősülne, de őneki még két gyereket kell kitaníttatnia. - Én meg azt mondtam rá, hogy – nézze Gyuri, ha maga még Mancikát is meg Ferit is meg akarja várni, énnekem komoly elhatározásom az, hogy évekig megint nem engedek magamhoz járni senkit. Elég volt. Maga tud mindent. Mert ismerte az előző udvarlómát. - Mondom, ha még akkor, mikor nősülni akar leány leszek, akkor szívesen látom, de én nem köthetem le magamat, mert nekem kenyeret kell keresni. Most már árva vagyok, és nekem mán magamrul kell gondoskodnom. Évekig nem fogadok még egy fiút, mert elveszi az ember idejét.

Utána aztán jött is Gyuri, - várt a varroda előtt.

Mindig mondták a tanuló lányok:- itt van vele a bot is, mert sétapálcája volt és mindig azt sergette. Én este hatig dolgoztam, de ha ki kellett vasalni, vagy hazaszállítani ruhát, akkor volt úgy, hogy csak nyolcra végeztem. De ő

akkor is megvárt, és hazakísért. Otthon aztán olvasgattunk, kártyáztunk, vagy beszélgettünk.

A műhelybe aztán mozdonyvezetőnek akarták hívni. Megkérdezte tőlem:

- Rózsika, jelentkezzem-e mozdonyvezetőnek, mit szó hozzá?

Mondtam, az én részemről nagyon szeretném, de attól függ, hogy hová helyeznék. Én ugyanis Pesttől úgy el voltam tiltva, úgy bebeszélte a fejembe a mostohám, hogy ne menjél Pestre, mert ott minden lányt csak „levesznek a lábáról”, hogy csak na! Mert korábban varrni is mehettem volna oda, de a mostohám olyan régi szigorú asszony volt, hogy nem engedett. És mikor Gyuri mondta, hogy Pestre kellene menni, én mondtam, félek Pesttől. Azt mondta, megesküdnék és felköltöznék.

Ekkor mondta ki először, hogy el akar venni.

Nekem tetszett a szerénysége. Olyan jó csöndes fiatalember volt, csak leült mindig és nézett engem. Aztán egyszer csak jött, hozta a gyűrűt, és 1928. októberében meg is tartottuk az eljegyzést otthon nálunk. Ott volt Gyuri édesanyja az én mostohám, Gyuri testvérei és a bátyám. Nagyon sok szép virágkosarat kaptam, a mostohám jó vacsorát főzött, és még bor is került az asztalra.

A mostohámmal azonban nem volt túl jó a viszonyom sohasem, mert gonosz volt. A mosást, varrást, főzést is én csináltam, ő meg leginkább csak a templomba járt és olyan szigorúan nevelt, hogy még az első udvarlóm is csak a kezemet foghatta meg, ráadásul mindig beült közénk, egy perre sem hagyott kettesben velem. Mikor iskolába jártam, emlékszem este nem volt szabad világosat csinálni, ezért nem volt szabad este tanulnom sem. Akkoriban ugyanis még olajat égettünk, oszt egy cipőfűzőt tettünk bele. De a tanulásban sem segített soha, - Azt mondta: - Ott a könyv, oszt tanuljál! Hát ilyen volt. De hogy megváltozott, mikor férjhez mentem! Mondta is:

- Ha az oltártól visszajöttél fiam, semmi közöm tovább hozzád. De én a mostohád vagyok, és a világ ne mondja azt, hogy nem törődtem veled.

Addig szót kell fogadnod.

Nem is szólt az többet aztán semmiért.”

Nagyapám részéről más volt a helyzet. Az ő édesanyja attól félt, ha megnősül a fia és elköltözik hazulról, elesik majd a pénztől. Ezért minden erejével azon volt, hogy megakadályozza ezt a házasságot.

„Mivel az esküvő napján reggel 6-ra mentünk gyónni, még sötét volt”.- mesélte nagyapa. – Meg szerettem volna gyújtani a petróleumlámpát, de akkor láttam, hogy nincs benne olaj, mert anyám szándékosan nem rakott bele. A kályha ajtót nyitottam ki, és annak a fényénél öltöztem fel. De mielőtt eljöt-

tem otthonról odamentem anyámhoz, és azt mondtam neki:- Köszönöm anyám, hogy felnevelt – s azzal elköszöntem tőle.

Mégis megmakacsolta magát és az esküvőre nem akart eljönni. A húgom mondta neki osztan:

- Na ne durcáskodjon anyám!

Mert ő leült mezítláb a küszöbre és egyre csak azt hajtogatta, hogy nem gyün. Már mindenki a templomnál volt, csak ő nem. Ekkor a bátyám hazarohant, oszt ráripakodott:

- Anyám rögtön szedje össze magát, oszt gyűjjön!

Így együtt el.

Nagymamám elmondása szerint végül olyan jól érezte magát az esküvőn az anyósa és úgy megtáncoltatta őt a menyecsketáncnál, hogy csak na! - Aszonta nekem: - „Rózsika, mióta az uramat eltemettem, veled táncolok először, de azt hiszem utoljára is. Hát tényleg utoljára is...”

1929. február 2-án megtartottuk aztán az esküvőt. A vőlegény jött hozzánk a lányos házhoz, hozta a virágcsokrot, és a vendégeit. Tizenhárom fiáker jött, de elküldtek egyet, mert azt mondták, hogy babonából tizenhárommal nem indulnak. Délelőtt 11 órakor volt a polgári esküvő. Oda csak két kocsival mentünk, mert oda csak két násznagy ment, meg a bátyám, aki 23 éves létemre még a gyámom volt. Ugyanis az édesapám halála után az árvaszék őt nevezte ki gyámomnak.

Délután 3- kor volt a templomi esküvő, és utána a fényképészhez mentünk. A déli órákban mínusz 14 fok, az esti órákban pedig mínusz 20 fok volt. Úgyhogy a lovak nem akartak egyhelyben állni, ezért kockacukrot vett nekik a vőlegény, és a tizenkét fiákerosnak fejenként másfél deci rumot.

Az esküvői vacsora nálunk, a lányos háznál volt. Tyúkhúsleves volt, aztán pörkölt galuskával, meg sülteket, és torták. Éjfélkor újra terítettek, akkor hoztak ismét sülteket, meg a szomszéd kemencéjében sütött meleg réteseket. Ital is volt bőven, vörös és fehérbor, vagy 30-40 liter.

Éjfélkor átöltöztem, mert akkor a menyasszony menyecskének öltözik, és jött a tánc. De akkoriban a táncért nem volt szokás fizetni.”

A nagyszüleim mikor egybekeltek nagyon össze kellett húzniuk magukat, mivel tele voltak adóssággal. Jóformán bútoruk, ruhájuk is alig volt. Oda kellett költözniük a mostohához. Ott közös volt az udvar, de egy teljesen különálló szobában lakott a mostoha. Nagymamám megkapta azt a hálószoza bútort, ami még az édesanyjáé volt, nagyapám pedig egy kosárral ment, ami-be mindössze egy hálóing, néhány ing, pár fehérenemű, egy munkaruha, egy hétköznapi ruha, meg egy kabát volt.

„Amikor mi összekerültünk,- emlékezett nagyapám,- én nem kérdeztem a feleségemtől, van- e bútora, ruhaneműje, és ő sem kérdezett semmit. Ellenben adósságunk, az mindkettőnknek vót bőven. Az esküvő utáni napokban mer-tem csak elárulni, hogy bizony nekem van 110 pengő adósságom. Ekkor mondta meg ő is, hogy neki is van mit visszafizetnie. Az én adósságom onnan vót, hogy az esküvőt, a virágot, a rumot a kocsisoknak, a cukrokat a lovaknak, a fiákereket, a vőlegényi ruhát, a kabátomat ki kellett fizetni. Az övé szintén az esküvő miatt keletkezett. Ők is felvettek a banktól pénzt a lakodalmi költségekre, meg a házuk tetejét is akkoriban csináltatták.

Az esküvő utáni első, második napon bizony annyi pénzünk sem volt, hogy újságot vegyünk. 24. fillér volt az összes vagyónk. Azért kellett vóna az újságlap, hogy beborítsuk a konyhakredencbe levő deszkalapokat. De nem volt pénzünk fél kiló újságra sem.

Mikor osztan hazavitem az első fizetésemet, - akkoriban kétszer kaptunk, hónap elején, és hónap közepén, - ha láttad vóna a nagyanyádat!- mondta nevetve. Csak úgy reszketett a keze, mikor átvette. Mert ő sohasem látott még együtt ennyi pénzt.

A fizetésem akkor 160-180 pengő vót, persze úgy kaptam ennyit, hogy vállaltam mindig külön szolgálatot is a munkám mellett sikamlásokra.

No, most ebből kellett osztan az adósságainkat törleszteni, meg magunkat fenntartani, és persze a mostohát. - Nagymamád, nem dolgozott már a varrodában, mert, ahogy év elején megesküdtünk, decemberre meg is született a fiunk Zoltán. Ettől kezdve ő már csak a háztartással, a gyerekneveléssel foglalkozott, no és varrt a családnak ruhákat, mert nagyon szépen tudott varrni” - tette hozzá büszkén.

Gárdon Ágnes

A háncsszatyor

Gyermekkoromban emlékezetes nyarakat töltöttem falun, a dédinél. Számomra mesebeli laknak tűnt vakítóan fehérre meszelt kis vályogháza, a fecskéfészekként hozzátapadó, de az én időmben már üresen álló istállóval, és a hasonlóképpen lakó nélküli disznóóllal. Az előbbiben lábasjószágot ugyan valóban nem tartott, ugyanakkor az egyik sarokban halomban álltak az ismeretlen, ezért a fantáziámat alaposan megmozgató holmik. Ezek persze többnyire egy gyermek számára érdektelen, régen használatos mezőgazdasági eszközök maradványai voltak, mellettük azonban ócska, háromlábú komód állt, fiókjaiiban, alapos kutatót követően, elvéve megfakult fényképeket, iratokat lehetett találni. Törött dézsa társaságában rozsdás bádognak hevert, mellettük sokféle üvegportéka, közöttük csorbaszélű, angyalkamintás bögrék, és végül kedvencem, a hatalmas, egyfülű háncsszatyor. Hogy miért éppen ez volt a kedvenc darabom? Hát először is, az oldalát díszítő, még mindig élénkpiros színű, selymes tapintású nagy pipacs, a beléfonódó, fodros szélű, kék búzavirág és a napsárga aranykalász miatt. A másik ok, amiért ezt a holmit annyira kedveltem, az volt, hogy Csurmi cica és hat kölyke éppen belefért, - kipróbáltam -, így együtt megsétáltathattam volna az egész macskacsaládot. Persze ehhez meg kellett volna javíttatni a szatyrot, de dédi szerint, ilyesmivel akkoriban már senki nem foglalkozott a faluban.

Hogy miféle szatyor volt ez, hogyan került az istállónkba, és főként, hogy dédi miért is nem dobta ki a már hasznavehetetlen portékát, arra sokáig nem derült fény. Ragaszkodott hozzá, és kész.

Egy délután, dédivel kettesben voltunk otthon. Már elmosogattuk egyfogyós kis ebédünk edényeit, én serényen el is törölgettem, jobb dolgunk nem lévén, leültünk a konyha sarkába tolt lócára. Dédi kényelmesen, a nagy, vadászjelenetet ábrázoló szőttes falvédőnek támasztotta a hátát, én meg mellé fészkelődtem. Odakinn nyári, langy eső szemerkélt csendesen, jó volt hallgatni, de még jobb lett volna, ha dédi mesél. Kérésemre, furcsa mód, nem a szokásos választ adta, hogy „dolgom van, te lány, nem látod?“, hanem egyszerűen csak elkezdte a történetet.

- Tudom, mindig is izgatott téged, hogyan került ez az öreg, poros háncsszatyor az istállóba. Hát most elmesélem.

Hol volt, hol nem volt...élt egyszer egy öreg ember, meg az öreg felesége, egy kis alföldi faluban. Talán nem is voltak még annyira idősek, amikor mindez történt, de számodra bizonyára annak tűntek volna, hiszen te öregnek tartod a szüleidet is, pedig még alig vannak túl a harmincon. No hát, a házaspárnak négy lánya volt, akiknek az eltartásáért, de főként a későbbi kistafiro-

zásáért, nagyon sokat kellett fáradniuk. Kijártak a földekre kapálni, a mezőre kaszálni, amellet művelték a saját konyhakertjüket, lábasjószágot tartottak az istállóban, na meg baromfit is jócskán, a ház körül.

Amikor már tudott volt, hogy a három idősebb lány hamarosan kiröpül a házból, vagyis férjhez mennek, az öregember további pénzkereset után nézett. Kitálalta, hogy háncsszatyrokot fog fogni, legénykorában már csinált ilyesmit, és azzal hoz még pár garast a házhoz. Gyönyörű szatyrokot készített, öröm volt rájuk nézni! Festett háncsból művészi mintákat font a szatyrok oldalára, mindenféle mezei szépséget, pipacsot, búzavirágot, aranykalászt, rózsaszínű bükkönyt, nagy, fehér margarétát. Vitték a falubeliek a szatyrokot, mint a cukrot, de még a városi népek is megvették, ha eladásra kínálta azokat egy-egy nagypiaci napon.

Amikor a három nagyobb lány, férjes asszonyként elhagyta a szülői házat, mindegyik kapott egy szépen díszített, nagy szatyrot, tele gyümölcessel, zöldséggel, kopasztott tyúkkal, libával, friss tojással, tejföllel megpakoltan. Apjuk azzal a kívánsággal bocsátotta őket útjukra, hogy „a szatyrokból sose fogyjon ki a sok jó”.

A lányok ezt persze úgy értették, hogy gyakran hazajártak, hozták az üres szatyrokot, és a szülői háznál megtöltötték azokat minden „földi jóval”.

Aztán egy idő múlva, úgy a szatyrok, mind a lányok, elmaradtak. Családjukkal messze költöztek, az ország más-más részeibe, s már haláleset is történt a rokonságban. Mikorra a legkisebb lány is elhagyta a szülői házat, már az öregember sem élt.

Az asszony egyedül maradt. A legkisebb lányát szerette tán a legjobban, hiszen az lakott velük a legtovább, s nagyon bízott abban, hogy ő gyakran látogatja majd magányban élő öreg szülőjét. Ez a lánya még nem is volt férjénél, csak a munkája miatt költözött be a városba.

Telt, múlt az idő, de a lány csak nem jelentkezett. A falubeliekkel többször üzent haza, hogy jól megy a sora, de sokat dolgozik, ezért nem ér rá látogatni az anyját. A címét se tudatta. Az asszony lassan beletörődött, hogy teljesen magára maradt. Már nem járt ki a földekre kapálni, de még ugyanolyan gondal művelte kis konyhakertjét, mint korábban, és bár tehenet, disznót nem tartott, pár csirke kapirgált azért az udvaron. Valahogy megélt.

Eltelt jó másfél év, amikor váratlanul betoppant a legkisebb lány. És láss csodát, ő színültig teletömve hozta haza a háncsszatyrot! Nem hiába ő volt az anyja kedvence, ki is tett magáért. Első ízben érkezett haza nem üresen, hanem teli hassal a nagy szatyor.

Volt ám öröm! Az öregasszony alig bírta magával. Sürgött-forgott, azt sem tudta, mivel kényeztesse a drága vendéget. Ígérte, hogy a féltve őrzött szemeskávéból azonnal készít egy jó feketét, de elvárja, hogy ott is ebédeljen. Szaladgál még néhány szaftos csibefalat az udvaron.

A lány zavartan viselkedett, ami betudható volt annak is, rég nem látták egymást, s ebben ő volt a ludas. De a széken is csak izgett-mozgott, folyton a nagy szatyor felé lesett. Előbb-utóbb az anyjának is feltűnt. Talán valami ajándékot tartogat a számára? Hát akkor vegye már elő!

Ekkor a szatyorban valami mozogni kezdett, majd nyüszögő hang hallatszott. Az asszony nem bírta tovább. Odaugrott, és lekapta a szatyor tetejéről a ritkaszővésű, fehér kendőt. Egy ébredező, ásítózó, pufók csecsemő nézett vissza rá. Csak bámulta meredten, szemét fogva tartotta a rózsás gyermekarc, és amikor annak foghíjas szája mosolyra húzódott, önkéntelenül ő is elmosolyodott.

A lánya közben már egy ideje magyarázott valamit, vagy tán szabadkozott, nem értette, hogy mit mond, nem is igazán hallotta. Végre megértette. A lánynak volt valakije a városban, aki először fűt-fát, házasságot ígért, majd mire a gyermek megérkezett, már el is hagyta, azóta se látta. Most megint van körülötte egy férfi, megbízható, jól szituált, külföldre akar menni dolgozni, őt is magával vinné, de persze, gyerek nélkül. A gyerek nem kell, a gyerek akadály.

Talán később, majd meglátja, talán a férfi is elfogadja egyszer, de most még nem, semmiképpen. Kérte az anyját, hogy hadd maradjon a kicsi, csak egy darabig, amíg minden elrendeződik. A pénzt persze küldeni fogja a megélhetésükre, ezt biztos ígéri, higgyen neki, segítsen rajta. Mit tehetett volna? Mire igazából felfogta, mi történt, a lánya már el is ment. Még a kávéját se itta meg.

Kicsi lányom - mondta. Én egyetlen, legkisebb lányom. Kicsi lelkecském. Hát itt maradtunk mi ketten, egymásnak. Fát rakott a tűzre, hogy bemelegedjen a konyha, s a letarolt asztalra a sifonérből elővett tiszta, lenvászon törölközőt terített. Még az ő kelengyéből valót. Tisztát, hófehéret.

A baba egyre nyűgösebb lett, tudta, tisztába kell tennie. Talán éhes is. A nagy szatyorból babaholmik kerültek elő, meg iratok. Azokba bele sem nézett. Mit akarjon tudni. Amit tudnia kell, azt már úgyis tudja. Itt van egy kisleány, és az ő gondjaira van bízva. Talán örökre. Ahogy bontogatta a kis ruhákat, egyre csak becézte. Kicsi tündérmék, galambocskám, de jó is, hogy itt vagy! Olyan régen nem volt már kisleány ebben a házban! Csak egy pillanatra merült fel benne a kétely, hogy képes-e ő még, túl az ötvenen, egy csecsemőt ellátni, kisgyereket nevelni?! Egyedül... Megoldom, meg kell lennie. Ő lesz az ötödik leányom - gondolta.

Aztán már csak a kicsire koncentrált. Amint előbukkant a csöppnyi ruhátlan gyermektest, hirtelen langyos vízpermet érte szorgoskodó kézfejét. A megdöbbenéstől hangosan felkiáltott: Hiszen ez fiú! A becézgetés abbamaradt, mert csak nem szólíthat egy kislegényt tündérméknek. A lelkecském még csak elmegy, végtére is lelke mindenkinek van. Vajon volt-e a te anyának is, hogy képes volt téged itt hagyni, eldobni magától?!

Most már kíváncsi volt az iratokra is. Az rendjén van, hogy a vezetékneve Kőszörűs, hiszen ez az ő családnevük, a kicsit nem vette a nevére az apja. Az tán nem is tudja, hogy fia született. Na, de a keresztnéve. És ekkor érte a második meglepetés: Mátyás, Mátyásnak hívják! Épp úgy, mint az öregemet! Még egy Kőszörűs Mátyás a családban. Újra van családfő!

Ezután már simán ment minden. Az öregasszony többet dolgozott, de ellátta a kicsit is. Az volt az ő szabadsága, pihenése, kikapcsolódása. Volt kivel foglalkoznia, újra volt valakije.

Eleinte a lánya még küldte a megígért pénzt, kisebb-nagyobb összegeket, valami flancos, külföldi címről, de azután elmaradtak ezek a küldemények. Ekkor eszébe jutott, hogy talán próbálkoznia kellene a háncsszatyor készítésével, de nem érzett magában elég készséget, elég ügyességet hozzá. Így kitalálta, felajánlkozik, hogy rendszeresen takarítja az iskolát, tisztán és rendben tartja a tantermeket, de még a tanító házában is vállal takarítást, szerény fizetségért.

Valahogy megéltek. A tipegő Matyi még két kézzel cipelte az öreg sparhelthoz az egyszem tűzrevaló fahasábot, a kisdíák Mátyáska azonban már összeszedte az eltojt tyúkok tojásait, a fák lehullott gyümölcsét, etette a csirkéket, ellátta a kutyát, macskát, söpörte az udvart, leverte a fáról a diót, és kézre volt minden házimunkánál.

Mátyás már bejárt a városba, mert ott tanult tovább, otthon azonban, és ehhez ragaszkodott, kizárólag ő hasíthatta a tűzrevalót, ő ásta fel a kertet, kapálta a krumplit, húzta a vizet a kútból. El is kellett a segítség, hiszen a mama már hetven felé járt.

A fiú anyjáról vagy tíz éve nem volt semmi hírük. Már nem is hiányzott. Kezdték elfelejteni. Jól megvoltak ők így, ketten. Iskoláit elvégezvén, Mátyás a városban kapott állást. Jó állást. Aztán került mellé egy kislány is, akit nem-sokára menyasszonyaként emlegetett. Be akart költözni a városba, családot alapítani. Az öregasszony nem akadályozhatta, de nem is tette volna. Szerette annyira, hogy jót akarjon neki.

Amikor Mátyás legutolsó holmiját is összepakolta, hogy a városi lakásba vigye, a mama a kezébe nyomta a nagy, pipacsos háncsszatyrot. Tele volt az mindenfélével, ami még a ház körül fellelhető volt. Gyümölcs, zöldféle, tojás, pucolt kacska, tejföl... amint az szokás volt mindig, amikor egy ifjú embert a szülői házból útjára bocsátottak. A fiú egészen meghatódott. Mama, én jövők majd gyakran, nem hagylak magadra - ígérte. A mama csak rábólintott: jól van, édes fiam.

Mátyás azt ígérte, legkésőbb egy hónap múlva meglátogatja. A mama hitte is, meg nem is. Nehezen várta, hogy leteljen a hónap. A fiú ugyan üzengetett közben, hogy jól van, szépül a lakásuk, az új állásban is megállja a helyét, minden kedvezően alakul, de sok a munka, még nem jöhet.

Aztán letelt a hónap. Épp vasárnap volt, amikor Burkus jelezte, hogy a kapun benyitott valaki. Ismerős lehetett, mert örömteli volt a nyüsztés, nem mérges, haragos ugatás fogadta a hivatlan látogatót. Ugye már nem is vártál, mama? - bukkant fel a konyhaajtóban a kedves fej, majd mellette egy másik, egy szelíd, szóketincsű leányarc.

Megjöttünk. A belépők két fülénél fogva, együtt cipelték az ismerős, nagy háncsszatyrot. Tele volt. A fiatalok, a kölcsönös üdvözlés és bemutatkozás után, leültek az asztal mellé. Valahogy mind a ketten, olyan elfogódottak voltak. Az öregasszony ámulatból örömbé esett, majd sűrögni-forogni kezdett a kedves vendégek körül. Azt azonban a nagy kapkodás közben is észrevette - nem volt még annyira öreg, hogy ne legyen szemfüles -, amint a fiatalok gyakran a szatyor felé pislogtak. A szívébe egyszeribe rémület költözött. Ugye nem, ne add istenem! Én már végtelenül öreg vagyok, én már nem tudok több gyermeket felnevelni!

A szatyorból ekkor nyüsztögés hallatszott, majd nagyot rándulva, felborult. Mátyás rémulten kapott utána, le is szakította az egyik öreg fület, mégsem tudta megakadályozni, hogy a szatyor tartalma ki ne boruljon. Ki is borult, el is szaladt, egyenesen be a sparhelt alá, és onnan kiabálta világgá, hogy: úí, úí, ...A szatyorból azután kigurult még egy óriási, piros, városi alma, pár darab narancs, és egy cukrászsüteményes doboz is majdnem szétesett, de ezt még idejében meg tudták akadályozni. Az ijedelmet nevetés váltotta fel. Hát az ajándékunknak sikerült lelepleznie magát - mondta Mátyás. Még soká lesz karácsony, addig a mama felnevelheti ezt a nevetlen kis jószágot, legalább lesz lakója a disznóolnak. Majd segítünk levágni, de ez a malac csakis egyedül a mamáé, hogy jövőre több hús legyen a háznál, és a rántottába is jusson házisonka.

A kis közbjáték után, csak eddegéltek, beszélgettek. A szatyor végleg a háznál maradt, mert a szakadt fület nem tudták megcsináltatni. Először a kamrába, majd a megüresedett istállóba került, a többi hasznavehetetlen, de kedves emléket idéző holmi közé.

Csupán egy szatyor maradt meg a múltból, az az egyetlen egy, amelyik két ízben is valami igazán „jót” hozott a házhoz...

A mese első hallásra is nagyon tetszett, de igazán csak később értettem meg, hogy annak főszereplői dédszüleim, mellékszereplői pedig a ritkán látott Kőszörűs nagynénik, kisfiú apám, angyalarcú anyám, és csak hallomásból ismert nagyanyám voltak.

A félfülű háncsszatyor, a dédi halála óta, városi lakásunk kamrájában áll. Néha leporolom, néha azonban csak a pillantásommal simogatom végig, az is jólesik.

Mester Györgyi

Bevallom nektek, Kedveseim

(Egy anya tapasztalatai)

- részletek -

Az utóbbi években, mintha kevesebb szó esett volna a női egyenjogúságról, ám az elmúlt hetekben a legkülönbözőbb fórumokon foglalkoztak vele újra. A napokban egy olyan nőszervezet egyik vezetője nyilatkozott, amely célul tűzte ki, hogy a középvezetői beosztásig eljutott, potenciális felsővezető nőket támogassa a további előrejutásban, abban, hogy ők töltsék be a világcégek vezető állásait. Nem sokkal később, egy államtitkárnő és sikeres vállalkozó hölgyek arról panaszkodtak, hogy sajnos, a nők nagy része nem elég aktív, nem szívesen vállal közéleti szerepet, nem szeret pályázni, harcolni, versenyezni, többségük legszívesebben visszahúzódná. Az ő „földrákóztatásukért”, a „bezártságából való kimozdításukért” küzd az államtitkár asszony és csapata.

Mint az ehhez hasonló interjúkban szinte mindig, ezúttal is elhangzott, hogy a nők mindenre képesek, amire a férfiak, sőt, egyes területeken jobbak náluk. Harciasan sisteregtek az „egyenlő munkáért egyenlő bért”, és a „vezető pozíciókat a nőknek” szlogenek, amelyek, ebben a szövegkörnyezetben teljesen jogos követeléseknek tűntek.

Ahogy nézem az erről folyó parlamenti vitákat, hallgatom a médiumok által terjesztett, meglehetősen egyoldalú információkat, egyre nő bennem az ellenérzés, ugyanis megadott nekem, hogy megismerjem, a saját bőrömmön megtapasztaljam a kérdés mindkét oldalát.

Bevallom nektek, Kedveseim, ti csodálatos, ifjú lányok és fiúk, akik a XXI. század reménységei vagytok, hogy már semmit sem hiszek el abból, amit fél életemen át elfogadtam és igyekeztem szolgálni, s amit világ, mint egyedül járható utat jelölt ki a nők számára. Sajnos, nincs módom az életet előről kezdeni, a múlton már semmit sem változtathatok, de még elmondhatom, amire megtanított pár évtized, hátha akad közöttetek, aki belegondol.

Arról van szó, hogy amikor vállaljuk, legtöbbünk nem tudja még, hogy egy gyermek fölnevelése a legkiszámíthatatlanabb, legkockázatosabb vállalkozás, amibe csak kezdhetünk. S azt sem, hogy a legszebb. Asszony számára mindenképp, de - már-már elfelejtjük - férfi számára is nehéz elképzelni értelmesebb, maradandóbb alkotást, mint nemes erőt, építő, jó és tiszta elmét faragni, hogy megmaradjon és jobbuljon majd a világ akkor is, ha ő már hanyatlik. Lassan egy évszázada tengődünk úgy (egyáltalán nem túlzó ez a kifejezés), mintha kitörölték volna emlékezetünkől a tényt, hogy évezredek át, amikor az élet még a természet rendje szerint zajlott, minden erről szólt. Ha megfigyeljük, mekkora hatással van a mindenség alakulására az, hogy szerte

a világban milyen emberré nevelődnek a megszületett gyermekek - akkor látjuk, hogy ehhez képest apró és jelentéktelen tevékenység iparágakat, pénzbirodalmakat létrehozni, sikerre és vagyon fölhalmozására tanítani, hiszen mindez értelmetlen és fölösleges, ha nem tanultuk meg a tüzet meggyújtani, és nem vállaljuk a tűz őrzését egy életen át.

Amikor fiatalok vagyunk és várva, vagy váratlanul megérkezik első gyermekünk, legtöbbünket éppen többszörös teher alatt talál az esemény. Rendszerint egy hivatás, megélhetés megszerzése vagy otthon építése áll küzdelmeink középpontjában, s nem is tudjuk hirtelen, hogyan illesszük e fontos tevékenységek közé, a gyámoltalan kis jövevényt. Ma már nem is értem saját, kétségbeesett próbálkozásaimat, melyekkel arra törekedtem, hogy egyformán kitűnő munkaerő, feleség és anya legyek és persze, egyik sem sikerült tökéletesen.

Főlnöttem egy világban, amely elvárta tőlem, hogy „emancipált”, azaz modern, sokoldalú, képzett, életrevalóan erőszakos sikernő legyek, egy harcos amazon, egyenrangú a megélhetésért csatázó férfiak között, s ezirányú megfelelési kényszerem közepette, halkán sírdogált mellettem egy kis élet, szelíden próbálva megmutatni, hogy ő nem vár el tőlem az égvilágon semmit - éppen csak nem élhet nélkülem.

Sajnos, nem ismertem föl rögtön a hihetetlenül egyszerű igazságot, hogy a szakmában, amely szép volt és érdekes (ezen felül szakmai és anyagi sikerek mákonyával marasztalt), bármely pillanatban százan a helyemre tudnak állni, s lehetnek ugyanolyan jók, vagy sokkal kiválóbbak, mint én. Sok évnek kellett eltelnie addig, amíg világossá vált előttem: ki nem váltható, mással nem pótolható, egyedül a gyermekeim, s a családom tagjai számára lehetek. Úgy nőttem föl, hogy már az én édesanyám is munkahelyen, fizetésért dolgozott, egyrészt mert egy fizetésből már akkoriban sem lehetett megélni, másrészt, ha nem ezt tette volna, az ötvenes évek idején kmk-nak, (közveszélyes munkakerülőnek) bélyegezték volna. Így nem taníthatott meg arra, hogy nem kell százfelé szabdalni magam, most a gyermeknek kell adnom minden figyelmemet, mert most annak van itt az ideje. És arra sem, hogy nő számára ennél külön feladat nem létezik.

Mivel a női tevékenységek közül, már fiatal éveim idején is csak a munkahely keretében, valamilyen szakmán belül végzett munkát ismerte el a társadalom, természetes, hogy szerettem volna a magam szakterületén kimagasló teljesítményt nyújtani. Gyermekek és ifjú koromban egyebet sem hallottam, mint hogy nincs ennél nagyobb dicsőség. Munkába állásom első pillanatától presztízskérdés volt számomra, hogy a lehető legnagyobb odaadással és a legmagasabb szakmai színvonalon teljesítsek. Ahhoz még túl fiatal és tapasztalatlan voltam, hogy megkérdőjelezzem e szemlélet helyességét és föltegyem

magamnak a kérdést: vajon a köz szolgálatának ez a formája, a szakmai rang, a minél magasabb hivatali beosztás, a minél több fizetés a legfontosabb elérendő cél az életemben? Csak azt tudtam, hogy amikor megszületett első gyermekem, kudarcok sokaságát éltem át. Szerettem volna példás anya lenni úgy, hogy közben továbbra is megbízható munkaerő maradjak. Mindezt egy nagyszerű, de rengeteget utazó férj, és egy sok vidékre járással „megáldott”, gyártásvezetői szakma mellett. Nem akarom sem részletezni, sem dramatizálni a helyzetet, de tény, hogy mérhetetlen mennyiségű szorongás telepedett az életemre amiatt, hogy vajon menetrend szerint hazaér-e a vonat, vagy nem képződnek-e (például) hóakadályok a stábot szállító kocsik előtt, s időben érkezem-e a kislányomért a bölcsődébe, majd az óvodába illetve iskolába. Hasonlóképpen, idegeskedések és lelki furdalások özönét éltem át, amikor egy-egy megszervezett, vidéki forgatás előtti napon, megbetegedett a gyerek. Minden anya tudja, hogy a kicsi betegsége önmagában mélységes aggodalom, az egyetlen, ami enyhíthető, ha mellette maradhatunk. A legtöbb munka és munkahely azonban nem teszi lehetővé, hogy ilyenkor otthon maradjunk. Mert akkor oda a szakmai becsület, a megbízhatóság nimbusza, amelyről – mint említettem – az én generációm asszonyainak többsége azt tanulta, hogy mindennél fontosabb.

Maradt hát az utolsó pillanatban mindenkinek nehézséget okozó, kapkodó szervezkedés, az önfeláldozó, halkán járó angyalok, a nagyszülők segítségének kérése. És mellette a büntudat, hogy bajában, elesettségében másra hagyom a gyereket, akinek ilyenkor volna a legnagyobb szüksége rám. Akkor is, ha segítőkész szüleim, valódi angyalok.

És maradt még annyi minden más is: a további sakkozás betegséggel, munkahellyel és szakmai munkával, segítő és visszahúzó emberekkel, munkaszervezéssel, idővel, orvossal, háztartással. A makacsul halmozódó le- és elmaradásokkal otthon, a munkahelyen, és lassan az életem minden területén. Az idővel mindennapossá váló keserűség, hogy megint nem maradt időm a kislánnyal játszani, mert lassan éjfél, de én csak odáig jutottam, hogy bevásároltam, kész a holnapi ebéd, (jó esetben) elalvás előtt meséltem neki, de még ki kell vasalni a ruhát, és újra mocskos az egész lakás ... A mardosó lelkiismeret, hogy türelmetlen voltam vele, pedig semmi rosszat nem tett, csak láttam, hogy már rég ágyban kéne lennie, mert nem alszik majd eleget...

És, bevallom nektek, Kedveseim, hogy nőtt bennem az ingerültség is az élet iránt, amiért hónapok óta nem volt időm találkozni a barátnőmmel, sem megnézni a rég kiválasztott filmet, sem meghallgatni a kedvenc lemezeimet, és tizenegyre nőtt az ágyam mellett, az elolvasandó könyvek száma. Valamint hetek, hónapok, évek (de néha úgy tűnt, a születésem) óta nem tudtam ki-
aludni magam. Maradt az érzés, hogy végtelenül, kiheverhetetlenül fáradt

vagyok, és sírni tudnék, annyira vágyom rá, hogy maradjon időm néha ölemben venni a lányomat és nyugalomban, tökéletes összhangban és szeretetben üldögni télen a jó meleg szobában az ablak előtt, bámulni a mosolygós hóembert, amit együtt építettünk, és huszadszor is elénekelni vele vidáman és gondtalanul, hogy: „Kis karácsony, nagy karácsony, kisült-e már a kalácsom?”. És hogy közben imádjám őt, amiért olyan okos, és egyre többet jegyez meg az ének szövegéből, és a hangja is milyen tiszta, milyen szép! Dühös és reménytelen vágyakozással kívántam, hogy legyen időm észrevenni a sok-sok, soha meg nem ismétlődő csodát, ami percről-percre történik velem, amelyekből egyre édesebb, egyre tökéletesebb. Boldogtalanul vártam, hogy egyszer, talán, nem csak muszáj-feladatokra tudok majd időt facsarni az életemből, hanem ráérősen, önfeledten figyelhetem, amint lelkében megfogannak, élni és működni kezdenek a szépségek, hitek, nemes szándékok és jó akaratok, amelyeket hajszolt életünk zaklatott körülményei között, a férjemmel együtt igaz szeretettel, nagy-nagy igyekezettel próbáltunk elültetni benne.

A valóság azonban az volt, hogy éjfél tájban, mielőtt ágyba zuhantunk, a papájával egy percig elandalodva néztük, ahogyan alszik, és megcsodáltuk, a selymes, hosszú szempilláin hintázó álomtündéreket. Ebből azonban ő semmit sem észlelt. Mire ágyba kerültem, már az kísértett agyamban, hogy szóltak a munkahelyemen: valami belső továbbképzésre is menni kellene... És félbemaradt a férjemmel való beszélgetés is, a munkájában adódott problémákról, az enyémeiről már nem is szólva.

Az igazság az volt, hogy egyre erősödött maximalizmusra hajló énemben a kettős meg nem felelés kínja: a munkahelyén az önpusztításig teljesíteni akaró, öntudatos gyártásvezető, aki mégsem lehetett soha igazán profi, mert a másik „főállása” miatt, gyakran félbe kellett hagynia a munkahelyi feladatokat, márpedig ez összeférhetetlen a professzionalizmussal. Otthon pedig az állandó időhiány miatt kőkemény hajcsárrá vedlett anya, aki kétségbeesetten próbálja keresztülhajtani a családját és saját magát, legalább a kötelező tennivalókon (lecke, cipőpucolás, vacsora stb.) S mindkét helyen, az optimálisához képest csak félig teljesítve, kimerülten, önmagával elégedetlenül.

Sokadszor éreztem, hogy a szívemben egyre nyomasztóbb, egyre erősebb egy már-már ismerős, gonosz szorítás. Elgondoltam, hogy ahol megszületik a második, harmadik, ideális esetben sokadik gyerek, ott „a helyzet fokozódik”, s vele együtt, valószínűleg, a szorítás is a szívben.

Ekkoriban már sejtettem, hogy valami nincs jól a világban. Csak néztem március 8-án a szakszervezet hóvirágait az asztalomon, és tudtam, hogy ez nem nekem szól, hiszen semmit sem tudnak rólam. Az igazi életem, rettentő erőfeszítéseim, szétszakadásom a legfontosabbnak gondolt két dolog, a család és a munkahely között - a világon senkit nem érdekelnek. Hallgattam május

első vasárnapján a média könnyes magasztalásait az önzetlen anyákról, és tudtam, hogy ez nem rólunk, nem nekünk szól, hanem a társadalom bizonygatja így saját magának, hogy milyen méltányos, mennyire igazságos! Egyre világosabban éreztem, hogy valami nagy álszenteskedés, egy képmutató nagy becsapás, jobb esetben valami tévedés áldozata vagyok - sokadmagammal.

Különös módon, legtöbbször férfiakról hallani, hogy „két végén égetik a gyertyát”, baj lesz belőle. Asszonyról szinte soha.

Huszonkét, munkaviszonyban töltött év küszködése, őrlődés, erőlködés a munkahelyi és a családi feladatok sorrendisége és sokasága között, közben az egészség többszöri megroppanása és végül egy családtag súlyos betegsége kellett ahhoz, hogy végérvényesen változtassak az életemen.

Kiskamasz volt a leányunk, amikor tiltakozást jelen tett be, az akkor már régóta csak gyógyszerrel működtethető szervezetem, és kezelhetlenné vált magas vérnyomásom miatt - orvosi tanácsra - végképp búcsút vettem szép, ám rendkívül zaklatott életvitellel járó szakmámtól. Férjem, aki testvérevel együtt úgy nevelkedett, hogy az édesanyja majdnem felnőtt korukig elsősorban anya volt, vállalta az otthon maradásommal járó felelősséget, megélhetésünk biztosításának nem kis gondját. Majdnem biztosan neki köszönhetem, hogy élek még. Természetesen, ettől kezdve a családi tennivalók teljes körűen az én feladataim lettek, és amikor tudtam, otthon végezhető munkákat is vállaltam.

Elmondom nektek, Kedveseim, hogy döbbenetes tapasztalatokra tettünk szert ekkor mindannyian. Igaz ugyan, hogy anyagi helyzetünk a korábbinál kicsit szűkösebb lett, de eluralkodott az életünkön valami addig nem ismert nyugalom. Elmaradt a minden esti örült kapkodás, amely korábban megkeserítette az életünket. Estére fűtött lakás (mert akkoriban még a tüzelőhordás, a kályha megrakása is mindennapos feladat volt), nyugalom, rend és vacsora várta az érkezőket és hihetetlen élmény volt mindannyiunknak, hogy végre maradt időnk szót váltani, jókat beszélgetni vagy játszani. És láss csodát: otthonlétem negyedik hetében kezdett normalizálódni a vérnyomásom, és az elmúlt tizenöt évben, egyszer sem vált újra kezelhetlenné! A legnagyobb meglepetés (és boldogság) azonban leányunk kitörő lelkesedése volt, amellyel otthonmaradásom tényét fogadta. Álmunkban sem gondoltuk, hogy kiegyensúlyozott, kedves, mosolygós gyerekünk, ennyire igényelte, hogy vele legyenek, de valószínűleg megfogalmazni sem tudta még ezt a vágyát! Máig legszebb élményeink közé tartoznak az ebéd mellett folytatott nagy beszélgetések, melyek lehetővé tették, hogy valóban megismerjük és elfogadjuk egymást. Ilyen együttlétek nélkül, a napi rohanásban, ezer vacak kis probléma közt egyszerűen nem tud létrejönni anya és gyermekei között a megismerés és a bizalom csodálatos szövete, amelyre azután, egy életen át, kölcsönösen ha-

gyatkozhatunk. Ekkor születtek az alapjai annak a bensőséges viszonynak, amely átsegített bennünket a kamaszodás nehéz, ellentétekkal teli időszakán, és amelynek köszönhető, hogy most, felnőttként is szép és felhőtlen a kapcsolatunk. És egyértelmű: gyermekünk számára a lehetőség, hogy módja volt igazán megismerni a szüleit, azt eredményezte, hogy később merete a véleményünket kérni és elfogadni, ha a sajátjában még bizonytalan volt. Tizenhárom éves korától, önálló élete kezdetéig, a férjhez menésig tartott számomra ez a család egészéért végzett munka, amelyben – rengeteg tapasztalat birtokában állíthatom – (sokaságuk ellenére) a fizikai teendők képezték a legjelentéktelenebb részt.

Amikor férjhez ment, s elköltözött a leányunk, saját magam miatt is végig kellett gondolnom, mit is végeztem felnőtt éveim alatt. Nem maradtam télenül, mert akkor már sok éve ápoltam beteg anyósomat, a közelünkbe költöztettük az én betegségekkel küszködő, idősödő szüleimet is, s ebből az egészen más dimenzióból is, különösen értékes jelzéseket kaptam. Talán ezzel fejeződtek be (ha ugyan befejezhetők!) a tanulmányaim arról, mi lehet az életfeladat, ha valaki nőnek született. Összevethettem huszonnégy év szakmai munkáját, a viszonylag jó fizetést, a jutalmakat és némi (el)ismertséget, a tizenöt évnyi családi mindenességgel, ahol nem volt sem fizetés, sem jutalom, sem kitüntetés, sem hírnév. Szóval, semmi olyan, amit ma a világban sokra tartanak. Semmi látványos önmegvalósítás, semmi high potential, semmi karrierépítés. Mégis: egyik oldalon volt pár tucat, talán pár száz oktató- és kutatófilm, amelyeken olvasható a nevem, de amelyeket, ha jól sejtem – a világ és a technika változásai miatt – ma már nemigen néznek sehol. S amelyeknek helyettem bárki – ez a félelmetes! – bárki, lehetett volna a gyártásvezetője, a film minőségét ez alig befolyásolta volna! A gyártásvezetői munkáért lemondtam arról, hogy igazán jól menedzseljem, és egyáltalán, hogy láthassam a gyermekem gyerekkorát. Hogy élvezzem a megismételhetetlen folyamat minden pillanatát, és örömeimet is leljem benne! Hogy ne csak a második műszakra (amely az emberarcú szocializmus velős programja, a „nyolc óra munka, nyolc óra pihenés, nyolc óra szórakozás” szerint, a pihenés ideje lett volna!) torlódott feladatok fullasztó özönében lehessen részem, hanem a saját elvégzett munkám gyümölcseiben is! S ezzel együtt (ezt akkor még nem tudtam!) fiatalon lemondtam arról, hogy egészséges legyek, mert ilyen kettős feladatkörrel, dupla terheléssel, lelkiismeretes ember nem tud egészségkárosodás nélkül megbirkózni. A tartós feszültség és túlterheltség mindig megbosszulja magát, kinél előbb, kinél később. Ez a fajta stressz egyéb területeken is rombol, hiszen a családok szétesését legtöbbször a szülők, további feszültséget túrni már képtelen állapota idézi elő. Ha legalább az egyik fél –

hagyományos életforma mellett értelemszerűen az asszony – nyugodtabb, türelmesebb tudna maradni, nem lenne annyi apátlan-anyátlan, kicsorbult lelkű gyerek!

Egyik oldalon tehát ott vannak a médiatárak mélyén kuksoló jó és kevésbé jó filmek, a másikon az okos és nagyszerű felnőtte lett gyerekünk (személyiségének kialakulása természetesen csak részben az én érdemem, hiszen a férjem és ő maga is „dolgoztak” rajta eleget), és a munkám által békésé, nyugalmat adóvá tett otthon, amelyben mindannyian szerettünk lenni, élni. Ahová leányunk a férjével, és néha a barátaival együtt, máig szívesen visszajár. Egyik oldalon az elfelejtett filmek, a másikon (az elmondottakon túl) négy idős ember, megöregedett szüleink, akikre figyelni, akikkel bajukban törödni, ilyen életforma mellett, maradt elegendő energiánk. Egyik oldalon 22 év munkája, amelyből hosszú távon szinte semmiféle pozitívum nem maradt sem a világnak, sem nekem, viszont hiányolt a gyerekem és tönkrement benne az egészségem. A másikon, egy ma még (ma már) szokatlannak tartott életforma, amely ugyan szintén sok munkát adott, de megadta az egész család (három generáció!) jó közérzetét, mindvégig éreztem mindannyiuk szeretetét és megbecsülését, és stabilizálódott az egészségi állapotom. Ez az életmód – mintegy kárpótolva a közéletben szokásos kitüntetésekért – megajándékozott egy csodával. A csend és a szellemi tisztaság csodájával, amely az otthon közegében megtalálható, és amelyben elkezdene látszani a dolgok.

Úgy gondolom, hogy ezek alatt az otthon töltött évek alatt, életem legösszetettebb, legnehezebb és legértékesebb munkáját vállaltam, amelyet így, senki rajtam kívül nem végezhetett el. Semmilyen más tevékenységemnek nem láttam hosszú távon ilyen kézzelfogható, és minden érintett számára egyértelműen pozitív hatását.

Bevallom nektek, Kedveseim, hogy e számvetés eredményeként ma azt hiszem, hogy talán világszerte mélységesen félreértették, vagy tudatosan félremagyarázták a nők önállóságra való törekvését. Az egyenjogúság jelenlegi értelmezése ugyanis nem más, mint az élet természetes rendjének teljes figyelmen kívül hagyása, amely – láthatóan - sok tekintetben a társadalomra és a magánemberre nézve egyaránt, kifejezetten káros! Természetesen egyetértek azzal, hogy a nőknek is legyen joguk tanulni, választani és a képességeiket, a tehetségüket ugyanolyan módon használni a köz- és önmaguk javára, ahogyan ezt a férfiak tehetik. Ez így önmagában nagyon helyes, az egyént is és a közjót is szolgáló törekvés.

A nagy baj abból származik, hogy akik arra érznek hivatást, egyedül az anyaságot nem választhatják életpályának! Tehát egyedül az a munka nem biztosít a nők számára megélhetést, amely feladatkör, lelki és biológiai adottságaik alapján a legtermészetesebb számukra. Továbbá az a nagy baj, hogy

értéktelenné, szinte nem létezővé degradálták a klasszikus női tevékenységeket, amelyek pedig a társadalom számára legfontosabbat, a családok rendjét és létét, az újabb generációk testi-lelki és intellektuális egészségét, épségét hivatottak biztosítani! Úgy tüntetik föl ezeket az általában a gyerekek, a család, és a segítségre szoruló, megrokkant idős nemzedék megsegítésére irányuló tevékenységeket, mint semmiségeket, amelyeket az asszonyok kvázi paszsióként, saját örömeikre végeznek. S mintha e munkák nem igényelnének erőfeszítéseket, nem jelentenének nehéz és állandó szolgálatot, amelyet lehetetlen mintegy mellesleg, „másodállásban” végezni. A világ úgy tesz, mintha csak az asszonyok mániája volna, hogy ilyesmivel foglalkozzanak – hát nagylelkűen megengedi, elnézi nekik e furcsa szokásukat! És innentől kezdve, a nők mindennek mondhatók, csak egyenjogúnak nem! Ebből a nézőpontból jól látható, hogy bizony ők azok, akik „két végéről égetik a gyertyát”, és a társadalom legkizsákmányoltabb tagjai! Hiszen a gyerekeikért, a családjukért, a munkahelyi napi szolgálat és utazás után, a sokadik műszakban végzett témérdek munkájuknak ára sincs, sem megélhetést, sem létbiztonságot nem ad, viszont a család is, a társadalom is számít rá! Mi ez, ha nem az egyenjogúság tökéletes félremagyarázása, az asszonyok teljes kihasználása?

Kétségtelenül, vannak már házimunkát is végző férfiak, de a tapasztalatok szerint ez általában csak annyit jelent, hogy sem a férfi, sem a nő nem ér rá, amikor otthon van, ugyanis a család körüli teendők száma = végtelen + 1. Továbbá a férfitől sem várható el az otthon harmonikus közegének fenntartásához szükséges szelídség, nyugalom, türelem és derű az egész napos, létfenntartásért folytatott küzdelem után!

Évek óta próbálok megfogalmazni ezt a levelet, nektek, Kedveseim, s nemrég, további adalékot kaptam hozzá. Egy nemzetközi nőszervezet konferenciáján a napokban éppen azt bizonygatták, mennyire fontos, hogy a női gondolkodás, mentalitás a maga érzékenységével és igazságosságával jelen legyen a világban, a nagypolitikában. Ezért szorgalmazni kell – hangoztatták –, hogy a nők minél nagyobb számban foglalják el a legmagasabb pozíciókat, hiszen tudományos vizsgálatok bizonyítják a férfiakéval azonos képességeiket, de még azt is, hogy békésebb természetük miatt, jobb munkahelyi vezetőik, mint az erősebb nem tagjai!

Néztem a művelt, elegáns, okos, szép és kétségtelenül a legjobb szándéktól vezetett hölgyek e nemzetközi gyülekezetét és magamban – igazán kellő tisztelettel és elismerve jóakarukat – úgy gondoltam, hogy csak részben van igazuk. Részben, mert az egyenjogúság a tanuláshoz, a munkához, a választáshoz való jog tekintetében a világ egyes részein még tényleg nem valósult meg, és valóban küszködni kell érte. De amíg figyeltem a felszólalókat, nem kerülhettem ki a gondolatot, hogy mialatt e konferencián harcolnak mindenfé-

le jogokért, azalatt (jóléti társadalmakban erre van anyagi fedezet!) a gyermekeiket valószínűleg bébiszitter vigyázza, a lakásukat takarítónő teszi rendbe, a családjuknak talán egy szakácsnő főz vacsorát, mosodában mossák a szennyes ruhát, kertész tartja rendben a kertjüket, és ápolónő gondozza a beteg nagymamát. És – figyeljeteK Kedveseim! - valamennyi alkalmazott megkapja a munkájáért a tisztességes fizetést! Egyedül az anyáknak nem adatik meg a családjuk érdekében, egyszemélyben végzett ezerféle „szakma” gyakorlásáért, a saját munkájuk után, a saját jogon járó megélhetés! Az még elhangzik néha itt-ott, hogy „Fizessenek annyit a férfiaknak, hogy eltarthassák a családjukat”! De olyat még nem hallottam az egyenjogúságért harcolók szájából, hogy ne a férfiaknak fizessék meg azt, amiért a nők dolgoznak! És arról sem beszél senki, hogy amit a gyerekek neveléséért, a családjuk egyben- és rendszerben tartásáért dolgozó asszonyok végeznek az bizony nagyon sok, és csöppet sem könnyű munka, ezért legalább olyan, létbiztonságot adó fizetést érdemel, mint amelyet a bejáró alkalmazottak kapnak! Milyen egyenjogúság az, amely nem tekinti munkának a betegápolást, a gyereknevelést, a korrepetálást, a lelki tanácsadást, a mosást, a főzést, a takarítást, az idősgondozást, a gazdaság menedzselését, a (bizony otthon is előforduló!) válság- és katasztrófa-kezelést, és még ezer mást, ha a családon belül űzi az asszony egymaga ezt a sokféle tevékenységet, de rendszeresen megfizeti, ha közülük csak egyetlen egyet, munkaviszony keretében végez?

Olyan szép lenne, ha a nő ma is bizalommal hagyatkozhatna a házastársára, és pusztán szeretetből, elkötelezetten tehetné ezért a kis közösségért mindazt, amihez az asszonyok értenek jobban! Ha nem kellene forintosítani (mint egy gyárban) az elvégzett összes műveletet, mert enélkül is biztos lehetne benne, hogy soha nem hagyják cserben azok, akikért napról-napra tevékenykedik, sem a családja, sem a hazája! De mára, a teljes (és tudatos) erkölcsi föllazítás elérte, hogy a házasság csak egy könnyen bontható szerződés, amelyben a felek annyira szabadok, hogy nincs kötelezettségük, jóformán csak önmaguk iránt! Az asszonyok családőrző és gyermeknevelő munkájának legnagyobb haszonélvezője, a társadalom pedig semmiféle erkölcsi és anyagi rangra nem emeli tevékenységüket. Kétségeim vannak: ezt akarták volna a szüfrazsettek?

S ez még csak az egyenjogúságnak az önfenntartással, létbiztonsággal kapcsolatos, anyagi része. Talán még ennél is fontosabb a másik, az eszmei oldal. Igazuk van a tanácskozó hölgyeknek abban, hogy szükséges a közgondolkodásban erőteljesebben megjeleníteni az érzékenyebb női mentalitást, mert a világszerte eluralkodott durvaság és önzés, megkeseríti szinte a Föld valamennyi lakójának életét. Amint máskor is, ha töprengenivalóm volt, most is próbáltam megtudni, mit gondoltak erről a természettel bölcs és nagyszerű,

kölcsönösségi viszonyban élő (sajnos inkább csak élt!) indiánok, és erre nézve is nagyon pontosan megfogalmazott álláspontot találtam náluk:

„A hagyomány szerint a férfiak és a nők egyenlők voltak, a törzs fennmaradása ugyanúgy függött a nőtől, mint a férfitől. Az asszonyok feladata a gyermeknevelés ugyanolyan fontos volt, mint a férfiaké, a vadászat, s a harc, mert a gyermekek jelentették a jövőt, a törzs továbbélését... Az indián asszonyok mindig is abban az egyenrangú helyzetben voltak, amiért a fehér asszonyok harcoltak.”¹

Vitán felül áll, hogy ebben is igazuk van. Ez ennyire egyszerű.

A modern világ pedig nem látja, vagy nem akarja észrevenni, mekkorát veszített azzal, hogy fegyveres harcba, háborúba küldte a béke, a szelídség, a gondoskodás és a harmónia követőit, az asszonyokat. A világ fejlettebb részében általánosan eluralkodó kíméletlenség a természet, a környezet és egymás iránt, a családban történő nevelés teljes hiányát jelzi. Ezekben a végtelen szabadosságra ösztönző társadalmakban megpróbálják elhíttetni, hogy az emberré nevelés intézményesíthető, társadalmi feladat! Az eredmény világszerte gondolkodásban, akaratban, lélekben (és egyre inkább testben is) gyenge, szenvedélyeknek kiszolgáltatott, csak a könnyebb út választására képes fiatalok szívbemarkoló sokasága! Be kellene végre látni, hogy a kellő szigorúságot, a gyerekek kis vadhajtságainak finom és szeretetteljes nyesegetését, a tartásos emberré nevelés hosszú, kitartó, egyénre szabott figyelmet, sok-sok türelmet és odaadást igénylő munkáját, nem lehet óvodákra, iskolákra, közintézményekre bízni! Kizárólag a családban, és elsősorban az asszonyok következetes figyelme által teremthető olyan szeretetteljes, de követelni is tudó törődés, amely nyomán testben, lélekben és képességekben kiváló felnőttekké válhatnak a gyermekek.

Meggyőződésem, hogy nincs az a magas beosztás vagy politikai hatalom, amelyet betöltve, a nő hatékonyabban tudná női mivoltának legjobb vonásait az emberiség javára fordítani, mint azáltal, hogy e tulajdonságokat a gyermekeibe oltja, és őrizgeti, formálgatja őket, amíg növekszenek, hogy végül kiválónak nevelt emberek formájában a hazájának, a világnak adja őket. Úgy hiszem, akkora bajba sodródott az emberiség a neveletlen generációk sokasodása és e generációk felelőtlen, csak a saját érdekre tekintő életstílusa miatt, hogy ma már nemzetek, kontinensek, világok sorsa múlik rajta, hogy lelkükben igényesek, műveltek, érzékenyek és intelligensek legyenek az utánunk következők.

¹ Indián asszonyok bölcsessége, PALATINUS, 1997

Az egyenjogúság nevében megfosztották az asszonyokat eredeti, természetes és a legnagyobb értéket teremtő hivatásuktól. Lépten-nyomon összehasonlítgatják a nők és a férfiak képességeit, tudatosan riválisokká teszik őket, pedig nyilvánvaló: mindkét nemnek megvan a maga, a másik nem által át nem vállalható, el nem végezhető hivatása a mindenségben, és éppen ebből a csodálatos különbözőségből fakad, hogy csak ketten együtt alkothatnak egyetlen egészet. Csak kettejükből születhet élet, és csak ketten képesek az életet szépen és harmonikusan fenntartani. Úgy, ahogy érdemes fennmaradni! Ehhez pedig (engedve, tisztelve és megbecsülve a más hivatást választó nőket!) azt hiszem, továbbra is a férfinak kell a tüzet meggyújtani, vadászni és harcolni (ha arra van szükség), az asszonynak pedig világra hozni és nevelni a gyermekeket, őrizni az otthon és a lélek melegét, folytonosan táplálva, életben tartva a férfi által támasztott tüzet.

Bevallom nektek, Kedveseim, hogy e felismerések birtokában, egészen másképp élném le az életemet, ha előlről lehetne kezdeni. De már nem tehetek mást, csak elmondhatom. Hát ezért e vallomás, és egyszer, talán még üzenek is nektek, Kedveseim.

Nádasi Katalin

„Legyetek jók, ha tudtok”, mindnyájan!

Képek a Horváth család életéből

- részletek -

9. KÉP: FARSANGI LAKODALOM

Édesapám, aki gyakran ment édesanyámék kertjén keresztül jó hideg vízért a kőkútra, egyszer megkérte az egyik hűgát: vasalja ki a Marika szoknyáját, hogy legyen kedve bálba menni a kerti salátaültetés után is. Jó előre kinézhet-e már magának ezt a szorgalmas, csendes kis fekete lányt, biztosan jó feleség lenne belőle. Hisz 23 évesen ideje volt megállapodni, elég sok lányt szédített már eddig. Lám a legénypajtása, Sz. Andris is elveszi V. Erzsit. Ők meg megfogadták, hogy „komák lesznek” (keresztszülőnek hívják meg egymást). Édesapám jóképű magas legény volt, ment is a dolog annak rendje-módja szerint. A szülők is jónak látták, így hát eljegyezték egymást, fényképészhez is elmentek. Ez a kép - kicsit megfakulva - ma is ott lóg a szobánk falán. Az esküvőt 1931. február 7-ére tűzték ki, előtte a templomban háromszor kihirdették őket: nem tud-e valaki valamilyen akadályát a házasságnak. Nem tudott. Édesapám 23-dik, édesanyám 19-dik évében volt.

Meleg, kora tavaszi szombat volt, nem is kellett semmit felvenni a fehér selyem blúzra. Az esküvői menet gyalog vonult a templomba - már ahogy az szokás. Élén a fiatal pár: a menyasszony hófehér selyem népi viseletben, fején magas mirtuszkoszorúval, a vőlegény fekete-fehérben, lábán kemény szárú csizmával. Előttük néhány méterre futkosott egy ötéves kisfiú, Lajoska, a menyasszony kisöccse. (A lakodalom után még pár napig emlegette is nővéreinek: - Mari! Láttalak, mikor „olyan” volt a fejedem!)

Rezesbanda húzta a talpalávalót a lagziban. Még a cigányok is megemlegették ezt a lakodalmat, karjukat mutogatván: - Ekkora pulykacombokat ettünk! Éjfélkor tiszta feketébe öltöztették az új asszonyt, ebben járta a menyecsketáncot - ezt így szokták akkoriban. A tánc után a stafirunggal együtt átköltözött az ifjú asszony anyósáékhoz. A szoknyáit - ha jól emlékszem, több mint ötvenet - karón szállították. Szép ajándékokat is kapott az ifjú pár: a család úri ismerőseitől pl. gyönyörű porcelán teáskészletet, a kanonok ténsasszonyától (akit kedves népetimológiával csak „tejesasszonynak” hívott az egész család), pedig egy régi arany 10 koronást - ennek eszmei értéke volt már akkor is - ma legidősebb fiam, Zoli őrzi.

Majdnem rossz hírrel is emlékezetes lett a lagzi: két legény összeszólalkozott (természetesen valami lányon), s az egyik kést rántott. Szerencsére a legénypajtások lefogták és szétválasztották őket, mielőtt vér folyt volna.

10. KÉP: KEZDŐDNEK A JÓZAN HÉTKÖZNAPOK

Reggel megszámlolták: szép summát táncolt össze az ifjú asszony a menyecske-táncon. Vettek belőle egy fésűt, mert az éppen nem volt. Ám még aznap azzal jött be Miska a szüleitől: az apja szólt, hogy ki kell fizetni az adót, különben árvereznek. A menyecskepénz épp kifutotta.

Nem is véletlen, hogy fekete mifelénk a menyecskeruha. Említettem már, hogy az asszony öltözetében is különbözik a lánytól. Tokot tesznek a fejére, amely apró mintás fehér delénkendőből készül: kb. 5 cm-es (az anyag közé tett keménypapír) magasítással, mely diadémszerűen veszi körbe fejet, hátul pedig kis lekerített „farokban” rögzítik színes, üveggömbfelű gombostűkkel. Amikor az anyag bepiszkolódik, szétszedik, s újra odaadják ügyes kezű tokcsinálóknak a kikeményített delénkendőt. A haj teljesen a tok alá kerül; elől középen elválasztva két oldalt a fültre simítják, hogy látszódjék belőle valami. A tokra kerül aztán az elől megkötött díszkendő, amely így hátul szinte szabályos háromszög alakot vesz fel. (Egyszerűbb az egészet megnézni pl. édesanyám, vagy egy egri viseletben lévő nő fényképén, csak éppen az nem mindig van kéznél.)

De még nem tartunk a kendőnél. Az új asszony egy teljes hétig tokban jár, így megy vasárnap a misére is - ez az ő „státuszszimbóluma” - s csak a második héttől köti rá a kendőt. Lám, édesanyámnak még egy hét kíméleti idő sem jutott, oda lett a menyecskepénz - legalább is egy ideig, míg megadják. Nem vették ők azt zokon.

Lakásra nem kellett pénz, s némi szőlőt is kaptak művelésre. Gyorsan vettek ki hozzá földet árendába: megtermett azon minden, ami a megélhetéshez kellett. Már ekkor kitűnt, hogy Mari szeret piacra járni saját portékával. Mindig szép holmija volt: a tavaszi fejes salátától a téli kelkáposztáig mindenféle zöldség, amit csak megterem gondos műveléssel a jó egri föld. S mivel nem kofának adták le, hanem közvetlenül a vevőnek, jóval nagyobb hasznot hozott. Egy év múlva a kölcsönvett pénzt is megadták, lassan lehetett saját szőlőt venni. A cél az volt, hogy ne kelljen árendát (bérleti díjat) fizetni, legyen annyi terület.

11. KÉP: HÉT ÉV AZ ANYÓSNÁL

Az édesapám nősülése utáni években épp nem volt esküvő a családjukban, ezért édesanyámék nyugodtan ott lakhattak, hely volt nekik. Nem lehetett ez különösebben nehéz, akkoriban megszokott volt, hogy együtt lakik két-három generáció. Az apósa szerethette édesanyámat (nála csak az én édesapám szerette jobban az anyósát, Szilágyi Margitot, akitől én - mint már írtam - a nevem kaptam). Egyszer pl. hátul állva „megleste”, amint édesanyám egyen-

ként, kenőtollal kezegette zsírral a kifőzött derelyét, s közben megszórta prézlivel, aztán odaszólt a feleségének: „Látod-e, Hobo Erzsza, így kell derelyét csinálni!” – „Lóf....-t kendnek!” - hangzott nagyanyám velősen rövid válasza. (Neki, annyi emberre főzvéen, nem volt ideje tutujgatni a derelyéket.) Ez a „kendnek” azért okot adott némi piszkálódásra. Ugyanis parasztcsaládoknál általános szokás volt, hogy az asszony magázta az urát. (Polgári családoknál - esküvő után - kölcsönösen magázták egymást a házastársak. Ezen sokat gondolkodtam már; biztos volt egy jó oldala: magázó formában nehezebb valami durvaságot a másik fejéhez vágni, nem válik mindennapossá a civódás...)

Nos, édesanyám - mivel gyerekkorától ismerte és tegezte édesapámat (mondtam, hogy ott járt át vízért, s különben is, távoli rokonok voltak) - esküvő után nem váltott át a magázásra. Meg is kapta érte édesapám az anyjától rendesen: „Hogy szólnak neked, te, mint a kutyának?!” De édesapám elhallgatta, volt annyi esze.

Néhányszor még kölcsön kellett adni adóba a pénzt, amit a termésért kaptak édesapámék. De azért lassan csak gyűlt a pénz, s azon gondolkodtak, hogy valami ház után kellene nézni. Kínáltak is egyet az Arany János utcában, nem messze az apóséktól, ahol laktak; ami erősen tetszett édesapámnak. Édesanyám viszont az építkezés pártján állott: új lesz, olyan, amilyennek megtervezik. Közben meghalt az anyós is már. Az apóst egyre jobban szorongatta az adó a nagy vagyon után. Ekkor úgy döntött, szétosztja a birtokot gyermekei között. A szüleimnek a Szépasszonyvölgyben jutott egy 460 négyszögöles belterület (kert) és fölötte 550 négyszögöl szőlő. A szomszédban már állt egy lakóház. „Milyen jó lehet itt lakni, ebben a szép csendes völgyben, a nagy kert közepén!...” - sóhajtott édesanyám. Megpróbálták, hogy kapnak-e ők építési engedélyt. Kaptak. Terveztettek egy szép kis szoba-konyha-verandás házat, nagy udvarral. Az ötlet megtetszett édesapán legfiatalabb hűgának, Pólinak is (egy távolabbi apáca rokonuk után kapta a parasztcsaládokban szokatlan Apollónia nevet), aki nemrég ment férjhez egy nála jóval idősebb, csöndes, jóra való emberhez, Mártonhoz: ők is engedélyeztették ugyanazt a tervet, s elkezdődött az építkezés a Szépasszonyvölgyben a két szomszédos telken.

12. KÉP: ÉPÜL A HÁZ!

A kőművest, aki vállalta a terv megvalósítását, Csetényi úrnak hívták; jónevű mester volt. A segédmunkás pedig, aki egyenként tolt a furikban a termésköveket, maga édesapám. Egerben ugyanis tufakőből építkeztek (ma is ezt teszik sokan). A kibányászott tufa ugyanis elég kemény, mégis jól megfaragható. Kb. 30x30 cm alapú 50 cm magas hasábokat faragnak belőle, ezeket ha-

barccsal illesztik össze. Az alapot is ebből készítik, kb. 60 cm mélyen. A tufa aztán jó szilárd és vastag fal, a meleget is jól tartja. Egyedüli hibája, hogy könnyen magába szívja a vizet, így - ha nincs elég szigetelés - könnyen vizes lesz a fel, lerúgja a vakolatot. Amíg új a ház, addig erről nincs szó.

Folyt hát a munka annak rendje s módja szerint. Ideje is volt az új otthonnak, hiszen a szüleim lassan 10 éves házasságok lettek. Szerencsére még mindig elég fiatalok voltak, 29 illetve 33 évesek. Édesanyám drága asztalostól rendelte az ajtókat, ablakokat! Neki nem kellene kis sötét szobák, hadd legyen jó világos. A kétszárnyú szobaajtót csíkos üveggel még ma is sokan megdicsérik, pedig közel járnak a 70 évhez! Nem sajnálta tőle az asztalos sem a jó anyagot, sem a precíz munkát.

Hanem amire befejeződött volna az építkezés, odáig jutott a háború, hogy behívót kapott édesapám is.

Dr. Németh Béláné

Nagyanyám meséiből

- részletek -

SZÉPNAGYAPÁMAT BÁLBA VISZIK.

Tudod fiam, kezdte nagyanyám a mesét, Rebók János, a te szépnagyapád juhászember volt, birkákat őrzött, legeltetett a ringy-rongy szikeseken, meg az érmelléken. Persze a nyáj a falusi gazdaembereké volt, ezeknek tartozott számadással a szaporulatért, meg az ordasok okozta veszteségeikért. Nem is volt hiánya annak sohasem, mert nagyapátok még a betyárokkal is szót értett.

Mígnem egy szép kora őszi napon ismét jó legelőre talált nyájával, ahol rá is esteledett. Vele volt a pulija, a Bogár, akivel estére kelve összetereteltette a nyáját. Hűvösöcske volt, udvara volt a holdnak és párák szálltak a pusztára. Gazból, kiszáradt fűből ágyat hevenyészett magának a pislákoló tűz mellett, szerény vacsoráját elköltve, hamarosan el is aludt.

Arra eszmélt, hogy a közelből csodaszép zeneszót hall, vidám danászást. Hát egyszerre szép rokolyában lyányok, fehér bő gatyában legények ropják körben a táncot, valaki furulyázik. Odajön hozzá egy legény:

- No, pajtás gyere már közelébb, egyél és igyál velünk!

Nagyapátok egy szót se szólt a félsztől, de csak odament kíváncsiságból a táncolók karához. Láta ám, hogy egy asztal fehér vászonabrosszal szépen meg van terítve. Rajta mindenféle jóval: fonott kalács, gomolya, csobolyóban bor, de még töpörtös pogácsa is volt azon garmadában. No, nagyapátoknak se kellett több, nekibátorodva derekasan nekilátott az evésnek, - simította meg nagyanyám a fejemet, - és úgy jóllakott, mint duda. Még a szüre ujjába is dugott a fonott kalácsból. Utolsó emléke az volt, hogy egy csinos fehérszemély többször orcán csókolta.

Magasan járt már a nap, amikor szépnagyapád arra ébredt, hogy a Bogár nyaldossa az arcát. Rögvest eszébe jutott az éjszakai bál. Nyúlt a szüre ujjába, hát tehénlepényt meg más árvaganét húzott ki onnan.

Az azonban sehogyan sem fért a kobakjába, hogyha nem is volt igaz a fonott kalács, a tánc, meg a furulyaszó, akkor mi az a kopár, simára döngölt kör a pusztán, ami még tegnap nem volt ott? Meg hogy került a gané a szüre ujjába, ha ő álmodta csak az egészet?

Sokáig vakarta volna még az üstökét, ha meg nem látta volna, hogy szét-széledt a nyája. Majd dél lett, mire ismét összetereteltette őket a Bogárral. Bizony, ami eddig sohasem történt meg velem, híja volt a nyájnak, pedig többször is megszámolta.

Csillag Endre

Jutalom

Kellemes késő őszi idő volt. Az égen egy – két felhőpamacstól kergetett a késő délutáni szellő. A szőlőskertek csendjét a szüreti előkészületek lázas zaja zavarta meg. Kongtak a hordók, a levegőben enyhe kén szag terjengett vidám férfihangokat hozott a szél, ami talán a tavalyi óbor utolsó cseppjének is be tudható.

A gazda is kilépett takaros pajtája ajtaján a szüreti előkészületek lázas munkája őt is kicsalta a tekintélyes szőlő ültetvényére. Szúrós szemmel nézett, a két ős öreg diófa árnyékába katonás rendbe álló hordókra. Lassan, ki-mért léptekkel elindult, tekintélyes hasát maga előtt tolva balkezét hátracsapva, jobb kezével bajuszát pödörve, egyenként szemrevételezve a hordókat. Mert biz ha nincsenek kellően előkészítve, akkor oda az egész évi munka fáradság, és az a sok pénz, amit a napszámosokra költött. Kész pocsklás lenne.

Megállt a hatalmas taposókád mellett alapos vizsgálat alá vette nem i – ereszt, kellően áll a talpán nem lehet hiba. Elégedetten hagyta ott a kádat, szemével a birtokot kezdte vizslatni.

- Szép, szép!- dörmögte magában.

A tőkén nagy fürt szőlők lógtak a fürtök jó megrakva szemekkel, a szemek is duzzadtak a bő létől a kocsányok is megfonnyadva, megérve a szüretre. Elin- dult, a sorok végén minden egyest sort szemével végig futatva meg- meg állva elégedetten hümmögve, morogva.

A sorok kigazolva a szőlő meg kacsolva, mind ahány sor kellően kitaka- rítva. Csendes magányát hirtelen asszonybeszéd zavarta meg, ennyit a nyuga- lomról. Elindul ő is a pajta felé, elébe menve az elkerülhetetlennek.

Oda érve az asszonyok már bent voltak. Nem lenni más Ő is bement.

- Hé asszony meggyüttél! – szólt mintegy konstatálva a történeteket.

- Meg e, hogy áll a szőlő ?- jött a válasz a kamra homályából.

- Hogy állna, hogy állna !- méltatlankodott a gazda hát a tőkén ,hol állna máshol.

- Ejnye de morgós kedvében van az én uram.

A homályból kilépett a gazda asszony, tekintélyes termetű piros pozsgás asz- szonyság szemében huncut vény csillogott.

- Oszt megtette-e uram a tiszteletkört a birtokon? - kérdezte.

- Megejtettem azt is. - jött a tömör válasz.

- Hogy állunk? - érdeklődött.

- Szólj az öregnek hívja a napszámosokat, a jövő héten szüretelünk.

- Mit mondjon mennyi?

- Hogy-hogy mennyi, 50 fillér puttonya, hát ennyit.

Két lánya lépett be, vidám csacsogással, bár a gazda arca rezzenéstelen maradt szeme felcsillant. Eladósorba vannak, csak úgy rajzanak a legények körülöttük, mint muslicák a kád körül.

Aztán a gondolat megakadt, a gazda szája mosolyra húzódott.

- Asszony ! - fordult a felesége felé - úgy gondolom a lányoknak is itt a helyük a szüreten.

A felesége gyanakodva nézett urára .

- Osztán miért? - kérdezte.

- Hát... csak úgy - jött a válasz.

A gazda tovább töprengett majd újra megszólalt.

- Ha már itt vannak, akkor a legények is jöhetnének, nem gondolod?

- Milyen legények?

- Hát a Tóth gazda fia a Jani meg a hentes fia a Pali gyerek.

- A doktor úr fiára gondol?

- Nem doktor az, hanem mészáros!

- Ej, jó uram nem illik így beszélni a doktor úrról! - zsörtölődött az asszony, de csak az illem kedvéért, mert bizz egyet értett ebbe az urával.

- No, ebbe megegyeztünk - jelentette ki a gazda, elégedetten gondolva két ingyen napszámosra.

- Mi légyen ebédre? - kérdezte az asszony.

- Amit szokás - jött a válasz -, szalonna, kenyér hagyma is jót termet, mi lenne más?

- De uram, a leendő vőnek valók előtt? - kérdezte az asszony a nagy faasztal mellől.

- Innye...! - hangzott a válasz a gazdától, de a szó ennyibe maradt. Erre biz nem gondolt a fene a sánta lovába - mérgeződött magába - még többbe kerül a vetés, mint az aratás.

Lassan az asszony felé fordult, aki továbbra is serényen takarította az asztalt.

- Talán mégse kellene meghívni őket.

- Nem-e, azt már lekéste gazduram.

- Miről beszélsz asszony!?! - csattant fel a gazda.

- Már megsúgtam a lányoknak, akik el is rohantak meghívni a legényeket.

Az ördög vigye el morgott magában a gazda, most már tényleg ki kell tenni magáért mert ha nem az bizony hamar hír lesz a faluba.

Magában tovább töprengve kibúvót keresett, de az sehogy sem akart jönni nagyot sóhajtva feladta.

Kisétálva a kertbe újra végig nézett birtokán, bő termés lesz, a birok is rendben, de szeme meg akadt a birok egyik szegletén. Újra elöntötte a keserű-

ség, - kutyaütő földmérőt így elcsúfítani a birtokát. Múút az fog épülni, meg fejlődés mondogatták bezzeg azóta sem történt semmi.

Megfordulva elindult a pajta hívogató hűvöse felé, - nincs mit tenni - ke-sergett magában, - hát legyen adta meg magát a sorsnak.

Kora reggel nagy nyüzsgés volt már mire a gazda családjával megérkezett. A harmat még nem száradt fel, a nap is csak bágyadt sugarait próbálta nyújtogatni, álmos volt tán még ő is.

Dologidő van, nincs idő tunyálni, a napszámosok már dologra vártak. Úzte őket a tavalyi jó törkölypálinka bizsergése.

- Jó napot emberek! - szólt a gazda.

- Jó napot magának is gazduram! - jött kórusba a válasz.

- Asszony, adj pálinkát az embereknek, hagy égjen a kezük alatt a munka!

- fordult a felesége felé.

Az emberek óvatosan összenéztek, de nem szóltak, a potya az potya, nem kell háborgatni a múltat.

A gazdasszony szintén nem szólt, van pálinka bővibe, ha fogy, az csak jó. Amint az áldáson túlestek a gazda végig hordta szemét az összegyűlteken.

- No emberek ! - szólt nagy hangon. - nem először vannak itt, tehát tudják a rendet, a sor az sor, nincs ugra-bugra. A nagy tiszteletű doktor úr fia fogja számlálni a puttonyt.

Szeme tovább vándorolva megakadt a vigyorogva bólogató öregeken.

- Aztán véncsirkefogók, semmi csíny a rovásra - szólt meg őket.

De tekintetét továbbra is rajtuk tartva ezek törik a fejüket valami rosszba gondolta, na majd rajtuk tarom a szememet.

- Na, serényen...! - hangozott a szájából.

Megkezdődött a szüret a maga rendjében, az asszonyok a tőkék mellett serényen szedték a szőlőt a férfiak pedig hordták kifelé a taposókádhoz. A gyerekek sem maradtak munka nélkül, ügyesen kapkodták felfelé a tőke mellé hullt szemeket, és rakták a vödörbe, ha éppen nem egymást dobálták vele.

Jó hangulatban folyt a munka, a nap is magasra hágva rótt a maga útját, vidáman tekintve le a szorgosokra. A gazda miközben járt-kelt, felügyelve a szüret menetét, kedve is vígabb lészen. Hisz nagy munka az nagy munka, ezt serkenteni kell. Fogyott is a fröccs egy-kettő, sok, de kiszámolja, nincs erre idő, dolog van.

Birkahús szaga terjengett a levegőben a felesége és leányai serényen készültek a vacsorára, megterítve a nagyasztalt, elkészítve a napszámosok asztalait közben vidáman csacsogtak.

Vőnek valók is tették a rájuk rótt feladatot, de szemük mindig a választott szemét kereste.

Ekkor a gazda szeme megakadt valamin. A nyurga Gyurka már megint a kádtól jön visszafelé - itt valami sántít - gondolta magában. Oldalra fordulva a szeme sarkából figyelve, mi történik, mert valami van, ebben biztos volt. A hordást az öreg Gyula kezdte kemény szívós fajta egész nap húzná, most mégis szed, ennek oka nagyon, de mi.....!

Gyurka ismét a taposó felé baktatott, puttonya szélén szőlőfürtök lógtak, - mi sántít - töprengett tovább a gazda, közben hegyes bajszát tovább pödörgetve. Aztán meglátta, oda érve a Gyurka biccentett doktor fiúnak majd fellépve a bakra a szőlőt beleborította a kádba.

Az öreg isten valószínűleg csúfot üzött a doktor fiával - bár sok ész adott neki - természetét rövidre szabta, így eshetett meg, hogy nem látott bele a puttonyba, annak csak a káváját látta. Ezek a zsványok pedig éltek vele, a legmagasabbra adták a puttonyt, szélére pedig szőlőfürtöket raktak, mintha tele lenne, az apró ember még ugrálva sem látott bele.

Ejnye, itt tenni kell valamit - meg is indult a gazda, de aztán megtorpant - nem csinálhat csúfot a vőből, ennyi ember előtt - gondolta. Valamit ki kell találni mégpedig ízibe, fogyik a pénz.

Elindult hát az öreg Gyula felé közben agya lázasan zakatolt, hogy bújjon ki ebből a kutya szorítóból. A pajtánál megállt felkapott egy kis szódát és bort majd tovább indult a béresek felé.

- Magasan a nap már öreg!- szólította meg
- Úgy ám gazduram! - felelte az öreg miközben a gazdára sandított.
- Bő a termés
- Az a, megvan rakva rendesen!
- Nem is bírják a taposók már görcs is állt a lábikba.
- Csere kéne !
- Az kéne, a Gyurka kezdhethetné is ízibe, nem gondolja öreg?

Összes fej lassan mozdult a gazda felé, az összehúzott szemekbe huncut fény csillogott, majd tettetett komolysággal válaszolt.

- Elfáradt, egy-két teher után magam váltanám.
- Úgy jó a , hisz szegény fiú olyan fürgén hordta azt a nehéz, telerakott puttonyt, hogy megérdemel egy kis szusszanást, igaz öreg?

Vesztett fejszényele – ezt már gondolta –, nincs mit tenni. A pár forint pedig már zsebben van, fel lett róva, jól kifundálta ezt az asszony, gondolta vidáman, még azt is megmondta, hogy a gazda nem fogja nyíltan szóvá tenni, megszégyeníteni azt a kákabélű doktorfit – már ahogy a faluban hívják

- A dolog elrendeztetett, akkor igyunk egy kis áldomást. - mondta a gazda. Úgy is lett a. De lassan az egy áldomásból kész imaest kerekedett. Amint haladt a nap, a gazda kedve is igen víggá gömbölyödött, nincs mit ezen csodálkozni, lassacskán kiszorult a szóda a borospohárból.

A szürkület lopakodott a szorgos munkások közzé, végére járt a dolgos nap. A gazda arca piroslott, na de nem az erőlködéstől, s mint mindig a nyelve is megeredt.

Menekültek csípős megjegyzéseitől a lányai és kedvesei, jól mulatott a pórnép is, nem esik meg ez minden nap. Gazdasszony szúrós szemmel figyelte urát, de az már pár liter borpáncélt viselt, szóda nélkül.

- Mulassunk! - kiáltott az úr - Jancsi fiam fel a bakra és iszkiri szaladj a cigányokért, hozd a bandát, zenezót akarok.

- Nem úgy van az hé, még nincs a dologidőnek vége! - perelte nagyhangon a felesége.

- Asszonybeszéd, mire meggyönnék, minden helyén lesz! - vágott vissza az úr.

- Ej, nem lesz ennek jó vége! - morgott tovább az asszonyság.

- Lári-fári, a hordók hasa meg telt, a törköly összegyűjtve, a vacsora szájra vár, a napszám meg fizetve. Mi kell még te asszony? - harsogta a gazda.

A férfinép nagy bólogatva értett egyet az úrral. Az asszonyok fejcsóválva gondoltak a másnapra, lesz macskajaj! De ki a porta ura, ha nem a gazduram, ezért a dolgot elrendezettnek tekintették.

Neki is kezdtek a terítéshez, mindenki tudta hol a helye s mi a dolga, így szaporán haladtak. Megkezdődött a vacsora, fogyott a pörkölt, mellé a bor. Valahonnan pálinka is került, emelkedett a hangulat. Megérkezett a Jani is, maga előtt terelve a cigányokat.

- Jó estét nagyságos uram! - köszöntek be a cigányok nagy hajbókolás közepette.

- Nektek is. No, szóljon az a muzsika!

- Szól az, szól azonnal nagyságos úr, de tudja, nagy a család, sok a purgyé, meg az asszony is.

- Ne a szád járjon te cigány, zenét akarok de ízibe!

- Azonnal nagyságos uram, de mi a jussa a szegény romának?

- Vacsora, meg hármótoknak 20 forint.

- Harminc, meg egy kis maradék, tudja kegyelmes uram, a család ...

- Huszonöt, meg a többi.

A három cigány összedugta a fejét szót - szót követve meghányták-vetették a dolgot, aztán rábólintottak.

Hangos mulatozás zaja járta be a szőlőskert csendjét messze űzve a napi munka fáradságát. Húzták a cigányok becsülettel, szólt a nóta. Az asszonyság is megbékélt, vidáman beszélgetett a többi asszonnal, de szemét azért lányain tartva.

Ebben a kellemes sötétségben gyakran csattan lopott csók, figyelni kell, hogy baj ne essék.

A hold magasra hágott uralva a csillagokkal telt eget, jelezve az idő múlását. Gyerekek többsége már álomba szenderült, az asszonyok bekecseikkel és uruk mellényeivel takarva be őket. Biz azoknak már nem volt szükségük rá, ha nem is a meleg vacsora, de a tisztos mennyiségű bor gondoskodott róla. Nóta nótát követve, harsogva dalolt a férfinépség, az asszonyok is besegítve egy-egy strófával.

Vidám, búst váltva, pajzánra szívhez szóló - így telt az est. Elfáradtak a vének, bágyadt a cigány - nehéz a zenész sors .

- Nagyságos uram kitellett az idő. - szólt az öreg cigány.
- Miről beszélsz te?! - dörrent a gazda.
- Kegyelmes uram mindjárt pirkad, a nap kél, pihenni kell már.
- Végig ki vagyok fizetve, te ebadta! - meredt a gazda a szőlóra.
- De már elmúlt a vége, kegyelmes úr - felelte a cigány.

Borgózós fejjel meredten nézett a gazda a romákra majd szemével a körülötte lévőket is szemrevételezte majd a birtok következett. Egy pillanatig a szőlőkert egy pontján megáll s lassan a cigányok felé fordult.

- No te cigány, ha napkeltéig húzod, nektek adok 3 sor szőlőt, örökre!

Felakadt a cigány szeme - tán még szája is tátva maradt. Három sor szőlő az mán majdnem birtok - gondolta. - Mit szól majd az asszony, birtokos cigány leszek. Szőlősgazda.

- Nagy tisztesség ez nekem kegyelmes uram. - válaszolta hajolgatás közepe, majd szeme sarkából eldörzsölve egy álkönnycseppet felnézett a gazdára. - Kevesen becsülik az igazi zenész embert nagyságos uram. - Majd gyors pillantást vetve a szőlőskertre, kérdi - aztán melyik lenne az a három.
- Búcsúként megmutatom. - válaszolta az úr.

Hej, felvidult a hegedű, a húrok maguktól feszültek, a vonó is frissebben táncolt rajtuk, tovább folyt a dárídó, míg nem a nap lassan felváltotta a holdat, elküldve az pihenni.

- No cigányok! - szólt a gazda alig állva a lábán, - vége a napnak, jöhet a jutalom.

Lassan kacszáva el is indult meg-megbicsakló lábbal a szőlőkert vége felé. A cigányok végig a sarkában követték.

- Na meg is érkezünk. Ezt a 3 sort szántam nektek! - mutatott a gazda az adományra.

Felakadt a cigányok szeme, mert nem erre számítottak.

- Nagyságos uram, de hisz ez csak hat tő szőlő! - mutatott rá az öreg banyi kezeit széttárva.
- Ne te ne - hócolt meg a gazda. - Hát számon tartom én, hogy hány tőke egy sor?

- De nagyságos uram! - esett kétségbe a cigány.
- Nincs de. Sor az sor! - zárta le a vitát a gazda! Majd, mint ki jól végezte dolgát, lassan elballagott.

Lám mégis csak van valami jó abban az ebadta földmérőbe - gondolta.

Mert biz így történhetett, hogy a kisajátítás miatt kihegyesedett a birtok. S így esett meg, hogy a szőlőskert utolsó három sora 1; 2; 3 tő szőlőből álló sor legyen.

Kovács Gyula

Pályázatot beküldők

Résztevő neve	Korcsoport	Település	Ország	Helyezés
Ábrahám Máté	1.	Pápakovácsi		
Ágotai Enikő	1.	Kisújszállás		
Bónác Judit	1.	Nagyvázsony		
Henn Patrik	1.	Nagyvázsony		
Horváth Ábel	1.	Pápakovácsi		
Jakab Farkas Attila	1.	Debrecen		
Karizu Kinga	1.	Nagyvázsony		
Kovács Máté	1.	Debrecen		V.
Kövér Linda	1.	Debrecen		II.
Merész Renáta	1.	Pápakovácsi		
Mesterházi Marcell	1.	Nagyvázsony		
Mező Lilla Dóra	1.	Debrecen		I.
Nagy Flóra	1.	Budapest		III.
Orsós András	1.	Nagyvázsony		
Pichler Patrícia	1.	Csíksereda	Románia	
Radó Nikolett	1.	Pápakovácsi		
Rajlai László	1.	Budapest		IV.
Sárközi Kitti	1.	Pápakovácsi		
Stima Nikolett	1.	Debrecen		
Szabó Kata	1.	Debrecen		
Szabó Péter	1.	Hajdúszoboszló		
Szemán Réka	1.	Debrecen		
Szilágyi Anna	1.	Nagyvázsony		
Takács Lúcia	1.	Pápakovácsi		
Tóth Fanni	1.	Debrecen		
Tóth Szabolcs	1.	Debrecen		
Varga Erika Anna	1.	Csetény		
Vári Gréta Loretta	1.	Debrecen		
Zsohár Martin	1.	Pápakovácsi		
Zsohár Zsaklin	1.	Pápakovácsi		
Árszintye Erika	2.	Kétsoprony		
Balla György Jázon	2.	Debrecen		IV.
Brindza Beatrix	2.	Doroszló	Szerbia	
Brunner Bálint Nikosz	2.			
Czap Dávid	2.	Kisvárd		
Csernicsek Ervin	2.	Doroszló	Szerbia	
Csonka Noémi	2.			
Dékány Máté	2.	Doroszló	Szerbia	
Diósi Nikoletta	2.	Doroszló	Szerbia	
Diósi Vivien	2.	Doroszló	Szerbia	
Domoki Kristóf	2.	Debrecen		

Fábry Anna	2.	Budapest		V.
Gyuris Adél Kinga	2.	Debrecen		
Hajdu Edina	2.	Kisvárd		
Hajnal Stefánia	2.	Debrecen		
Hegedűs Tímea	2.	Dorozsló	Szerbia	
Hencsár Levente	2.	Dorozsló	Szerbia	
Huszár Anikó	2.	Dorozsló	Szerbia	
Johanidesz Tina	2.	Pusztaszabolcs		
Jónás Eszter	2.	Debrecen		
Joó Viktória	2.	Töltéstava		
Juhász Gergely	2.	Debrecen		
Kapás Rebeka	2.	Debrecen		
Kapin Lilla	2.	Kisvárd		
Konkoly Gabriella	2.	Pusztaszabolcs		
Kovács Renáta	2.	Dorozsló	Szerbia	
Kövér Fanni	2.	Debrecen		II.
Matkó Vivien	2.			
Merli Brigitta	2.	Debrecen		
Molnár Réka Janka	2.	Debrecen		
Novák Arnold	2.	Dorozsló	Szerbia	
Orbán Tamara	2.	Debrecen		
Szilágyi Ádám	2.	Debrecen		
Szitás Emma	2.	Dorozsló	Szerbia	III.
Szuszik Petra	2.	Debrecen		V.
Takács Sándor	2.	Debrecen		
Tóth Flóra	2.	Debrecen		
Tóth Luca	2.	Debrecen		
Tóth Réka	2.	Debrecen		
Tözsér Rita	2.	Debrecen		
Veres Ágost	2.	Révfülp		I.
Beki Veronika	3.	Nagygyimót		
Díósi Linett	3.	Dorozsló	Szerbia	
Gabriel B. Todd (Tóth Balázs Gábor)	3.	Lenti		
Guziné Somogyi Csilla	3.	Heréd		
Györgydeák Martina	3.	Siófok		
ifj. Boronyák Zoltán	3.	Zalaegerszeg		
Kiss Ildikó	3.			IV.
Kocsis Réka	3.	Domoszló	Szerbia	
Major Szabina	3.	Győr		
Márton Zsolt	3.	Balatonkenese		
Mohácsi Bianka	3.	Somogyapáti		
Nádi Adrienn	3.			
Priski Tímea	3.	Abda		

Rédli Noémi Veronika	3.	Veszprém		
Rusvai Mónika	3.	Jászárokszállás		II.
Sándor Márton	3.			
Shara Moretti (Szilárd Sára)	3.			V.
Somi Zsuzsanna	3.	Nagybereg	Ukrajna	I.
Szabóné Ács Szilvia	3.	Érsekcsanád		
Varga Csilla	3.	Gödöllő		III.
Vojtonovszky Eszter	3.	Felsőpere		
Zsiros Emőke Csilla	3.	Székelyudvarhely	Románia	
Ács Bódog	4.	Pápa		
Arthur Madsen	4.	Budapest		
Bagdi Andrea	4.	Szeged		
Bányász Viktorné	4.	Debrecen		
Bihary Emőke	4.	Budapest		
Bódai-Soós Judit	4.	Budapest		
Csillag Endre	4.	Debrecen		II.
Dr. Németh Béláné	4.	Eger		I.
Gárdon Ágnes	4.	Szolnok		IV.
Horváth-Varga Attila	4.	Budapest		
Juhász János	4.	Bekecs		
Kondra Katalin	4.	Csíkszereda	Románia	III.
Kovács Gyula	4.	Debrecen		
Kovács Istvánné	4.	Egyek		
Krasznay Piros	4.	Pécel		
Ligeti Éva	4.	Szolnok		V.
Márió Moretti (Szi- lárd Sólyom)	4.	Budapest		
Mester Györgyi	4.	Budakeszi		V.
Nádasi Katalin	4.	Üröm		
Pappné Majzik Ilona	4.	Debrecen		
Pej Erika	4.	Balatonfüred		
Pintémé Bodnár Csilla	4.	Karcag		
Szabó Andrea	4.	Sarkad		
Tóth Imre	4.			
Tóth Miklósné	4.			

Tartalomjegyzék

Ajánlás.....	3
Zsúri	4
Az „u” betű.....	5
Szeretet.....	6
Az én nagyszüleim	7
Régen volt	10
Született varázsló	11
Az Én legkedvesebb élettörténetem	13
A régi farsangok Panyolán	15
A királylány 3 próbája.....	16
A szánkó.....	19
Volt egyszer egy csapágygyár.....	20
Nekem volt egy ükim	21
Életmesék	22
Családom története.....	23
Régi szép időkben	26
A fájdalom.....	28
Amikor a Jóisten megérintette a földet	29
Mikulás a világhálón	31
A csongrádi híres mazsolás kalács története	33
Dédanyám életmeséje.....	35
Elődeim életmeséi	36
A második világháború áldozatainak emlékei dédnagyapám életéből.....	38
Nagyszülők életmeséi.....	40
Dédnagymamám élettörténete.....	43
Édesanyám élettörténete.....	47
Egy hiedelem.....	50
Nagypapám gyermekkora	53
Az első szerelem meséje	54
A kutya.....	71
KEDVESEMNEK HÁZA ELŐTT	73
Őszülő emlékek.....	113
Nagyanyó gombja	116
Szibériai nagypapa	119
A családom története.....	122
Nevel, vagy nevelem a családom?	124
Ebéd nagymamáéknál	129

Emlék.....	131
Hosszú hajjal.....	133
Szép tegnapok.....	135
A háncsszatyor.....	139
Bevallom nektek, Kedveseim	144
„Legyetek jók, ha tudtok”, mindnyájan!.....	155
Nagyanyám meséiből.....	159
Jutalom.....	160
Pályázatot beküldők.....	167
Tartalomjegyzék	170
A KIADVÁNY MEGJELENÉSÉT TÁMOGATTA	172
Köszönet a tanító, és tanár néniknek:	172

A KIADVÁNY MEGJELENÉSÉT

TÁMOGATTA

HPS Experience Kft.

Budapest

Sipos Dávid

ügyvezető

Segítő közreműködő:

Malinkó Ágnes

Köszönet a tanító, és tanár néniknek:

Almássyné Oláh Krisztina,
Brindza Ildikó,
Gere Edit,
György Lászlóné,
Dr. Kissné Szabó Katalin,

Dr. Korponainé Móré Ágnes,
Molnár Georgina,
Sebestyén Mária,
Tóth Zoltán,
Ujné Pethő Andrea,

... és még sokaknak, akiknek a nevét sem tudjuk.